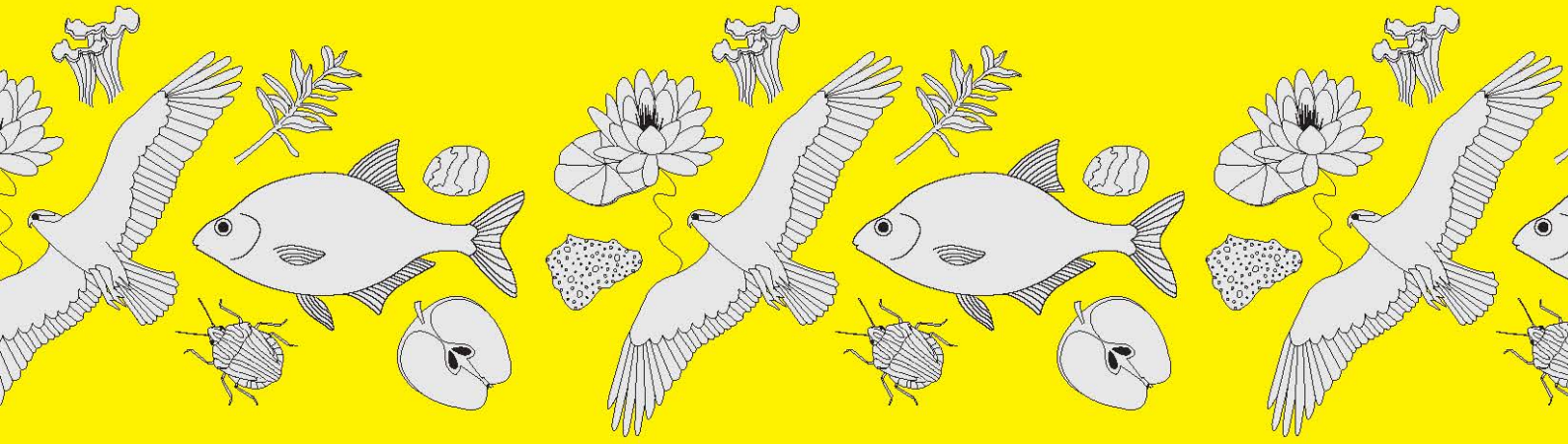
LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

ÅRSREDOVISNING

2015

Hållbar utveckling ger framtiden möjligheter i ett Södermanland för alla.

LANDSKAPSSYMBOLER FÖR SÖDERMANLAND

På omslaget syns illustrationer av de nio växter, djur och mineraler som är Södermanlands landskapssymboler.

ILLUSTRATION & OMSLAG: KREAM.SE

BLOMMA

Vit näckros
(Nymphaea alba)

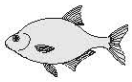
Vit näckros finns det gott om i Södermanlands många insjöar och vattendrag. Namnet har den fått därför att man tidigare trodde att Näcken gömde sig under näckrosens stora blad. Den är flerårig, har stora runda flytblad och stora vita blommor, de största hos någon svensk växt. Blomningstiden är från juni till augusti och när blomman blivit befruktad böjs frukten ner under vattnet för att mogna.

DJUR

Fiskgjuse
(Pandion haliaetus)

Fiskgjusen är 60 cm lång och har ett vingspann på uppemot 150 cm. Ovansidan är brun och undersidan vit medan benen är gråblå. Fiskgjusen håller till vid stora insjöar eller vid kusten där den bygger bo i toppen av gamla träd, gärna tallar. Den får 2-4 gulvita, fläckiga ägg. Fiskgjusen äter fisk som den fångar med klorna. I månadsskiftet augusti/september flyttar fiskgjusen till medelhavsländerna och Afrika och den kommer tillbaka i mars/maj.

FISK

Braxen
(Abramis brama)

Braxen är en karpfisk som kan uppnå en vikt av hela nio kilo och fiskar på två till tre kilo är inte ovanliga. Den är allmän i södra och mellersta Sverige och i vårat län är den vanlig i näringsrika sjöar och havsvikar. Nu förekommer inget riktat fiske på braxen, men den var tidigare en mycket uppskattad matfisk. Braxen leker i stora stim i maj-juli och lever av maskar, insektslarver, kräftdjur och blötdjur.

STEN

Granatådergnejs

Gnejs är den dominerande bergartstypen i Södermanland och bildas då äldre bergarter deformeras och omvandlas djupt nere i jordskorpan. Södermanlands berggrund utsattes för knappt 2 miljarder år sedan för en bergkedjeveckning. Spår av denna bergkedjeveckning kan man än idag se i form av bland annat granatådergnejs runt om i landskapet men främst i de centrala delarna. Granatådergnejsen, som är typisk för Södermanland, vittnar om att vid denna tid så skedde det stora omvandlingar av den tidigare berggrunden.

MOSSA

Vågig praktmossa
(Plagiomnium undulatum)

Vågig praktmossa är en stor och lätt igenkännlig mossa som trivs i lövskogar och blandskogar. Skotten är 5-10 cm långa och har stora, kraftigt tvärvågiga blad. Vill man hitta vågig praktmossa bör man leta på skuggiga platser på lite fuktig mull- eller lerhaltig skogsmark. Mossan är allmän i de södra och mellersta delarna av Norden, så även i Södermanland.

ÄPPLE

Åkerö

Åkerö eller Åkerö glas som äpplet har hetat alltsedan 1800-talet. Åkerö är stor njutning, det vet alla som har smakat. Det gamla moderträdet – troligen planterat i början av 1700-talet – finns kvar vid Åkerö säteri i Södermanland där det trots sin höga ålder fortfarande blommar och bär frukt. Skönt, tunnskaligt, saftigt, krispigt, begärligt – det avlånga Åkeröäpplet har allt. Förekommer i en rad färger från mörkt tegel till gulvit. Skördas i senare delen av september och håller nära nog till jul.

SVAMP

Svart trumpetsvamp
(Craterellus cornucopioides)

Svart trumpetsvamp är en utmärkt matsvamp som växer i små grupper på marken i lövskog, gärna i anslutning till ek, hassel eller asp, men också i mossig barrskog. Man känner igen svampen på den trumpetformade fruktkroppen. Hattens insida är nästan svart medan utsidan är grå eller blågrå.

INSEKT

Strimlus
(Graphosoma lineatum)

Den vackra svart- och rödrandiga strimlusen är egentligen ingen lus utan en skinnbagge eller stinklus. Systematiskt tillhör den familjen egentliga bärfisar. Strimlusen är vanlig i Mälardalen men finns även i stora delar av sydöstra Sverige. På våren samlas stora mängder strimlus på hundkäx för att käka, para sig och lägga ägg. Strimlusen blir cirka en centimeter lång.

GRUNDÄMNE

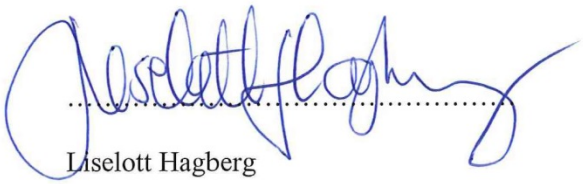
Kobolt

Kobolt finns i varierande halter i jordskorpan och räknas till de essentiella spårmetallerna och har brutits i gruvor belägna utanför Nyköping under 1400-1600-talen.

Landshövdingens underskrift av årsredovisningen 2015

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Nyköping den 22 februari 2016

Liselott Hagberg

Landshövding Länsstyrelsen i Södermanlands län

Dnr 100-6515-15

Innehållsförteckning

Landshövdingen har ordet **3**
Länsstyrelsen i korthet **7**
Organisation **9**
Resultatredovisning **10**
Länsstyrelseinstruktion 2 § *12*
Övrig förvaltning *15*
Trafikföreskrifter *16*
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor *17*
Regional tillväxt *22*
Infrastrukturplanering *36*
Hållbar samhällsplanering och boende *40*
Energi och klimat *44*
Kulturmiljö *49*
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar *54*
Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd *57*
Lantbruk och landsbygd *75*
Fiske *93*
Folkhälsa *100*
Jämställdhet *105*
Nationella minoriteter och mänskliga rättigheter *111*
Integration *117*
Organisationsstyrning *122*
Personaluppgifter *124*
Året i siffror *128*
Finansiell redovisning **144**
Resultaträkning (tkr) *144*
Balansräkning *146*
Balansräkning *147*
Anslagsredovisning *149*
Noter till resultaträkningen *155*
Noter till balansräkningen *160*

Landshövdingen har ordet

Södermanland har allt!

Ett storstadsnära läge kombinerat med tillgången till vackra kultur- och naturmiljöer och attraktiva lägen för både boende och etablering, gör att allt fler väljer vårt län. Det blir tydligt i ljuset av den befolkningsutveckling som länet haft under hela 2000-talet där kurvan pekar stadigt uppåt. Södermanland tillhör sedan länge ett av de län i Sverige som växer allra snabbast. Det är vi glada för! För befolkningstillväxten skapar en mängd möjligheter såsom tillgång till värdefull kompetens och arbetskraft. Möjligheter som vi vill ta tillvara och utveckla på ett bra sätt.

Hur länets utvecklas och förändras har stor betydelse för inriktningen på vårt arbete. Ambitionen är att sträva efter en god balans mellan uppgifter, kompetens och resurser – allt grundat i en kvalificerad kunskap om länets förutsättningar och behov. För att fatta korrekta beslut och säkra kvaliteten i det vi gör behövs kunskap och förståelse kring de drivkrafter som ligger bakom utvecklingen globalt, nationellt och regionalt.

Länsstyrelsens arbete är brett och mångfasetterat! Mycket av det vi gör speglas i denna årsredovisning och annat arbete rapporteras i särskild ordning till olika myndigheter. Låt mig först av allt rikta ett stort tack till alla kompetenta och enagerade medarbetare som arbetar för Södermanland hela tiden. Att lyfta fram allt det goda arbete och utveckling som vi bedriver i Länsstyrelsen i Södermanland låter sig inte göras i ett förord, så här följer ett axplock som får representera årets arbete och strategier.

Länsstyrelsens verksamhetsidé bottnar i myndighetens instruktion. Vi ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som vi tar hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen främjar länets utveckling. Vi utgår från länets behov och visar på möjligheter.

Under 2015 har vårt arbete med Ostlänken, med miljö- och klimatmålen samt arbetet inom integrationsområdet varit prioriterade i vår verksamhet. På lång sikt arbetar vi för att:

- möjliggöra byggande och investeringar,
- ta tillvara länets natur- och miljövärden,
- möjliggöra landsbygdens utveckling samt att
- ta tillvara på den kraft och resurs som vi sörmlänningar utgör.

Länsstyrelsens breda uppdrag i kombination med länets strukturella utmaningar innebär att de prioriteringar vi gör påverkar verksamheten och länet. Länsstyrelsen är i jämförelse med andra länsstyrelser en liten myndighet med begränsade resurser. Att då ansvara för och hantera stora och komplexa frågor som t.ex. Ostlänken innebär betydande ekonomiska och kompetensmässiga utmaningar. Det kommer att krävas särskilda resursinsatser för att inte Länsstyrelserna ska utgöra en flaskhals i arbetet med Ostlänken. Länsstyrelsen har med anledning av det bl.a. tillsammans med länsstyrelserna i Stockholms och Östergötlands län haft överläggningar med Trafikverket angående resurser för planering och tillåtlighetsprövningen för Ostlänken.

Samverkan och stolthet utvecklar Södermanland

Södermanland är en del av Sveriges tillväxtmotor Stockholm-Mälardalen. Det kan numera betraktas som en självklarhet. Men det betyder inte att vi kan luta oss tillbaka och tro att allt ordnar sig av sig självt. Tillsammans med länets aktörer behöver vi visa och utveckla den

potential som finns men också vara beredda att arbeta med de utmaningar som länet tampas med. Viktiga förutsättningar för Södermanlands utveckling och tillväxt är att komma tillrätta med bostadsbristen, att antalet företag ökar och att invånarnas kompetens står i relation till behoven på arbetsmarknaden.

Det genomförs just nu en mängd satsningar i länets inom olika områden som kommer att bidra till att stärka Södermanland. Satsningarna har gemensamt att de kommit till tack vare stort engagemang och samverkan mellan olika många olika parter. I den norra delen byggs dubbelspår på Svealandsbanan, med nytt resecentra i Strängnäs. I Eskilstuna kommer Mälardalens högskolas nya campus att stå färdigt om ett par år. I länets södra del kommer Ostlänken, med tre nya resecentra i Trosa och Nyköping att få stor betydelse för både länet och hela regionen. Ännu ett exempel är vårt matarbete som samlas under rubriken ”Stolt mat i Sörmland”. Under ett par år har primärproducenter, förädlare, utbildare och många fler samarbetat för att driva utvecklingen framåt inom matområdet. Projektet har genererat positiva resultat i form av fler företag, nya produkter och inte minst stolthet.

Vi har också genomföret ett inspirationsseminarium, ett samarrangemang med Regionförbundet, ESF-rådet och Tillväxtverket med anledning av öppningen av ESI-fonderna. Där informerade vi om de nya programmen i landsbygds-, fiskeri-, social- och regionalfonden visade på möjligheterna med flerfondsfinansierade projekt. Målsättningen var att få fram idéer till projekt att arbeta vidare med samt att utveckla dialog och samverkan med aktörer som kan tänkas vara sökande av medel.

Södermanland samarbetar för fler bostäder

Det är av avgörande betydelse för länets fortsatta tillväxt att ha en väl fungerande bostadsmarknad. Länsstyrelsen arbetar därför målmedvetet med att möjliggöra byggande och investeringar. Under året har vi bland annat drivit två arbetsgrupper – en med fokus på att förenkla planprocessen och den andra på byggfrågor och samarbete mellan de kommunala bostadsföretagen för att på sikt öka produktionen av hyresrätter.

Stort intresse för fiber

Vi kommer att ha en hög utbyggnadstakt av fiber de närmaste åren. Det arbete som vi bedriver i samverkan via aktuella stödmöjligheter med andra aktörer har gett effekt. Länsstyrelsen har jobbat aktivt med IT-infrastrukturfrågan i nära samarbete med Regionförbundet inom ramen för Regional Digital Agenda. I början av året fastställdes Bredbandsstrategin och vi har jobbat hårt med förankrings- och implementeringsarbete i länets kommuner. Intresset för bredbandsstödet i landsbygdsprogrammet är stort. Vi har fokuserat på dialog och nätverksarbete och kan konstatera att det finns ett stort engagemang hos länets kommuner, byalag och marknadens operatörer.

Riksintressant kulturmiljö höjer attraktiviteten

Länsstyrelsen ligger i framkant. Som första län i landet har vi färdigställt en översyn och revidering av länets samtliga riksintresseområden för kulturmiljö och tagit fram kunskapsunderlag. I samband med arbetet besökte vi alla kommuner för att ha en dialog kring länets riksintressanta kulturmljöer. Totalt har vi mött omkring 170 politiker och 110 tjänstemän vid sammanlagt 18 träffar. Genom exempel från den egna kommunen, länet och landet har vi diskuterat hur riksintressen och andra värdefulla historiska miljöer kan användas i samhällsplaneringen och hur de kan utvecklas på ett hållbart sätt. Vi har lyft riksintressernas potential utifrån ett turism- och marknadsföringssyfte, inte minst herrgårdslandskapet som pekats ut som Sörmlands viktigaste tillgång för att locka turister och besökare.

Mångfalden berikar Sörmland

Södermanlands län är ett av de län som tar emot flest invånare med utomnordisk bakgrund. Vi ser inflyttningen som en stor tillgång, samtidigt som det krävs insatser för att ge individer möjligheter att bidra i samhället och minska det utanförskap som finns kopplat till utbildning och arbetsmarknad. Höstens stora flyktingströmmar har medfört ett stort tryck i Södermanland. Vi har ställts inför en hel del strukturella utmaningar. Det behövs till exempel fler lärare, fler socionomer, fler gode män, fler bostäder och familjehem. Men att vi känner till dessa svårigheter och har jobbat med flera av dem tidigare erbjuder oss också möjligheter. Det gäller att vi tar oss tid att tänka framåt och tänka tillsammans. Komplexiteten i frågan kräver en bred samverkan mellan all spetskompetens vi har och inte minst att se de nyanlända som en del av lösningen.

Att bidra till ett inkluderande samhälle är viktigt för att skapa en hållbar utveckling i Södermanland – i mångfaldens möten föds dynamik och innovation. I november bjöd jag och regionförbundets ordförande till ”Samling för integration”. Drygt hundra personer, från olika sektorer och delar av vårt län slöt upp och bidrog med tid, tankar och idéer som vi tillsammans under 2016 kan omvandla till ett antal konkreta åtgärder för ett bra mottagande.

Södermanland tog ett stort kliv för klimatet

Miljö- och klimatfrågor är en förutsättning för en hållbar tillväxt och en av länets mest angelägna frågor. I maj bildandes länets Miljö- och klimatråd som en arena för en bred diskussion kring våra viktigaste miljöutmaningar. Rådet är styrgrupp för arbetet med Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö och den samordnande kraften i länet för att arbetet med miljömålen.

Miljö- och klimatrådet har varit en viktig plattform för vårt arbete med regeringens satsning Klimatklivet. Under året har vi arbetet strategiskt och serviceinriktat med information kring satsningen. Något som visade sig ge ett mycket gott resultat. Under 2015 inkom totalt 40 ansökningar varav 13 hittills har beviljats stöd, motsvarande totalt 78,4 miljoner kr. De beviljade åtgärderna kommer att minska utsläppen med dryga 20 000 ton CO_2-eq per år och omfattar bland annat åtgärder som biogasanläggningar och laddstationer för elfordon. Södermanland har tagit ett stort kliv för klimatet!

Bra kan bli ännu bättre – vi utvecklar, effektivisera och höjer kvaliteten

Att utveckla, effektivisera och öka kvaliteten i det vi gör är nödvändigt för att nå våra ambitiösa mål och de krav som finns på myndigheten. Vi strävar efter att vara en modern kunskapsmyndighet genom att utveckla och effektivisera våra metoder och processer och samtidigt behålla och höja kvaliteten i vårt arbete. En verksamhet som utvecklas och förbättras är också en stimulerande och attraktiv miljö att verka i.

Ett gott bemötande i fokus

Under 2015 har Länsstyrelsen genomfört ett omfattande utvecklingsarbete genom projektet *V4 - Verksamhetsutveckling med avstamp i gemensam vision, verksamhetsidé och värdegrund*. Projektet syftar till att öka kännedom och förtroende för Länsstyrelsen samt att öka vi-känsla, trygghet och stolthet internt. Under 2015 har tyngdpunkten legat på att öka kunskap och medvetande om den gemensamma statliga värdegrunden samt att föra en dialog kring vilka vi vill vara och hur vi vill uppfattas – vilka värden som är viktiga för oss.

Vi har utarbetat en ny vision, kärnvärden och verksamhetsidé för Länsstyrelsen. Dessa bottnar i den gemensamma värdegrunden för de statsanställda och länsstyrelseinstruktionen.

Vision: Hållbar utveckling ger framtiden möjligheter i ett Södermanland för alla

Kärnvärden: Helhetssyn, ansvar, respekt, förkortat med akronymen ”vi har d!”
Verksamhetsidé: Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som vi tar hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen främjar länets utveckling. Vi utgår från länets behov och visar på möjligheter.

Uppdraget att förenkla går hand i hand med vårt arbete med värdegrundfrågor. Vi har på olika sätt arbetat med uppdraget. Ett konkret exempel är på detta är projektet motiverande samtal som Länsstyrelsen deltar i tillsammans med tre andra län. Projektet tillämpar en särskild samtalsteknik vid djurskyddskontroller för att motivera djurägarna till att åtgärda konstaterade brister. Projektet har gett resultat. Samtalen har blivit mer som en positiv dialog mellan djurägarna och handläggarna och flera av de djurägare som deltagit i projektet har uttalat att de varit nöjda med handläggaren och kontrollen.

Landshövdingen blickar framåt – ta vara på möjligheterna

Mot bakgrund av de strukturella utmaningar länet står inför är det några områden som jag ser som särskilt angelägna: arbetet med integration och minskat utanförskap, arbetet med Ostlänken, frågor som rör ökat bostadsbyggande, miljö- och klimatfrågor samt landsbygdsutveckling. Vi bevakar regionsfrågan. En förändring i indelning av län och landsting kan komma att påverka myndigheten. Länsstyrelsen har i ett yttrande till Indelningskommittén haft möjlighet att beskriva hur vi ser på kriterierna för en ny indelning.

Jag kommer att fortsätta bidra till samling och utveckling i länet – vi når bäst resultat när vi samverkar. Att få olika grupper och aktörer att mötas är viktigt. Länets tillväxt gynnas av att vi minskar utanförskapet och ökar delaktigheten. Vi vill att alla människor som bor och verkar i länet är en resurs och blir en del av samhället. För ytterligare sätta fokus på integrationsfrågorna så kommer vi tillsammans med Nyköpings kommun att under tre dagar i augusti arrangera Forum för integration och social sammanhållning.

Jag kommer att träffa infrastrukturministern för att tydliggöra potentialen hos Stockholm Skavsta flygplats och Ostlänkens betydelse för regionen. Jag fortsätter att arbeta, tillsammans med andra, för en återuppbyggnad av Gripsholms kungsladugård, en del av kulturskatten Gripsholms slott i Mariefred. Bostadskonferensen under hösten sätter fortsatt fokus på hur vi kan öka byggandet i länet.

Grön infrastruktur är ett viktigt arbete under kommande år som kommer att utgöra ett betydande bidrag till planeringen på lokal och regional nivå, även här kommer dialog och samarbete vara en framgångsfaktor.

Sörmlandsdagen i september fortsätter att utvecklas och blir i år en heldag om innovationer och entreprenörskap och där vi också lyfter fram personer som gjort stora insatser för länet. Ytterligare ett viktigt möte och exempel på hur samverkan ger resultat är seminariet Riktigt Stolt mat i Sörmland som vi arrangerar i mars. Då fortsätter utvecklingen av länets matstrategi och landsbygdsminister Sven-Erik Bucht kommer att medverka.

Södermanland är ett fantastiskt län som har framtiden för sig och genom samverkan når vi ännu längre – eller uttryckt i Länsstyrelsens nya vision Hållbar utveckling ger framtiden möjligheter – i ett Södermanland öppet för alla. Vi har det!

Liselott Hagberg

Länsstyrelsen i korthet

Nedan redovisas en sammanfattning av Länsstyrelsen ur tre perspektiv – verksamhet, medarbetare och ekonomi.

Verksamhet	2015	2014	2013
Inkomna och initiativärenden (st)	7 341	13 357	14 685
Beslutade ärenden (st)	6 871	13 058	15 685
Utgående ärendebalans	2 177	2 388	2 557
Ej beslutade ärenden äldre än två år (st)	194	334	286

Kommentar tabellen:
Under 2015 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbrukarstöden och landsbygdstöden skett i Jordbruksverkets nya IT-system. Dessa system är ännu inte färdigbyggda, varför statistik över inkomna och handlagda ärenden inte är möjligt att hämta ut. Siffrorna som redovisas för 2015 är därför ofullständiga och skiljer sig från tidigare års statistik.

Länsstyrelsen har prioriterat handläggning av byggnadsminnesärenden som varit äldre än två år. Denna prioritering har bidragit till en tydlig minskning av antalet äldre ärenden. Vidare har en särskild satsning genomförts på att även avsluta äldre ärenden inom naturvårdens verksamhetsområden.

Medarbetare	2015	2014	2013
Årsarbetskrafter (st)	138,63	137,99	145,16
- varav kvinnor	88,15	84,89	89,08
- varav män	50,46	53,06	56,05
Total sjukfrånvaro %	3,9	2,9	3,3
- varav kvinnor %	4,7	3,5	3,8
- varav män %	2,4	2,0	2,4
Personalomsättning nyanställda, tillsvidareanställda (%)	9,0	5,6	7,0
Personalomsättning avgångna, tillsvidareanställda (%)	9,7	8,4	8,8

Kommentar tabellen:
Av det totala antalet anställda är knappt 65 procent kvinnor, det gör att i procent mätt är könsfördelningen relativt jämn. I ledande befattning är 13 av 21kvinnor. Medelåldern av det totalt antal anställda är 46 år (för kvinnor 45,5 år och män 47 år).

Årets sjukfrånvaro visar på en ökning med drygt 1 procent. Det är framförallt kvinnor i åldersgruppen 50 år och äldre som visar på den största ökningen. I den åldersgruppen har vi under 2015 haft dubbelt så många långtidssjukskrivna kvinnor mot året innan. Den främsta ökningen har skett bland långtidssjukfrånvaron.

Ekonomi	**2015**	**2014**	**2013**
Verksamhetsintäkter (tkr)	133 952	125 252	124 383
- *varav* anslag (tkr)	*80 348*	*76 310*	*74 189*
- *varav* bidrag (tkr)	*46 457*	*44 011*	*46 092*
- *varav* avgifter och övrigt (tkr)	*7 147*	*4 932*	*4 101*
Verksamhetskostnader (tkr)	133 936	125 292	124 430
- *varav* kostnader för personal (tkr)	*90 867*	*88 106*	*88 046*
- *varav* kostnader för lokaler (tkr)	*9 082*	*7 227*	*7 243*
- *varav* övriga kostnader (tkr)	*33 987*	*29 959*	*29 141*
Lämnade bidrag och transfereringar	15 737	33 110	22 684
Förvaltningsanslag av totala intäkter %	59	60	59
OH-kostnad av total kostnad %	26,89	28,60	25,86
Lokalkostnad per årsarbetskraft (tkr)[1)]	46,75	46,00	45,00

[1)] Konto 6912 Avskrivningar ingår sedan 2014 i summan för lokalkostnader. 2013 års värde är därför inte jämförbart.

Kommentar tabellen:
Antalet anställda har ökat mot föregående år vilket bidrar till de ökade personalkostnaderna. De ökade kostnaderna för lokaler kan i huvudsak förklaras av reparationer inom naturreservaten.

Inom flera områden, bl.a. inom Lantbruk och landsbygd och inom Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd minskar lämnade bidrag och transfereringar.

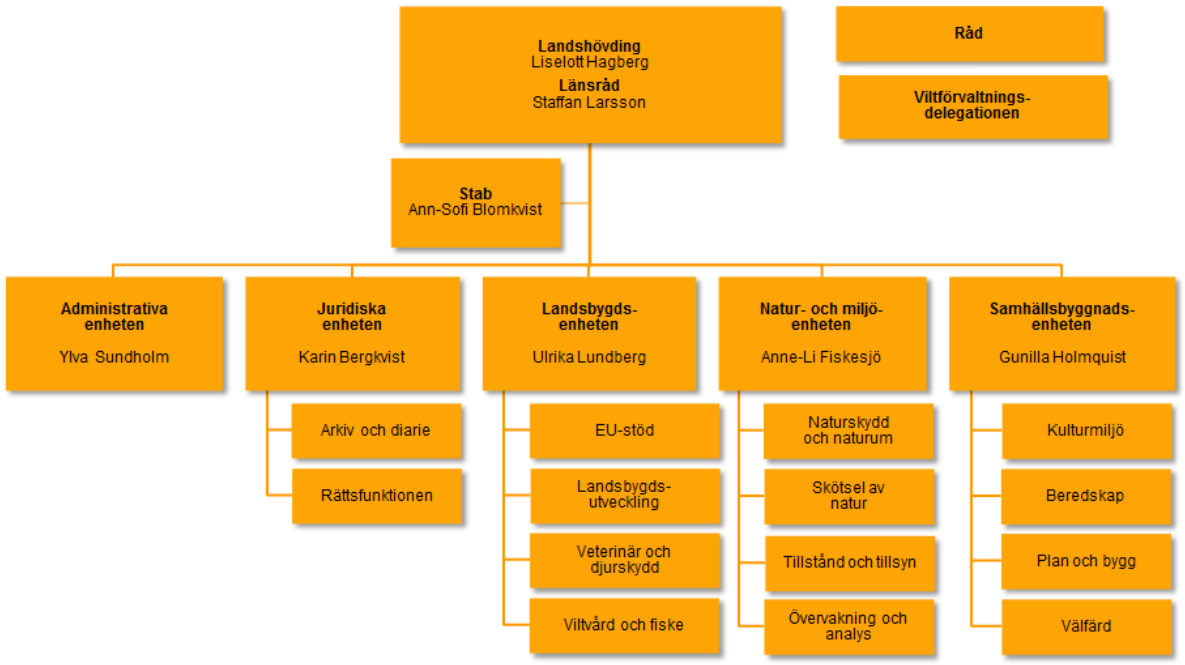
Vi kan konstatera att uttaget av OH har minskat i förhållande till den totala kostnaden. Med tanke på att kostnaden för personal och bidragsintäkter har ökat borde uttaget av OH också vara högre än föregående år.

Organisation

Bild på organisationen 2015-12-31.

Länsstyrelsen är organiserad i tre sakenheter; Landsbygdsenheten, Natur- och miljöenheten och Samhällsbyggnadsenheten. Övriga enheter kan definieras som stödenheter. Respektive enhet leds av en enhetschef. Enhetscheferna och länsledningen utgör myndighetens ledningsgrupp. Under fyra av Länsstyrelsens enheter sorterar funktioner. Dessa leds av funktionschefer.

Kopplat till Länsstyrelsen organisation finns också ett Insynsråd och en Viltförvaltningsdelegation.

Resultatredovisning

Resultatredovisningens ordningsföljd följer den av länsstyrelserna gemensamt beslutade verksamhets- och ärendestrukturen, (VÄS), som används för länsstyrelsernas ärende- och ekonomiredovisning.

Varje verksamhetsområde inleds med likvärdiga tabeller där utvecklingen av årsarbetskrafter, verksamhetskostnader, ärendehantering och bidragsutbetalningar presenteras samt i förekommande fall utfall av brukarundersökningar. Tabellerna följs av kommentarer till de redovisade värdena samt kommentarer till andra väsentliga prestationer och resultat inom sakområdet. Därefter följer återrapporteringen av de regleringsbrevsuppdrag som ska återrapporteras i årsredovisningen och som avser det aktuella verksamhetsområdet.

Länsstyrelseinstruktionen (2007:825) 2 § första stycke avseende nationella mål återrapporteras genom indikatorerna som är placerade under respektive verksamhetsområde. Övriga delar av 2 § länsstyrelseinstruktionen återrapporteras under rubriken Länsstyrelseinstruktionen 2 §.

De flesta belopp i resultatredovisningen är framtagna med hjälp av ett länsstyrelsegemensamt rapportpaket. Det innebär att talen innehåller decimaler, vilket ger avrundningsdifferenser. Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) där annat ej anges.

Med årsarbetskrafter avses antal anställda personer omräknat till heltidsarbetande. Sammanlagd arbetad tid divideras med en länsstyrelsegenomsnittlig möjlig arbetstid = 1 710 timmar. Tidigare årsredovisningar är årsarbetskraften baserad på 1 760 timmar. Jämförelsetalen för 2013 - 2014 är därför omräknade utifrån det nya talet för en årsarbetskraft.

Medeltalet anställda beräknas som ett genomsnitt av antalet anställda personer baserat på mätningar vid två tidpunkter under året. Mätmetoder finns dokumenterade.

Indikatorer

Länsstyrelserna fick i uppdrag att utarbeta enhetliga indikatorer i regleringsbreven både 2011 och 2012. Uppdragen samordnades av Länsstyrelsen i Örebro. Indikatorerna ska beskriva hur resultatet förhåller sig till målet att nationella mål ska få genomslag i länen samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

Förslag till indikatorer redovisases till regeringen i juni 2012. Genom ett särskilt regeringsbeslut 2012-12-18 (S2012/8969/SFÖ) bestämdes att indikatorerna ska ingå i länsstyrelsernas årsredovisning från och med 2012 i enlighet med den rapport som Länsstyrelsen i Örebro redovisat till regeringskansliet.

Efter att indikatorerna nu använts i tre årsredovisningarna 2012-2014 fick länsstyrelserna ett nytt uppdrag i regleringsbrevet 2015. Uppdraget lyder

”Vidareutveckling av indikatorer
94. Länsstyrelserna ska följa upp och utvärdera de resultatindikatorer som togs fram 2011 och utifrån uppföljningens resultat föreslå ***nya resultatindikatorer*** *alternativt vidareutveckla befintliga resultatindikatorer. Indikatorer kan även föreslås för verksamhetsområden där länsstyrelserna är verksamma och där det inte tidigare finns resultatindikatorer. Målsättningen är att* ***tydligare knyta länsstyrelsernas insatser till resultatindikatorerna****, som ett verktyg för att följa upp måluppfyllelsen. En utgångspunkt för arbetet ska vara att* ***minska antalet resultatindikatorer*** *per verksamhetsområde.*

Uppdraget ska genomföras i samråd med Finansdepartementet och samordnas av Länsstyrelsen i Örebro län. Redovisningen ska lämnas till Regeringskansliet (Finansdepartementet) senast den 30 september 2015.”

I den slutrapport som Länsstyrelsen i Örebro lämnade till regeringskansliet i september 2015 föreslås att flera indikatorer tas bort då de sannolikt inte tillräckligt knyter an till länsstyrelsernas insatser och beroende på att de har ett dåligt stöd bland länsstyrelserna. För några indikatorer föreslås mindre justeringar.

I rapporten föreslås också att länsstyrelserna får ett nytt uppdrag att utarbeta nya indikatorer för de som föreslås tas bort och eventuellt för nya områden som tidigare inte haft indikatorer. Den viktigaste slutsatsen är att nya indikatorer måste ha en starkare koppling till länsstyrelsernas verksamhet och vara ordentligt förankrade hos länsstyrelserna. Denna del av rapporten kommer regeringskansliet att återkomma till senare.

De förslag till förändringar av indikatorerna som redovisats i rapporten till regeringskansliet ska gälla fr.o.m. årsredovisningen för 2015, se vidare under respektive verksamhetsavsnitt.

Undantag från ekonomiadministrativa regelverket

I regleringsbrevet för 2015 har regeringen beslutat om följande undantag från det ekonomiadministrativa regelverket:

Vid redovisning av länsstyrelsernas uppgifter som avses i 2 § första - tredje styckena förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion ska myndigheten inte tillämpa 3 kap. 1 § andra stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag om att resultatredovisningen ska avse hur verksamhetens prestationer har utvecklats vad gäller volym och kostnader.

Vad gäller fördelningen av verksamhetens totala intäkter och kostnader i resultatredovisningen enligt 3 kap. 2 § jämfört med 3 kap. 1 § tredje stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, ska verksamhetskostnader och årsarbetskrafter redovisas i en för länsstyrelserna enhetlig struktur och enligt anvisningar från Länsstyrelsen i Örebro län. Detta innebär ett undantag från kravet att redovisa intäkter.

Länsstyrelseinstruktion 2 §

Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

För Länsstyrelsen är det angeläget att i olika sammanhang informera om, följa upp och föra dialog om hur de nationella målen ska få genomslag i länet. Det sker med andra statliga myndigheter, kommuner, Regionförbundet i Sörmland, företrädare för näringslivet, intresseorganisationer och enskilda företag.

Länsstyrelsen redovisar i årsredovisningen indikatorer inom tre verksamhetsområden. Redovisningen ska beskriva hur resultaten förhåller sig till målet att nationella mål ska få genomslag i länen samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

Läs mer om indikatorerna under respektive verksamhetsområde.

Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

Landshövdingen och länsrådet samråder regelbundet med länets kommuner, Regionförbundet i Sörmland, Landstinget och med statliga myndigheter i och utanför länet. De frågor som behandlas vid samråden är sådana som påverkar eller har betydelse för myndigheternas och kommunernas verksamhet samt länets utveckling.

Länsstyrelsens breda uppdrag inom många viktiga verksamhetsområden förutsätter en bred samverkan över sektorsgränser och med många aktörer. Uppdraget att samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser utformas på olika sätt och inom olika områden. Gemensamt är att Länsstyrelsen ska vara en samlande, opartisk och kunnig aktör inom alla områden. Inom de flesta verksamhetsområdena sker samverkan på regional och nationell nivå inom sektorsnätverk. Länsstyrelsen är också en mötesplats där skilda intressen samlas för överläggningar, på temamiddagar och på Öppet Hus.

Länsstyrelsen driver och deltar i flera regionala råd och partnerskap. Följande råd och partnerskap samlar många aktörer som Länsstyrelsen samarbetar med: Länsstyrelsens Insynsråd, Integrationsrådet, Innovationsråd, Miljö- och klimatrådet, Bostadsnätverket, Partnerskap för landsbygdsfrågor och Jämställdhetskommittén. I dessa grupper samlas länets kommuner, Landstinget Sörmland, Regionförbundet Sörmland, frivilligorganisationer, myndigheter och näringslivets intresseorganisationer.

Läs mer om hur samverkan bedrivs under respektive verksamhetsområde.

Länsstyrelsen ska främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet.

Fler människor gör Södermanland starkare

Under de senaste åren har Södermanland haft en mycket snabb befolkningsutveckling och idag tillhör vi de län som växer snabbast i Sverige och den trenden ser ut att hålla i sig under lång tid framöver. Sedan år 2000 har befolkningen i länet ökat med nästan 10 procent. Den 1

november 2015 uppgick befolkningen i länet till 283 183 personer. Det är i huvudsak inflyttning som bidragit till befolkningstillväxten. Södermanland tillhör de län som tar emot relativt sett flest nyanlända i förhållande till befolkningen. Barn och unga under 18 år utgör en betydande del av de nyanalända vilket dämpar effekterna av en i övrigt åldrande befolkning.

Även om urbaniseringstrenden är stark ökar länets befolkning även på landsbygden. Men precis som i många andra frågor är Södermanland ett delat län. I kommunerna närmast Stockholm är landsbygden attraktiv och där ökar befolkningen både i stora och små orter. I andra delar av länet är det främst i centralorterna som befolkningen ökar.

Utbyggd infrastruktur och ökat bostadsbyggande bäddar för tillväxt

Länet gynnas redan idag av att ligga i kraftfältet mellan Stockholm- Mälardalsregionen och den så kallade fjärde storstadsregionen Norrköping-Linköping. Ostlänken kommer tillsammans med andra viktiga infrastruktursatsningar att öka pendlingsmöjligheterna och stärka länets attraktionskraft. I länets norra del byggs dubbelspår på Svealandsbanan, med nytt resecentra i Strängnäs. I Eskilstuna kommer Mälardalens högskolas nya campus att stå färdigt om ett par år. I den södra delen kommer Sveriges första höghastighetsjärnväg, Ostlänken, med tre nya resecentra i Trosa, Nyköping och Skavsta. Satsningarna kommer att bidra till regionförstoringen i hela Östra Mellansverige och kommer på sikt att öka tillväxtsmöjligheterna för hela regionen.

Södermanland har också utmaningar. Samtidigt som länets befolkning ökar har vi en ackumulerad bostadsbrist. Enligt Länsstyrelsens rapport *Alla behöver en bostad – en rapport om bostadsmarknaden i Södermanland 2015*[1] har befolkningen ökat med över 11 600 personer mellan 2009-2014. Samtidigt har endast lite mer än 3000 bostäder byggts. En befolkningsökning på 25 000 personer, kanske det dubbla, fram till 2030 ställer stora krav på ett ökad bostadsbyggande. Det är en grundförutsättning för att länet ska fortsätta att utvecklas och växa.

Enligt Länsstyrelsens senaste bedömning är det bostadsbrist i samtliga kommuners centralorter. Ungdomar och flyktingar har svårast att få tag i bostad i länet och fler hyreslägenheter behövs i alla kommuner. De främsta hindren för ett ökat byggande bedöms vara höga produktionskostnader, svårigheter att få lån och bolånereglernas utformning. En stor utmaning för länets kommuner är att åstadkomma en ökad bostadsproduktion till lägre priser. En annan utmaning för kommunerna är att kunna ha ett bostadsbestånd som möter alla gruppers behov.

Rätt kompetens – en nyckelfråga för jobb och till växt

Södermanlands län har en av landets mest besvärliga arbetsmarknadssituationer och så har det varit under lång tid. Andelen arbetslösa i länet är enligt Arbetsförmedlingens uppgifter över tio procent. Endast Blekinge och Gävleborgs län har högre arbetslöshetssiffror. Gapet i förhållande till övriga delar av landet växte under finanskrisen 2009 och har inte minskat nämnvärt sedan dess. De höga arbetslöshetssiffrorna i främst de västra delarna av länet har flera orsaker. Den traditionellt industridominerade arbetsmarknaden har påverkats starkt av återkommande strukturförändringar sedan 1970 – talet. I förhållande till många andra delar av landet är utbildningsnivån lägre. De höga arbetslöshetssiffrorna är enligt regionförbundet i hög grad också ett resultat av länets omfattande flyktingmottagning under de senaste åren. Av länets knappt 15 000 arbetslösa är mer än hälften födda utomlands. Det är framför allt inom denna grupp som skillnaden är stor i förhållande till andra delar av landet.

[1] http://www.lansstyrelsen.se/sodermanland/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2015/Rapport%202015-9-BMA%202015.pdf

Det är viktigt att påpeka att det finns stora skillnader på arbetslöshetens nivå inom länet. Närheten till Stockholmsregionen är av stor betydelse. I de fem östliga kommunerna ligger arbetslösheten under läns- och riksgenomsnittet. Det omvända gäller för kommunerna i de centrala och västliga delarna.

Matchningen mellan jobb och rätt kompetens blir ett allt mer akut problem som skyndas på av den omfattande generationsväxlingen. Särskilt allvarlig är situationen inom offentliga verksamheter där behoven av personer med eftergymnasial utbildning ökar framöver. Bilden är komplex och förstärks ytterligare av att den kvalificerade arbetskraften i hög utsträckning väljer att arbeta i Stockholmsområdet där löneläget är högre.[2]

Enligt regionförbundet Sörmland är det tre frågor som är avgörande för att få till en fungerande matchning mellan utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden. Det handlar om:

- att öka rörligheten på arbetsmarknaden genom att bland annat förbättra förutsättningarna för arbetspendling,
- att förbättra utbildningssystemets förmåga att anpassa sig efter arbetsmarknadens behov samt
- att få till stånd en mer effektiv integration av nyanalända.

En förutsättning för hållbar tillväxt är att vi kan ta tillvara på de kompetenser och erfarenheter som de utlandsfödda som kommer till vårt land och vårt län har med sig. Länsstyrelsen jobbar målmedvetet och ambitiöst med att långsiktigt öka mottagningskapaciteten och kvaliteten i mottagandet hos länets kommuner och med att förbättra samvekan i länet bland annat genom länets integrationsråd.

Länsstyrelsen ska vidare ansvara för de tillsynuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den. Förordning (2008:1346)

Länsstyrelsen har ansvaret för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt myndigheten. Det innebär att Länsstyrelsen bedriver tillsynsarbete inom många olika områden och i olika former. Tillsyn har bedrivits bland annat i form av handläggning, tillsynsbesök, utbildnings- och informationsinsatser.

Länsstyrelsens uppdrag omfattar många verksamhetsområden. För att underlätta de dagliga prioriteringarna finns ett antal strategier att utgå från. En grundläggande prioritering för myndigheten är uppdrag som har en tydlig förankring i Länsstyrelsens regleringsbrev, instruktion och som beskrivs i lagar och förordningar. Myndighetsutövning i form av tillsynsarbete är därmed ett prioriterat område.

Läs mer om tillsynsinsatserna och resultaten av dessa inom respektive verksamhetsområde.

[2]Arbetsförmedlingen. Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2015 – Södermanlands län. http://www.arbetsformedlingen.se/download/18.73df9aaa1515b3627ad5ce18/1449593597288/S%C3%B6rmland+prognos+f%C3%B6r+2016.pdf

Övrig förvaltning

VOLYMER OCH KOSTNADER Avser verksamhet 20* och 21*	2015	2014	2013
Årsarbetskrafter män	1,25	1,46	1,24
Årsarbetskrafter kvinnor	2,68	5,78	2,83
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	2,84	5,25	2,80
Verksamhetskostnad inkl. OH (tkr) totalt	5 229	7 829	4 252
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	3,91	6,27	3,42
Antal ärenden, inkomna och upprättade	625	1 038	604
Antal beslutade ärenden	631	1 041	618
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	5	5	2
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	180	266	60
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning - verksamhet 211, Kameraövervakning[1)]	64		

Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan.

[1)]Länsstyrelsen har för denna verksamhet ett Nöjdindex för Södermanlands län på 64, vilket är 3 enheter högre än genomsnittligt Nöjdindex för samtliga länsstyrelser. Särskilt gott resultat har vi fått inom följande områden: personal – *lyhörd*, beslut/yttrande – *lätt att förstå* samt e-post – *nöjd med svarstid*.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Att antalet årsarbetskrafter halverats och antal ärenden kraftigt minskat jämfört med 2014 och beror på att 2015 inte varit ett valår. Antalet årsarbetskrafter inkluderar även verksamhetsområdet Jakt och viltvård.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Arbetet inom jakt och viltvård redovisas under verksamhetsområde Lantbruk och landsbygd.

Länsstyrelseinstruktion 4 §

1. Länsstyrelsens uppgifter omfattar också de allmänna valen

Under året har totalt 85 eftervalssammanräkningar till landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige genomförts.

Trafikföreskrifter

VOLYMER OCH KOSTNADER Avser verksamhet 25*	2015	2014	2013
Årsarbetskrafter män	0,21	0,04	0,02
Årsarbetskrafter kvinnor	0,76	0,93	0,87
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,70	0,70	0,61
Verksamhetskostnad inkl. OH (tkr) totalt	825	826	694
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	0,62	0,66	0,56
Antal ärenden, inkomna och upprättade	133	152	115
Antal beslutade ärenden	136	145	130
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl resurssamverkan.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen
Inga större förändringar jämfört med tidigare år.

Andra väsentliga prestationer och resultat
Beslut om trafikföreskrifter och tävling på väg handläggs av en grupp anställda på tre personer. Detta har bidragit till minskad sårbarhet men även till en kvalitetsutveckling i ärendehandläggningen. Handläggning av sjötrafikföreskrifter hanteras däremot av endast en handläggare. Men även inom detta område har kvaliteten i ärendehandläggningen förbättrats genom framtagande av kvalitativa konsekvensutredningar i samband med meddelande av föreskrifter.

Under året har det inkommit drygt 70 ansökningar varav 15 avsett tävling på väg. Antalet överklagade kommunala beslut om parkeringstillstånd ligger kvar på ca 20 stycken. Fyra nya sjötrafikföreskrifter har meddelats under året.

Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor

VOLYMER OCH KOSTNADER Avser verksamhet 28*	2015	2014	2013
Årsarbetskrafter män	1,92	2,28	1,51
Årsarbetskrafter kvinnor	7,70	7,88	9,10
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	6,94	7,36	7,32
Verksamhetskostnad inkl. OH (tkr) totalt	9 568	9 858	9 458
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	7,16	7,90	7,60
Antal ärenden, inkomna och upprättade	1 957	1 549	1 489
Antal beslutade ärenden	1 743	1 520	1 704
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	7	1	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning - verksamhet 28243, Djurskydd (tillstånd § 16 Djurskyddslagen)[1)]	61		

Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan.

1) Årets brukarundersökning visade på Nöjdindex för Södermanlands län på 61 för djurskydd/tillstånd §16 djurskyddslagen, vilket är strax under genomsnittet för de undersökta länsstyrelserna. Länsstyrelsen fick de högsta betygen av samtliga län när det gäller Personal – *lyhördhet*, Information – *ge den information jag behöver*, Telefon – *lätt att förstå* samt Webb – *lätt att förstå* samt helhetsintryck.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Den minskade andel av totala årsarbetskrafter beror på att den resursförstärkning som fanns 2013 och 2014 uteblev 2015.

Antalet inkomna och upprättade ärenden har ökat med cirka 26 procent och antalet beslutade ärenden har ökat med cirka 15 procent. Detta beror på den effektiviseringspolicy Länsstyrelsen bedriver genom att försöka klara av fler anmälningsärenden via brev/telefonkontakt. Detta ger mer tid till andra ärenden.

Andra väsentliga prestationer och resultat

I Landsbygdsenhetens handlingsplan tydliggörs de målsättningar som personalen ska arbeta mot. Målsättningarna utgår ifrån uppdragen i regleringsbrev, länsstyrelseinstruktion och andra styrdokument och beskrivs utifrån metoden prestationsmål, effektmål och strukturmål. Arbetet med Länsstyrelsens uppdrag kopplat till primär produktion, livsmedel samt djurskydd har i enlighet med anvisning i regleringsbrev redovisats till Livsmedelsverket och Jordbruksverket den första februari.

Nedan följer kortare beskrivningar av de väsentligaste aktiviteterna som genomförts under året:

- En inspektion från Australien besökte Sverige för att titta på nötköttsproduktion med fokus på BSE (galna-ko-sjukan). Södermanlands län var ett av två län som valdes ut för att medverka i den nationella kontrollen av foder i primärproduktionen. Inspektionen var ett steg i en pågående process för godkännande för export av värmebehandlade produkter av nötkött från Sverige till Australien. Vid slutmötet på Jordbruksverket meddelade inspektionsteamet att de var mycket nöjda med den information de fått och det de fick se under hela inspektionen. De ansåg att det fanns goda rutiner och system i Sverige för övervakning och förebyggande av galna kosjukan samt för att undvika korskontaminering av foder och livsmedel med BSE-riskmaterial.

- Utvald personal har deltagit i flera utbildningar såsom avlivning av får (Länsstyrelsen i Södermanlands län), hullbedömning av får (Svenska djurhälsovården), omhändertaganden och hantering av djur i samband med omhändertagande, medieträning, hästutbildning (SCAW) samt bedömning av renhet och hull hos nöt, udda djurslag samt social kontakt häst (kursdagar DIRF, Djurskyddsinspektörernas Riksförening).

- I Regeringskansliets återkoppling för 2014 års djurskyddsarbete fick Södermanland VG. Tack vare det goda resultatet visade flera län intresse av att ta del av hur vi lagt upp vårt arbete. Ett möte anordnades med Jönköpings och Östergötlands länsstyrelser i syfte att informera om djurskyddskontrollarbetet i Södermanlands län och utbyta erfarenheter mellan länen. Mötet blev mycket uppskattat och som ett resultat efterfrågade länsstyrelsen i Jönköping en separat informationsdag för deras djurskyddshandläggare. En informationsdag hölls i Jönköping den 9 oktober.

- Många frågor som kom upp under Jordbruksverkets förenklingsresa handlade om bemötande. I ett försök att förbättra dialogen mellan djurhållare/lantbrukare och myndigheten gick Länsstyrelsen tillsammans med tre andra län med i projektet Motiverande samtal. Projektet tillämpar en särskild samtalsteknik vid djurskyddskontroller på vissa gårdar och handlar om att motivera djurägarna till att åtgärda konstaterade brister. Enligt de handläggare som deltog i projektet har samtalstekniken börjat ge resultat. Samtalen har blivit mer som en positiv dialog mellan djurägarna och handläggarna och flera av de djurägare som deltagit i projektet har uttalat att de varit nöjda med handläggaren och kontrollen. Projektet kommer att avslutas under 2016.

- Länsstyrelsen har deltagit i Jordbruksverkets samrådsgrupp för slakt. Syftet har varit att ta fram en vägledning för Livsmedelsverkets besiktningsveterinärer vid slakterier. I samband med att vägledningen introducerades för Livsmedelsverkets personal har Länsstyrelsen deltagit vid en internkalibreringsutbildning gällande djurskyddsbedömning vid slakt. Utbildningen har medfört att vi får en bättre förståelse för våra olika roller inom kontrollområdet.

- Länsstyrelsen har deltagit i Jordbruksverkets kalibreringsgrupp för djurskyddskontrollvägledning slakteri. Syftet är att ta fram en kontrollvägledning för djurskyddshandläggare och besiktningsveterinärer vid djurskyddskontroll på slakterier samt anordna utbildningar när vägledningen tagits fram. Arbetet i gruppen syftar också

till att likrikta länsstyrelsernas bedömningar om när åtgärder såsom förelägganden och åtalsanmälningar behöver vidtas. Arbetet kommer att pågå under hela 2016 och eventuellt under våren 2017.

- Länsstyrelsen har deltagit i ett samverkansmöte ”Att möta människan i kris – i omsorg av folk och fä” anordnat av LRF. Syftet var att informera varandra om vilka roller vi har och hur vi kan hjälpas åt när djurägare hamnar i kris.

- EU-kommissionen har ett utbildningsprogram, Better Training for Safer Food, BTSF, för kontrollpersonal inom livsmedels- och foderlagstiftning, djurhälsa, djurskydd och växtskydd. Varje medlemsstat är tilldelad minst en plats. Jordbruksverket har satt upp nationella mål om att dessa platser ska fyllas. Länsstyrelsen har deltagit i årets BTSF-kurs om djurtransporter och primärproduktion fisk. Syftet med djurtransportkursen var att öka samsynen gällande djurtransporter inom EU. Eftersom många djurtransporter passerar genom flera medlemsländer innan de når sin slutdestination är det viktigt att samma bedömningar avseende djurskyddet görs i alla medlemsländer. Under både praktiska övningar och föreläsningar gavs många tillfällen till erfarenhetsutbyten mellan kursdeltagarna. Kursdeltagarna har tagit med sig ny kunskap och erfarenheter från kursen och sedan spridit detta i sina egna myndighetsorganisationer. Detta bidrar till målet om ökad samsyn inom EU.

Återrapportering regleringsbrev

6. Länsstyrelserna ska rapportera om eventuella problem med hot och våld riktat mot personal inom verksamhetsområdet livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor.

Länsstyrelsen har inte haft några direkta problem med hot och våld. Dialogen med djurhållare upplevs som bra. Projektet Motiverade samtal tas positivt emot. Länsstyrelsen har under året haft ett uttalat (allmänt) hot som inte direkt varit mot någon enskild person och ett uttalat hot på Facebook mot en person inom djurskyddskontrollen.

Tabell 1.1: Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor

Länsfakta	2015-12-31	2014-12-31	2013-12-31
Antal personer som varit föremål för tillsyn över djurhälspersonal	20	22	10
Årsarbetskrafter inom området djurskydd	5,3	6,2	6,9
Årsarbetskrafter inom området livsmedelskontroll	1,2	0,6	0,5
varav Årsarbetskrafter inom området offentlig kontroll av livsmedel i primärproduktionen	0,9	0,2	0,2
Årsarbetskrafter inom området offentlig kontroll av foder i primärproduktionen	0,1	0,1	0,1
Antalet genomförda kontroller av insamling och transport av animaliska biprodukter	3	1	0
Antal kontroller av hästpass	81	118	111

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso, ärendehanteringssystemet Platina, Djurskyddskontrollregister

Kommentar tabell 1.1
Årets minskade ÅA inom djurskydd beror på att vi under 2013 och 2014 hade resursförstärkning (personal). Under 2015 var länsstyrelserna ålagda att upprätta ett register, PRIMÖR, över primärproduktionen. För att klara av att upprätta ett fullständigt register avsattes extra resurser. Denna insats förklarar den ökande ÅA inom området livsmedelskontroll. Antalet genomförda kontroller av insamling och transport av animaliska biprodukter var under 2013 bortprioriterat, under 2014 påbörjat och under 2015 genomfört. De något lägre antal hästpasskontroller kan bero på den minskade ÅA (jmf med 2013 och 2014).

Länsstyrelseinstruktion 4 §

2. Länsstyrelsens uppgifter omfattar också tillsyn över veterinärers verksamhet samt ledning och samordning av åtgärder mot djursjukdomar

Kontroll av djurhälsopersonal har innefattat kontroll av 18 veterinärer och djursjukskötare. Kontrollen har genomförts som inspektioner på berörda kliniker. Dessutom har administrativa kontroller genomförts i samband med den årliga förnyelsen av den villkorade läkemedelsanvändningen. I allmänhet lever djurhälsopersonalen upp till de författningar som gäller för området. Ett föreläggande har beslutats. Föreläggandet gällde en veterinär som inte rapporterat in läkemedelsbehandlingar av animalieproducerande djur till Jordbruksverket. Ärendet är ännu inte avslutat.

Länsstyrelsen har kontrollerat enskilda lantbrukares läkemedelsanvändning (så kallad villkorad läkemedelsanvändning). Kontrollerna har utförts dels som fysiska kontroller på gård, dels genom dokumentkontroll. Kontroll har även gjorts i ett av Jordbruksverkets register (DAWA) där man bland annat kan hitta uppgifter om antibiotikaförskrivning för varje veterinär. Vid kontrollerna på gård undersöktes hur djurhållaren följt besättningsveterinärens anvisningar liksom övriga regler som omgärdar delegationen. Ett exempel på resultat av kontrollen är ärende där den ansvarige besättningsveterinären temporärt drog in den villkorade läkemedelsanvändningen för besättningen. Orsaken till detta var bristande djurskötsel. Djurhållaren genomförde omfattande förbättringar av djurhållningen varefter delegationen åter beviljades. I övrigt bedöms de kontrollerade djurhållarna i stort leva upp till författningarna.

Som ett led i kontrollen av djurhälsopersonalens smittskyddsberedskap har även hygienplaner och efterlevnaden av Jordbruksverkets hygienföreskrifter K112 kontrollerats. Länsstyrelsen genomförde kontroller av efterlevnaden av K112 vid fem veterinärkliniker. Samtliga kliniker hade upprättat hygienplaner och arbetade enligt författningen.

Ledning och samordning av åtgärder mot djursjukdomar

Länsstyrelsen följer fortlöpande sjukdomsläget i länet främst genom att följa rapporteringar från Statens veterinärmedicinska anstalt och Jordbruksverket samt genom egen omvärldsbevakning. Inga epizootiska sjukdomar har konstaterats.

Salmonellaläget hos värphöns och slaktkyckling följs genom de provtagningsrapporter som kommer in till Länsstyrelsen. Två slaktkycklingsbesättningar har varit spärrade för salmonella (en avdelning per besättning).

Länsstyrelsen har arbetat med att uppdatera epizootiberedskapsplanen. Arbetet sker i samverkan med Länsstyrelsens funktion för krisberedskap. En epizootidag har anordnats. Cirka 20 personer deltog, inklusive smittskyddsläkaren i länet. Programmet innehöll presentationer av aktuella epizootiutbrott i närliggande län. Dagen användes också för att gå igenom det förslag till epizootiberedskapsplan som arbetats fram. Sammankomster/informationsdagar i den formen bedöms ge en höjd beredskap mot epizootiska sjukdomar, zoonoser och övriga smittsamma sjukdomar.

Regional tillväxt

VOLYMER OCH KOSTNADER Avser verksamhet 30*	2015	2014	2013
Årsarbetskrafter män	0,03	0,06	0,19
Årsarbetskrafter kvinnor	0,43	0,75	0,84
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,33	0,59	0,71
Verksamhetskostnad inkl. OH (tkr) totalt	852	1 582	1 465
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	0,64	1,27	1,18
Antal ärenden, inkomna och upprättade	15	26	31
Antal beslutade ärenden	34	24	6
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	4	11	4
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	2 539	5 105	5 096

Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Minskningen av årsarbetskrafter kan förklaras med att resurser omfördelats till slutförandet av landsbygdsprogrammet samt att en del arbete inom området har utförts av externa aktörer. Nedgången i antal ärenden mellan 2015 och tidigare år är ett resultat av att enskilda ärenden inom stöd till regionala utvecklingsprojekt numera registreras och handläggs som förordat i Tillväxtverkets system NYPS. Det gäller ett tjugotal ärenden. Ett övergripande beslut där ärendena listas finns dock registrerat i Platina. De fyra öppna ärendena är genomförda och kommer att avslutas under 2016.

Minskningen i bidragsutbetalningar härrör främst från att det under åren 2012-2014 fanns extramedel till kommersiell service.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Mål och inriktning för den regionala tillväxtpolitiken är att hela Sveriges utvecklingskraft, hållbara tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter ska tas till vara. Länsstyrelserna ska, inom sina verksamhetsområden, verka för att målet för den regionala tillväxtpolitiken uppnås.

Den nationella strategin för regional tillväxt och attraktionskraft 2014-2020, förordningen om regionalt tillväxtarbete (SFS 2007:713) och länets regionala utvecklingsprogram (RUP) är vägledande för Länsstyrelsens arbete med hållbar regional tillväxt.

Även om Länsstyrelsen i vårt län inte har det regionala utvecklingsansvaret ska vi ändå ha ett övergripande tillväxtperspektiv på våra verksamhetsområden. För att det regionala tillväxtarbetet ska lyckas behöver t.ex. insatser inom olika politikområden samordnas och anpassas till våra regionala förutsättningar och prioriteringar.

I tillägg till det som rapporteras under regleringsbrevsuppdrag 28, 29 och 30, har Länsstyrelsen prioriterat följande aktiviteter inom regional tillväxt:

- Stolt Mat i Sörmland
- Integrationsområdet

- Energi-, klimat- och miljöområdet
- Regional Digital agenda och Bredbandsstrategi
- Grundläggande betaltjänster

Stolt Mat i Sörmland

Satsningen på mat som utvecklingspotential och attraktionskraft för länet fortsätter. Intresset för mat och dryck, närodlat och ekologiskt ökar, inte minst i matregionen Sörmland. Det finns många positiva effekter för företagandet på landsbygden liksom för matturism och besöksnäring. Därutöver ger det ökade intresset för lokal mat hos länets kommuner en vinst för länets invånare både avseende attraktion och hållbar utveckling.

Stolt Mat i Sörmland är ett samarbete mellan många aktörer inom hela kedjan av matproduktionen såsom produktions-, förädling- och konsumtionsled. Det samfinansieras av Länsstyrelsen i Södermanland, Regionförbundet Sörmland, Sörmlands Sparbank och Sparbanken Rekarne AB. Inriktningen utgår från länets matstrategi som togs fram i bred försankring under åren 2011-2013. Projektet har pågått under två år.

Flera av de mål som satts upp för år 2020 i länets matstrategi har redan nåtts. Omsättningen är redan över 5,5 miljarder i de över 3 300 sörmländska företags om arbetar med mat från jord till bord och inom länet sysselsätter branschen fler än 11 000 personer (statistik från SCB). I kommuner och landsting sker ambitiösa satsningar för att såväl öka andelen närproducerad och ekologisk mat som att erbjuda mat lagad från grunden. Den positiva utvecklingen innebär att länets matstrategi kommer att revidera målsättningen för 2020 redan under 2016. Länsstyrelsen har dessutom sökt och beviljats ett kompetensutvecklingsprojekt, ”Kompetensjakten”, inom Socialfonden för att ytterligare kunna utveckla och utbilda länets mataktörer.

Länsstyrelsen har genom Stolt Mat i Sörmland, liksom 2014, gett ut ett matmagasin för att synliggöra mataktörer inom olika grenar (produktion, förädling, restaurang, konsumtion) i syfte att ytterligare profilera Södermanland som matlän. Matmagasinet har varit en framgångsfaktor för matnäringen i Södermanland.

Läs mer om Länsstyrelsens arbete med Stolt mat under verksamhetsområde Lantbruk och landsbygd.

Integrationsområdet

Länets tillväxt gynnas av mångfald och av ett minskat utanförskap. Länsstyrelsen vill att alla människor som bor och verkar i länet ses som en resurs och blir en del av samhället, så att eventuellt utanförskap motverkas. Södermanlands län är ett av de län som tar emot flest invånare med utomnordisk bakgrund. Vi ser inflyttningen som en stor tillgång, samtidigt som det krävs insatser för att ge individer möjligheter att bidra i samhället. Länsstyrelsen arbetar inom olika verksamhetsområden för att skapa dessa möjligheter när det gäller t.ex. ökat bostadsbyggande samt genom att samordna och driva olika aktiviteter som underlättar integration och ökar samhällets kunskap om frågan.

Länsstyrelsen jobbar också strategiskt med att långsiktigt öka beredskapen, kapaciteten och kvaliteten i mottagandet hos länets kommuner. Länets integrationsråd är en viktig arena för att utveckla och förbättra samverkan mellan länets aktörer. Inom Integrationsrådet lyfts bland annat för länet viktiga utvecklingsfrågor som behovet av bostäder, kompetensförsörjning m.m. Inom ramen för arbetet med rådet sker samverkan med Arbetsförmedlingen och Migrationsverket.

Energi-, miljö- och klimatområdet

Under 2015 har arbetet med energi och klimatfrågorna på länsstyrelsens intensifieras. Miljö- och klimatfrågor är en förutsättning för en hållbar tillväxt och en av länets viktigaste utmaningar och framtidsfrågor. Inom ramen för arbetet med att ta fram åtgärdsprogrammet för Södermanlands miljö har Länsstyrelsen också drivit på för bildandet av ett regionalt Miljö- och klimatråd. Rådet bildades genom att 17 regionala och lokala aktörer i maj skrev under en avsiktsförklaring. Miljö- och klimatrådets syfte är att vara en arena för en bred diskussion kring de viktigaste miljöutmaningarna i länet och de prioriteringar av åtgärder som bör göras. Rådet är styrgrupp för arbetet med Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö och den samordnande kraften i länet för att arbeta för att de nationella miljökvalitetsmålen ska nås.

Länsstyrelsen är med och driver flera projekt med syfte att bidra till energiomställning och minskad klimatpåverkan. Exempel på projekt som pågår eller har pågått under 2015 är planeringsunderlag för ökad produktion och projektet användning av bioenergi i Södermanland och Biogasutveckling Södermanland. Där det senare är ett samarbetsprojekt med Regionförbundet och Biogas Öst i syfte att stimulera biogasutvecklingen i länet och skapa en lokal efterfrågan på biogas i Södermanland.

Länsstyrelsen upphandlar och avtalar om både skötselåtgärder och naturvärdskap för ca 10 miljoner kronor per år. Detta bidrar till den regionala utvecklingen och sysselsättningen på landsbygden.

Läs mer om Länsstyrelsens arbete inom energi-, miljö- och klimatområdet inom verksamhetsområdena Naturvård, miljö- och hälsoskydd samt Energi och klimat.

Regional Digital Agenda och Bredbandsstrategi

Länsstyrelsen har jobbat aktivt med IT-infrastrukturfrågan i nära samarbete med Regionförbundet inom ramen för Regional Digital Agenda. I början av året blev Bredbandsstrategin beslutad och antagen och ett förankrings- och implementeringsarbete har pågått i länets kommuner. Bredbandsstödet i landsbygdsprogrammet har öppnat och beslut om stöd kommer fattas tidigt 2016. Fokus på dialog och nätverksarbete har dominerat arbetet, både kommunerna, byalag och marknadens operatörer har varit delaktiga. Sammanfattningsvis anser Länsstyrelsen att det arbete som nu bedrivs via aktuella stödmöjligheter och i samverkan med privata och offentliga aktörer kommer leda till en hög utbyggnadstakt av fiber i länet de närmaste åren.

Läs mer om Regional Digital Agenda och Bredbandsstrategi under verksamhetsområdet Infrastrukturplanering.

Grundläggande betaltjänster

Länsstyrelsen bedömer att tillgången till grundläggande betaltjänster i stort tillgodoses i länet. Länsstyrelsen fortsätter arbetet med betaltjänstfrågan inom ramen för det regionala serviceprogrammet och som en integrerad del i den regionala digitala agendan. Satsningen på servicepunkter kommer fortsätta, då de är en viktig plattform även för betaltjänster.

Läs mer om grundläggande betaltjänster under verksamhetsområdet Infrastrukturplanering.

Återrapportering regleringsbrev

28. Berörda länsstyrelser ska redovisa exempel på och kommentera inom vilka områden samverkan sker mellan länsstyrelsen och den aktör som har det regionala utvecklingsansvaret i länet samt hur denna samverkan har utvecklats.

Länsstyrelsen och Regionförbundet Sörmland har sedan flera år tillbaka ett samarbete när det gäller länets utveckling. Samarbetet grundar sig på insatser med koppling till Sörmlandsstrategin 2020.

Nedan beskrivs huvuddragen i den samverkan som sker, under rubriker som speglar samarbetsområdena.

- Mat och turism
- Fondlansering och flerfondsprojekt
- Landsbygdsting
- Biogasutveckling Södermanland
- Integration
- Bredband och regional digital agenda
- Bostadsfrågor

Mat och turism

Samverkan med Regionförbundet har utvecklats ytterligare inom områdena mat och turism. Ett möte med länsstyrelsen i Stockholm, Regionförbundet, STUA, Sörmlands turismutveckling AB och Länsstyrelsen, har hållits för att knyta ihop turismutvecklingen mellan länen. Det har bl.a. lett till utökat samarbete kring cykelleder samt planer inom skärgårdsutveckling.

När det gäller samarbete kopplat till matprojektet hänvisas till rubriken Stolt mat i Sörmland under andra väsentliga presentationer och resultat.

Flerfondsprojekt och fondlansering

Länsstyrelsen har tagit fram en modell ”Det bästa för Sörmland” som beskriver beröringspunkter mellan de olika fonderna som delvis hanteras av Länsstyrelsen och Regionförbundet. Med utgångspunkt i de tematiska målen i EU 2020-strategin tydliggör modellen hur de olika fonderna samverkar och vilka insatser som kan vara aktuella i de olika regionala programmen. Modellen är också ett verktyg för att identifiera samarbetsområden och avgränsningar. Under 2016 kommer modellen utvecklas ytterligare i en interaktiv webbaserad version och publiceras på Länsstyrelsens hemsida för att göras tillgänglig för allmänheten. Det övergripande syftet är att kunna informera medborgare om hur stöden används för att utveckla Södermanland men också för att tydliggöra länsstyrelsens och Regionförbundets olika roller och samverkan i länet. Modellen underlättar dessutom för att identifiera möjliga framtida flerfondsprojekt och är ett bra verktyg i diskussionerna om flerfondslösningar.

Länsstyrelsen anordnade i samarbete med Regionförbundet, ESF-rådet och Tillväxtverket ett seminarium med anledning av öppningen av ESI-fonderna. Syftet var att informera om de nya programmen i de fyra fonderna, landsbygds-, fiskeri-, social- och regionalfond samt att inspirera och visa på möjligheterna med flerfondsfinansierade projekt. En målsättning var att få fram idéer till projekt att arbeta vidare med samt att utveckla dialog och samverkan med

länets aktörer som kan tänkas vara sökande av medel. På sikt ger det möjlighet till att öka effektiviteten i arbetet med EU-fonderna och få högre avkastning på investeringar och arbete.

Utöver de fyra struktur- och investeringsfonderna som presenterades beskrevs också hur de olika organisationerna arbetar samt hur arbetet med flerfondslösningar är tänkt att gå till. En fortsättning på detta arbete planeras för 2016 och kommer sannolikt resultera i en workshop med syfte att skapa flerfondfinansierade projekt. Ett förberedande möte om genomförandet har hållits med strukturfondspartnerskapets ordförande, Regionförbundet och Tillväxtverket. Inom ramen för Länsstyrelsens arbete med miljö- och klimatfrågor kommer ytterligare projektidéer för flerfondslösning att arbetas fram inom det nybildade Miljö- och klimatrådet.

Landsbygdsting

Med syftet att främja företagandet och skapa hållbara och attraktiva livsmiljöer på landsbygden har Länsstyrelsen i samverkan med Länsbygderådet och Regionförbundet arrangerat Landsbygdsting för fjärde året i rad. Tinget är en arena för inspiration, erfarenhetsutbyte och workshops kring utmaningar och utvecklingsmöjligheter på landsbygden. Det bidrar till mobiliseringen av verksamma på landsbygden som engagerar sig i utvecklingsfrågor. Forumet stödjer eldsjälar, såväl privatpersoner som företagare, och bygger nätverk för framtida samverkan. Landsbygdstinget genomlyser pågående planer och processer och säkerställer att länsstyrelsens utvecklingsarbete kan koordineras med övriga aktörer och pågående processer.

Läs mer om landsbygdsting under verksamhetsområdet Lantbruk och Landsbygd.

Biogasutveckling Södermanland

Ett nära samarbete med Regionförbundet Sörmland har bedrivits avseende Energi- och klimatfrågorna. Ett sådant exempel var vårt gemensamma arbete för biogasens utveckling i länet. Regionförbundet har drivit ett projekt för att undersöka möjligheterna att skapa en lokal efterfrågan och produktion av förnyelsebart fordonsdrivmedel som primärt används för att driva den regionala kollektivtrafiken i Sörmland. Projektet kommer att fortgå under 2016 som ett samarbetsprojekt mellan ovanstående tre aktörer.

Läs mer om biogasutvecklingen och andra samarbetsprojekt under verksamhetsområdet Energi och klimat.

Integration

Länsstyrelsen har utvecklat sitt samarbete med Regionförbundet kring integrationsfrågor bl.a. genom ett gemensamt projekt – Stärkt kvalitet i mottagande av nyanlända elever i Sörmland. Projekt föranleddes av skolornas uttryckliga behov av ökad kunskap om nyanlända elever. Projektet kom att ändra karaktär och mot slutet var inriktningen vidareutbildning och stärkande av studiehandledarnas yrkesroll och situation. Regionförbundet arbetar vidare med integrationsfrågor ur ett långsiktigt tillväxtperspektiv.

Länsstyrelsen genomförde tillsammans med Regionförbundet seminariet ”Samling för integration i Sörmland”. Inför seminariet skrev Landshövdingen och Regionförbundets styrelseordförande en gemensam debattartikel i syfte att belysa frågorna.

Bredband och Regional digital agenda

Inom bredbandsfrågor och arbetet med Regional digital agenda har vi ett nära samarbete med Regionförbundet. Länets Bredbandsstrategi som är antagen av Länsstyrelsen och Regionförbundet har tagits fram och förankrats och implementerats hos länets kommuner.

Länsstyrelsen driver tillsammans med Regionförbundet även en kommungrupp för bredbandsfrågor. Här deltar de kommunala bredbandssamordnarna. Inom denna gruppering samverkas kring utbyggnad av fast och mobil IT-infrastruktur. Exempelvis pågår ett arbete för att göra Sörmlands kommuner mer attraktiva för marknaden att investera i.

Läs mer om bredband och regional digital agenda under verksamhetsområdet Infrastrukturplanering.

Bostadsfrågor

Regionförbundet har bidragit till Länsstyrelsens arbete med 2015 års rapport kring bostadsmarknadens utveckling. Regionförbundets bidrag inom områdena attraktivitet, befolknings- och arbetsmarknadens utveckling är särskilt viktiga. Av rapporten framgår att Södermanland hör till de delar av landet som har den kraftigaste befolkningstillväxten och det är bostadsbrist på alla centralorter i länet.

Läs mer om bostadsfrågor i verksamhetsområdet Hållbar samhällsplanering och boende.

29. Berörda länsstyrelser ska beskriva hur användningen av medel från anslag 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt bidrar till genomförandet av det regionala tillväxtarbetet, samt hur användningen av medlen relaterar till inriktningen i den regionala utvecklingsstrategin i länet.

Fördelningen av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder har skett enligt två strategiska dokument, Sörmlandsstrategin som är framarbetad av Regionförbundet, samt Länsstyrelsens egen strategi för 1:1-medlen. Sörmlandsstrategin har kort sammanfattat fyra målområden:

- Goda förutsättningar för utbildning och arbete
- Starka samband med omvärlden
- Konkurrenskraftigt näringsliv samt
- Hållbara och attraktiva livsmiljöer

Länsstyrelsen arbetade 2014 fram en strategisk prioritering av de regionala tillväxtåtgärderna som även den lyfter fyra områden: Miljö och klimat, Integration, Landsbygdsutveckling och Bostadsbyggande. De två styrdokumenten har således delvis överlappande prioriteringar och kompletterar varandra. Projekten bidrar på olika sätt till att stärka ett eller flera av satsningsområdena. Flera av projekten som finansierats av 1:1-anslaget har skett i samarbete med Regionförbundet och prioriterats utifrån att de på ett tydligt sätt bidrar till det regionala utvecklingsarbetet.

- Potentialstudie biogas
- Bostadsmarknaden i Södermanland
- Genomförande av jämställdhetsinsatser
- Landsbygdsting
- Stolt mat
- Regional digital agenda
- Miljö- och klimatråd

- Kommersiell service

Potentialstudie biogas
Som en del i arbetet med att genomföra länets klimat- och energistrategi samt länets åtgärdsprogram för miljömålen, har Länsstyrelsen genomfört ett utredningsprojekt i samarbete med Biogas Öst och Regionförbundet. Bioenergipotentialen i länet är inventerat samt en utvärdering av möjliga användningsområden för biobränslet. Rapporten fungerar som ett planeringsunderlag för framtida investeringar och satsningar för ökad användning av biobränsle och produktion av biodrivmedel. Att ha en god bild av tillgången på bioenergi är en av förutsättningarna för ett ökat utnyttjande av framförallt restprodukter som i liten utsträckning används i dagens samhälle. Den största potentialen i länet utgörs av restprodukter från jordbruket. Den beräknade potentialen i form av olika restprodukter från jordbruket uppgår till ca 260 000 ton torrsubstans varav ca 500 GWh biogas skulle kunna produceras. Det skulle räcka till ca 20 procent av Södermanlands bilflotta något som kan bidra signifikant till energiomställningen i länet framöver.

Bostadsmarknaden i Södermanland
Det är av avgörande betydelse för länets fortsatta tillväxt att ha en väl fungerande bostadsmarknad. Målet med bostadsprojektet är att ett ökat byggande av bostäder ska uppnås, främst hyreslägenheter. Länsstyrelsen arbetar bl.a. med två grupper, en som arbetar med att förenkla planprocessen och en som arbetar med byggfrågor. Byggruppen verkar i nuläget primärt för ett ökat samarbete mellan de kommunala bostadsföretagen och för att de på sikt ökar produktionen av hyreslägenheter. Detta kan förväntas ge effekt om några år.

Läs mer om vårt arbete med bostadsfrågor i verksamhetsområdet Hållbar samhällsplanering och boende.

Genomförande av jämställdhetsinsatser
Syftet med det projektet är att bidra till att lyfta in jämställdhetsperspektivet i arbetet med regional tillväxt i Södermanlands län samt att öka kunskapen hos aktörer och allmänhet kring hur jämställdhet positivt kan påverka den regionala utvecklingen. Projektet syftar även till att bidra till att aktörer ökar sitt arbete med jämställdhetsintegrering. Ett av målen med projektet att följa utvecklingen i länet och ta fram fördjupat kunskapsunderlag om jämställdhetsläget i Södermanlands län kopplat till frågor som rör regional tillväxt hos myndigheter, organisationer, ideella föreningar och privata företag som utför offentligt finansierad verksamhet.

Landsbygdsting
Med syftet att främja företagandet och skapa hållbara och attraktiva livsmiljöer har Länsstyrelsen i samverkan med Länsbygderådet och Regionförbundet arrangerat Landsbygdsting för fjärde året i rad.

Läs mer om landsbygdsting under verksamhetsområdet Lantbruk och Landsbygd.

Stolt mat i Sörmland
Länsstyrelsen har under 2015, liksom under 2014, tagit fram ett matmagasin, Stolt Mat, som synliggör mataktörer inom olika grenar (produktion, förädling, restaurang, konsumtion) i syfte att profilera Södermanland som matlän. Länsstyrelsen har tillsammans med Regionförbundet, Sörmlands sparbank och Sparbanken Rekarne fortsatt arbetet med att driva det regionala matarbetet kopplat till länets matstrategi. Arbetet drivs i samverkansprojektet med namnet

”Stolt Mat i Sörmland”. Arbetet kopplar till de målområden som ingår i strategin för såväl de regionala tillväxtmedlen som länets utvecklingsstrategi.

Läs mer om Länsstyrelsens arbete med Stolt mat under verksamhetsområdet Lantbruk och landsbygd.

Regional digital agenda

Inom ramen för Regional Digital Agenda har Sopbilsprojektet genomförts. Det går ut på att mäta mobiltäckningen genom att placera en väska med mobiltelefoner i sopbilar som kör sina vanliga turer. Mobilerna mäter signalstyrkan kontinuerligt och data skickas automatiskt till Täckningskollen där det sedan visualiseras på en karta. Mätdata gör att man får en bild av mobiltäckningen i kommunen vilket kan vara mycket användbart till exempel i dialog med nätoperatörer och kommuninvånare. Projektet var ett samarbete mellan Regionförbundet och Länsstyrelsen där dessa erbjöd koordinering och viss ekonomiskt bidrag för kommuner som ville genomföra mätningen. Sex kommuner deltog, och projektet har bidragit till att kunna identifiera områden med dålig täckning och genom en tyngre faktabaserad dialog med mobiloperatörerna på sikt bättra förutsättningar för företagsamhet samt attraktiva boendemiljöer.

Miljö- och Klimatråd

Inom ramen för arbetet med att ta fram åtgärdsprogrammet för Södermanlands miljö har Länsstyrelsen också drivit på för bildandet av ett regionalt Miljö- och klimatråd. Rådet bildades under året genom att 17 regionala och lokala aktörer i maj skrev under en avsiktsförklaring. Miljö- och klimatrådets syfte är att vara en arena för en bred diskussion kring de viktigaste miljöutmaningarna i länet och de prioriteringar av åtgärder som bör göras. Rådet är styrgrupp för arbetet med Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö och den samordnande kraften i länet för att arbeta för att de nationella miljökvalitetsmålen ska nås.

Läs mer om Miljö- och klimatråd under verksamhetsområdet Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd.

Kommersiell service

Utöver ovan nämnda projekt har anslaget använts till hemsändningsbidrag i en kommun och investeringsbidrag till två lanthandlare. Läs mer under uppdrag 30.

30. För sin uppgift att verka för en god tillgång till kommersiell service för medborgare och företag ska berörda länsstyrelser redovisa och kommentera vilka insatser som genomförts, resultaten av dessa och vilka aktörer som deltagit samt på vilket sätt insatserna förhåller sig till övriga insatser för hållbar regional tillväxt i länet. Redovisningarna ska relatera till målen i länets regionala serviceprogram.

Regionala serviceprogrammet har fyra prioriterade områden: Kommersiell och offentlig service, IT-infrastruktur, Bygga och bo samt Jobb och entreprenörskap. Länsstyrelsen tar inom det regionala serviceprogrammet 2014-2018 fram en årlig handlingsplan. Årets handlingsplan för det regionala serviceprogrammet är framtagen i samverkan med det gemensamma partnerskapet för serviceprogrammet och landsbygdsprogrammet. Uppföljning och rapportering sker årsvis till Tillväxtverket enligt anvisning.

Kommersiell och offentlig service

Länsstyrelsen arrangerade en inspirations- och informationsdag för länets alla kommuner på temat Innovativa servicelösningar och landsbygdsutveckling. Inbjudna var Kommunstyrelseordföranden, näringslivschefer samt landsbygdslotsar eller motsvarande.

Information gavs om hemsändningsbidrag och investeringsbidrag, samt om Länsstyrelsens arbete med landsbygdsutveckling och stödmöjligheter för service i det nya landsbygdsprogrammet. Vingåker och Nyköpings kommuner redogjorde för resultaten i de två stora satsningarna på servicepunkter som avslutades under 2014 och som gett goda resultat. Kommunerna berättade om hur de jobbar med servicefrågor på landsbygden. Det var märkbart att kommunerna har olika ambitionsnivå i frågorna men det var tydligt att de har stor nytta av erfarenhetsutbyte och uppvisande av goda exempel. Det ger ökat intresse för att utveckla kommunernas mindre orter och de kan använda de koncept och framgångsfaktorer som en annan kommun provat. Det gavs även tid till diskussioner kring vad kommunerna kan göra och vad Länsstyrelsen kan bidra med.

Investeringsstöd har beviljats till två lanthandlare. Den lokala butiken för dagligvaror är av stor betydelse för bygdens befolkning och för framtida inflyttning till orten. I dagsläget har digital lanthandel startats på tre orter i länet. Involverade har varit har varit bygdeföreningar, Nyköpings kommunbygderåd, en kommun, olika affärkedjeinnehavare samt Leader Kustlinjen. Arbete fortsätter med att förmedla kunskap om denna möjlighet och rapporterna från pilotprojekten har fått spridning. Sidoeffekter där projekten har drivits har varit ökad mobilisering och samverkan på orten, vilket har lett till vidareutveckling av servicepunkten. Ett exempel är att när lastbilen har levererat varor återvänder den inte tom, utan fraktar med sig produkter från de lokala producenterna till staden. På så sätt hålls fraktkostnaderna nere och koldioxidutsläppen till miljön reduceras. Producenterna får i sin tur enklare tillgång till en regional marknad.

Kommunerna har möjlighet att ansöka om hemsändningsbidrag vilket länsstyrelsen har informerat ansvariga på alla kommuner i länet om både skriftligt och muntligt. En kommun har sökt och beviljats bidraget.

IT-infrastruktur

Länsstyrelsen har jobbat aktivt med IT-infrastrukturfrågan. I början av året blev Bredbandsstrategin beslutad. Den är antagen av Länsstyrelsen och Regionförbundet Sörmland Den har förankrats och implementerats hos länets kommuner.

Läs mer om IT-infrastruktur under verksamhetsområdet Infrastrukturplanering.

Bygga och bo

Förstudie Bygga och bo - om bostadsbyggande på landsbygden

Under 2015 slutfördes förstudien ”Något håller på att hända. Varför behöver vi bo & bygga på Sörmlands landsbygd”? Förstudien finansierades delvis av 1:1-medel och genomfördes av Länsbygderådet i Sörmland. Bristen på bostäder på landsbygden är ett dolt utvecklingsproblem i flera mindre tätorter. Projektet gick ut på att minimera risktagandet för aktörerna och gemensamt hitta nya modeller för att få igång en nyproduktion för grupper som har bostadsbehov. Det finns allt för få ändamålsenliga bostäder på landsbygden att erbjuda unga som vill bo på landsbygden eller äldre som vill lämna sin gård eller villa. De äldre blir allt äldre och friskare vilket innebär att de bor kvar i sina befintliga bostäder längre än tidigare. Ofta vill de ha mindre mera lättskötta boenden men vill inte flytta från den ort de bor på. Bristen på mindre funktionella boenden hindrar flyttkedjan så att nya barnfamiljer kan flytta in och bidrar därmed till bristande underlag för skola och service. Detta är ett mönster som finns på hela bostadsmarknaden, men landsbygdens problem är extra problematiska. Bristen på bostäder för unga försvårar rekryteringen till det lokala näringslivet och till den offentliga sektorns verksamhet på landsbygden. Antalet och andelen äldre ökar på landsbygden medan de yngre blir allt färre. Totalt sett ökar befolkningen på landsbygden i Sörmland, vilket till stor del beror på att äldre flyttar ut och permanentar sina fritidshus.

De befintliga bostäderna i småorterna är ofta villor eller flerfamiljshus som byggdes på 1950- och 60-talen, utan hiss och med trånga badrum. Dessa passar inte de äldre. De vill bo centralt, och med bättre tillgänglighet till kommunikationer, offentlig och kommersiell service.

Ett skäl som ofta nämns när det talas om varför det inte byggs tillräckligt är att den planlagda marken inte räcker till idag. Länsstyrelsens bedömer dock att planberedskapen i länet är relativt god (Rapport 2015:9). Att planlägga mark räcker dock inte. Det måste vara attraktivt ur flera synvinklar för att någon ska vilja bo där också. Därför har det gjorts en inventering över var man vill bo i Sörmland. Det visade sig vara huvudsakligen i samhällen med tillgång till service.

Förstudien koncentrerar sig på differensen mellan var i tätorten Vrena i Nyköpings kommun som man skulle vilja bo och var det finns planlagd mark.

Samma mönster går igen i en mängd småorter och förstudien pekar på ett 40-tal mindre orter som i början av 2015 hade ett akut behov av ca 2 000 nya bostäder. Men det måste byggas på rätt ställe. Kommuner och byggherrar tror oftast att det är främst mark för småhus med vattenkontakt som är det mest attraktiva. Denna studie visade på att behoven i första hand fanns hos de som redan bodde på orten och deras önskemål var lägenheter centralt i orten, nära servicefunktioner.

Denna förstudie presenterades på Sörmlands Landsbygdsting 2015 i och nu pågår en mängd lokala processer för att få igång ett bostadsbyggande. Längst har man kommit i Stavsjö, Nyköpings kommun. Där har bygglov beviljats för den första etappen av produktion av mindre hyresbostäder (9 lgh). Dessa planeras i anslutning till ortens servicepunkt och det är ortens nybildade utvecklingsbolag som kommer vara fastighetsägare.

Några av slutsatserna blev att det är viktigt att utgå från de lokala behoven som finns i bygden, t.ex. bland de äldre. Likaså att involvera lokala byggare och banker. Ett förslag var att bilda speciella allmännyttiga bolag gemensamt mellan flera kommuner som har fokus på bostäder utanför centralorten och på de små tätorternas problematik.

Jobb och entreprenörskap

Tillväxten av nya företag på landsbygden och i mindre orter har de senaste åren haft en mycket positiv utveckling. I t.ex. Gnesta och Flens kommuner har antalet företag ökat med nära 40 procent. Andelen nystartade företag är hög. Med mer företagsetablering kommer nya arbetstillfällen.

Två workshops som kopplar till jobb och entreprenörskap har hållits på Landsbygdsting. Den ena fokuserade på krafter för att få igång näringslivet på mindre orter och den andra vilka innovativa problemlösningsfaktorer som är viktiga för att få en positiv utveckling och tillväxt på landsbygden.

När det gäller näringsliv var det främst företagande kopplat till matutveckling, besöksnäring och integration som sågs som potentiella områden att arbeta vidare med. Samtal har påbörjats med de två leaderområden som finns i länet och ansökningar avseende förstudier på dessa områden har påbörjats. Inom innovativa problemlösningsfaktorer var fokus främst på att förändra attityder och förhållningssätt och att hitta kreativa lösningar genom idéspaning.

Tabell 3.1: Kostnader för strukturfondsadministrationen, programperiod 2007 - 2013

Strukturfondsadministration (tkr)	Anslag (5:1)	Övrig finansiering	Årsarbetskrafter
Totala kostnader och årsarbetskrafter för strukturfondsadministration	0	0	0,00
varav Förvaltande myndighet	0	0	0,00
varav Attesterande myndighet	0	0	0,00
varav Kontroller i territoriella program	0	0	0,00

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Kommentarer Tabell 3.1
Länsstyrelsen har inga kostnader för strukturfondsadministration.

Tabell 3.2: Kostnader för strukturfondsadministrationen, programperiod 2014 - 2020

Strukturfondsadministration (tkr)	Anslag (5:1)	Övrig finansiering	Årsarbetskrafter
Totala kostnader och årsarbetskrafter för strukturfondsadministration	0	0	0,00
varav Förvaltande myndighet	0	0	0,00
varav Attesterande myndighet	0	0	0,00
varav Kontroller i territoriella program	0	0	0,00

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Kommentarer Tabell 3.2
Länsstyrelsen har inga kostnader för strukturfondsadministration.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

7. Länsstyrelsen ska i sin verksamhet verka för att förenkla för företag

Länsstyrelsen i Kronobergs län har uppdraget att samordna och redovisa länsstyrelsernas arbete inom detta område. En redovisning av länsstyrelsernas arbeta har lämnats till regeringskansliet den 1 februari och Länsstyrelsen har bidragit med underlag.

Länsstyrelserna har sedan flera år genom länsstyrelseinstruktionen regeringens uppdrag att arbeta med att förenkla för företag. På Länsstyrelsen genomförs idag många insatser som bidrar till detta. Länsstyrelsen har fortsatt arbetet med att korta handläggningstider genom att utveckla e-tjänster och e-handläggning samt förbättrat tillgängligheten via webben, e-post och telefon. Vi har utvecklat arbetet med en sammanhållen process för verksamhetsplanering, tertialuppföljningar och årsredovisning för att förtydliga, förenkla och effektivisera arbetet.

Nedan följer en kortare beskrivning över de väsentligaste insatserna i Länsstyrelsens arbete med att förenkla för företag.

Värdegrund, vision och verksamhetsidé

Service och bemötande är viktiga grundstenar för att utveckla och effektivisera myndighetens arbete. Länsstyrelsen har genom projektet *V4 - Verksamhetsutveckling med avstamp i gemensam vision, verksamhetsidé och värdegrund* bland annat arbetat med att göra den gemensamma värdegrunden för de statsanställda känd i organisationen och på olika sätt kopplat den till våra långsiktiga mål och kärnvärden.

Ett effektivt och hållbart samarbete i en organisation bygger bland annat på gemensamma värderingar och en gemensam vision. Är vi samstämmiga internt så gör det oss tydliga utåt. I V4 arbetet har fem stycken övergripande mål satts upp och dessa är också vägledande för arbetet med förenklauppdraget. Till de övergripande målen kan man lätt koppla de mål/riktmärken som utkristalliserats under arbetet med förenkla på riktigt:

- Det ska vara lätt att hitta rätt person – tillgänglighet
- Kundens perspektiv ska genomsyra verksamheten – bemötande, attityd, förhållningssätt och värdskap
- Det ska vara lätt att hitta enkel information – minska onödig efterfrågan och därmed spara tid för handläggare.
- Det ska vara lätt att göra rätt.

För konkretisera ovanstående och samtidigt säkerställa att ”förenkla perspektivet” verkligen tas omhand i verksamheten har vi fortsatt att utveckla vår styrning. För kommande verksamhetsår ska samtliga enheter i sin verksamhetsplanering beskriva vilka förenkla aktiviteter som ska genomföras och hur uppföljningen ska ske. Arbetssättet gäller också övriga 5 § frågor och inkluderar regelbundet uppföljning av genomförda aktiviteter och resultat.

Workshop/erfarenhetsutbyte

En workshop genomfördes med deltagare från Länsstyrelsens samtliga enheter. Workshopen gav en bra möjlighet för medarbetarna att utbyta erfarenheter och goda idéer. Det finns flera positiva effekter med att mötas och gemensamt diskutera vilka insatser som görs för att förenkla för företag. De mest uppenbara effekterna av att diskutera vilka insatser som görs är att frågan hamnar i fokus och att andra inspireras att utveckla sina arbetssätt.

Brukarundersökningen

Länsstyrelsen har analyserat resultatet av undersökningen och använt det som ett underlag i förbättringsarbetet. I årets undersökning får Länsstyrelsen goda betyg inom kameraövervakning där Nöjdkundindexet för Södermanland är över länsstyrelsesnittet. Inom övriga områden ligger vi under snittet.

E-tjänster och e-handläggning

Jordbrukarstöd

För att höja effektiviteten i handläggningen har Länsstyrelsen prioriterat att öka andelen ansökningar av jordbrukarstöd som skickas in med e-legitimation. Att få ansökningarna digitalt ökar effektiviteten i handläggningen genom att ansökningarna är mer kompletta. Inställningen till e-handläggningen har stor betydelse för att få ett bra införande och effektivitet i ärendehanteringen. Länsstyrelsen har därför tagit upp frågan om e-legitimation i alla kontakter med de sökande vilket har gett resultat. Under året har endast två ansökningar kommit in på papper medan resterande ansökningar gjorts via SAM Internet.

Information om stöd och bidrag

Länsstyrelsen försöker ständigt förbättra informationen om olika bidrag och finansieringsmöjligheter. Vi har bland annat arbetat målmedvetet med att skapa en dialog kring satsningar i det nya landsbygdsprogrammet. Ett exempel är vår information till dem som driver lantbruk eller andra företag på landsbygden i tidningen Aktiv Landsbygd och på vår webb.

Länsstyrelsen arbetar också aktivt för att informera om andra typer av stöd och bidrag, exempelvis inom miljö- och folkhälsoområdet. Länsstyrelsens nya kundinriktade informationsmetod med webseminarier och annat interaktivt stöd till intresserade projektägare för koldioxidsnåla projekt har varit en avgörande faktor för att antalet ansökningar inom Klimatklivet varit störst i Södermanland jämfört med alla län i landet under 2015 räknat per capita. Sett till medelstilldelningen kommer Södermanland på fjärde plats i landet! Det är bara de tre storstadslänen som placerar sig högre. Länsstyrelsen har fått många positiva reaktioner både från företag och från kommuner på det nya arbetssättet.

Bekräftelse på inkomna ärenden

Länsstyrelsen hade fram till den 1 juli 2015 ett automatiskt noreplaysvar på all digital post som kom in till Länsstyrelsens officiella postlåda. Men på grund av serverproblem har LST-IT beslutat att vi inte kan fortsätta med automatiska svar.

Alla E-tjänster får ett kvitto på inskickade handlingar automatiskt via E-tjänsten. När det gäller inlämning av EU-stöd så skickas en bekräftelse via Jordbruksverkets system.

Bekräftelsebrev skickas ut till de som ansöker om tillstånd enligt djurskyddslagen samt för ärenden med VÄS-koderna 211 (som gäller ansökan), 258, 403 och 505. Länsstyrelsen införde rutinen i samband med att vi började med förenklad delgivning och då måste vi skicka en bekräftelse med information om detta.

Klarspråk

I Platina finns färdiga mallar framtagna som är klarspråksgranskade. Vi har mallar för bekräftelsebrev, komplettering, en generell beslutsmall som i stort sett bara består av rubriker och överklagandehänvisning. Det finns beslutsmallar framtagna för specifika verksamhetsområden t.ex. kameraärenden, inom djurskydd, kulturmiljö och naturmiljöområdet.

Länsstyrelsen har tidigare vid flera tillfällen genomfört klarspråksutbildningar. Även om inga särskilda aktiviter genomförts under 2015 har arbetet med att säkerställa klarspråk fortsatt på enheterna. Samtliga enheter arbetar på ett eller annat sätt med att skriva enkla och begripliga motiveringar till beslut. I detta sammanhang kan det vara värt att notera att vi i årets brukarundersökning genomgående får goda resultat när det gäller tydliga och förståliga beslut vilket kan ses som ett resultat av tidigare års medvetna satsningar.

Handläggningstider

Länsstyrelsen kommunicerar förväntade handläggningstider i viss utsträckning på webben bl.a. när det gäller handläggningstider för överklagande detaljplaner och bygglov, handläggningstider för vattenverksamhet och förprövningar av djurstallar. Vid ansökningar om tillstånd enligt djurskyddslagen och i ärenden om ansökningar om tillstånd till kameraövervakning, överklagningsärenden och trafikärenden anges handläggningstiden i de bekräftelsebrev som skickas ut till sökanden.

Inom natur och miljöområdet har vi arbetat med att korta handläggningstiderna och ge besked om förväntade svarstider inom flera ärendekategorier. Som exempel kan nämnas rutinen för hantering av den stora volymärendegruppen samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken. Diariet svarar med vändande post för särskilt identifierade ärendekategorier medan respektive handläggare svarar för andra ärenden som kräver längre handläggning. När man tar kontakt gällande komplettering av anmälan meddelar man förväntad handläggningstid.

Hur tas synpunkter och förslag från företagare omhand?
Detta är ett område som Länsstyrelsen vill utveckla. Under ovan nämnda workshop identifierades ett antal goda exempel.

- När det gäller djurskyddsärenden finns en strategi för hur man arbetar med klagomål och besvärliga ärenden.
- I samband med tillsyn av företag som bedriver miljöfarlig verksamhet diskuteras synpunkter på beslutsprocesser, tillsynsavgifter med mera.
- För att optimera naturvårdsnyttan och minimera bland annat den ekonomiska belastningen för lantbruksföretagarna av skyddsbeslut arbetar vi med att utveckla dialogen med markägare. Det kan handla om naturreservat eller andra särskilda åtgärder för att gynna hotade arter och naturmiljöer. I varje ärende diskuteras möjliga förändringar av föreskrifter respektive andra avtals- och ersättningsvillkor.

Arbetet med att mer systematiskt arbeta med de synpunkter och förslag som kan utveckla vår verksamhet har hög prioritet.

Infrastrukturplanering

VOLYMER OCH KOSTNADER Avser verksamhet 34*	2015	2014	2013
Årsarbetskrafter män	1,35	1,60	0,59
Årsarbetskrafter kvinnor	0,20	0,51	0,09
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,12	1,53	0,47
Verksamhetskostnad inkl. OH (tkr) totalt	1 561	2 152	736
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,17	1,72	0,59
Antal ärenden, inkomna och upprättade	17	34	23
Antal beslutade ärenden	20	26	21
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	5	1
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	1 443	1 909	390

Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Antal inkomna ärenden och antal beslutade ärenden har minskat, likaså i viss mån antalet årsarbetskrafter. Jämfört med tidigare år är dock volymen årsarbetskrafter fortsatt hög. Att volymen årsarbetskrafter är hög beror främst på att arbetet med Ostlänkens planering inom länet har tagit ytterligare fart under året. Under 2016 kommer arbetet med samtliga fem järnvägsplaner som länet berörs av, att vara igång. Länsstyrelserna i Södermanland, Östergötland och Stockholms län har gemensamt gjort en hemställan till regeringen om att resurser behövs för att klara fortsatt arbete.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsen har prioriterat följande arbeten:

- Ostlänken
- Regional Digital agenda och Bredbandsstrategi
- Grundläggande betaltjänster

Ostlänken

Järnvägsprojektet Ostlänken är en del av utbyggnaden av ny dubbelspårig höghastighetsjärnväg i Sverige. Projektet är landets största infrastrukturprojekt med stor betydelse för en eftersträvansvärd regionförstoring, som bland annat är viktig för att stärka länets arbetsmarknad. Länsstyrelsen har formella myndighetsuppdrag i anslutning till Trafikverkets arbete med ansökan om tillåtlighet enligt miljöbalken och efterföljande järnvägsplanering. Under året har Länsstyrelsen bland annat arbetat med följande:

- Länsstyrelsen har tillsammans med länsstyrelserna i Stockholm och Östergötlands län, bidragit med kunskapsunderlag kring miljö, natur- och kulturvård inför Trafikverkets ansökan till regeringen om tillåtlighet enligt miljöbalken för projektet

- Länsstyrelsen har under året lämnat kompletterande yttranden över Trafikverkets förslag till ansökan och val av sträckning

- Länsstyrelsen har tillsammans med de övriga länen medverkat i ett dialogmöte med andra statliga myndigheter, som berörs av Ostlänken

- Under året har Länsstyrelsen deltagit i samråd enligt banlagen om järnvägsplanen för delsträckan inom Trosa kommun

- Arkeologisk utredning av Ostlänkskorridoren - etapp 1 - avrapporterades under 2015. Utredningens andra etapp påbörjades med att sju objekt i det smala korridoravsnittet söder om Skavsta flygplats grävdes ut i utredningssyfte under hösten

Länsstyrelserna har bedömt vilka arbetsvolymer som kommer att krävas för att klara myndighetsarbetet när det gäller Ostlänksprojektet. Det kommer att krävas särskilda resursinsatser för att inte Länsstyrelserna ska utgöra en flaskhals i planeringsarbetet. Länsstyrelsen har tillsammans med länsstyrelserna i Stockholms och Östergötlands län haft överläggningar med Trafikverket angående resurser för planering och tillåtlighetsprövningen för Ostlänken. Länsstyrelserna har även överlämnat en formell begäran till regeringen om ersättning för utfört och kommande arbete.

Regional Digital agenda och Bredbandsstrategi

Länsstyrelsen har jobbat aktivt med IT-infrastrukturfrågan. I början av året blev Bredbandsstrategin beslutad. Den är antagen av Länsstyrelsen och Regionförbundet Sörmland Den har förankrats och implementerats hos länets kommuner.

Intresset kring det nya bredbandsstödet i landsbygdsprogrammet är stort och 34 ansökningar har inkommit som gör anspråk på långt högre belopp än länets medelstilldelning. Länsstyrelsen bedömer att intresset beror på ett stort behov, men också på det aktiva arbete som Länsstyrelsen bedrivit för att stimulera fiberutbyggnad i länet. Inom kanalisationsstödet har Länsstyrelsen fördelat alla återstående medel till projekt. Det gäller både det ordinarie kanalisationsstödet och de medel som funnits hos PTS. Medlen har kombinerats med kommunal eller privat medfinansiering och har på så vis kunnat växlas upp och användas maximalt.

Dialog och nätverksarbete gällande bredbandsfrågan har fortsatt stort fokus. Länsstyrelsen driver tillsammans med Länsbygderådet en byanätsgrupp. Syftet är kunskapsuppbyggnad samt att stödja byalag i deras planering av projekt. Ett viktigt inslag är att ge aktuell information om stödmöjligheter och regelverk kopplat till detta. Tre möten har genomförts med denna grupp. Länsstyrelsen driver tillsammans med Regionförbundet även en kommungrupp där de kommunala bredbandssamordnarna ingår. Inom denna gruppering samverkas kring utbyggnad av fast och mobil IT-infrastruktur. Exempelvis pågår ett arbete för att göra Södermanlands kommuner mer attraktiva för marknaden att investera i. Hur kan kommunerna bli bättre på att underlätta utbyggnad av fast och mobil IT-infrastruktur? Många konkreta förslag har kommit upp på bordet varav vissa redan implementerats. På kommungruppen informeras också kommunerna om stödmöjligheter och vad som sker på regional och nationell nivå inom IT-infrastruktur och digitalisering. Under året har fem möten i kommungruppen genomförts och uppslutningen har varit god. För att skapa ökade möjligheter till dialog och samverkan mellan statliga, kommunala och ideella aktörer deltar ett antal personer i båda grupperingarna. Länsstyrelsen har tagit initiativ till dessa mötesplatser bland annat då vi dragit slutsatsen att det nya stödet i landsbygdsprogrammet kommer ställa större krav på samordning mellan kommuner och byalag.

Länsstyrelsen har under året utvecklat dialogen med operatörerna. De stödmöjligheter som finns för utbyggnad av fiber är bara en komponent för att lyckas med regeringens och länets egen bredbandsstrategi. För att nå de övergripande målen krävs en marknadsdialog samt att Södermanland blir ett av de mest attraktiva länen för marknaden att investera i. För att nå dit krävs bland annat ett bra kartmaterial för att beskriva nuläge och önskad framtida utveckling. Det kartmaterialet jobbar Länsstyrelsen just nu med att ta fram. Genom innovativ användning av PTS-data har Länsstyrelsen kännedom ned på adressnivå var det finns fiber i Södermanland. Denna kunskap ger betydligt bättre förutsättningar att föra en dialog med marknaden om var utbyggnad är mest angelägen. Det ger även bättre möjligheter till synergier mellan utbyggnad av fiber och mobilt. I denna process samverkar Länsstyrelsen med Regionförbundet och länets kommuner.

Sammanfattningsvis anser Länsstyrelsen att det arbete som nu bedrivs via aktuella stödmöjligheter, men framförallt i samverkan med privata och offentliga aktörer kommer leda till en hög utbyggnadstakt av fiber i länet de närmaste åren.

Grundläggande betaltjänster

Länsstyrelsen bedömer att tillgången till grundläggande betaltjänster i stort tillgodoses i länet. Det finns dock individer inom utsatta grupper, framförallt äldre som inte använder kortbetalning eller internet, där tillgången till betaltjänster inte är tillfredställande. Länsstyrelsen har diskuterat betaltjänstfrågan i sitt nätverk inom ramen för landsbygds- och näringslivsfrågor. Länsstyrelsen har också intervjuat företrädare för lanthandlare, pensionärs- och handikapporganisationer, banker och länets kommuner. Omvärldsbevakning har även gjorts via nationell och lokal media. Under året har det inte inkommit några spontana synpunkter från allmänheten till Länsstyrelsen Södermanland gällande betaltjänstfrågan. Tillgängligheten avseende kontanter i Södermanland är liksom överallt i Sverige numera begränsad. Handelsbanken har nyligen aviserat att man avser att avveckla kontanthanteringen på många av sina kontor, vad det får för konsekvenser för kontoren i Södermanland är ännu oklart. Sörmlands sparbank har fortfarande kontanthantering på sina kontor. Dessa ligger dock oftast i större tätorter.

IT-infrastruktur är viktigt för att digitala betaltjänster ska fungera. Den digitala infrastrukturen blir i Södermanland allt bättre. Länsstyrelsen arbetar för att stimulera utbyggnad både via marknadsmässig utbyggnad och där så inte sker via stöd. Det gäller både fast och mobilt.

Länsstyrelsen har uppmärksammat att Björkvik i Katrineholms kommun är en ort där invånare och besökare har långt till kontantuttag, drygt 30 km. Handlaren beskriver att butiken ofta får agera bank, varför kassan ibland töms på kontanter, särskilt under sommartid. Vid förnyad kontakt med butiken i oktober säger handlaren att han bestämt sig för att satsa på en betaltjänstlösning. Han är dock osäker på vilken som bäst motsvarar behoven till en rimlig kostnad. I Björkvik finns också efterfrågan från företagare att banka dagskassor. En stödinsats från Länsstyrelsen på orten är sannolik under 2016.

I Nyköpings kommun har kommunen och kommunbygderådet med stöd av länsstyrelsen startat 4 servicepunkter. Stödinsatserna har skett inom ramen för det regionala serviceprogrammet. En viss nivå av betaltjänster tillhandhålls här tack vare att butikerna kan tillhandahålla mindre kontantuttag. På orterna finns dock inga uttagsautomater. En av orterna; Nävekvarn, har mycket turister på sommaren och där är behovet av kontanter stort. Handlaren där har dock hittills inte varit intresserad av att satsa på en uttagsautomat. Länsstyrelsen har möjlighet att med hjälp av medel från PTS finansiera lösningar på de orter där samhällets behov inte bedöms tillgodosedda. Det är en bra möjlighet, men det har visat sig svårt att få till sådana lösningar i praktiken. En av de främsta anledningarna är att många av de aktörer som är potentiella tillhandahållare är tveksamma till att ta på sig den rollen. Det finns ett visst

motstånd till arbetsbördan. Främsta skälet till tveksamheten verkar emellertid vara att handlarna inte är beredda att agera bank med vad det innebär av ökad mängd kontanter att hantera. Det handlar således både om säkerhetsaspekten såväl som den ökade arbetsbördan som är svår att lösa, trots möjlighet till ersättning.

Eftersom signaler finns att företag och föreningar upplever svårigheter med betaltjänster planerar Länsstyrelsen utbildningsinsatser tillsammans med samarbetspartners. Planen är att anordna utbildningar där företagare och föreningar får lära sig vilka betaltjänstlösningar som finns, hur de hanteras och vad som är lämpligt för just deras verksamhet. Det är dock svårt att uppskatta hur stort behovet/intresset av utbildning på detta område är. Därför kommer utbildningarna startas på försök under nästa år. Finansieringen sker inom ramen för de medel som Länsstyrelsen beviljats av PTS. Blir projektet framgångsrikt kan det komma att implementeras även i övriga län i Kustlänsgruppen.

Länsstyrelsen vill lyfta fram samarbetet inom Kustlänsgruppen. Södermanland, Blekinge, Kalmar och Gotland har en gemensam processledare, har månatliga Lync-möten och träffas två gånger om året. Värdet, inte minst beträffande kunskapsöverföring och möjligheten till gemensamma projekt är stort. Länsstyrelsen Södermanland ingår med representant i det nationella stödprojektet.

Flera av Södermanlands mindre orter tar emot ett stort antal asylsökande. Som asylsökande har man inte möjlighet att få ett konto i en svensk bank eftersom det krävs id-handling. Det innebär att många asylsökande behöver använda andra tjänster för att betala räkningar och överföra pengar. På mindre orter är utbudet av sådana betaltjänster mycket begränsat. Även om Länsstyrelsen hittills endast fått signaler om de här problemen från ett fåtal orter är det en situation som troligen blir allt vanligare när antalet asylsökande ökar snabbt. Därför kommer länsstyrelsen att bevaka frågan.

Det pågående sedel- och myntutbytet verkar hittills inte ha inneburit några problem. Det kan dock bli en utmaning sommaren 2016, inför att de gamla sedlarna blir ogiltiga. Länsstyrelsen avser att fortsätta informera framförallt mindre handlare om de potentiella utmaningarna, men också bevaka läget för att eventuellt kunna bistå med insatser vid behov.

Länsstyrelsen planerar att fortsätta arbetet med betaltjänstfrågan inom ramen för det regionala serviceprogrammet och som en integrerad del i den regionala digitala agendan. Satsningen på servicepunkter kommer fortsätta, då de är en viktig plattform även för betaltjänster.

Hållbar samhällsplanering och boende

VOLYMER OCH KOSTNADER Avser verksamhet 40* och 41*	2015	2014	2013
Årsarbetskrafter män	2,13	2,48	3,11
Årsarbetskrafter kvinnor	4,13	4,14	4,23
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	4,52	4,80	5,06
Verksamhetskostnad inkl. OH (tkr) totalt	6 774	7 416	7 365
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	5,07	5,94	5,92
Antal ärenden, inkomna och upprättade	594	719	750
Antal beslutade ärenden	546	621	710
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	27	2	1
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	11	11
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning - verksamhet 4032, Överklagande lovärenden[1)]	32		
Nöjdindex brukarundersökning - verksamhet 4031, Överklagande detaljplaner[2)]	15		

Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan.

[1)]Nöjdindex för verksamhet 4032 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2015. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för samtliga deltagande länsstyrelser är 40. Länsstyrelsen i Södermanlands län har ett nöjdindex på 32, vilket är 11 enheter lägre än genomsnittligt Nöjdindex för samtliga länsstyrelser. Lätt att nå rätt person har fått ett resultat som ligger över genomsnittet. Engagerad och lyhörd personal har ett resultat motsvarande genomsnittet. Övriga områden behöver utvecklas.

[2)]Nöjdindex för verksamhet 4031 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2015. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 3 deltagande länsstyrelser, Skåne, Stockholm och Södermanland, är 34. Länsstyrelsen i Södermanland har ett nöjdindex på 15, vilket är 19 enheter lägre än för genomsnittet för de tre länsstyrelserna. Personalens bemötande och lätt att förstå överklagandehänvisning har Södermanland bäst resultat. Övriga områden behöver utvecklas.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående prestationer med avseende på volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området. Uppgifterna kan t.ex. återfinnas i olika sakförordningar.

Kommentarer till tabellen

Antalet inkomna och beslutade ärenden har succesivt minskat under de senaste åren. Även antalet årsarbetskrafter har minskat.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Ärendehanteringen är prioriterad

Ärendehanteringen har prioriterats och målet om 30 dagars handläggningstid för samråd om detaljplaner har uppnåtts. Totalt sett har antalet detaljplaner minskat från föregående år. Ett antal detaljplaner för större bostadsprojekt har handlagts, till exempel Nithammaren i Eskilstuna och Spinnerskan i Nyköpings kommun.

Fyra av länets kommuner har arbetat med översyn av sina översiktplaner och länsstyrelsen har tagit fram sammanfattande redogörelser för två kommuner, Gnesta och Oxelösund.

GIS

Under året har ett versionsbyte av programvara och tilläggsprogram för hantering av geodata ägt rum. Den genomgång av metadata som har skett för samtliga geodata i samband med versionsbytet kommer avsevärt förbättra pålitligheten och tillgängligheten till aktuella planeringsunderlag. En genomgång av samtliga byggnadsminnen och täkter har påbörjats för att säkerställa att våra beslut finns tillgängliga hos Lantmäteriet. Arbetet med att implementera GIS-policyn har fortsatt med informationsmöten, anpassning av arbetssätt och träffar med berörda handläggare.

Kunskapsunderlag

Det nyligen framtagna kunskapsunderlaget för riksintressen kulturmiljö i länet har förmedlats till kommunerna genom kommundialoger och information på plats till samtliga av länets byggnadsnämnder.

Samrådsträffar med kommunerna

Ca 20 samrådsträffar med kommunerna har genomförts, cirka hälften på Länsstyrelsen och övriga hos kommunerna, ibland med platsbesök. Vidare har vi ordnat en planträff för länets planhandläggare. På programmet för plandagen i Flen den 23 april stod bland annat presentation av vägledningen Farligt gods i fysisk planering, aktuella kulturmiljöfrågor, jordbruksmark i planeringen, vattenfrågor, ny planprocess m.m. 40 personer från länets nio kommuner, Regionförbundet i Sörmland och Länsstyrelsen deltog under dagen. Vi bedömer att plandagen har en positiv effekt på kvaliteten av kommunernas planarbete tack vara att aktuella och väsentliga frågor presenteras och diskuteras.

Tillsynsarbetet

Tillsynsvägledningsarbetet har genomförts enligt plan, som följer det länsstyrelse-gemensamma upplägget för tillsynsvägledningsarbetet från 2012. Tillsynsenkäten har sammanställts i rapporten Byggnadsnämndernas arbete med tillsyn och tillämpning av lagen om bygglovsbefriade åtgärder.

Bostadsmarknaden

Den årliga bostadsmarknadsanalysen redovisades i ”Alla behöver bostad” (Rapport 2015:9). Den grundar sig delvis på bostadsmarknadsenkäten som alla kommuner i länet besvarade under januari. En kvalitetssäkring av svaren gjordes i samband med samtal om bostads-marknaden då vi besökte respektive kommun under januari-februari.
Av rapporten framgår att Södermanland hör till de delar av landet som har den kraftigaste befolkningstillväxten och det är bostadsbrist på alla centralorter i länet. Ungdomar och flyktingar är de hårdast drabbade men det saknas även lämpliga bostäder för den allt åldrande befolkningen. De främsta hindren för byggandet anses vara höga priser och bolåneregler. Fler hyreslägenheter behövs i alla kommuner. Ett av kommunernas verktyg är de kommunala bostadsbolagen som Länsstyrelsen anser har en nyckelroll att spela framöver när det gäller att pressa priserna och möjliggöra för fler att bosätta sig i nybyggda lägenheter.

Internt arbetar Länsstyrelsen med två grupper, en som arbetar med att förenkla planprocessen och en som arbetar med byggfrågor, i syfte att få en ökad samsyn och handling för att främja ett ökat bostadsbyggande. Byggruppen verkar i nuläget primärt för ett ökat samarbete mellan de kommunala bostadsbolagen och att de på sikt ökar produktionen av hyreslägenheter. Detta förväntas ge effekt inom de närmaste åren.

Hemlöshetsuppdraget

Länsstyrelserna ska enligt regeringsuppdrag särskilt lyfta att kommunerna i ägardirektiven till sina bostadsföretag betonar deras allmännyttiga och sociala roll. Länsstyrelsen har under

januari-februari haft samtal om bostadsförsörjning med kommunföreträdare från samtliga kommuner i länet. T.ex. togs hemlöshet, bostadsförsörjningsprogram och ägardirektiv upp vid dessa besök. Länsstyrelsen har gått igenom kommunernas ägardirektiv till sina kommunala bostadsaktiebolag. I rapporten ”Ägardirektiv till allmän nytta - Kommunernas styrning av sina bostadsaktiebolag” redovisas resultatet från alla län.

Onsdagen den 11 november genomförde Länsstyrelsen tillsammans med Eskilstuna kommun konferensen "Hur ska vi motverka hemlöshet? - inte bara en fråga om tillgång på bostäder". Här deltog cirka 80 kommunala politiker och tjänstemän som i sitt arbete dagligen möter personer som riskerar att hamna i hemlöshet eller som är akut hemlösa.

En nationell rapport, gemensam för samtliga länsstyrelser, kring årets uppdrag har sammanställts av Länsstyrelsen, Skåne.

Stöd till solceller, radonsanering och äldreboende/trygghetsboende

Intresset för stöd till solceller är fortsatt högt i länet. Vid årsskiftet 2015/2016 skulle ytterligare drygt 45 miljoner kronor behövas till Södermanlands läns ram för att kunna bevilja sökt stöd i drygt 230 ansökningar som länets ram då inte räckte till.

Stöd till radonbidrag upphörde att gälla vid utgången av år 2014 och utbetalning har nu skett i länets alla beviljade radonärenden. Endast hanteringen av uppföljningsmätningar som inkommer återstår nu.

Investeringsstödet till äldrebostäder och trygghetsbostäder gällde för projekt som påbörjades senast den 31 december 2014 och kan inte längre sökas. Utbetalningar har under året gjorts till två färdigställda äldreboenden och två trygghetsboenden, se kommentarer tabell 4.1.

Intresset har under året varit stort kring 2016 års nya stöd till klimatsmarta hyresrätter, upprustning av miljonprogramsområden, äldreboenden samt utökade satsningen på solcellsstöd.

Övrigt

Länsstyrelsen har under året deltagit i Forum för hållbar samhällsbyggnad samt i några av de länsstyrelsegemensamma arbetsgrupperna, t ex som samordnare för arbetsgruppen Riksintressen.

Återrapportering regleringsbrev

Tabell 4.1

Bidrag för vilka länsstyrelsen har fattat beslut, men där annan myndighet har gjort utbetalningen (tkr)	2015	2014	2013
Boverket: Engångsbidrag	19 872	21 199	8 523
Totalt	**19 872**	**21 199**	**8 523**

Källa: Boverkets statistikprogram Svanen

Kommentarer Tabell 4.1

Räntebidragen är utfasade så de periodiska bidrag som avses i denna tabell finns inte kvar. Under 2015 tog Länsstyrelsen fyra beslut om utbetalning av bidrag till särskilt boende för äldre, totalt drygt 15,2 miljoner kronor. Utbetalningar gjordes också i 48 solcellsärenden samt 54 radonärenden.

Tabell 4.2

Beslut om stöd (antal första beslut)	2015	2014	2013
Reguljära stöd			
Radonbidrag egnahem	4	154	115
Tillfälliga stöd			
Investeringsstöd äldrebostäder, m.m.	0	4	0
Investeringsstöd till solceller	57	24	59
Övriga beslut			
Beslut om omprövning	20	33	33
Beslut om avslag/avskrivning	18	19	12
Beslut om återkallande	25	29	16
Beslut om utbetalning	98	154	136
Beslut om omprövning efter utbetalning	0	0	0

Källa: Boverkets program Bofinc med koppling till länsstyrelsens program Platina

Kommentarer Tabell 4.2

Totalt har 222 beslut tagits i byggstödsärenden. Antalet förstabeslut och utbetalningsbeslut har minskat under det senaste året då bidraget till radonsanering upphört.

Energi och klimat

VOLYMER OCH KOSTNADER Avser verksamhet 42*	2015	2014	2013
Årsarbetskrafter män	0,27	0,64	0,42
Årsarbetskrafter kvinnor	1,30	1,26	1,37
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,13	1,38	1,23
Verksamhetskostnad inkl. OH (tkr) totalt	1 843	1 957	1 958
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,38	1,57	1,57
Antal ärenden, inkomna och upprättade	51	15	11
Antal beslutade ärenden	56	9	10
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	1	3
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	36	478	217

Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Länsstyrelsen har utvecklat ett särskilt effektivt arbetssätt med webkonferenser inför stödansökningstillfällen, t.ex. Klimatklivet, och för samordning av klimat- och energiinformation med strategiska nätverk där kommunerna och regionförbundet ingår. Detta är den viktigaste förklaringen till prestationsökning med bibehållen kostnadsnivå. Bidragsutbetalningarna 2015 avser slutlig utbetalning av bidrag till klimat- och energiarbete som avsåg perioden 2010 – 2014.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsens uppdrag enligt RB 40 och 41, att strategiskt samordna och leda det regionala arbetet för energiomställning och minskad klimatpåverkan, redovisas till Energimyndigheten. Under 2015 har arbetet med energi och klimatfrågorna på länsstyrelsens intensifieras. Nedan redovisas de mest omfattande insatserna under året. För en fullständig beskrivning av genomförda insatser och resultat hänvisas till redovisningen till Energimyndigheten, dnr 423-504-2016.

Samverkan

Länsstyrelsen har fortsatt att utveckla såväl intern som extern samverkan kring energi- och klimatfrågorna och särskilt i åtgärdsprogram för miljömålen där energi och klimat är ett av fyra delområden. Läs mer om åtgärdsprogram för miljömålen under verksamhetsområdet Naturvård, miljö- och hälsoskydd.

Extern samverkan har även utvecklats med länets kommuner, Regionförbundet Sörmland, LRF Sörmland, Energikontoret i Mälardalen, och Biogas Öst. Den utvecklade samverkan kring energi och klimatfrågor har varit värdefull och lett till goda resultat. Inte minst under höstens satsning på det nya stödet till projekt som syftar till att minska koldioxidutsläpp det så kallade Klimatklivet.

Klimatklivet

I arbetet med Klimatklivet har Länsstyrelsen i stor utsträckning utnyttjat befintliga möten och nätverksträffar för informationsspridning. En viktig plattform har bland annat varit länets

Miljö- och klimatråd. Täta informations- och dialogmöten har även hållits med länets kommuner och landsting.

Länsstyrelsens strategiska och serviceinriktade informationsarbete har gett resultat och lett till att många ansökningar inkommit från länets aktörer. Under 2015 inkom totalt 40 ansökningar varav 13 hittills har beviljats stöd, motsvarande totalt 78,4 miljoner kr. Totalt motsvarar ansökningarna sökt stöd om 288,9 miljoner vilket gör Södermanland till det län med högst sökt stödbelopp per invånare. De beviljade åtgärderna kommer att minska utsläppen med dryga 20 000 ton CO_2-eq per år och omfattar bland annat åtgärder som biogasanläggningar och laddstationer för elfordon.

Projekt

Länsstyrelsen är med och driver flera projekt med syfte att bidra till energiomställning och minskad klimatpåverkan. Följande projekt pågår eller har pågått under 2015:

- Planeringsunderlag för ökad produktion och användning av bioenergi i Södermanland. Genomfört under 2015. Rapport 2015:15.

- Laddinfra Öst. Projekt med stöd ur den Europeiska regionala utvecklingsfonden. Projektet har till syfte att påskynda utvecklingen av laddinfrastruktur i Östra Mellansverige. Pågår 2015-2017.

- Effektivare kommunala transporter. Projekt med syfte att stötta kommunerna i deras arbete för en fossiloberoende fordonsflotta 2030. Pågår 2011 –

- Biogasutveckling Södermanland. Samarbetsprojekt med Regionförbundet och Biogas Öst i syfte att stimulera biogasutvecklingen i länet och skapa en lokal efterfrågan på biogas i Södermanland. Pågår 2015 -

Sammanfattningsvis arbetar länsstyrelsen brett med klimat- och energifrågor både inom länet och i samverkan med många län, integrerat med andra verksamheter och med spets i flera projekt inom verksamhetsområdet. För detaljer se redovisningen till Energimyndigheten.

Återrapportering regleringsbrev

42. Länsstyrelserna ska redovisa insatser och användningen av medel från anslag 1:10 *Klimatanpassning* inom utgiftsområde 20 med anledning av uppgiften att samordna det regionala klimatanpassningsarbetet. I detta ska även ingå en redovisning av hur länsstyrelserna genomför och följer upp sina regionala handlingsplaner för klimatanpassning.

Länsstyrelsen har under året fördelat insatserna för att samordna det regionala klimatanpassningsarbetet utifrån både kommunala behov i länet och frågor som behöver belysas i ett storregionalt sammanhang.

Planeringsunderlag: Extrema vädersituationer

Klimatanpassningsarbetet har varit inriktat på att fullfölja några av de åtgärder som har föreslagits i länets regionala handlingsplan för klimatanpassning. En förutsättning för att fullfölja åtgärderna är bättre och mer detaljerade planeringsunderlag. Flera åtgärder i handlingsplanen är kopplade till de konsekvenser som följer av stigande temperaturer och behöver hanteras förvaltningsövergripande i länets kommuner. Effekterna av höga

temperaturer under lång tid (värmeböljor) är viktiga att uppmärksamma ur till exempel ett folkhälsoperspektiv.

En erfarenhet från workshops och dialoger om klimatanpassning tidigare år har varit att planeringsunderlag som beskriver detaljerade konsekvenser på den lokala nivån får stort genomslag i de kommunala organisationerna. Genom samverkan med SMHI har Länsstyrelsen därför tagit fram ett nytt detaljerat planeringsunderlag för länets kommuner: ”Riskbild 3, Södermanland”.

Planeringsunderlaget är en analys av klimatförändringarnas lokala effekter av stigande temperaturer och ett varmare klimat (åtgärdsförslag 2, 14 och i handlingsplanen), och berör också översiktligt klimatförändringarnas sannolika effekter avseende extrema vädersituationer som åska och brand (underlag till åtgärdsförslag 12 Risk- och sårbarhetsanalys – Elförsörjning, RSA).

Det arbete som Lantmäteriet har utfört i samband med skapandet av Sveriges nya digitala höjdmodell innefattar laserscanning av höjddata som resulterar i ett så kallat punktmoln. Höjddata från punktmolnet kan i kombination med övriga data och digital modellteknik användas till analys av värmeeffekter i ett framtida klimat. I samråd med SMHI har Länsstyrelsen därför valt att prova en strålningsmodell benämnd ”SOLWEIG” som utvecklats av Göteborgs Universitet. Länets största tätort Eskilstuna, har valts ut för den inledande studien. Analysen av strålningsdata har presenterats i form av en värmekartläggning för Eskilstuna i ett framtida klimat. Ett tydligt principiellt utfall av värmekartläggningen i ett framtida klimat (som berör samtliga av länets kommuner) är den stora betydelsen av skuggande träd och i synnerhet samlade bestånd av välvuxna träd i parkanläggningar. Värmekartläggningen ger ett tydligt incitament för att kommunerna i sin fysiska planering ska hävda grönstrukturers betydelse och att parker där klimatförändringar beaktats, kan utgöra exempel på kommunal klimatanpassning.

Ett planeringsunderlag som delgavs länets kommuner 2014, ”Riskbild 2, Södermanland” (rapport 2013:24) redovisade bland annat konsekvenser av skyfall och extrema havsvattenstånd. Hela rapporten med kartbilagor har gjorts tillgänglig som nedladdningsbar PDF från vår hemsida. Databasen till kartorna är också tillgängliga på Länsstyrelsens webbGIS och kan användas vid handläggning i ärenden som berör fysisk planering. Länets kommuner har förutom tillgängligheten via webbGIS, dessutom fått möjlighet att ta del av kartmaterialet i lämpligt GIS-format för egna analyser. Möjligheten har utnyttjats av till exempel Katrineholms kommun som vidareutvecklat underlaget ytterligare för presentation till allmänheten.

Regional handlingsplan för klimatanpassning i Södermanlands län, genomförande och uppföljning

Åtgärdsförslagen i den regionala handlingsplanen har numrerats från 1-16 och bygger på de frågor och svar om kommunal klimatanpassning och den dialog med kommunerna som ingick i beredningen av handlingsplanen. Länsstyrelsen har börjat genomföra handlingsplanerna i de delar som Länsstyrelsen har rådighet över, men flera åtgärder återstår och de kommunala insatserna behöver följas upp.

I den regionala handlingsplanen för Södermanlands län har inriktningen varit att integrera klimatanpassningsarbetet i den ordinarie verksamheten samt att försöka tydliggöra konsekvenserna av klimatförändringarna på lokal nivå genom analyser eller planeringsunderlag (åtgärdsförslag 2). Integrering av klimatanpassningsarbetet har hitintills

påbörjats inom fysisk planering och RSA-arbetet. De konkreta uttrycken för detta är att behovet av klimatanpassning och relevanta planeringsunderlag redovisas när kommunerna begär Länsstyrelsens sammanfattande redogörelse. Förfarandet regleras genom bestämmelser i plan- och bygglagen och är tillämpliga när länets kommuner ska upprätta en ny kommunövergripande översiktsplan (åtgärdsförslag 1 och 6). I de fall kommunernas detaljplaneförslag blir berörda av klimatanpassningsfrågor som rör översvämning, skred och erosion hanteras även dessa frågor utifrån stöd i plan-och bygglagen. De åtgärder inom detaljplaneringen som föreslås för att pågående markanvändning ska vara lämplig även i ett förändrat klimat (åtgärdsförslag 7, 8 och 10), råder kommunerna över.

Det nyframtagna planeringsunderlaget ”Riskbild 3” om stigande temperaturer och ett projekt som leds av Folkhälsomyndigheten ”Hälsoeffekter av höga temperaturer”, utgör underlag för genomförande av workshops om hälsorisker i ett förändrat klimat (åtgärdsförslag 14). ”Riskbild 3” kan också användas och vidareutvecklas för kompetensutveckling avseende parklandskap och parker för klimatanpassning (åtgärdsförslag 16).

Klimatanpassningsnätverket

Länsstyrelsen har deltagit i träffar och konferenser som anordnats av det nationella nätverket för klimatanpassning. En arbetsgrupp har diskuterat den skyfallsproblematik som kan uppstå i städer där dagvattenfrågor inte beaktats i tillräcklig omfattning. Problembilden är komplex och involverar bl.a. VA-system samt planering och utformning av ytor som kan tillåtas att översvämmas. Gruppens arbete innefattar samverkan kring kunskapsinhämtning och erfarenhetsutbyte. Arbetet pågår. Övrig samverkan med andra länsstyrelser inom nätverket sammanfattas nedan under regionala projekt.

Regionalt projekt: Rekommendationer för lägsta grundläggningsnivå för ny bebyggelse vid Mälaren- med hänsyn till risken för översvämning.

Ett länsgemensamt arbete som har involverat Västmanland, Uppsala, Stockholm och Södermanlands länsstyrelser har resulterat i nya rekommendationer för bebyggelse längs Mälarstränderna. Arbetet initierades av länsstyrelserna utifrån de konsekvenser som en nybyggd sluss förväntas medföra utifrån olika tidshorisonter. Vägledande vid utformningen av riktlinjerna har förutom slussens inverkan, varit att beakta klimatförändringarnas effekter på längre sikt (bortom 2100), då havet förväntas stiga ytterligare och höjdskillnaden mellan Mälaren och Östersjön minskar, upphör eller kastas om (dvs att Östersjöns yta ligger högre än Mälarens). Då osäkerheterna är stora om hur högt haven kan stiga bortom 2100 involverades SMHI tidigt i arbetet för att redovisa rådande kunskapsläge. Riktlinjerna har remitterats till berörda kommuner i respektive län. Arbetet har avrapporterats genom publikationen ”Rekommendationer för lägsta grundläggningsnivå för ny bebyggelse vid Mälaren - med hänsyn till risken för översvämning”.

Mälarkonferensen

Länsstyrelsen i Södermanland medverkade vid Mälarkonferensen den 10 mars där Länsstyrelsen i Uppsala var huvudarrangör. Vid konferensen presenterades bland annat den Länsgemensamma rapporten om riktlinjer för byggande vid Mälarstränderna.

Medelanvändning

Medlen *Klimatanpassning i anslag 1:10* har använts enligt följande:

Omkostnader	6 707
Konsulttjänster	301 950
Lönekostnader	232 937
Summa	**541 594**

Länsstyrelseinstruktion 5 §

8. Länsstyrelsen ska samordna arbetet på regional nivå med anpassningen till ett förändrat klimat. Förordning (2013:815).

Se redovisningen ovan, regleringsbrevsuppdrag 42.

Kulturmiljö

VOLYMER OCH KOSTNADER Avser verksamhet 43*	2015	2014	2013
Årsarbetskrafter män	4,43	4,08	3,84
Årsarbetskrafter kvinnor	3,88	2,87	2,85
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	5,99	5,04	4,61
Verksamhetskostnad inkl. OH (tkr) totalt	9 490	7 501	6 780
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	7,10	6,01	5,45
Antal ärenden, inkomna och upprättade	851	766	592
Antal beslutade ärenden	682	671	495
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	55	109	95
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Den högst prioriterade insatsen har varit myndighetsutövning i form av ärendehandläggning. Prioriteringen har sin grund i länsstyrelseinstruktionen och verksamhetsplanens mål att främja länets utveckling.

Prioriteringen av ärendehandläggningen innebär minskat arbete med strategiskt förebyggande och främjande insatser liksom uppföljning, utvärdering och tillsyn. Mot bakgrund av det exploateringstryck som finns i länet fokuseras på medverkan i det löpande samhällsbyggandet, inte minst gäller det byggande av infrastruktur och bostäder, samtidigt som hänsyn tas till kulturarvet.

Antalet inkomna ärenden har varit 851 en ökning på ca 10 procent gentemot föregående år. Ökningen rör främst fornlämningsärenden. En inte oväsentlig del av ökningen kan hänföras till ansökningar angående hobbyletning med metallsökare. Utöver kulturmiljöfunktionens ärenden medverkar gruppen med bedömningar i ytterligare ca 700 ärenden som andra sakområden driver.

Inom uppdragsarkeologi har Länsstyrelsen fortlöpande prövat och beslutat om tillstånd till borttagande av fornlämning enligt Kulturmiljölagen. Länsstyrelsen har ansvarat för att arbetet har genomförts med vetenskapligt god kvalitet, kostnadseffektivt och enligt tidplan.

Inom det kyrkoantikvariska arbetet har Länsstyrelsen medverkat i dialoger om förvaltningen av de kyrkliga kulturmiljöerna och fortlöpande prövat och beslutat om tillstånd till ändring av kyrkomiljöer. Detta förutsätter en väl fungerande samverkan mellan Svenska kyrkan och kulturmiljösektorn. I den regionala samrådsgruppen för det kyrkliga kulturarvet samverkar Länsstyrelsen i Södermanland med Strängnäs stift och övriga länsstyrelser som ingår i stiftet, i frågor som rör den kyrkoantikvariska ersättningen och andra övergripande aspekter. Det innebär även en mer enhetlig och rättvis bedömning av ansökningarna om tillstånd enligt kulturmiljölagen och att systemet med den kyrkoantikvariska ersättningen kan användas på ett effektivt sätt. Angelägna behov av vård och kunskapsuppbyggnad har kunnat identifieras och omsättas i aktiva insatser. Hela den kyrkoantikvariska verksamheten och fördelningen av medel har blivit mer behovsstyrd än händelsestyrd.

Äldre ärenden

Ärenden äldre än två år kan viss del hänföras till väckta frågor om byggnadsminnesförklaringar. Länsstyrelsen har nu prioriterat handläggningen av dessa. En väsentlig del av icke beslutade ärenden äldre än två år utgörs också av ärenden som är beslutade, men där beslutsdatum inte blivit registrerat. De flesta av dessa utgörs av bidragsärenden. Kulturmiljöfunktionen hade tidigare en viss administrativ hjälp som nu inte finns. Länsstyrelsen har därför prioriterat utbetalning och effektuering av bidragsmedlen på bekostnad av den rent administrativa hanteringen.

Bidragsutbetalningar

Genom att Riksantikvarieämbetet årligen delegerar rätten till länsstyrelserna att fatta beslut om kulturmiljöanslaget 7:2, så utgörs en strategiskt viktig del av arbetet av bidragsfördelning inom verksamhetsområdena byggnadsvård, kulturlandskapsvård samt arkeologi/fornvård. Under 2015 utbetalades drygt tio miljoner kronor. Effekterna av bidragsgivningen är bland annat att den höga kvaliteten på det bebyggda och vårdade kulturarvet har kunnat bibehållas och att den fysiska tillgängligheten har ökat. En ytterligare väsentlig effekt av bidragsgivningen är att näringslivet i form av lokalt och regionalt verksamma hantverkare behåller och utvecklar sin kompetens med att arbeta med traditionella material och metoder. Allmänheten får dessutom tillgång till en god miljö.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Vägledande för arbetet har varit de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet samt regleringsbrevsuppdragen. De sistnämnda har enligt uppdragen redovisats till Riksantikvarieämbetet, men berörs i viss mån nedan.

Översyn och revidering av riksintresseområden för kulturmiljö

Som första län i landet har Södermanlands län färdigställt en översyn och revidering av länets samtliga riksintresseområden för kulturmiljö och tagit fram kunskapsunderlag. Länsstyrelsen har i samband med detta besökt alla länets nio kommuner för samtal om Södermanlands riksintressanta kulturmiljöer. Målgruppen har varit såväl politiker i samhällsbyggnadsnämnd eller motsvarande som tjänstemän från både plan- och bygglov och kommunikation och turism. Från Länsstyrelsens sida har plan- och kulturmiljöfunktionerna samarbetat i de olika träffarna och svarat för framtagande av presentationsmaterial. Ungefär 170 politiker och 110 tjänstemän har deltagit i samtalen vid 18 träffar. Kommunens respektive Länsstyrelsens olika roller och ansvar i systemet har beskrivits. Genom exempel från den egna kommunen, länet och landet har en diskussion förts hur riksintressen och andra värdefulla historiska miljöer kan användas i samhällsplaneringen och hur de kan utvecklas på ett hållbart sätt. Riksintressenas potential utifrån ett turism- och marknadsföringssyfte har också lyfts fram, i ljuset av att både Regionförbundet Sörmland och Sörmlands Turismutveckling i sina nya strategier pekar på herrgårdslandskapet som Sörmlands viktigaste tillgång för att locka turister och besökare.

Flera kommuner önskar en fortsatt dialog med Länsstyrelsen i dessa frågor, både på tjänstemanna- och politikernivå. Samtalen har också inneburit att kommunens olika, egna kompetensområden har fått tillfälle att mötas och upptäcka samband mellan sina olika verksamhetsområden. Något som bedöms positivt.

I linje med regleringsbrevsuppdragen har Länsstyrelsen i ett särskilt utskick erbjudit länets kommuner möjligheten att söka bidrag för att finansiera framtagandet av kunskapsunderlag. Strängnäs, Katrineholm och Nyköpings kommuner har erhållit bidrag för fördjupade kulturmiljöanalyser.

Räkna q
Projektet Räkna q har färdigställts och materialet kommer att uppdateras årligen. Räkna q är en metod för att digitalt registrera bebyggelse som är skyddad enligt plan- och bygglagen. Syftet är att följa hur den kulturhistoriska bebyggelsen skyddas över tid. Det är en del av det regionala miljömålsarbetet och ett mått på uppföljningen av det nationella miljömålet God bebyggd miljö. Projektet har ett nationellt perspektiv och utgör en del av Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet (RUS). Resultatet blir en tydlig lägesbeskrivning för det bebyggda kulturarvet och tillgång till ett register som kan användas i samhällsplaneringen. Resultatet som också är tillgängligt på Länsstyrelsens webbplats presenterades på Länsstyrelsens och kommunernas gemensamma plandagar.

Vård och förmedling av värdefulla miljöer
Genom att arbeta för att bevara skyddade och värdefulla natur- och kulturmiljöer ger Länsstyrelsen möjlighet för både barn och vuxna att få tillgång till goda utemiljöer och att öka tillhörigheten genom kunskap om miljö och kulturarv. Fornvård i form av röjning och städning har i möjligaste mån genomförts i linje med den plan som utarbetades 2014. Målsättningen att anpassa antalet objekt till de insatser som är möjliga inom bidragsramen och att skapa en jämn fördelning mellan länets kommuner har uppfyllts. Variation beträffande valet av objekttyper eftersträvas också. Vid urvalet har länsstyrelseinstruktionens §5 varit vägledande och hänsyn tagits bland annat till tillgänglighet och pedagogiska värden. Under 2015 genomfördes även åtgärder på cirka 15 skyltade objekt. Åtgärderna bestod huvudsakligen av renovering av skylthållare, hänvisningsskyltar och informationstavlor.

Länsstyrelsen samarbetar med och stödjer Trosa kommun med utveckling av ett förmedlingsprojekt. Projektets kärna är ett gravfält som upptäcktes i samband med kommunens planläggning för bostadsbyggande, varefter kommunen ändrade sina planer och tillsammans med Länsstyrelsen arbetar vidare med att iordningsställa området för bl. a skolundervisning. I år har bl.a. ett uteklassrum färdigställts på platsen i samråd med länsstyrelsen. Barnperspektivet i Länsstyrelseinstruktionens §5 framhåller barnets intresse och den särskilda hänsynen till barnets bästa. Barnkonventionen uttrycker ett förhållningssätt till barn som sätter barnet i fokus vid beslut eller åtgärder och kan beröra ett enskilt barn eller en grupp av barn. Projektet bidrar till detta mål.

Projektet ”Vårda och visa hällristningar i Södermanlands län” bekostas av Länsstyrelsen och Sörmlands museum har huvudmannaskapet. Det berör utvalda hällristningslokaler i Gnesta, Nyköpings och Trosa kommuner. Släbroristningen intar en särställning i projektet, dels med sina unika bildmotiv, dels med den omfattande publika verksamhet som genomförs här. Här pågår även ett adoptionsprojekt med hällristningarna där lärare och elever på den intilliggande Släbroskolan håller en årlig överlämningsceremoni från årskurs fyra till årskurs tre. Även detta projekt har stark anknytning till barnperspektivet.

Länsstyrelsen har med stöd av kulturmiljöanslaget genomfört riktade insatser mot hembygdsföreningarna i länet genom att förlänga det tidigare nationella projektet Hus med historia. Insatserna består av bidrag till informations- och tillgänglighetsinsatser och vård- och underhållsplaner för hembygdsgårdarnas byggnadsbestånd. Arbetet utförs i samarbete med Södermanlands hembygdsförbund och Sörmlands museum.

Länsstyrelserna i Västmanlands och Södermanlands län stödjer ett dokumentationsprojekt kring kalklinbanan Forsby-Köping med bidragsmedel. Länsstyrelsen fattade under år 2013 beslut om att avslå frågan om byggnadsminnesförklaring av kalklinbanan mellan Forsby och

Köping avseende sträckan i Södermanlands län. Motsvarande beslut avseende sträckan i Västmanlands län fattades av Länsstyrelsen i Västmanlands län. Ägaren Nordkalk AB har påbörjat rivningen av kalklinbanan. Med anledning av detta genomför Föreningen kalklinbanans vänner ett dokumentationsprojekt. Syftet är att dokumentera kalklinbanans uppbyggnad och tekniska anläggningar samt att förmedla historien om industrisamhällets kulturarv.

Vattendelegationernas åtgärdsprogram
Länsstyrelsen arbetar ur kulturmiljösynpunkt med att framställa kunskapsunderlag utifrån Havs och Vattenmyndighetens rekommendationer. Arbetet inriktas på en tvärsektoriell samverkan inom Länsstyrelsen för att i ett tidigt skede kunna ge en samlad bedömning av ett projekts genomförbarhet och olika konsekvenser. Kunskapsunderlag föreligger för bl.a. delar av Nyköpingsån och Eskilstunaån. Kunskapsunderlagen är utformade så att de kan användas av alla som planerar olika typer av åtgärder i och utmed ett vattendrag.

Under år 2015 har i utbildningssyfte genomförts vattendragsvandringar i fält för handläggare och motsvarande inom hela Länsstyrelsen för att belysa kulturmiljöns komplexitet i förhållande till andra vattenrelaterade sakområden inom myndigheten, exempelvis natur- och miljösidan. Målet är att finna arbetsformer som främjar samverkan för att hitta hållbara och långsiktiga lösningar i olika typer av miljöer.

Byggnadsminnen
Länsstyrelsen har prioriterat äldre väckta frågor om byggnadsminnen och beslutat om anmälningsplikt respektive byggnadsminnesförklaring för ett antal miljöer.

Länsstyrelsen har lämnat tillstånd till ändring av byggnadsminnet Eskilstuna badhus, ett av landets tydligaste exempel på den tidiga funkisarkitekturen. Badhuset föreslås byggas om till bibliotek i samband med att en ny byggnad för Mälardalens högskola uppförs på fastigheten intill. Den nya högskolebyggnaden är resultatet av en internationell arkitekttävling och är tänkt som en ny symbolbyggnad för Eskilstuna. I samband med ombyggnationen kommer badhuset att renoveras, vilket gör att byggnadens ursprungliga funkiskaraktär kommer framstå på ett tydligare sätt än idag.

Kyrkoprojekt
Länsstyrelsen har under året fortsatt deltagit i projekt kring bl.a. inventering av begravningsplatser, stormaktstidens begravningskistor, medeltida taklag i kyrkor samt projektet ”Strängnäs domkyrka i framtiden”.

Ostlänken
Inför den kommande stora infrastruktursatsningen Ostlänken har länsstyrelsen deltagit i samråden angående järnvägsplanerna samt i remisshanteringen inför tillåtlighetsprövningen. Länsstyrelsen har parallellt arbetat med de inledande beställningarna av arkeologiska åtgärder inför Ostlänken.

Återrapportering regleringsbrev

Tabell 5.1

Länsfakta kulturmiljö	2015-12-31	2014-12-31	2013-12-31
Antal registrerade fornlämningar (exkl. marina)	20 714	20 672	20 570
Antal byggnadsminnen enligt 3 kap. kulturmiljölagen	59	58	58
Antal kyrkobyggnader enligt 4 kap. kulturmiljölagen	98	98	101
Riksintresseområden för kulturmiljövården, antal	58	58	61
Riksintresseområden för kulturmiljövården, yta (ha)	995	995	840
Kulturreservat, antal	0	0	0
Kulturreservat, yta (ha)	0	0	0
Andel av länets kommuner som har kulturmiljöprogram (%)	33,3	33,3	33,3

Källa:
Fornlämningar – Fornnminnesinformationssystemet (FMIS) (www.fmis.raa.se)
Byggnadsminnen – Länsstyrelsens förteckning över länets byggnadsminnen
Kyrkobyggnader – Länsstyrelsens förteckning över länets kyrkobyggnader
Riksintresseområden – Länsstyrelsens GIS-skikt, Riksintressen kulturmiljövård
Kulturreservat – Länsstyrelsens GIS-skikt, Kulturreservat
Andel kommuner med kulturmiljöprogram - Miljömålsportalen, indikator ”Planering kulturmiljö”:

Kommentarer Tabell 5.1
Antal fornlämningar har justerats efter senaste statistiken i FMIS. Samtliga fornlämningar exklusive fartygs- och båtlämningar är medtagna, trots att det kan finnas fler lämningstyper som kan bedömas som marina.

Av de kyrkliga kulturminnena har 91 st tillkommit före utgången av år 1939 och omfattas av tillståndsplikt enligt 4 kap. 3 § KML. 7 st har tillkommit efter utgången av år 1939 och omfattas av tillståndsplikt enligt 4 kap. 4 § KML. Till detta tillkommer minst 7 st begravningsplatser tillkomna före utgången av år 1939 som omfattas av tillståndsplikt enligt 4 kap. 13 § KML.

Andel kommuner med kulturmiljöprogram: Endast en tredjedel av länets kommuner har heltäckande kulturmiljöprogram. Övriga kommuner har delvisa program.

Tabell 5.2

Utbetalade bidrag för kulturmiljö, summa (tkr)	2015	2014	2013
Bidrag, vilka länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	0	0	0
Bidrag, vilka länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Riksantikvarieämbetet har gjort utbetalningen	10 337	10 044	9 895

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso, Riksantikvarieämbetets handläggarsystem KÄLLA

Kommentarer Tabell 5.2
Bidragen som Länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Riksantikvarieämbetet har gjort utbetalningen har inte förändrats nämnvärt jämfört med tidigare år.

Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar

VOLYMER OCH KOSTNADER Avser verksamhet 45*	2015	2014	2013
Årsarbetskrafter män	2,75	2,54	1,68
Årsarbetskrafter kvinnor	1,70	0,93	1,16
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	3,21	2,51	1,96
Verksamhetskostnad inkl. OH (tkr) totalt	6 005	4 970	4 336
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	4,49	3,98	3,48
Antal ärenden, inkomna och upprättade	330	334	314
Antal beslutade ärenden	320	338	315
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	1	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	185	0	710

Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Länsstyrelsen har drivit arbete med att ta fram en miljöatlas för oljeskadeskydd vilket ger ökad personalmängd. I övrigt är ärendeflödet relativt konstant.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Utveckla krishanteringen och samverkan i länet

Länsstyrelsen har prioriterat framtagandet av en ny strategi för regional samordning och inriktning, reviderat krisledningsplaner, att stödja kommunerna i att nå kommunöverenskommelsens mål, kunskapsuppbyggnad inom civilt försvar och hantera flyktingsituationen. Länsstyrelsen har tillsammans med länets krisaktörer tagit fram en strategi för regional samordning och inriktning. Implementeringen av delar av strategin har påbörjats. Strategin vilar på gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar. En ny samverkansrutin har tagits fram och en MSB stödd behovsanalys är genomförd i syfte att hitta utvecklingsmöjligheter för samverkan.

Erfarenheter av Västmanlandsbranden, samordning mot andra län och gemensamma grunder för samordning och inriktning har motiverat en revidering av Länsstyrelsens egen krisorganisation.

Länsstyrelsen har haft fokus inom lagen om extraordinära händelser att stödja kommunerna och har tillsammans med dem tagit fram en fyraårig handlingsplan.

Under året har Länsstyrelsen arbetat stödjande i kommunernas framtagande av risk- och sårbarhetsanalyser efter de behov som efterfrågats. Särskilda tillfällen har genomförts med samtliga kommuner för att utveckla arbetet med gemensamma grunder och synsätt i arbetet. Länsstyrelsen har haft en aktiv roll i flera av de övningar som genomförts. Det har handlat om såväl större försvarsmakts- och samverkansövningar som mindre övningar på verksamhetsnivå.

Länsstyrelsen har i samverkan med andra länsstyrelser drivit ett oljeskadeskyddsarbete med fokus på att skapa en miljöatlas enligt CRBNE strategin. Länet har arbetat åt Västmanland, Uppsala, Stockholm i framtagandet av en miljöatlas.

Kunskapshöjande projekt

Kunskapsuppbyggnad inom civilt försvar har genomförts via information och kunskapspåfyllning på beredskapssamordnarmöten, länskonferens, internt på juristsidan, deltagande på försvarsmaktensövningar och resursinventering som är påbörjad. Länsstyrelsen genomförde en evakueringsutbildning i form av en övning för länets krisaktörer.

Flyktingssituationen

Flyktingsituationen har bidragit till att utvecklat vår förmåga inom information, samordning via samverkanskonferenser och lägesrapportering. Länsstyrelsen har under hösten prioriterat insatser inom området.

Återrapportering regleringsbrev

67. Länsstyrelsernas tillsyn av kommunerna inom området skydd mot olyckor syftar till att främja och bedöma kommunernas förmåga att leva upp till nationella mål, verksamhetsmål och särskilda skyldigheter enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Länsstyrelserna ska redovisa en sammanfattande bedömning av kommunernas arbete enligt lagen om skydd mot olyckor och beskriva hur eventuella brister och åtgärdsbehov som identifierats har omhändertagits.

Länsstyrelsen har tillsammans med räddningstjänsten under året förändrat samverkansstrukturerna i länet. Det RAPS råd som funnits har flyttat till det nya räddningstjänstnätverket som är en del av länets nya krishanteringsstruktur. En process för att definiera vilka förmågor kopplat till samverkan, som ska utvecklas eller behållas till år 2020 är inledd. Dessa förmågor ska beslutas av det nya krishanteringsrådet och kommer att ge en inriktning och ökad samordning av räddningstjänsten i länet.

Länsstyrelsen noterar att flera kommuner har förbättrat sin egenkontroll och därmed ökat förmågan att utveckla räddningstjänstens förmåga. Flera kommuner har tagit helhetsgrepp kring skydd och säkerhet där handlingsprogrammen enligt lagen om skydd mot olyckor utgör en del.

I samband med flyktingssituation angavs ett scenario där räddningstjänsterna uppger god förmåga att hantera den. Länsstyrelsen har bedrivit oljeskadeskydd projekt och levererat en miljöatlas till kommunerna som planeringsunderlag vid en oljeolycka. Vidare har ett seminarium om oljeskadeskydd anordnats där räddningstjänsten deltog.

Kommunerna ökar samverkan

Två av länets kommuner med ungefär halva länets befolkning har inlett ett samarbete för att öka ledningsförmågan med Mälardalens brandförsvarsförbund. Inom länet stödjer räddningstjänsterna varandra i olycksundersökningar och Länsstyrelsen noterar att både i händelser och i samverkansövningar fungerar räddningstjänsterna överlag bra. Samverkan sker i erfarenhetsåterföring efter händelser, förebyggande, operativa och ledningsfrågor.

Insatser i landsbygdsområdena

I länet har man fortsatt utveckla första insatsperson (FiP) för att förbättra responstid och snabbare kunna bryta skadeförlopp. Sörmlandskustens räddningstjänst tillsammans med Nyköpings kommun fortsätter utveckla sambruk. Trenden är att man i större utsträckning utnyttjar mindre bilar vid räddningstjänst på mindre orter vilket minskar responstid. I två kommuner har ombyggnationer av stationer genomförts för att kunna ha kvinnliga brandmän.

Länsstyrelsens bedömning

Generellt gör Länsstyrelsen bedömningen att samtliga kommuner och räddningstjänstförbundet har god förmåga att leva upp till nationella och egna mål i respektive handlingsprogram. Man följer intentioner och de särskilda skyldigheterna i lagen och det går att se en positiv resultattrend över de senaste tio åren vad gäller insatser, särskilt brand i byggnad. Länsstyrelsen ser också positivt på den samverkansförmåga som finns inom länet.

68. Krävs omfattande räddningsinsatser i kommunal räddningstjänst får länsstyrelsen, enligt lagen och förordningen om skydd mot olyckor, ta över ansvaret för räddningstjänsten i de kommuner som berörs av insatserna. Om räddningsinsatserna även omfattar statlig räddningstjänst ska länsstyrelsen ansvara för att räddningsinsatserna samordnas. Om flera län berörs av sådana räddningsinsatser får länsstyrelserna komma överens om vilken länsstyrelse som får ta över ansvaret. Länsstyrelserna ska beskriva sin förmåga att överta räddningstjänsten vid en omfattande räddningsinsats.

Länsstyrelsen genomförde en översyn av ”plan för övertagande” från 2011 och anser att den är ändamålsenlig. Länsstyrelsen har två presumtiva räddningsledare från de största räddningstjänsterna i länet. Länsstyrelsen har reviderat krisledningsplanen och tagit fram en rutin för samverkan i länet utifrån gemensamma grunder för ledning och samverkan samt erfarenheter efter Västmanlandsbranden. Inför skogsbrandsäsongen infördes en rutin för tjänsteman i beredskap att bevaka att en räddningsledare är utsedd vid större skogsbränder. Räddningstjänsterna i Södermanland har ”stab Sörmland” där stabsmetodiken är gemensam vilket underlättar för den utsedda räddningsledaren att skapa en fungerande ledningsorganisation för att hantera räddningsinsatsen. Den övriga samverkan, krishanteringen i stort sker via befintliga samverkansrutiner. Länsstyrelsen bedömer att en grundförmåga finns för övertagande av räddningstjänst.

Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd

VOLYMER OCH KOSTNADER Avser verksamhet 5*	2015	2014	2013
Årsarbetskrafter män	18,22	20,89	22,91
Årsarbetskrafter kvinnor	26,19	23,53	24,79
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	32,04	32,20	32,87
Verksamhetskostnad inkl. OH (tkr) totalt	57 310	50 301	54 303
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	42,88	40,29	43,64
Antal ärenden, inkomna och upprättade	1 834	1 813	1 706
Antal beslutade ärenden	1 781	1 699	1 590
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	72	141	126
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	5 646	12 487	5 971
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning - verksamhet 521, Tillstånd och dispenser avseende naturskydd[1)]	48		

Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan.

[1)] I brukarundersökningen 2015 fanns för VÄS-koden 521 (Tillstånd och dispenser avseende naturskydd) 59 utvalda respondenter i Södermanlands län varav 39 svarade vilket ger en svarsfrekvens om 66 %. Nöjd index för Södermanlands län var 48 vilket var lägre än snittet för samtliga länsstyrelser (60). Länsstyrelsens beslut ansågs lätta att förstå medan det bedömdes vara svårt att få tydlig information från rätt person via telefon. Länsstyrelsen i Södermanlands län har även av andra skäl inlett en översyn av handläggningen av den aktuella ärendegruppen vilket syftar både till ökad tydlighet och kortare handläggningstider.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Länsstyrelsen finansierar verksamheten inom Natur- och miljöområdet med förvaltningsanslaget men också med bidrag via Naturvårdsverket och Havs- och Vattenmyndigheten m fl. Den redovisning av medelsanvändning som sker t.ex. till Naturvårdsverket omfattar inte verksamhet finansierad av andra finansieringskällor, t.ex. förvaltningsanslaget eller EU-finansieringen av LIFE-projekt. Regleringsbrevet innehåller några uppdrag som ska redovisas i denna årsredovisning medan andra redovisas främst till centrala verk enligt instruktioner för årsredovisningen. Denna årsredovisning ger därför inte en fullständig bild av länsstyrelsens verksamhet inom natur- och miljöområdet.

En kommentar till Länsstyrelsens andra väsentliga prestationer och resultat behöver därför inledas med en samlad presentation av de uppdrag som i detta sammanhang ska genomföras av Länsstyrelsen. Länsstyrelseinstruktionen är grunden för myndighetsutövningen med löpande tillsyns- och prövningsarbete av inkommande anmälnings-, tillsyns- och tillståndsärenden enligt miljöbalken och deltagande i andra verksamhetsområdens beslut där natur- och miljökompetens ska ingå enligt arbetsordning.

Antalet inkommande och upprättade ärenden fortsätter att öka något. Ökningen har skett främst inom VÄS-kod 555 (anmälningsärenden och tillsyn inom miljöfarlig verksamhet) och VÄS-kod 535 (anmälningsärenden och tillsyn inom vattenverksamhet), en ökning av VÄS-kod 525 (samråd enligt 12:6 MB) ses under senare delen av året och då främst avseende nedgrävning av kraftledningar och fiberkabel för bredband. Skillnaden mellan upprättade och beslutade ärenden kvarstår från tidigare år.

Under februari beslutade Länsstyrelsen om LONA-bidrag på drygt 2,2 miljoner kronor till nio nya naturvårdsprojekt i kommunerna. Länsstyrelsen har arbetat för att öka kommunernas engagemang för LONA-projekt, vilket gett resultat 2015 så att årets ansökningar kunnat tilldelas i huvudsak hela det avsatta beloppet.

LOVA-stöd utbetalades till sju ideella sammanslutningar för strukturkalkning av jordbruksmark. Det totala antalet ansökningar uppgick till 12 stycken, de flesta rörde strukturkalkningsprojekt. Länsstyrelsen hade 3,2 miljoner kronor att fördela. LOVA-stödet har resulterat i att åtgärder genomförs till en total kostnad av drygt 6,5 miljoner kronor.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsen har i uppdrag att samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens politik avseende naturvård, biologisk mångfald, friluftsliv, vilt och rovdjur, uppdrag 54. Redovisningen till Naturvårdsverket sker enligt särskilda mallar kopplat till finansieringen. Här nedan ges en kort översikt över väsentliga prestationer inom verksamhetsområdena Naturvård samt miljö- och hälsoskydd.

Verksamheten med vilt och rovdjur redovisas för 2015 under verksamhetsområdet Lantbruk och landsbygd.

Skydda värdefulla naturområden

Länsstyrelsen har i enlighet med instruktioner från Naturvårdsverket i samband med medelsfördelningen prioriterat arbetet med

- bevarande av skogar,
- bevarande av marina miljöer,
- regeringsuppdrag inom Natura 2000.

Bevarande av skogar

Inom arbetet med att bevara skogar har vi valt att särskilt prioriterat säkerställande av skogsmark för kommande skyddsbeslut. Vi har lyckats väl med denna prioritering. Från Naturvårdsverkets anslag för skydd av natur har 21,1 miljoner kronor betalats ut för överenskommelser om intrångsersättningar eller köp av mark. Förhandlingarna slutfördes under året för fyra områden med tillsammans ca 157 hektar produktiv skogsmark. I reservatsarbetet koncentrerar vi områdesskyddet till de värdefullaste objekten och vi arbetar i enlighet med länets strategi för formellt skydd av skog. Vi arbetar även systematiskt och dialoginriktat gentemot större markägare för att nå effektivitetsvinster i verksamheten.

Prioriteringen av arbetet med säkerställande har medfört att vi endast har fattat beslut om två nya naturreservat. Utöver detta har länsstyrelsen fattat ett nytt beslut med skötselplan för Hedlandets naturreservat, där 137 hektar produktiv skogsmark har skyddats formellt. Ett nytt naturvårdsavtal, med avtalstid 50 år, har tecknats för ett mindre skogsområde.

I länet finns 26 naturreservatsobjekt där ersättningsfrågan är löst men där vi inte fattat beslut. Länsstyrelsen är fortsatt delaktig i ett länsöverskridande samarbetsprojekt kring Hjälmarens lövskogar, där flera arbetsmöten samt två externa exkursioner för olika markägarkategorier genomförts.

Länsstyrelsen har påbörjat arbetet med Nya Komet i enlighet med uppdrag från Naturvårdsverket som innebär att markägare ska kunna ta initiativ till skydd av skog. Samordning kring uppdraget har skett med Skogsstyrelsen och med Länsstyrelsen i Örebro

län. En ny hemsida för ändamålet har publicerats, och uppdraget har presenterats externt vid ett möte med länets samrådsgrupp för naturvård.

Bevarande av marina miljöer

Arbete med marint områdesskydd pågår och under 2015 har beslut fattats om ett nytt naturreservat Tyvudden med marint syfte och med höga marina naturvärden. Marina naturvärdesinventeringar har genomförts i ett större område med stöd av finansiering från Havs- och Vattenmyndigheten.

Regeringsuppdrag om Natura 2000

Arbete med det treåriga regeringsuppdraget att redovisa skyddsarbetet med länets Natura 2000-områden som ska avslutas 2016 har varit intensivt och även inkluderat konsultuppdrag för framtagande av ett antal bevarandeplaner. Länsstyrelsen har fastställt en bevarandeplan för det Natura 2000-område som saknade en sådan. I arbetet med att uppdatera befintliga bevarandeplaner för Natura 2000-områden har Länsstyrelsen tagit fram färdiga bevarandeplaner för 40 områden. Dessa är ännu inte formellt fastställda vilket planeras att göras under 2016.

Förvaltning av värdefulla naturområden

Arbetet har i huvudsak bedrivits i enlighet med den inriktning som arbetats fram i mål- och strategidokumentet Värna Vårda Visa. Följaktligen har Länsstyrelsen prioriterat att arbeta med basnivå i skyddade områden, det vill säga att markera reservatsgränser, anlägga ett par parkeringsplatser och sätta upp informationsskyltar. De särskilda medel som Länsstyrelsen fick för ändamålet under sommaren har direkt satsats på uppdämda behov. Vi har även prioriterat att uppnå hög kvalitet i reservatsgränser och fastighetsrättsliga frågor och därför använt specialdestinerade medel för dessa åtgärder.

Merparten av Länsstyrelsens medel inom förvaltningen av skyddade områden går till de fasta åtaganden som Länsstyrelsen har. Hit hör främst löner till anställd personal, medfinansiering till LIFE-projekt, ersättning för bete samt djurtransporter och naturvärdskap i skyddade områden. Skärgårdens reservat och övriga besöksintensiva reservat är resurskrävande och där läggs en stor del av tillgängliga medel på renhållning och friluftslivsanordningar. De värdehöjande åtgärder vi gjort har genomförts i huvudsak inom de projekt där vi haft särskilda medel, alltså gränsmarkering, parkeringsplatser, reservatsskyltar och stängsling.

Länsstyrelsen upphandlar och avtalar om både skötselåtgärder och naturvärdskap för c:a 10 miljoner kronor per år. Detta bidrar till den regionala utvecklingen och sysselsättningen på landsbygden.

Särskilt om tre LIFE-projekt i länet

Att arbeta med särskilda projekt är också en del i Länsstyrelsens strategi i Värna Vårda Visa, både för att växla upp medel men också för att tillämpa ett koncentrerat arbetssätt. I projektet LIFE Coast Benefit arbetar Länsstyrelsen med åtgärder i flertalet av de ingående områdena, bland annat stora betesrestaureringar och en naturvårdsbränning i naturreservatet Nynäs. Särskilt betesrestaureringen syftar starkt framåt på framtida öppnare landskapsvärden som vi ser kommer att utvecklas där. Mycket tid har också lagts på att stärka samarbete med Nyköpings kommun och Landstinget, två viktiga förvaltare av områden som ingår i projektet. Projektet startade i september 2013 och pågår till augusti 2019. I LIFE Coast Benefit ingår totalt 45 olika Natura 2000-områden varav i Östergötland 17 st, i Sörmland 16 st och i Kalmar 12 st.

I LIFE Taiga har Länsstyrelsen efter omfattande förankrings- och informationsarbete genomfört en naturvårdsbränning. Den blev den första bränningen inom hela flerlänsprojektet. Syftet med naturvårdsbränning som skötselmetod är att skapa livsmiljöer för de växter och djur som är beroende av brandmiljöer. Utöver Södermanland ingår även Östergötland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Västmanland, Jämtland, Västernorrland, Gävleborg, Dalarna,Värmland, Örebro, Västerbotten och Norrbotten i projektet.

LIFE-projektet Målarmusslans återkomst (Unio crassus for Life) pågår sedan 2012 och syftar till att rädda musslan och förbättra vattenkvalitet och livsmiljöer i tolv vattendrag i södra Sverige. Projektet är ett samarbete mellan Länsstyrelserna i Södermanland, Östergötland, Skåne, Jönköping och Blekinge samt Karlstads universitet. I Södermanlands län ingår åarna Svärtaån, Vedaån och Vretaån. Här har åtgärder genomförts för att gynna föryngringen av tjockskalig målarmussla. Projektet avslutas 2016.

Fastighetsförvaltning

Fastighetsförvaltningsarbetet har fortsatt med att arbeta vidare med slutsatserna av den byggnadsinventering och underhållsplan som gjordes. Flera av de åtgärder som finns med i planen är nu genomförda, till exempel har Länsstyrelsen renoverat vägen till naturreservatet och naturum Stendörren samt renoverat arrendatorsbostaden och byggt en ny brygga på Askö. Länsstyrelsen förvaltar drygt 150 byggnader som staten genom Naturvårdsverket äger i och invid naturreservat. En översyn av fastighetsförvaltningen har initierats inom Länsstyrelsen under året som gett underlag för ett flertal insatser.

Artbevarande genom åtgärdsprogram för hotade arter

För att nå framgång i arbetet inom åtgärdsprogrammen för hotade arter är det viktigt att få andra institutioner, markägare och andra intressenter att delta. Länsstyrelsen har prioriterat kunskapsspridning och samarbetsdiskussioner. Det har lett till framgångsrika samarbeten med bland andra Skogsstyrelsen, Holmen Skog AB, Statens Fastighetsverk, Trafikverket samt Sveaskog. Även internt på Länsstyrelsen har samarbetet ökat mellan reservatsförvaltning och Landsbygdsenheten, verksamhetsområdet har bidragit med kunskaper i samrådsärenden när det gäller till exempel granskning av kommunal planering och kompensationsåtgärder i ansökan om miljöfarlig verksamhet.

Länsstyrelsen har prioriterat eget arbete med de åtgärdsprogram där förutsättningarna för lyckade resultat varit störst. Åtgärdsprogrammen för svartfläckig blåvinge, skräntärna, skalbaggar på nyligen samt äldre död tall, trumgräshoppa och vildbin på ängsmark kan särskilt nämnas. Från WWF har vi fått medel för att arbeta med frihuggning av skyddsvärda träd utanför skyddade områden samt utbilda lärare och elever i grundskolan om skyddsvärda träd och deras naturvärden.

Länsstyrelsen har genomfört en kurs, där övriga länsstyrelser bjudits in, i tallskogsekologi på Gotska Sandön kopplat till åtgärdsprogrammen för skalbaggar på tall. Åtgärdsprogrammet för trumgräshoppa har slutredovisats till Naturvårdsverket. Länsstyrelsen har arbetat med att ta fram ett kunskapsuppbyggande program för sjörestaurering på uppdrag av havs- och vattenmyndigheten.

Genomförande av rovdjurspolitiken

Verksamheten med vilt och rovdjur redovisas för 2015 under verksamhetsområdet Lantbruk och landsbygd.

Främjande av friluftsliv

Länsstyrelsen arbetar med främjandet av friluftslivet genom att bilda nya naturreservat, förvalta de skyddade områden och satsa på naturumverksamheten. Under 2015 har de första stegen tagits inom regleringsbrevsuppdraget 63 att vägleda kommunerna i deras arbete med friluftsliv. Länets kommuner har i en enkät fått svara på hur de vill att Länsstyrelsen ska arbeta med uppdraget. Frågan har också diskuterats under en av kommunekologträffarna och på möte med den regionala Samrådsgruppen för naturvård. Kommunernas företrädare i dessa samrådsforum anser att Länsstyrelsen bör försöka engagera fler sakområden inom kommunerna än enbart de som arbetar med naturvård för att öka förståelsen för friluftslivets behov inom fler förvaltningar i kommunerna.

Ny utställning och ny verksamhet utvecklas på naturum Stendörren

Naturum Stendörren har under säsongen 2015 haft totalt 21 022 besökare, en minskning med 3 000 besökare från föregående säsong. Detta beror sannolikt på att sommaren 2015 har varit regnig och på att besöksantalet är väderberoende. Högsäsongen under juli månad hade en drastisk nedgång i besöksantal från 11 000 besökare 2014 till 6000 besökare 2015. Samtidigt ökade besöksantalet i september från 1 200 till 5 000 besökare, då det var betydligt stabilare väderförhållanden. Besöksminskningen under högsommaren speglas också i antalet deltagare i våra programpunkter. I sommarprogrammet erbjöds totalt 247 programpunkter varav 83 genomfördes och lockade totalt 678 deltagare, en minskning med 139 personer från tidigare år. Däremot har antalet bokade guidningar ökat från 6 bokningar med totalt 98 deltagare 2014 till 28 bokningar med totalt 588 personer 2015.

Skolverksamheten har genererat 22 besök med totalt 581 elever, en liten minskning från föregående år. I år satsade vi extra mycket på Svenska för invandrare (SFI). En omfattande informationsinsats gjordes i samarbete med integrationsansvariga på Länsstyrelsen som resulterade i att tre guidningar med totalt 60 studenter genomfördes för SFI. Insatsen syftar bland annat till att nå målgrupper som i vanliga fall inte besöker naturreservatet och naturum.

Kioskvagnen som även i år drevs av en utomstående lokal aktör var uppskattad av våra besökare. Familjedagen som genomfördes i samarbete med natur- och friluftsföreningar var välbesökt. Skärgårdsmarknaden var också välbesökt precis som föregående år. Nya programpunktsinslag för i år var bland annat besök från jourhavande biologen från Naturhistoriska riksmuseet och sommarkonsert med brassbandet Brassox.

Programrådet för naturum har träffats för att diskutera fortsatt samarbete kring verksamheten på naturum. Arbetet med den nya basutställningen på naturum fortsätter enligt plan och en invigning planeras i maj 2016.

Naturvårdsarbetet i god dialog

Nya områdesskydd bildas alltid i nära samarbete med markägare och övriga sakägare. Länsstyrelsen eftersträvar att processen sker i en god och öppen dialog och bedömer att förhandlingsarbetet i allmänhet fungerar bra liksom stödet från nationellt upphandlade värderare och förhandlare. Vi bedriver också ett mycket omfattande dialogarbete i hela förvaltningen av skyddade områden där vårt system med naturvärdar samt skötselråden för Ridö-Sundbyholm och Tullgarn är de som är mest formaliserade.

Ett nytt skötselråd har beslutats för Hedlandets naturreservat där markägaren Sveaskog AB, Skogsstyrelsen och länsstyrelsen deltar vid några möten per år. Syftet är att följa upp och planera skötseln i det särskilt stora reservatet i Eskilstuna kommun.

Inom LIFE-projekten (se ovan) sker ett mycket omfattande förankringsarbete med markägare, både privata och offentliga och vi satsar mycket resurser på att på plats informera både allmänhet, myndigheter och markägare i samband med stora restaureringar och bränningar. I åtgärdsprogramsarbetet för hotade arter sker en fortlöpande dialog med markägare i samband med åtgärder. Även andra myndigheter kontaktas inom samrådsprocesser, till exempel Trafikverket, Svenska kyrkan och Fastighetsverket i åtgärdsprojekt som rör deras markinnehav eller i de projekt vi driver tillsammans med dem.

Länsstyrelsen har i samarbete med olika värdkommuner genomfört två träffar med länets kommunekologer. Aktuella naturvårdsfrågor har diskuterats inom bland annat strandskydd, skötsel av naturreservat och åtgärdsarbetet i vatten.

I samrådsgrupp för naturvård har aktuella naturvårdsfrågor diskuterats på möte med företrädare för markägare, ideella organisationer och kommunerna, till exempel hur friluftslivsarbetet ska samordnas i länet.

Tillsyn enligt miljöbalken

Länsstyrelsen bedriver tillsyn inom områdena miljöskydd och naturvård samt arbetar med tillsynsvägledningen och tillsammans med kommunerna driver projektet Miljösamverkan Sörmland.

För miljöbalkstillsynen finns en tillsynsplan baserad på Miljösamverkan Sveriges projekt Optimal tillsynsplan. Tillsynsplanen är uppdelad i en behovsutredning och en genomförandedel.

Miljöskyddstillsyn

Länsstyrelsen arbetar sedan några år tillbaka med en egen modell för värdering av tillsynsbehov som bygger på att anläggningar får poäng/tillsynstid utifrån vissa parametrar. De fem största anläggningarna står för hälften av tillsynen och besöks flera gånger per år, medan de flesta andra anläggningar besöks med ett till tre års mellanrum. Ingen anläggning ska planeras för besök mer sällan är vart fjärde år.

Behovet av egeninitierad tillsyn uppgick enligt behovsutredningen till 53 besök, 1 200 timmar inklusive för- och efterarbete. Händelsestyrd tillsyn och tillsyn enligt Sevesolagen utförs och planeras utöver denna egeninitierade tillsyn. 40 tillsynsbesök har genomförts och 1 144 timmar har enligt tidsredovisningen använts för planerad tillsyn. Tillsynen har bland annat medfört att alla kommunala deponier som ska avslutas har påbörjat sluttäckningsarbetet. Det kan konstateras att egeninitierad tillsyn har genomförts i huvudsak i enlighet med planeringen.

Naturvårdstillsyn

Tillsynsplanens behovsutredning pekar på ett behov av mer än 4 000 timmar enbart för vattenverksamhetstillsynen. Enligt tidsredovisningen har drygt 2 500 timmar använts för tillsyn av vattenverksamheter, framför allt för handläggning av anmälan om vattenverksamhet, vilket är i huvudsak enligt gjord planering. Fem dammar besöktes under året, vilket är i enlighet med planeringen men färre än bedömt behov. Behovsutredning för naturvårdstillsyn i övrigt saknas, t.ex. egeninitierad tillsyn av att föreskrifter för naturreservat följs.

Samråd enligt 12:6 MB (övriga anmälda åtgärder med väsentlig påverkan på naturmiljön), är en av de större ärendegrupperna. Under året bröts den fleråriga trenden med sjunkande antal samråd om ingrepp i naturmiljö och antalet inkomna ärenden ökade till 182. Totalt öppnades 10 ärenden efter klagomål eller annan information kopplad till naturvårdstillsyn. Tillsynen

baserad på löpande uppföljning eller grundläggande behov t.ex. i naturreservaten är i övrigt mycket lågprioriterad.

Tillsynsvägledning för kommunernas miljökontor

Tillsynsvägledningen har bedrivits inom de olika temagrupper som finns, t.ex. täkter, strandskydd, livsmedelstillsyn, miljöbrott, buller m.m. miljöskydd, avloppsreningsverk och små avlopp, hälsoskydd, förorenade områden samt livsmedelskontroll. Länsstyrelsen har anordnat och/eller medverkat vid 14 möten fördelade på 10 olika grupper representerande miljökontorens hela ansvarsområde inom miljöbalken samt miljöbrottssamverkan.

Miljösamverkan Södermanland

Miljösamverkan Södermanlands verksamhet har omfattat möten, utbildningstillprojekt och erfarenhetsutbyte med andra miljösamverkan inom landet. Ett inspirationsseminarium genomfördes den 8 september som en återstart på miljösamverkan. Syftet med miljösamverkan är att driva gemensamma tillsynsprojekt inom länet för att ensa metodik och lagtillämpning samt att skapa gemensam kompetensutveckling. Koordinatorn för projektet är numera anställd vid Katrineholms kommun istället för som tidigare vid Länsstyrelsen.

Indikatorer

Allmän miljö- och naturvård utgiftsområde 20[1)]

Biologisk mångfald	2015	2014	2013	2012	2011
Andel av Länsstyrelsen skyddad produktiv skogsmark av den totala arealen produktiv skogsmark (%)	1,66	1,70	1,68	1,65	1,60
Förorenade områden	2015	2014	2013	2012	2011
Antal objekt i riskklass 1	28	31	27	26	26
Antal sanerade objekt i riskklass 1 (ack)	8	8	8	7	7
varav sanerade med statliga medel (ack)	5	5	8	7	7

[1)] Se avsnitt Resultatredovisning, avsnitt indikatorer

Indikatorn beräknas genom att Länsstyrelsens beslut om skyddad produktiv skogsmark tas i förhållande till den totala arealen produktiv skogsmark i länet. Den totala arealen produktiv skogsmark som använts i indikatorredovisningen för 2011-2015 är de senaste uppgifterna som SLU publicerat (2010-2014). Detta förklarar avvikelser från indikatorredovisningen i årsredovisningen för 2014 när SLU:s uppgifter avsåg perioden 2009-2013.

Källa: Metria, Naturvårdsverket och länsstyrelsernas EBH-databas (EBH = efterbehandling)

Kommentar kring ovanstående indikatorer

Biologisk mångfald

Den biologiska mångfalden i Södermanland är inte enbart knuten till skydd av produktiv skogsmark som beskrivs i tabellen. Även för arter i andra miljöer, t.ex. i strömmande vatten, hav och sjöar samt betesmarker med jätteträd och impedimentmarker behövs skydds- och framförallt skötselarbete för den biologiska mångfalden. Naturreservat kan omfatta dessa miljöer liksom naturvårdsavtal men 2015 har viktiga överenskommelser träffats även om skötselavtal mellan Länsstyrelsen och markägare till områden med särskild betydelse för utpekade arter i Åtgärdsprogram för hotade arter, läs mer om detta ovan.

Skydd av natur

Trots att procentandelen skyddad produktiv skogsmark enligt tabellen tycks ha sjunkit senaste året ser vi en positiv utveckling för det formella skyddet av skogarna i länet. Totalt har 200 hektar produktiv skogsmark skyddats formellt genom reservatsbeslut.

Arbete med ArtDatabanken och FO-Natur

Länsstyrelsen i Södermanland har under 2015 haft ett fortsatt supportuppdrag från ArtDatabanken SLU. Uppdraget innefattar support till användare av Artportalen inom länsstyrelser och kommuner samt uppsökande verksamhet hos dessa aktörer för ökad informationsspridning om användandet av ArtPortalen. Återrapportering sker till ArtDatabanken enligt överenskommelse. Länsstyrelsen har även ett uppdrag om att arbeta med länsstyrelsernas gemensamma förvaltningsobjekt FO-Natur. I första hand omfattar uppdraget arbete med verksamhetsstöd för länsstyrelsernas Artportalskoppling. Återrapportering sker enligt avtal till Länsstyrelsen i Jönköping.

Förorenade områden

Indikatorvärdena har inte ändrats nämnvärt sedan 2010, vilket beror på att det är mycket utredningsarbete i form av ansvarsutredningar, undersökningar, bedömningar och så vidare som behöver genomföras innan ett objekt kan gå vidare till åtgärdsfas. Saknas det ansvarig verksamhetsutövare eller fastighetsägare kan kommunerna i länet lämna in en bidragsansökan om utredning/åtgärd till Länsstyrelsen som i sin tur granskar och skickar vidare ansökan till Naturvårdsverket. Naturvårdsverket beviljar bidragsmedel om objektet är nationellt prioriterat samt om deras budget tillåter detta. Finns ansvarig drivs objektet via tillsynen.

Under 2014 beviljades statlig finansiering för en åtgärdsförberedande undersökning vid ett riskklass 1-objekt, projektet pågår fortfarande. Under 2013 sanerades ett objekt (riskklass 2) med statlig finansiering.

Länsstyrelsen har fram till 2015 utfört inventering av potentiellt förorenade områden där verksamheten är nedlagd. Inventeringen utgör grunden i efterbehandlingsarbetet, nya objekt kartläggs, riskklassas, en del av dessa prioriteras vidare för utredning och eventuellt åtgärd.

Kommunerna i länet utgör en viktig del i arbetet med förorenade områden, eftersom de är tillsynsmyndighet för större delen av objekten, många i riskklass 1. Länsstyrelsen satsar därför mycket på tillsynsvägledning gentemot kommunerna i form av årliga utbildningsinsatser samt gemensamma projekt ihop med Länsstyrelserna i Mälarlänen, Gotland samt ibland även Dalarna.

Södermanlands län har i dagsläget 27 objekt i riskklass 1 av dessa utgör 7 objekt delområden inom SSAB:s område. En anledning till att antal riskklass 1 objekt ändras mellan åren är att EBH-stödet uppdateras löpande när ny information inkommer om objekten.

Återrapportering regleringsbrev

51. Länsstyrelserna ska i årsredovisningarna för 2015 och 2016 redovisa hur de
a) integrerar arbetet med att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen i den övergripande verksamhetsplaneringen,
b) stödjer och stimulerar åtgärder i kommuner och näringsliv i länet,
samt
använder de regionala åtgärdsprogrammen för att åstadkomma a) respektive b).

Återrapporteringskravet är en fördjupning inom ramen för den bredare redovisningen av länsstyrelsernas uppdrag inom miljömålssystemet enligt instruktionen.

Miljömålen i Länsstyrelsens övergripande verksamhetsplanering

Det regionala miljömålsarbetet, och arbetet med det regionala åtgärdsprogrammet, är en del i Länsstyrelsens långsiktiga strategi samt prioriterade områden för 2015. Detta beskrivs i Länsstyrelsens verksamhetsplan för 2015. Att ta tillvara länets värden är en av strategierna för att uppnå Länsstyrelsens mål och vision. Strategin att ta tillvara länets värden innebär bl.a. att arbeta med det regionala åtgärdsprogrammet för miljömålen som beslutades i maj 2015 i samband med inrättandet av det regionala miljö- och klimatrådet. Arbetet med miljömålen och åtgärdsprogrammet fanns också med som ett prioriterat arbetsområde under 2015.

I den övergripande planeringen beskrivs inte varje enhets arbete, utan detta beskrivs i handlingsplaner för varje enhet. I Natur- och miljöenhetens handlingsplan konkretiseras arbetet genom att beskriva hur enheten kommer att arbeta med åtgärdsprogrammet under 2015.

I VP-direktiven inför 2016 har länsledningen pekat ut Miljö- och klimat som ett av tre prioriterade områden. Liksom för 2015 innebär prioriteringen att samtliga Länsstyrelsens enheter i sin planering ska beskriva hur den egna enheten kan bidra till arbetet inom de prioriterade områdena. Detta inkluderar att beskriva vilka resurser man sätter av och hur man följer upp arbetet.

Uppdraget i regleringsbrevet om att integrera miljömålsarbetet i länsstyrelsens övergripande verksamhetsplanering har diskuterats under 2015 i den interna tvärsektoriella styrgruppen där länsråd samt enhetscheferna för Natur- och miljöenheten, Samhällsbyggnadsenheten samt Landsbygdsenheten ingår.

I Natur- och miljöenhetens verksamhetsplanering inför 2016 har enheten diskuterat hur miljömålsarbetet kan lyftas och tydliggöras i enhetens planering. Natur- och miljöenheten kommer under 2016 att i planeringen lyfta fram miljömålen genom att visa vilka aktiviteter som enheten arbetar med som kopplar till olika miljömål. Det blir då lättare att se vilka ytterligare aktiviteter som behöver planeras.

Integrering av miljömålsarbetet i Länsstyrelsens verksamhetsområden

Utöver integrering av miljömålsarbetet i planeringen är miljömålsarbetet en integrerad del i flera verksamhetsområden. Några exempel på detta är:

- Energi- och klimatarbetet. Länsstyrelsen har påbörjat att revidera den regionala klimat- och energistrategin. Strategin har även diskuterats i det regionala Miljö- och klimatråd som bildats under året. Det regionala åtgärdsprogrammet för att nå miljömålen fungerar även som åtgärdsprogram kopplat till klimat- och energistrategin. Arbetet med energi- och klimatuppdraget beskrivs under regleringsbrevsuppdrag 40 och 41.

- Hållbar samhällsplanering. I samråd kring översiktsplaner lämnar Länsstyrelsen synpunkter om hur miljömålen kan beaktas i översiktsplaneringen. Ett etablerat arbetssätt finns för detta. Länsstyrelsen lämnade under året samrådsyttranden om förslag till översiktsplan för Trosa och Katrineholm samt en sammanfattande redogörelse till Gnesta och Oxelösund.
- Vatten. Utvecklingsarbete för bättre samverkan med externa aktörer inom vattenförvaltningsarbetet och miljömålsarbetet har påbörjats. Detta sker redan inom ramen för några åtgärder inom arbetet med åtgärdsprogrammet för att nå miljömålen, men kan utvecklas ytterligare.

- Hållbar tillväxt. Under 2015 har en intern samverkansgrupp för regionala utvecklingsfrågor tillsatts. Gruppen har träffats tre gånger under 2015. Miljömålsarbetet är ett av de verksamhetsområden som ingår i gruppen.

Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö (se beskrivning längre ned) är ett verktyg för att integrera miljömålsarbetet internt. De åtgärder i programmet där Länsstyrelsen är huvudansvarig innebär samarbete mellan flera enheter och funktioner internt på Länsstyrelsen.

Ytterligare ett viktigt tvärsektoriellt arbete är samordning av remisser, till exempel av Naturvårdsverkets remiss Fördjupad utvärdering av Sveriges miljömål 2015 - fokusområden.

Under 2015 har Länsstyrelsens arbetsordning med bl.a. ärendefördelningsbilaga reviderats. I samband med den processen diskuterades hur olika sakområden inom Länsstyrelsen ska delta i de ärenden som olika enheter har ansvar för. Detta har bl.a. lett till markeringar av att Natur- och miljöenheten ska/kan delta i ärenden som har betydelse för miljömålen även om dessa ärenden huvudsakligen handläggs och beslutas på annan enhet.

Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö samt Regionalt miljö- och klimatråd stödjer och stimulerar åtgärder inom kommuner och näringsliv

Länsstyrelsen har under året prioriterat arbetet med att färdigställa ett regionalt åtgärdsprogram för att nå miljömålen samt bildandet av ett regionalt Miljö- och klimatråd. Dessa båda aktiviteter är de viktigaste insatserna för att stödja och stimulera miljömålsåtgärder inom kommuner och näringsliv.

Åtgärdsprogrammet kallas Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö. Programmet arbetades fram i bred samverkan i länet. Processen att ta fram programmet inleddes under 2013 och avslutades under året. Nu finns ett färdigt program som innehåller 26 åtgärder. Åtgärderna arbetades fram i fyra tematiska arbetsgrupper, samt vid större regionala träffar. (Arbetsgrupperna är Vatten, biologisk mångfald, energi och klimat samt giftfri miljö). Totalt deltog drygt 100 personer från ca 40 regionala och lokala aktörer.

Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö gäller till 2020 och är flexibelt. Det innebär att det finns möjlighet att lägga till åtgärder och möjlighet för fler aktörer att ansluta sig till de åtgärder som nu finns i programmet. Mindre ändringar, t.ex. att lägga till fler aktörer till en åtgärd, kommer att göras kontinuerligt. Nya åtgärder kan föreslås av olika aktörer eller Miljö- och klimatrådet. De fyra arbetsgrupper som bildades för att ta fram programmet kommer också att finnas kvar för att stödja aktörerna i genomförandet av åtgärderna samt ta fram förslag till nya åtgärder. Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen ansvarar för att arbetsgrupperna drivs vidare. Två av fyra grupper har haft möten under året. Utöver dessa har flera möten om separata åtgärder genomförts.

Syftet med åtgärdsprogrammet är att höja länets ambitioner i arbetet med att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen. Arbetet sker i bred förankring vilket betyder att företrädare från kommuner, organisationer, landsting, näringslivet med mera är delaktiga i arbetet. Tanken är att arbeta med ett länsomfattande program där alla goda krafter drar sitt strå till stacken. Åtgärdsprogramsarbetet är ”grädden på moset”. Det är resultatet av samverkan i länet och något regionala och lokala aktörer gör utöver det miljöarbete som planeras enskilt av respektive aktör.

Genom denna inriktning blir syftet med åtgärdsprogrammet tydligt. Syftet är att fokusera på och plocka upp de åtgärder som behöver lyftas till en regional nivå eller där samverkan behövs mellan flera aktörer. Denna inriktning har varit en framgångsfaktor i arbetet. Det blir

då tydligt hur Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö kan komplettera t.ex. Vattenmyndighetens åtgärdsprogram. I Vattenmyndighetens åtgärdsprogram finns en beskrivning av de åtgärder som behövs för att nå god status för länets vatten, inom ramen för samarbetet med Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö kan konkreta åtgärder formuleras och beslutas av berörda aktörer.

I Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö har bara åtgärder där det finns en eller flera ansvariga aktörer inkluderats. För att tydliggöra ansvaret kommer överenskommelser som beskriver vilka aktörer som åtagit sig vilka åtgärder att tas fram. Arbetet har påbörjats under året och kommer att slutföras under 2016.

Liksom Vattenmyndighetens åtgärdsprogram finns flera andra program och strategier som beskriver behovet av åtgärder för att nå miljömålen i länet. Den beskrivningen finns också i den årliga regionala uppföljningen av miljömålen. Genom att Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö inkluderar åtgärder aktörer valt att arbeta mer med lyfter programmet åtgärder från andra program och blir på det sättet integrerat med t.ex. Vattenförvaltningens åtgärdsprogram. Att beskriva detta syfte och funktion för Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö kommer Länsstyrelsen att arbeta vidare med.

Inom ramen för arbetet med att ta fram åtgärdsprogrammet har Länsstyrelsen också drivit på för bildandet av ett regionalt Miljö- och klimatråd. Rådet bildades under året genom att 17 regionala och lokala aktörer i maj skrev under en avsiktsförklaring. Medlemmar i Miljö- och klimatrådet är aktörer med stark vilja att delta i och stötta det regionala miljö- och klimatarbetet. Medverkande aktörer är: Energikontoret Mälardalen, Eskilstuna kommun, Flens kommun, Gnesta kommun, Katrineholms kommun, Landstinget Sörmland, LRF Region Sörmland, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Nyköpings kommun, Oxelösunds kommun, Regionförbundet Sörmland, Skogsstyrelsen, Strängnäs kommun, Sörmlands Kollektivtrafikmyndighet, Trosa kommun, Vingåkers kommun, Östsvenska Handelskammaren.

Efter bildandet har Miljö- och klimatrådet haft två möten under året. Ytterligare ett möte genomfördes i början av året. Miljö- och klimatrådets syfte är att vara en arena för en bred diskussion kring de viktigaste miljöutmaningarna i länet och de prioriteringar av åtgärder som bör göras. Rådet är styrgrupp för arbetet med Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö och den samordnande kraften i länet för att arbeta för att de nationella miljökvalitetsmålen ska nås.

Miljö- och klimatrådet ger en möjlighet att lyfta strategiska frågor i miljömålsarbetet regionalt. I rådet har t.ex. den regionala klimat- och energistrategin diskuterats. Resultatet av det är att strategin kommer att revideras och att flera regionala och lokala aktörer bidrar med underlag i processen. Ett exempel på en strategisk fråga som lyfts regionalt genom Miljö- och klimatrådet är biogas – potential för regional produktion och hur detta kan bli verklighet.

Uppföljning av Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö

Sammanställningen av uppföljningen av arbetet med åtgärderna i programmet visar att ca två tredjedelar av åtgärder genomförts som det var tänkt. Ytterligare åtta åtgärder är påbörjade.

Temaområde Biologisk mångfald

Inom detta område pågick arbete inom flera åtgärder. Inom åtgärden Anpassad skogsskötsel avverkades två bebyggelsenära skogsbestånd i Eskilstuna kommun. Syftet är framtida hyggesfri skogsskötsel. Ca 30 träd har frihuggits under året inom åtgärden Bevarande av skyddsvärda träd. Studiefrämjandet och Länsstyrelsen samarbetade i åtgärden

Naturguidningar med att ta fram och genomföra ett regionalt guideprogram. Många andra aktörer, bl.a. kommunerna, deltog och höll i guidningar.

Temaområde Energi och klimat

En inventering inom åtgärden Kartläggning av potentialer för tillförsel av förnybar energi i Södermanland visar på stor bioenergipotential i Södermanland. Den största potentialen i länet utgörs av restprodukter från jordbruket. Den beräknade potentialen uppgår till 280 000 ton torrsubstans varav ca 500 GWh biogas skulle kunna produceras. Det skulle räcka till ca 20 procent av Södermanlands bilflotta. Inom åtgärden Solkraft Södermanland har bl.a. en kartläggning av nätansluten solel genomförts och flera informationsaktiviteter. Medel har sökts och beviljats till det regionala strukturfondsprojektet ”Framtidens solel i Östra Mellansverige”. Det kommer att pågå under 2015-2018. Detta projekt drivs av Länsstyrelsen i Östergötland och samordnas i Sörmland av Energikontoret i Mälardalen.

Temaområde Miljögifter i vardagen

Flera kommuner arbetar aktivt med åtgärden Hälsosam förskola. Några kommuner har genomfört eller påbörjat de första stegen av åtgärden som innebär utbildning, information och en inventering av förskolemiljön. En inspirationsdag om upphandling med tema material/miljögifter samt livsmedel/lokal mat genomfördes under året inom åtgärden Kompetensutveckling upphandling. Landstinget arbetar med åtgärden Kemikalieinformation till blivande mödrar och föräldrar och har tagit fram material för information om kemikalier till gravida och småbarnsföräldrar. Man har också genomfört utbildning av barnmorskor på barnmorskemottagningar och sköterskor på barnavårdscentraler om kemikalier och hälsa.

Temaområde Vatten

Flera av länets kommuner och andra aktörer, bl.a. Nyköpingsåarnas vattenvårdsförbund, samarbetar om åtgärden Årlig vattendag. Den första dagen ska genomföras 2016 och under året har planering påbörjats. Eventuellt blir det aktiviteter under flera dagar. Finansiering till åtgärden Vattenkansli Sörmland söktes genom ett LIFE IP-projekt som inkluderade många vattenåtgärder. Ansökan beviljades dock inte. Arbetet fortsätter med att hitta andra möjligheter för att söka pengar för dessa åtgärder, inklusive ett vattenkansli. Länsstyrelsen och Sportfiskarna arbetar med projektet ”Akvatisk naturvård i skyddade områden”. Syftet är att hitta åtgärder i vatten i skyddade områden. Inom ramen för detta projekt kan eventuellt även arbete med åtgärden Öppna upp vandringsvägar i vattendrag genomföras.

Länsstyrelsen stödjer kommuner och näringsliv genom nätverk, kompetensutveckling och möten

Länsstyrelsen deltar regelbundet i träffar med kommunernas miljöstrateger. Under året har Länsstyrelsen deltagit i två miljöstrategträffar.

Den 14-15 oktober ordnade Länsstyrelsen två regionala miljömålsdagar med övergripande tema Hållbar konsumtion. En av dagarna hade fokus på upphandling av klimatsmart mat och den andra var länets årliga energi- och klimatdag. Målgrupp för seminarierna under dagarna var offentliga organisationer – tjänstemän och politiker, samt näringsliv och organisationer. Vid miljömålsdagarna anordnade Länsstyrelsen, Nyköpings kommun och Studiefrämjandet en inspirationskväll för allmänheten med temat Hållbar konsumtion. Kvällen bjöd bland annat på en inspirationsföreläsning med Fredrik Warberg från Tidsverkstaden som tog oss med på en tur till en hållbar framtid 2030. Ca 100 personer deltog under dagarna.

Inom energi- och klimatarbetet arbetar Länsstyrelsen aktivt för att stödja kommuner och näringsliv genom att bl.a. informera om Klimatklivet och stötta aktörer som ska lämna in ansökningar. Länsstyrelsen är med och driver projektet Effektivare kommunala transporter. Under året har Länsstyrelsen varit med och utvecklat en ansökan om strukturfondsmedel för

projektet Laddinfra Öst. Projektet beviljades pengar och kommer att pågå 2015-2017. I dessa projekt är flera av länets kommuner aktiva.

Länsstyrelsen har flera samverkansytor med framförallt olika expertområden på kommunerna. Miljömålen diskuteras särskilt på kommunekologträffar och inom Miljösamverkan Södermanland.

Länsstyrelsens miljömålsarbete utvecklas genom samarbete med andra länsstyrelser

Länsstyrelsen har deltagit i de nationella miljömålsdagarna, i RUS träff för länsstyrelsernas miljömålssamordnare, samt vid det tvärsektoriella möte som ordnades av RUS den 21 oktober för att diskutera hur miljömålsarbetet ytterligare kan integreras i Länsstyrelsens verksamhetsområden.

Länsstyrelsen har även deltagit i RUS projekt för att utveckla arbetet med regionala åtgärdsprogram för miljömålen. Svealandslänen (Värmland, Örebro, Västmanland, Uppsala, Gävleborg, Stockholm, Södermanland) samarbetar i ett nätverk i miljömålsarbetet. Två träffar har genomförts. Deltagandet i samtliga nätverk är ett stöd för Länsstyrelsen i genomförandet av miljömålsuppdraget. Nätverken ger kunskap om goda exempel och metoder i arbetet och bidrar till att miljömålsarbetet utvecklas och genomförs effektivare.

Kommunikation om miljömålsarbetet

Länsstyrelsen har skickat ett nyhetsbrev med aktuell information om miljömålsarbetet i länet. Innehållet i nyhetsbrevet är en blandning av information om kunskapsunderlag, seminarier och projektmedel som kan sökas. Nyhetsbrevet gick ut till drygt 200 personer i länet.

Informationen på Länsstyrelsens web om miljömålsarbetet har uppdaterats kontinuerligt. Till deltagande aktörer i åtgärdsprogramsarbetet har också ett sommarbrev med information om läget i processen skickats ut. En webnyhet om miljömålsbedömningen lades ut på Länsstyrelsens web den 15 december.

52. Länsstyrelserna ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att öka antalet privatfinansierade efterbehandlingar av förorenade områden samt redovisa arbetet med att åtgärda förorenade områden med statliga bidrag. Länsstyrelserna ska även samordnat och i samverkan med Naturvårdsverket ta fram och redovisa åtgärder för att minimera omfattningen av oförbrukade bidrag för efterbehandling av förorenade områden.

Förorenade områden

Länsstyrelsen arbetar utifrån en flerårsplan med förorenade områden vilket beskrivs i Regionala programmet 2016-2018. I programmet ingår en prioriteringslista med de mest prioriterade objekten i länet. Prioriteringslistan samt regionala programmet rapporteras årligen sista oktober till Naturvårdsverket. Sista oktober lämnas även en ansökan till Naturvårdsverket rörande bidragsmedel för tillsyn, förstärkt tillsyn, tillsynsprojekt samt utredningar för 2016. Ansökan om bidragsmedel för åtgärdsobjekt kan lämnas till Naturvårdsverket under hela året. Nedan beskrivs översiktligt arbetet med förorenade områden, samt hur detta är kopplat till regleringsbrevet.

Tillsyn gentemot ansvarig verksamhetsutövare

För att öka andelen privatfinansierade efterbehandlingar av förorenade områden har Länsstyrelsen utövat tillsyn enligt 10 kap miljöbalken på nedanstående nedlagda objekt där det finns en ansvarig verksamhetsutövare och där Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet:

- Buskhyttans sågverksområde i Nyköpings kommun. Länsstyrelsen har upphandlat en ansvarsutredning. Länsstyrelsen har förelagt verksamhetsutövaren att utföra kompletterande utredningar på fastigheterna Buskhyttan 2:7 och 2:14 eftersom föroreningarna inte är tillräckligt avgränsade för beslut om sanering. Beslutet har dock överklagats till Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt. Exploateringsintresse finns för området.

- Fänsåkers kalkbrott i Vagnhärad, Trosa kommun. Förorenade deponimassor har flyttats utan lov och det är oklart om de finns inom eller utanför fastigheten. Provtagning har utförts och beslut fattats att ärendet avslutas.

Länsstyrelsen samordnar miljöskyddstillsyn av industrier med pågående verksamhet med frågor som rör efterbehandling.

Utredningar/åtgärder med statlig finansiering

För objekt där det saknas en ansvarig verksamhetsutövare eller fastighetsägare kan undersökningar och åtgärder finansieras av bidragsmedel från Naturvårdsverket. Länsstyrelsen förmedlar medel från Naturvårdsverket till kommunerna i länet som är huvudmän för utredningarna och åtgärderna. Nedanstående objekt har hanterats under det gångna året:

- Stjernqvist metallindustri, Hedlandet i Strängnäs kommun. Höga halter klorerade lösningsmedel har påträffats på fastigheten. Åtgärdsförberedande utredning har utförts och slutrapporter har tagits fram. Länsstyrelsen anser att kompletterande utredningar krävs innan objektet kan gå vidare till nästa åtgärdsfas. Kompletteringar planeras under 2016.

- Valhalla 3:8, Eskilstuna kommun. En kompletterande huvudstudie har påbörjats och kommer att fortlöpa även under 2016. Undersökningen behöver fördjupas så ytterligare bidragsmedel har sökts hos Naturvårdsverket för 2016.

- Våghalsen 5, Eskilstuna kommun. Objektet är ett före detta gasverk och ligger centralt och nära Eskilstuna ån. En översiktlig undersökning utfördes 2014. Länsstyrelsen har granskat slutredovisningen. Länsstyrelsen har hos Naturvårdsverket ansökt om bidragsmedel för en fördjupad undersökning 2016.

- Valnöten 11, Eskilstuna kommun. Objektet finns på en industrifastighet och klorerade lösningsmedel har påträffats. Den kompletterande huvudstudien har delredovisats till Naturvårdsverket inför nästa steg som är åtgärdsfas.

Tillsynsvägledning

Länsstyrelsen satsar mycket på tillsynsvägledning i form av utbildningar och projekt för länets kommuner så att handläggarna ska ha möjlighet att upprätthålla kompetensen om tillsyn av förorenade områden. Detta är viktigt eftersom kommunerna är tillsynsmyndighet för flertalet av objekten i länet.

Länsstyrelsen arrangerar årligen en endagsutbildning för kommunerna i länet. Årets utbildning hade temat åtgärdsutredning och riskvärdering. Planen är att samma tema ska återkomma med jämna mellanrum. Länsstyrelsen har även haft två ordinarie handläggarträffar med länets kommuner, där aktuella frågor inom förorenade områden diskuteras.

Ökad samverkan mellan Mälarlänen och Gotland

Länsstyrelsen i Södermanland ingår i en samverkansgrupp för förorenade områden vid länsstyrelserna på Gotland, i Uppsala, Stockholm, Örebro och Västmanland. Samordnarna i dessa län träffas eller har Lyncmöten mer än två gånger per år och diskuterar aktuella frågor samt gemensamma projekt. Genom att samverka med flera länsstyrelser får vi en mer samordnad tillsynsvägledning vilket uppskattas och efterfrågas av länens kommuner. Följande samverkansprojekt har löpt under året:

Länsstyrelserna i samverkan har genomfört ett Masshanteringsprojekt. Projektet hade inriktning på diskussioner och argumentation kring aktuella problemställningar avseende masshantering. Två utbildningsdagar har hållits med samma tema vid två olika orter, Stockholm och Västerås. Under våren 2015 hölls en workshop vid två orter för länens kommunhandläggare därefter har projektet utvärderats och slutredovisats till Naturvårdsverket.

Länsstyrelserna i Mälarlänen, Gotland men även Dalarna har tillsammans arrangerat den årliga så kallade Mälarlänsutbildningen. Den är uppskattad och sträcker sig över två dagar. Utbildningen riktar sig till kommunhandläggarna som arbetar med förorenade områden. Årets utbildning var i Falun och temat var bland annat att utreda tillsynsmyndighet, juridik, praxis – nya domar och diverse frågor kopplade till gruvverksamhet.

Ett koncept för Grundläggande utbildning i tillsyn av förorenade områden(GRUF*)* har arbetats fram av länsstyrelserna i Mälarlänen och Gotland. Utbildningen följer den övergripande efterbehandlingsprocessen och utgår från Naturvårdsverkets vägledningsmaterial från 2009. Utbildningen är specifikt anpassad till den kommunala miljöhandläggarens tillsynsroll, ärendetyper och förutsättningar. Två utbildningsomgångar om två dagar vardera har genomförts för kommunerna i regionen.

Länsstyrelserna i Mälarlänen och Gotland har gemensamt under året arbetat i ett plantskoleprojekt. Rapporter från tidigare utförda miljötekniska markundersökningar har samlats in och informationen i dessa har sammanställts statistiskt. Frågeställningar som projektet ska besvara har identifierats och framtagande av vägledningsmaterial har påbörjats. Vägledningsmaterialet ska rikta sig till miljöförvaltningar och fastighetsägare. Projektets målsättning är att höja kunskapsläget kring förorenade handelsträdgårdar och att bidra till en mer likriktad tillsyn i Mälarlänen och Gotland. Projektet genomförs i samverkan med bland annat Statens Geotekniska Institut. Projektet fortlöper under 2016.

I bidragsansökan 2016 till Naturvårdsverket ansökte länsstyrelserna i Mälarlänen och Gotland om ytterligare medel för plantskoleprojektet samt för en fortsättning av GRUF-utbildningen (även i samverkan med Östergötlands län). Bidragsmedel har även sökts för den årliga Mälarlänsutbildningen 2016.

Övrigt arbete

Länsstyrelsen har granskat och lämnat synpunkter på exploaterings – planärenden (cirka 50 planer per år), lämnat synpunkter på överklagningsärenden (cirka fem per år) samt granskat saneringsanmälningar från kommunerna i länet, (cirka tio per år). Handläggarna inom förorenade områden har dessutom svarat på interna och externa förfrågningar från till exempel konsulter, kommuner eller andra funktioner på Länsstyrelsen samt löpande uppdaterat EBH-stödet med ny information.

Åtgärder för att minimiera oförbrukade bidrag

Länsstyrelserna har tillsammans med Naturvårdsverket fortsatt arbeta för att minska mängden oförbrukade bidrag. Bidragssamordnargruppen representerar hela landets länsstyrelser och

består av representanter från Länsstyrelsen i Östergötland, Värmland, Skåne, Västerbotten och Västra Götaland. Arbetet har liksom tidigare år skett i samarbete med Naturvårdsverket.

64. Länsstyrelserna ska ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. Syftet med handlingsplanerna är att identifiera landskapets biotoper, strukturer, element och naturområden i land- och vattenmiljön inklusive i tätortsnära områden som tillsammans skapar ett ekologiskt sammanhang och som utgör förutsättningen för att bevara landskapets biologiska mångfald och främja ekosystemtjänster, som exempelvis värden för friluftslivet. I handlingsplanerna ska även förslag till lämpliga bevarandeinsatser redovisas.

Handlingsplanerna bör ligga till grund för insatser från olika aktörer som leder till att säkra ekosystemtjänster, förbättra måluppfyllelse avseende berörda miljökvalitetsmål och möjliggöra anpassningar till ett förändrat klimat. Handlingsplanerna ska även redovisa behov av skydd, skötsel och restaureringsinsatser, och de ska kunna utgöra grund för prövningsverksamhet och fysisk planering.

Varefter Naturvårdsverket presenterar riktlinjer för handlingsplanerna ska dessa tjäna som vägledning för arbetet. Samarbete mellan berörda landskapsaktörer som markägare, brukare, myndigheter, ideella organisationer och andra relevanta aktörer på lokal och regional nivå bör ingå i arbetet. Tillämpliga arbetsformer, samrådsprocesser och underlag som utvecklats i t.ex. regionala landskapsstrategier och samrådsgrupper för naturvård bör lyftas in i arbetet och utvecklas för att i ökad utsträckning involvera det civila samhället. Målsättningen är att handlingsplanerna till stora delar ska vara etablerade 2017.

Länsstyrelserna ska delredovisa utvecklingen av arbetet i sina årsredovisningar. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Miljö- och energidepartementet) samlat den 1 oktober 2017 av Länsstyrelsen i Västerbottens län.

Länsstyrelsen har efter att Naturvårdsverkets instruktioner kommit i oktober 2015 påbörjat arbetet med Grön Infrastruktur genom att planera för en projektorganisation med bred representation från länsstyrelsen och Skogsstyrelsen. Inriktningen är att skapa en god regional förankring av kunskapsunderlag som kan användas och utvecklas av olika samhällssektorer som påverkar och drar nytta av den gröna infrastrukturen.

Länsstyrelseinstruktion 5a §

Länsstyrelsen ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljökvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.
Länsstyrelsen ska särskilt

1. samordna det regionala mål- och uppföljningsarbetet,
2. utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram med bred förankring i länet för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen,
3. stödja kommunerna med underlag i deras arbete med generationsmålet och miljökvalitetsmålen, och
4. verka för att generationsmålet och miljökvalitetsmålen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen samt bidra till att de beaktas i det regionala tillväxtarbetet

Länsstyrelsen ska i fråga om sitt miljöarbete rapportera till Naturvårdsverket och samråda med verket om vilken rapportering som behövs. Förordning (2013:815).

Länsstyrelsen arbetar aktivt med det regionala åtgärdsprogrammet Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö. Detta är det viktigaste verktyget för att stödja kommuner och näringsliv i deras arbete. Detta arbete, samt ytterligare arbete såsom t.ex. kompetensutveckling, beskrivs under redovisningen av regleringsbrevsuppdrag 51.

Den del av miljömålsarbetet som inte beskrivs under uppdrag 51 handlar om den regionala uppföljningen av miljömålen.

När vi miljömålen i Södermanlands län?

Ett viktigt underlag för arbetet med åtgärdsprogram är bedömningen av möjligheterna att nå miljökvalitetsmålen i länet. Den regionala miljömålsbedömningen rapporterades på Miljömålsportalen den 30 november. Arbetet med bedömningen har involverat flera enheter och många kompetenser inom Länsstyrelsen.

Tolv miljökvalitetsmål bedöms på regional nivå. Målen Frisk luft och Bara naturlig försurning är nära att nås i Södermanlands län till 2020. Övriga mål kan inte nås med beslutade styrmedel och åtgärder. Begränsad klimatpåverkan, Skyddande ozonskikt och Säker strålmiljö bedöms inte regionalt.

Det görs många åtgärder i länet för att få en bättre miljö och många aktörer är aktiva i arbetet. Under 2015 har arbetet med det regionala åtgärdsprogrammet kopplat till miljömålen kommit igång på allvar och ett regionalt Miljö- och klimatråd har bildats, jfr redovisningen uppdrag 51.

Åtgärderna räcker dock i de flesta fall inte för att nå målen. För några mål, till exempel Ett rikt växt- och djurliv, finns negativa trender som inte vägs upp av de åtgärder som görs. För de flesta mål är det svårt att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön. Inom några mål, till exempel God bebyggd miljö, finns positiva trender. Det är dock för de flesta mål så långt kvar till målen att de åtgärder som görs inte räcker för att ge en tydlig effekt.

Utveckling av miljömålsuppföljningen genom regionala målmanualer

De nationella målansvariga myndigheterna har tagit fram målmanualer som beskriver mått och nivåer för att följa upp miljömålen. Syftet är att kvalitetssäkra uppföljningen genom att beskriva vilket underlag som används. Länsstyrelsen har i enlighet med den regionala strategin vidareutvecklat målmanualerna till regionala målmanualer för målen Ett rikt växt- och djurliv, Ett rikt odlingslandskap, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker samt Levande skogar. De regionala målmanualerna har använts för att underlätta och kvalitetssäkra uppföljningen, men innebär också att Länsstyrelsen får en bättre överblick över vilka dataunderlag som finns tillgängliga och att miljömålsarbetet och miljöövervakningen bättre integreras.

Lantbruk och landsbygd

VOLYMER OCH KOSTNADER Avser verksamhet 60*	2015	2014	2013
Årsarbetskrafter män	6,70	5,78	8,23
Årsarbetskrafter kvinnor	16,23	14,25	17,71
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	16,55	14,52	17,87
Verksamhetskostnad inkl. OH (tkr) totalt	24 551	20 577	23 119
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	18,37	16,48	18,58
Antal ärenden, inkomna och upprättade	282	6 328	8 259
Antal beslutade ärenden	354	6 441	9 357
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	3	34	43
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	1 853	8 159	4 356

Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan.
Under 2015 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbrukarstöden och landsbygdsstöden skett i Jordbruksverkets nya IT-system. Dessa system är ännu inte färdigbyggda, varför statistik över inkomna och handlagda ärenden inte är möjlig att hämta ut. Siffrorna som redovisas för 2015 är därför ofullständiga och skiljer sig från tidigare års statistik. En del av det arbete som skett avseende landsbygdsstöden har skett i de gamla IT-systemen. Arbetet har handlat om handläggning av utbetalningsärenden från den förra programperioden. Här kan statistik hämtas ut och denna redovisas tillsammans med den ärendestatistik som hämtas från länsstyrelsens eget diarieföringssystem i tabellen.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Arbetet med åtagandeplaner har medfört ett behov av flera medarbetar som i sin tur genererar mer kostnader.

I övrigt går det inte att jämföra data då det är helt olika underlag. Se noten ovan.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Enheten för lantbruk och landsbygd har i sin handlingsplan tydliggjort de målsättningar som personalen ska arbeta mot. Målsättningarna utgår från uppdragen i regleringsbrev, länsstyrelseinstruktion och andra styrdokument och beskrivs utifrån metoden prestationsmål, effektmål och strukturmål. Handlingsplanen har utarbetats för att målen på ett mer ändamålsenligt sätt ska kunna följas upp varje tertial. Måluppfyllelsen har varit god och nått önskvärda resultat och effekter.

Prioriterade områden

- Fältkontroller
- Åtagandeplaner
- Nya IT-system
- Information om stöden
- Handlingsplan landsbygdsprogrammet
- Kompetensutveckling
- Regionsamverkan Greppa Näringen
- Stolt Mat i Sörmland
- Vilt och rovdjur

Fältkontroller
Det var en kort kontrollsäsong på grund av senare ansökningsdatum än tidigare år även om den blev förlängd så småningom. Länsstyrelsen valde att som vanligt planera för ett normalt kontrollsäsongsavslut sista oktober trots att Jordbruksverket gav mera tid. Denna prioritering gjordes för att säkerställa en hög utbetalningsprocent. Länsstyrelsen valde att starta tidigt med kontrollarbetet och utförde de flesta kontrollerna på papper istället för att registrera kontrollerna i det för ändamålet avsedda handdatorerna. Under hela kontrollsäsongen var programvaran i handdatorerna undermålig och det visade sig att handdatorerna aldrig kunde användas fullt ut. Länsstyrelsen har under gång säkerställt att hanteringen av kontrolldata hållit god kvalité.

Till kommande kontrollsäsong är det vår förhoppning att programvaran fungerar så att handdatorerna kan användas fullt ut. Detta ger en säkrare registring genom hela kontrollprocessen och minimerar risken för felkällor.

Åtagandeplaner
Den nya programperioden har medfört att åtaganden inom betesmarksstödet måste uppdateras utifrån det nya regelverket. I Södermanland finns förhållandevis mycket betesmarker vilket utgör en stor del av den ansökta arealen i SAM-ansökningarna för jordbrukarstöd. Det har stor betydelse för lantbrukarnas ekonomi att åtagandeplanerna blir färdigställda för att en tidig och korrekt utbetalning ska kunna göras. Detta tillsammans med att lantbrukare med djur och främst mjölkproduktion har det svårt ekonomiskt medför att det är mycket viktigt att detta arbete blir färdigt så fort som möjligt. Arbetet med åtagandeplanerna kom igång sent på säsongen och det har varit svårt att få till en effektiv hantering. Det har varit en hög ambitionsnivå i direktiven från Jordbruksverket, högre än i tidigare programperiod, vilket medfört att arbetet är betydligt mer arbetskrävande i fält än tidigare. Länsstyrelserna och Jordbruksverket har inte varit överens om ambitionsnivån i fältarbetet då Länsstyrelsen förordat att utgå från känt underlag och tidigare kunskap och praxis. Diskussioner om ambitionsnivån i fältarbetet pågår mellan Länsstyrelserna och Jordbruksverket om nya direktiv för 2016 års fältsäsong. Ledorden är förenklingar och högre effektivitet.

Antal utförda åtagandeplaner redovisas under uppdrag 12.

Nya IT-system
Användandet av de nya IT-systemen och regelverken är avgörande för en effektiv handläggning av jordbrukarstöden. Länsstyrelsen har prioriterat att personalen har utbildat sig i de nya regelverken och IT-systemen. Detta har varit svårt när det gäller IT-systemen då det varit åtskilliga förseningar i leveranser. Inför 2016 finns en stor beredskap att hantera stöden och arbetet kan bli effektivare och en hög utbetalningsprocent kan uppnås så tidigt som regelverket tillåter.

Information om stöden
Länsstyrelsen har sedan införandet av SAM-Internet informerat lantbrukare om att det är viktigt med korrekta ansökningar för att få en effektiv hantering av jordbrukarstöden. Ju mer rätt ansökningarna är från början desto större möjlighet finns till en hög utbetalningsprocent så tidigt som regelverket tillåter. Ett sätt att minska felen i ansökningarna är att tydligare informera om stödens syften och specifika regelverk. Länsstyrelsen har informerat konsulter som hjälpt många lantbrukare med ansökningar. Länsstyrelsen har också bjudit in lantbrukare till fyra informationsträffar runt om i länet.

Handlingsplan landsbygdsprogrammet

Uppdraget med att ta fram regionala handlingsplaner för landsbygdsprogrammet 2014-2020 har varit en pågående process sedan 2013. Det har varit ett omfattande arbete med många förankringsmöten och ändrade förutsättningar under tid. Den regionala handlingsplanen för landsbygdsprogrammet har beslutats och godkänts av Jordbruksverket. Handlingsplanen för 2016 är inskickad till Jordbruksverket. Arbetet med de regionala handlingsplanerna och information om programmet har även diskuterats och samordnats i samarbetsregionen för Mälardalen.

Kompetensutveckling inom landsbygdsprogrammet

I samband med omfördelning av medel mot slutet av förra programperioden sökte Länsstyrelsen extra medel för kompetensutvecklingsåtgärder. De kompetensutvecklingsinsatser som gjordes beskrivs nedan. Länsstyrelsen ser ett stort behov av kompetensutveckling hos lantbrukare och djurägare för att utveckla företagen men också för att uppnå de övergripande målen inom landsbygdsprogrammet såsom bland annat djurvälfärd och miljömål.

Ekologiskt kött från Sörmländska mjölkgårdar

Ekologiska lantbrukarna har drivit ett kompetensutvecklingsprojekt med syfte att utveckla en metod för att effektivisera leveranser, prisförhandling, foderinköp med mera genom samarbete för ekologiska mjölk- och köttproducenter. För många mjölkproducenter har köttet från tjurkalvar och äldre kor för gamla att ingå i produktionen varit mest att betrakta som en restprodukt i mjölkproduktionen. Genom utbildning i hur köttkvalitén på köttet kan höjas kan mjölkproducenter, som i dagsläget har låg lönsamhet, få ytterligare en gren till i sin verksamhet. Bildandet av en producentring som gemensamt bjuder ut volymer till slakterierna har resulterat i bättre priser för leverantörerna. I samarbete med en större livsmedelskedja säljs nu ursprungsmärkt kvalitetskött från åtta Sörmländska gårdar i Mälardalsområdet. Projektet har fått stor uppmärksamhet i lantbruksmedia.

Studieresa Ängavallen

Länsstyrelsen ordnade en studieresa inom området djurvälfärd och företagsutveckling. Besöksmålet har byggt upp ett varumärke kring ekologisk produktion med djurvälfärd i fokus och säljer kött under eget varumärket. De driver eget slakteri, charkuteri, mejeri, ysteri och bageri samt restaurang- och hotellverksamhet. Syftet med resan var att ge inspiration och kunskap kring djurvälfärd och företagsutveckling för verksamma inom lantbruk. Temaområden som avhandlades under besöket var bland annat hur mervärden kan skapas i produktionen, hur ett varumärke kan byggas upp och komma ut på marknaden samt djurvälfärd ur såväl djurens som konsumenternas perspektiv.

Sörmlandsäpplen

Södermanland har en lång tradition som äppellän även om det idag inte finns några större kommersiella odlingar. Många av de äldre godsen har namngivna äppelsorter sedan lång tid tillbaka såsom tex Åkerö och Säfstaholm. Kompetensutvecklingsprojektet ”Sörmlandsäpplen 2020 - kompetens för odling och förädling av frukt i Sörmland” bestod av informationsmöten och rådgivning för att öka kunskapen och skapa nätverk, med syfte att främja och inspirera till ökad odling av äpplen i Södermanland. Fruktodling är utpekat som en framtidsgren inom primärproduktionen i länsstyrelsens handlingsplan. Det finns ett stort intresse bland lantbrukare och flera äppelodlingar är nu på gång i länet.

Håll hästen frisk

I egen regi drevs projektet ”Håll hästen frisk”, med syfte att höja hästägares kunskapsnivå när det gäller hästens hälsa. En seminarieserie på temat friskvård för hästar riktade sig till hästföretagare, hästägare och andra intresserade. Aktuella ämnen med anknytning till

forskning och med experter från Sveriges Lantbruksuniversitet som avhandlades var: ”Jakten på det perfekta underlaget”, ”Vad behöver hästen? – utfodring och grovfoder”, ”Hållbarhet och prestation”. Seminarierna fick stort genomslag med medieuppmärksamhet och fullsatta föreläsningar. Länsstyrelsens bedömning är att projektet bidragit till bättre kunskaper bland hästägare vilket leder till bättre djurhållning och nyfikenhet på forskningsresultat.

Greppa Näringen

Extra medel söktes inom Landsbygdsprogrammet 2007-2013 till ett projekt inom Greppa Näringen med syfte att erbjuda lantbrukare rådgivning, enskilt och i grupp, för att minska miljöpåverkan och förbättra lönsamheten. Projektet innebar att verksamheten inom Greppa Näringen bättre kunde brygga över till det nya landsbygdsprogrammet. Särskilt fokus låg på enskild rådgivning, där det utfördes 76 besök. För att lyfta fram en av de frågor som projektet arbetar med, anordnade Greppa Näringen Region Mitt en välbesökt jordgrop vid Brunnby lantbrukardagar, där det hölls föreläsningar om markvårdens påverkan på såväl ekonomi som miljö. Arbetet med vattendragsgrupper fortgår, med gruppträffar, arbetsmöten och vattendragsvandring i fält. Länsstyrelsen är engagerad i fyra områden i länet.

Regionsamverkan Greppa Näringen

Greppa Region Mitt har utvecklat sitt samarbete. Regionen omfattar Länsstyrelserna och LRF i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Västmanlands, Örebro, Dalarna och Gävlebors län. En strategi för det fortsatta arbetet med Greppa Näringen har tagits fram och godkänts av Greppa Näringens styrgrupp. Målbilden för strategin är att ”Greppa Näringen i regionen ska utgöra ett stöd för lantbrukare för att på frivillig väg uppfylla samhällets miljökrav på ett kostnads- och produktionseffektivt sätt.” Likriktning av upphandling var även ett av skälen till att bilda regioner inom projektet.

I samband med att Landsbygdsprogrammet 2014-2020 öppnade för ansökningar startades nya projekt inom Greppa Näringen och verksamhet har påbörjats. Under hösten har det upphandlats och genomförts ett mindre antal enskilda rådgivningar. Ett gemensamt upphandlingsunderlag har tagits fram i regionen och det praktiska arbetet med enskild rådgivning beräknas kunna påbörjas efter årsskiftet när ramavtal slutits.

Stolt Mat i Sörmland

Satsningen på mat som utvecklingspotential och attraktionskraft för länet fortsätter. Intresset för mat och dryck, närodlat och ekologiskt ökar, inte minst i matregionen Sörmland. Det finns många positiva effekter för företagandet på landsbygden liksom för matturism och besöksnäring. Därutöver ger det ökade intresset för lokal mat hos länets kommuner en vinst för länets invånare både avseende attraktion och hållbar utveckling.

Stolt Mat i Sörmland är ett samarbete mellan många aktörer inom hela kedjan av matproduktionen såsom produktions-, förädling- och konsumtionsled. Det samfinansieras av Länsstyrelsen i Södermanland, Regionförbundet Sörmland, Sörmlands Sparbank och Sparbanken Rekarne AB. Inriktningen utgår från länets matstrategi som togs fram i bred försankring under åren 2011-2013. Projektet har pågått under två år.

För att tillgodose konsumenternas behov jobbar länets mataktörer på ett målinriktat sätt genom den så kallade TUSS-modellen (Tusen Små Steg) som togs i bruk under 2014 inom projektet. Diskussioner förs, nya mötesplatser riggas, idéer, utbildningar och samarbeten utvecklas hela tiden. Flera av de mål som satts upp för år 2020 i länets matstrategi har uppfyllts i förtid. Omsättningen är redan över 5,5 miljarder i de över 3 300 sörmländska företags om arbetar med mat från jord till bord och inom länet sysselsätter branschen fler än 11 000 personer (statistik från SCB). I kommuner och landsting sker ambitiösa satsningar för

att såväl öka andelen närproducerad och ekologisk mat som att erbjuda mat lagad från grunden. Den positiva utvecklingen innebär att länets matstrategi behöver revidera målsättningen för 2020 redan under 2016.

Länsstyrelsen genom Stolt Mat i Sörmland har, liksom 2014, tagit fram ett matmagasin för att synliggöra mataktörer inom olika grenar (produktion, förädling, restaurang, konsumtion) i syfte att ytterligare profilera Södermanland som matlän. Matmagasinet har varit en framgångsfaktor för matnäringen i Södermanland. Magasinet spänner över hela matområdet från råvara till förädlad produkt och ut till konsument via butik, café och restaurang. Såväl mat, dryck, bakverk och dessert finns representerade. Magasinet har en tryckt upplaga om 14 000 exemplar. Det har delats ut på turistbyråer, restauranger, hos producenter mm. Mottagande av magasinet har varit mycket positivt och skapat många nya besöksmål hos såväl länsinvånare som besökare.

Länsstyrelsen har samordnat och bjudit in de aktörer från Södermanland som deltog på landsbygdsministerns Sverigeresa angående framtagande av en ny livsmedelstrategi för Sverige. Med anledning av den nya livsmedelsstrategin arbetar Länsstyrelsen tillsammans med andra aktörer (Regionförbundet, Sörmlands Naturbruk, LRF, Sörmlands Matkluster, Sörmlands sparbank och Rekarne sparbank där Länsstyrelsen är samordnande) för att anordna ett seminarium om Södermanlands vision för livsmedelsförsörjning år 2030. Flera möten har hållits för att dels planera seminariet ”Riktigt Stolt Mat” som hålls den 6 april 2016 där landsbygdsministern ska hålla inledningsanförande, och dels ta fram vision och mål för länets livsmedelsproduktion och infrastruktur kopplat till slakt, mejeri och musteri. Fokus finns också på innovationer i lantbruket, unga lantbrukare, framtidens konsumenter och restauratörernas behov av råvaror. Revidering av länets matstrategi har påbörjats.

Länsstyrelsen har sökt och beviljats ett kompetensutvecklingsprojekt, ”Kompetensjakten”, inom Socialfonden för att ytterligare kunna utveckla och utbilda länets mataktörer.

Vilt och rovdjur

Länsstyrelsen har genomfört en förstudie om Vilt som resurs finansierad genom landsbygdsprogrammet. Södermanland har på sina håll mycket höga tätheter av dov- och kronvilt vilket skapar omfattande skadeproblem inom lantbruket. Viltet är också en resurs som bidrar till länets attraktionskraft.

Läs mer om Viltförvaltning nedan.

Viltförvaltning

Länsstyrelsen har i uppdrag att samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens politik avseende naturvård, biologisk mångfald, friluftsliv, vilt och rovdjur, uppdrag 54. Då uppdraget utgått ur årsredovisningsmallen vill vi inom övriga väsentliga prestationer under området Lantbruk och landsbygd lyfta fram arbetet med vilt och rovdjur. Skälet är att frågorna hanteras av Näringsdepartementet. Övriga frågor redovisas under verksamhetsområdet Naturvård, samt miljö och hälsoskydd.

Prioriterade områden

- Viltförvaltningsdelegationen och älgförvaltningsgrupper
- Ny avskjutningsmodell i kronhjortsförvaltningen
- Inventera och besikta länets vilthägn
- Älg- och kronhjortsskötselplaner

- Samverkansmöte med Polis och kommuner

Viltförvaltningsdelegation och älgförvaltningsgrupper

Nya ledamöter i Viltförvaltningsdelegationen(VFD) har förordnats för perioden 2015-2018. Länsstyrelsen har kallat och genomfört två stycken protokollförda sammanträden med VFD under 2015. Ett arbetsutskott har utsetts som länsstyrelsen genomfört fem stycken arbetsmöten med. Främst under utarbetandet av förvaltningsplanen för stora rovdjur samt beredning av frågor inför sammanträden. Länsstyrelsen har skickat ut två informationsbrev till VFD mellan de fysiska mötena. Där informeras de om aktuella frågor rörande vilt- och rovdjursförvaltning.

54 stycken ledamöter har förordnats till länets nio älgförvaltningsgrupper för perioden 2015-2017. Information om älg- och kronhjortsförvaltning har löpande skickats ut till företrädare för älgförvaltningsgrupperna och älgskötselområdena.

Viltförvaltningsdelegationen (VFD) och Älgförvaltningsgrupperna (ÄFG) har utbildats och det genomgående temat har varit ”samförvaltning av klövvilt”. Ett av två utbildningstillfällen för VFD genomfördes tillsammans med Östergötlands län och deras VFD. VFD har utbildats i kronhjortsförvaltning.

Ny avskjutningsmodell i kronhjortsförvaltningen

I Södermanlands län fälls det sedan 2011 fler kronhjortar än älgar. Viltförvaltnings-delegationen har beslutat att införa fri kalvavskjutning inom kronhjortsskötselområdena.

Kronhjortstammens storlek kan vara svår att uppskatta i numerär och artens flockbeteende medför att skadebilden lokalt kan bli hög för enskilda brukare och markägare. I takt med att kronhjortsstammen ökar föreligger det behov att hitta tillämpbara lösningar i förvaltningen som kan underlätta för alla inblandade intressen och aktörer.

För att skapa större flexibilitet i förvaltningen och förenkla avskjutningen har fri kalvavskjutning av kronhjort införts i skötselområdena. Fri kalvavskjutning inom skötselområdena är ett verktyg som kan underlätta i kronhjortsförvaltningen. Det ger områdena en möjlighet att skjuta fler djur än planerat utan att behöva revidera skötselplanen. Det ökar adaptiviteten i förvaltningen.

Inventera och besikta länets vilthägn

Arbetet med att besikta vilthägnen har pågått under de senaste åren, men har varit ett prioriterat arbetsområde under 2015. Länet har 12 stycken vilthägn för hjortvilt, tre för offentlig förevisning, två strutshägn, 15 stycken viltfågelhägn samt två rehabiliteringshägn för vilt. Tio hägnkontroller har utförts där både kvalitet på hägn samt djurskydd har besiktats. För att förenkla uppföljningar och framtida kontroller har alla vilthägn har förts in i en administrativ struktur där nuvarande status och kommande åtgärder åskådliggörs på ett tydligt sätt.

Älg- och kronhjortsskötselplaner

I länet finns det 43 stycken älgskötselområden och 40 stycken kronhjortsskötselområden. Kronhjorts- och älgskötselområdena har samma geografiska utbredning och styrelse. Ett skötselområde skall sammanställa tre-åriga skötselplaner för älg och kronhjort som ska fastställas av länsstyrelsen. Samtliga skötselplaner har gåtts igenom för en uppföljning och lagts in i en årsbunden struktur. Detta för att få en god överblick över vilka skötselplaner som ska revideras inför kommande verksamhetsår.

Skötselområdenas skötselplaner har granskats och det har fastställts 23 stycken älgskötselplaner och 15 stycken kronhjortskötselplaner. Utöver dessa har även fastställts två stycken älgförvaltningsplaner.

Beslut har tagits om jakttider och fällavgifter för älg för jaktåret 2015/16.

Samverkansmöte med Polis och kommuner
Länsstyrelsen har haft ett möte för kommuner och Polis gällande frågor som rör rovdjurs- och viltförvaltningen. Alla tre parter har olika roller i viltförvaltningen och mötets syfte är att tydliggöra de olika uppdrag, roller och ansvarsområden respektive part har i dessa frågor.

Övrigt förvaltningsarbete med vilt

Dovhjortsförvaltning – ett samverkansprojekt
Länsstyrelsen har träffat LRF, SJF och Föreningen Sörmländska Jordägare för att diskutera hur vi tillsammans kan öka kunskapen och förbättra förvaltningen av dovhjortsstammarna. Förhoppningen är att det skall leda till ett samverkansprojekt mot en dovhjortsförvaltning där kvaliteten på stammarna ska öka och skadeproblematiken, där den förekommer, ska minska.

Vilt som resurs – förstudie
Viltstammar som lokalt orsakar omfattande skador i skogs- och lantbruk är samtidigt en värdefull resurs som skulle kunna nyttjas i högre grad. Länsstyrelsen har mot bakgrund av detta initierat en förstudie inom landsbygdsprogrammet för att undersöka förutsättningarna för ökad avsättning året om av sörmländskt vilt (dov- och kronhjort) i främst Stockholm och Mälardalsregionen.

Studien gav bland annat svar på att vilthanteringsanläggningarna i Sörmland har stor kapacitet och är villiga att utöka sina verksamheter. De större jaktegendomarna tillsammans med de mindre kan leverera stora mängder viltkött och är intresserade av att ha Sörmländsk profil men är mån om den egna gårdens varumärke. Det offentliga köket är intresserade att ta in större mängder viltkött av de mindre attraktiva styckningsdelarna och jägare behöver få större kunskap om hur viltet ska hanteras från skott till tallrik för att nå högkvalitativt kött. Studien visar på flera konkreta åtgärder som kan vidtas för att öka möjligheter att omsätta mer sörmländskt kött på den lokala marknaden.

Bidrag till älginventeringar
Länsstyrelsen har beslutat om att en del av skötselområdenas inbetalda fällavgifter ska utbetalas som bidrag till inventeringar.

Skada på gröda orsakat av fredat vilt
I länet finns tre besiktningsmän och de har utfört ca 20 besiktningar och länsstyrelsen har totalt utbetalat 58 447 kronor fördelat på fyra stycken utbetalningar. För att störa fredat vilt som orsakar skada på växande gröda har skrämselutrustning köpts in. Denna utrustning lånas ut till skadedrabbade lantbrukare i länet.

Grågåsgruppen
Stora ansamlingar av grågäss är på sina håll ett stort problem för lantbrukare i länet. Länsstyrelsen har under flera års tid arbetat med förebyggande insatser och har sedan en lång tid tillbaka en etablerad samverkansgrupp. Två möten har genomförts med ”grågåsgruppen” vid Sörfjärden, Eskilstuna. Utbetalat 57 500 kr från viltskadeanslaget som bidrag för att anlägga avledande åkrar med foder åt gässen, s.k. ”gåsåkrar”.

Deltagande i möten
Länsstyrelsen har deltagit fem nationella möten och seminarier, fyra regionala samt hållit flera föredragningar.

Skyddsjakt på klövvilt
Länsstyrelsen har behandlat 20 stycken ärenden rörande skyddsjakt på klövvilt som orsakar skada på växande gröda och ett ärende rörande skada på skog. Merparten av ansökningarna berörde skador på växande gröda orsakade av dovhjort under mars-april. De flesta ansökningar kommer ifrån två områden i länet med en lokalt hög dovhjortstam. Vissa områden i länet har ingen förekomst av dovhjort.

Rörlig belysning
12 stycken tillstånd om rörlig belysning på vildsvin, två tillstånd om rörlig belysning på dovhjort samt ett för rörlig belysning på mufflon har beslutats.

Skyddsjakt på övrigt vilt
Fem ansökningar om skyddsjakt efter storskarv har beviljats. Två tillstånd om skyddsjakt efter vitkindad gås har beviljats.

Rivning av bäverdämme eller hydda
16 stycken ärenden rörande rivning av bäverdämmen eller hyddor har hanterats. Bävern ökar och därmed ansökningarna om att riva dämmen som orsakar översvämningar främst i skogsmark. Ett tillstånd om att använda slagfälla för att fånga bäver har beviljats.

Rovdjursförvaltning

Prioriterade områden

- Informations- och utbildningsinsatser
- Skyddsjaktorganisation – stora rovdjur
- Förvaltningsplan för stora rovdjur
- Inventering av stora rovdjur
- Utbetalningar av bidrag till rovdjursavvisande stängsel

Informations- och utbildningsinsatser
Länsstyrelsen har arbetat med information och utbildning i rovdjursfrågan. I synnerhet med information om varg då det etablerades ett vargrevir i länets norra del. Södermanland delar vargreviret med Stockholms län. Behovet av information och utbildning till tamdjursägare och allmänhet har varit stort. Länsstyrelsen har deltagit i och genomfört fyra stycken informationsträffar främst riktade mot tamdjursägare och jägare. Tamdjursägare har även bjudits in till en informationsträff om rovdjursavvisande stängsel. Länsstyrelsen har tillsammans med LRF och Fåravelsföreningen haft flera avstämningsmöten gällande rovdjursläget samt utarbetat en informationsblankett för tamdjurägare vid rovdjursangrepp.

Länsstyrelsens externa webbplats har förbättrats gällande informationen om de stora rovdjuren. En flik som heter ”aktuell rovdjursinformation” har bl.a. införts där händelser rörande stora rovdjur uppdateras löpande.

Länsstyrelsen har löpande skrivit om aktuella rovdjurshändelser i Länsstyrelsens informationsblad ”Aktiv landsbygd” som skickas ut till samtliga lantbrukare och i länet.

Länsstyrelsen har infört Rovdjursalert. Det är en SMS-tjänst som tamdjursägare i länet kan ansluta sig till. När ett bekräftat rovdjursangrepp har skett i länet skickar länsstyrelsen ut ett

sms till anslutna djurägare. Detta för att öka tryggheten för tamdjursägarna och förbättra informationsflödet i rovdjursförvaltningen till berörda parter.

Skyddsjaktsorganisation – stora rovdjur
Länsstyrelsen har tagit initiativ till att tillsammans med Svenska jägareförbundet bilda en skyddsjaktsorganisation för stora rovdjur. Organisationen ska på ett effektivt och säkert sätt kunna utför en skyddsjakt på stora rovdjur. Den kan även utföra eftersök på trafikskadade stora rovdjur. I organisationen ingår ca 30 skyddsjägare fördelade i länet. Deltagande skyddsjägare har utsetts av respektive jaktvårdskrets och har god lokal kännedom samt är erfarna jägare. Personerna som ingår i organisationen har genomgått en utbildning. Ett eftersöksekipage för stora rovdjur är utsett och utbildat.

Förvaltningsplan för stora rovdjur, 2015-2019
Länsstyrelsen har tillsammans med Viltförvaltningsdelegationen författat och beslutat om en regional förvaltningsplan för stora rovdjur för perioden 2015-2019.

Inventering av stora rovdjur
En inventering av kungsörn har utförts. Arbetet med inventering och kvalitetssäkring av övriga stora rovdjur sker löpande. Allmänheten har erbjudits den webbaserade rapporteringstjänsten för stora rovdjur – www.rovobs.se. Rapporterade observationer av stora rovdjur kvalitetssäkras av Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har sett över behovet av kvalitetssäkrare samt hållit två möten med redan utsedda kvalitetssäkrare. Vidareutbildning har genomförts med förordnade besiktningsmän. Länsstyrelsen har förordnat en ny besiktningsman för besiktning av rovdjursdödade tamdjur samt för kvalitetssäkring vid inventering av stora rovdjur. Även två personer på länsstyrelsen har genomgått utbildning till kvalitetssäkrare vid spårning av stora rovdjur.

För att kunna genomföra ett bra inventeringsarbete på stora rovdjur har länsstyrelsen undersökt möjligheterna att inventera stora rovdjur med hjälp av ”viltkameror”. Inventering av stora rovdjur i södra Sverige kan många gånger vara svårt då avsaknaden av snö under inventeringsperioden är mer regel än undantag. Många länsstyrelser arbetar med viltkameror i inventeringsarbetet och deras erfarenheter är goda. Vi har därför sökt tillstånd att använda viltkameror för att inventera förekomst av stora rovdjur.

Utbetalningar av bidrag till rovdjursavvisande stängsel
Länsstyrelsen har informerat om, samt betalat ut bidrag till rovdjursavvisande stängsel. På blocklagd mark har det från Landsbygdsprogrammet utgått 454 500 kronor som bidrag och på icke blocklagd mark har det utgått 5 000 kronor från Viltskadeanslaget.

Övrigt förvaltningsarbete med stora rovdjur
Det nybildade vargreviret som delas med Stockholm har bidragit till en ökad beredskap i händelse av rovdjursangrepp på tamdjur samt mobilisering av akutmaterial. Länsstyrelsen ansökte och beviljades medel från det utökade viltskadeanslaget. För dessa medel har det bl.a. investerats i akutmaterial, såsom stängsel, skrämmor och annan utrustning för att kunna erbjuda akutåtgärder till tamdjursägare i händelse av rovdjursangrepp. För dessa pengar arrangerades även ett två dagars rovdjursseminarium. Seminariet berörde nyetablering och förvaltning av stora rovdjur i södra Sverige. Till seminariet inbjöds representanter från kommuner, Polis, delegater i Viltförvaltningsdelegationen i Södermanland och Östergötland, rovdjursansvariga på länsstyrelsen i andra län, berörda organisationer i länet samt personal från egen länsstyrelse som arbetar med rovdjursfrågorna.

Förordnade besiktningsmän har utfört ett antal besiktningar av tamdjur som misstänkts angripits av stora rovdjur. Det har inte bekräftats några rovdjursdödade tamdjur i länet under 2015 och det har därmed inte betalats ut någon ersättning från viltskadeanslaget. Samtliga anmälda och misstänkta rovdjursangrepp har besiktigats inom ett dygn.

Länsstyrelsen har handlagt en ansökan om skyddsjakt på samtliga vargar i Sjundareviret. Ansökan avslogs med bakgrund av att de angrepp på tamdjur som vargarna hade utfört var i den del av Sjundareviret som ligger i Stockholms län och att det för tillfället inte förelåg risk för allvarlig skada i Södermanlands län.

Länsstyrelsen har erbjudit hundsägare bidrag till skyddsväst mot varg åt hundar.

Indikatorer

Areella näringar, landsbygd och livsmedel utgiftsområde 23[1)]

Sysselsättning	2015	2014	2013	2012	2011
Andel kvinnor sysselsatta utanför tätort (på landsbygden) (%).		4	4	4	4
Andel män sysselsatta utanför tätort (på landsbygden) (%).		8	8	8	8
Andel sysselsatta utanför tätort (på landsbygden) (%).		12	12	12	13
Nyföretagande	2015	2014	2013	2012	2011
Andel nystartade företag av kvinnor utanför tätort (på landsbygden) (%).		12,8	13,2	12,1	13,5
Andel nystartade företag av män utanför tätort (på landsbygden) (%).		23,2	21,1	22,5	26,2
Andel nystartade företag utanför tätort (på landsbygden) (%).		36	34,2	34,7	39,7

[1)] Se avsnitt Resultatredovisning, avsnitt indikatorer

Källa: Statistiska centralbyrån

Kommentar kring ovanstående indikatorer

Sysselsättning

Andelen sysselsatta på landsbygden är relativt konstant. Södermanlands län är ett av få i landet där befolkningen ökar på landsbygden. Det är positivt att sysselsättningen på landsbygden inte minskar, men med tanke på befolkningsökningen vore det positivt även med ökning av sysselsättningsgraden.

Nyföretagande

När det gäller nyföretagande är det värt att notera att nedgången från 2011 till 2012 i andelen nystartade företag på landsbygden främst gäller företag startade av män. De största branscherna för manliga företagsledare i länet är gröna näringar, handel och företagstjänster, medan de största branscherna för kvinnliga företagsledare är personliga och kulturella tjänster, följt av gröna näringar, handel och företagstjänster. Tjänstesektorn är också den bransch där flest nya företag startats på landsbygden de senaste åren.

Återrapportering regleringsbrev

10. Länsstyrelserna ska på ett kostnadseffektivt och för företagen enkelt sätt samt med minimerad risk för sanktioner genomföra de uppgifter som åligger dem vid genomförandet av förordningarna (1307/2013) om EU:s direktstöd för jordbrukare m.m. och (1305/2013) om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder. En strävan ska vara att genomföra de kontroller som tillkommit med den nya lagstiftningen på ett sådant sätt att kostnaderna och merarbetet för företag och myndigheter minimeras.
Länsstyrelserna ska tillsammans med Jordbruksverket upprätta avtal enligt Kommissionens delegerade förordning (EU) nr 907/2014 av den 11 mars 2014 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1306/2013 vad gäller utbetalande organ och andra organ, ekonomisk förvaltning, avslutande av räkenskaper, säkerheter och användning av euron.
Länsstyrelserna ska, tillsammans med Jordbruksverket, säkerställa att direktstöd till lantbruket och stöd till landsbygdsutveckling i så hög utsträckning som möjligt betalas ut så tidigt som regelverket tillåter.

Måluppfyllelse, effektivitet och kostnader

Länsstyrelsen har svarat på den årliga remissen från Jordbruksverket om resurser och kostnader för EU-stöden. Remissen visar att Länsstyrelsen har en effektiv handläggning och kontrollverksamhet, trots att arbetstiden för att utföra fältkontroller har ökat i och med införandet av de nya direktstöden och miljöersättningarna.

Länsstyrelsen har följt de riktlinjer som Jordbruksverket har tagit fram när det gäller riskanalys och handläggningskontroll. Jordbruksverket har godkänt huvudrapporten den 1 december för utbetalningar inom JBR-processen. Det gemensamma uppföljningssystemet, SUSS, och huvudrapporten är de dokument som ligger till grund för och säkerställer att Länsstyrelsen håller en hög kvalité på handläggningen inom alla steg i JBR-processen. När det gäller SUSS har det inte gått att ta fram en lika bra plan på arbetet som tidigare år då införandet av den nya jordbrukspolitiken varit kraftigt försenad. Men Länsstyrelsen ser ändå SUSS som det viktigaste planeringsverktyget, som det var i den tidigare stödhanteringen. Dessa dokument tillsammans med kontrollinstruktioner, revisioner och liknande kontroller förebygger och förhindrar finansiella korrigeringar/sanktioner.

Andra aktiviteter för att säkerställa att utbetalningar görs för rätt arealer är; ajourhållning av blockdatabasen och regelbundna möten med personalen för att säkerställa att instruktioner och regelverk följs.

Kontroller av de nya stöden har till stor del kunnat genomföras på liknande sätt som tidigare, d.v.s. med en effektiv process från uttag av kontroll till kontrollresultat och utbetalningsunderlag. Kontrollansvarig personal har deltagit på Jordbruksverkets utbildning för kontrollansvariga och fältkontrollanter har utbildats utifrån direktiven. De stöd som är helt nya i denna programperiod, såsom t.ex. förgröningsstödet, har kontrollerats i samband med ordinarie fältbesök.

Eftersom regelverket blev klart sent förlängde Jordbruksverket kontrollsäsongen utöver fasställd fältperiod, för att öka möjligheten att färdigställa kontrollarbetet i hela landet. Länsstyrelsen valde dock att hålla kvar vid den först fastställda kontrolltiden och var klara med fältarbetet inom ordinarie period. Detta gjordes för att säkerställa en så hög utbetalningsprocent som möjligt så tidigt som regelverket tillåter. Arbetet med handläggning av stöden för att nå en hög utbetalningsprocent har varit krävande. Länsstyrelsen har omfördelat personal samt arbetat

övertid för att få ett så bra resultat som möjligt. Att jordbrukarstöd och landsbygdsstöd betalas ut så tidigt som regelverket tillåter är väsentligt då lantbruksföretagen är beroende av dessa medel för att klara sin ekonomi.

För att ytterligare säkerställa en effektiv hantering av jordbrukar- och landsbygdsstöd har Jordbruksverket och Länsstyrelserna tillsammans bildat ett förändringsråd. Där diskuteras resultat och eventuella åtgärder för att effektivisera handläggningen, hitta felkällor och förenkla processer. En viktig del är också information mellan myndigheter och ut till sökande och media. Länsstyrelsen har haft en representant med i detta arbete (Lantbruksdirektören).

Avtal ang. ackreditering

Länsstyrelsen har ingått avtal med Jordbruksverket angående delegering av arbetsuppgifter gällande administration av ansökningar om stöd ur Europeiska garantifonden för jordbruk och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Arbetet har utförts enligt avtal och intygats till Jordbruksverket.

Utbetalningar

Länsstyrelsen har klarat de övergripande målsättningarna för utbetalningar av direktstöd och miljöersättningar som Jordbruksverket lämnat till regeringen.

Gårdsstöd

För gårdsstöd beslutades om 89 procent av stöden vid första utbetalningstillfället vilket var nio procentenheter över den nationella målsättningen om 80 procent (den första målsättningen som Jordbruksverket redovisade).

Miljöersättningar i det gamla landsbygdsprogrammet

Av ansökta miljöersättningar togs beslut om delutbetalning avseende 84 procent av ansökta stöd. Vid det första slututbetalningstillfället för miljöersättningarna beslutades om 79 procent av ansökta stöd vilket var 476 av 603 ansökningar. Det var en betydligt lägre andel stöd i det gamla landsbygdsprogrammet mot tidigare år.

Miljöersättningar i det nya landsbygdsprogrammet

Av de nya miljöersättningarna är det endast betesstöd och vallstöd som har betalats ut. Resultatet blev 92 procent för betesstödet och 98 procent för vallstödet.

12. Länsstyrelserna får för uppdragets genomförande disponera anvisade medel från utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, anslagen 1:18 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* och 1:19 *Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur*, vilka regleras i Jordbruksverkets regleringsbrev för budgetåret 2015.

Länsstyrelserna ska redovisa följande avseende Landsbygdsprogram för Sverige åren 2007-2013:
– handläggningstiderna för ansökningar om utbetalningar av landsbygdsstöd samt hur länsstyrelsen arbetar för att minska handläggningstiderna.

Länsstyrelserna ska redovisa följande avseende landsbygdsprogram för perioden 2014–2020:
– Vilka åtgärder som har vidtagits för att informera om det nya programmet.
– Vilka åtgärder som har kommit igång under året samt om och hur regionala urvalskriterier och andra regionala anpassningar tillämpats inom respektive åtgärd.
– Hur det säkerställs att landsbygdsprogrammets genomförande är samordnat med och drar nytta av andra pågående processer i länet såsom arbetet med genomförande av de regionala utvecklingsprogrammen/ utvecklingsstrategierna och program finansierade av övriga ESI-fonder.

Länsstyrelserna tilldelas särskilda medel för upprättandet av åtagandeplaner för betesmarker och slåtterängar under 2015–2016. Länsstyrelsen ska redovisa följande:
– Hur många åtagandeplaner som upprättats på skärm respektive i fält under året.
– Den genomsnittliga tidsåtgången för upprättande av åtagandeplaner på skärm respektive i fält.
– En uppskatting av det eventuella återstående arbetet med åtagandeplaner som behöver upprättas under 2016.

Handläggningstider

Andel beslutade utbetalningsärenden (procent) som har inkommit från och med 2012-01-01 och som har haft handläggningstider kortare än 90 dagar (mål för SUSS-LB) inom landsbygdsprogram 2007-2013. Målet var att 90 procent av ärendena skulle ha en kortare handläggningstid än 90 dagar.

	Södermanland	Riket
Företagsstöd	73	74
Miljöinvesteringar	81	76
PROLAG	40	44
Projektstöd/Prokul/Egenkul	74	60

Inom landsbygdsstöden har det inte gått att hålla handläggningstider enligt målen i SUSS-LB. Vid början av året var det enbart utbetalningsärenden kvar inom programmet och dessa bestod i huvudsak av komplexa och svåra Leaderärenden. År 2013 sade Länsstyrelsen upp avtalet med ett leaderområde (Leader Gränslandet) på grund av oegentligheter och bristande styrning, ordning och reda. Detta har skapat mycket oförutsett merarbete och har påverkat handläggningstiderna negativt under hela programperioden. De sista utbetalningarna genomfördes dock i tid, som resultat av kraftig prioritering och ett tätt samarbete med ett annat leaderområde (Leader Inlandet). Länsstyrelsen ingick avtal med detta leaderområde 2013 om övertagande av projekt från det uppsagda leaderområdet. Projekten har därigenom

kunnat genomföras och de har fått vägledning för redovisningen av projekten från det övertagande leaderområdet. De flesta projekten har kunnat slutföras. Länsstyrelsen gjorde omfördelning av resurser samt anställde extra personal för att kunna hålla tidplanen som Jordbruksverket satt upp för handläggning av utbetalningar. Handläggning av ärenden har prioriterats och en del andra arbetsuppgifter har behövts prioriteras ned såsom exempelvis arkivering av akter. Arkiveringsarbete återstår således och kommer att hanteras under 2016.

Informationsinsatser

Internt informationsarbete för att nå målgrupper externt

Ett led i att sprida information om stödmöjligheter till aktuella sökanden har varit att nyttja lansstyrelsens egna nätverk och kommunikationskanaler. Länsstyrelsen har deltagit på de utbildningstillfällen som Jordbruksverket erbjudit för så kallade Ambassadörer och Superanvändare. Dessa har sedan informerat internt och spridit uppdateringar och kunskap om Landsbygds- och Fiskeprogrammen, så att personal kan tillhandahålla senaste information. Förutom upplärning av personal involverad i själva handläggningen, har riktade informationsinsatser gjorts internt på länsstyrelsen till andra enheter, till exempel till Natur- och miljöenheten och Samhällsbyggnadsenheten. Syftet är att öka kunskapen om stödmöjligheterna inom landsbygdsprogrammet hos befintlig personal så att de i sin tur kan upplysa om detta i sina kontaktnät. Ett informationsmöte öppet för alla anställda på Länsstyrelsen har också hållits.

Extern information

Länsstyrelsen har arbetat med utåtriktad information om möjligheterna i landsbygdsprogrammet. Fem informationsmöten för allmänheten har hållits, två om bredbandsstöden och tre om övriga stöd, i olika delar av länet. Ett pressmeddelande om att programmet startar och att länsstyrelsen håller informationsträffar har publicerats och länsstyrelsens websidor och facebook har hållits kontinuerligt uppdaterade med länkar till Jordbruksverkets websidor. Länsstyrelsen har deltagit på mässan ”Jordbrukets dag” på Julita gård för att marknadsföra landsbygdsprogrammet. Mässan lockar många besökare och särskilt familjer med anknytning till landsbygden, varför det är ett lämpligt sätt att informera om de mer allmänna stöden till främjande av en attraktiv landsbygd. Inför mässan togs ett informationsblad fram om landsbygdsprogrammet i Södermanland, som sedan även har publicerats i länsstyrelsens tidsskrift Aktiv Landsbygd. Länsstyrelsen har informerat om landsbygdsprogrammet i totalt fem artiklar i informationsbladet Aktiv landsbygd som ges ut fyra gånger per år till lantbrukare och stödsökande. Länsstyrelsen har också informerat om programmet på två möten med LRF:s referensgrupp samt på en ekonom-kongress, där konsulter som ofta har uppdrag för landsbygdsföretagare deltog. Ett informationsmöte har hållits för att informera särskilt om stödet till rovdjursstängsel, då ett vargrevir har etablerats i länet. Information om stödet till rovdjursstängsel har också givits på två allmänna informationsmöten om vargreviret.

En viktig kanal för informationsspridning är det regionala partnerskapet för landsbygdsutveckling och fiske. Länsstyrelsen har vidareutvecklat arbetet med partnerskapet och en kontinuerlig värdering av intressen lämpade att ingå pågår. Partnerskapet har en viktig roll för att sprida information genom sina respektive nätverk och mobilisera länet under uppstaren av det nya programmet. Fyra partnerskapsmöten har hållits varav ett har haft särskilt fokus på programmets jämställdhets- och integrationsaspekt. Länsstyrelsen har löpande informerat partnerskapet om processen för framtagande och godkännande av programmet, de nya systemen för ansökan om stöd, de nya åtgärderna samt tidplan för uppstart av programmet.

De informationsinsatser som genomförts för nya landsbygdsprogrammet avseende stöden som hanteras i SAM är artiklar i Aktiv landsbygd och informationsmöten med konsulter och lantbrukare. Informationsträffar har genomförts på fyra platser i länet vid fem tillfällen.

Träff med konsulter genomförs årligen i syfte att få mer korrekta ansökningar. Konsulterna gör många ansökningar åt lantbrukare och det viktigt att de får bra vägledning för att andelen ansökningar utan fel ska öka. Vid årets träff deltog fjorton konsulter.

Informationsträffar för lantbrukare anordnas när det finns mycket ny information om stöden att informera om. På de fem träffarna deltog totalt 70 lantbrukare. Numera finns mycket informationen tillgänglig via Internet och intresset för fysiska träffar har minskat de senaste åren.

Åtgärder som startat och tillämpning av regionala anpassningar
De flesta stöden har öppnat för ansökningar. De åtgärder som har kommit i gång och där handläggning pågår är stöd till bredband samt investering i djurstallar vid utökat djurantal. Totalt 34 ansökningar om bredbandsstöd har inkommit med anspråk på långt högre belopp än länets tilldelning. Totalt 37 ansökningar har inkommit om investeringsstöd till djurstallar. I åtgärden bredband tillåts inte regionala urvalskriterier men den poänggräns som satts regionalt kommer nås av många ansökningar visar en preliminär genomgång. Kompletta ansökningar läggs ut på marknadsanalys över årsskiftet varefter beslut om stöd kan fattas i början av 2016. Inom investeringsstöden har produktion av animaliska livsmedel prioriterats. Det är viktigt ur försörjningssynpunkt att det finns en produktion av livsmedel i länet och det bidrar till en hållbar utveckling med ökad sysselsättning, förutsättningar för biologisk mångfald och minskad klimatpåverkan genom kortare transporter av livsmedel. Produktion av animaliska livsmedel ger konsumenter tillgång till livsmedel med hög kvalitet. Eftersom primärproducenter inom djurproduktionen haft svag lönsamhet är det särskilt viktigt att öka konkurrenskraften hos dessa. Samtidigt har länet goda förutsättningar för djurproduktion, med marker som lämpar sig både för vall- och spannmålproduktion samt stora arealer naturbetesmarker. Det finns även ett stort slakteri för kycklingar, som ger förutsättningar för utveckling av kycklingproduktion med korta transportsträckor.

I den regionala handlingsplanen tillämpar länsstyrelsen regionala urvalskriterier i de flesta stöd där så är tillåtet. Urvalskriterierna är framtagna i samråd med sak-kompetens internt (till exempel kultur-och naturmiljö, vattenförvaltning, jämställdhetssakkunnig) samt externt genom workshops, diskussioner och inspel från Partnerskapet för landsbygdsutveckling och fiske. Exempel på regionala anpassningar är premiering av investeringar eller projekt som kan bidra till att utöka arealen betesmark i länet. I de regionala urvalskriterierna och bakomliggande bedömningsgrunder premieras och viktas insatser som leder till utökat bete systematiskt. Inom åtgärd service prioriteras samarbeten, särskilt med kommunal medverkan, då detta har identifierats som framgångsfaktorer i tidigare utvecklingsprojekt inom service. Att ta tillvara viltet som resurs har lyfts in som positiv bedömningsgrund i flera åtgärder, inte minst samarbetsåtgärder. Även främjande av nyttjande av vilt som resurs ger högre poäng i de regionala urvalskriteriernas bedömningar.

Övriga stöd har öppnat för ansökan men handläggning av stöden har inte kommit igång eftersom IT-systemet inte har öppnat.

Inom Greppa näringen är ett omfattande arbete nedlagt på att ta fram en gemensam upphandling regionalt. Avrop kommer att ske under början av 2016. Andra kompetensutvecklingsinsatser som har planerats och avser starta under första delen av 2016 är ekologisk produktion, rikt odlingslandskap och service. Vidare har länsstyrelsen tillsammans

med länen i Östra Mellansverige ansökt om nationella medel om att anordna kompetensutveckling inom Djurens välfärd.

Säkerställande av samordning med andra processer i länet och ESI-fonder

Länsstyrelsen har på flera sätt arbetat för att landsbygdsprogrammets genomförande drar nytta av och samordnas med pågående processer inom de regionala utvecklingsprogrammen och program finansierad av övriga ESI-fonder.

En modell som synliggör tematiska beröringspunkter och ansvarsfördelning

Länsstyrelsen har tagit fram en modell ”Det bästa för Sörmland” som beskriver beröringspunkter mellan de olika fonderna som delvis hanteras av länsstyrelsen och Regionförbundet. Med utgångspunkt i de tematiska målen i EU 2020-strategin tydliggör modellen hur de olika fonderna samverkar och vilka insatser som kan vara aktuella i de olika regionala programmen. Modellen är också ett verktyg för att identifiera samarbetsområden och avgränsningar. Under 2016 kommer modellen utvecklas ytterligare i en interaktiv webbaserad version och publiceras på Länsstyrelsens webbplats för att göras tillgänglig för allmänheten. Det övergripande syftet är att kunna informera medborgare om hur stöden används för att utveckla Södermanland men också för att tydliggöra länsstyrelsens och Regionförbundets olika roller och samverkan i länet. Modellen underlättar dessutom för att identifiera möjliga framtida flerfondsprojekt och är ett bra verktyg i diskussionerna om flerfondslösningar.

Fondlansering

Länsstyrelsen anordnade i samarbete med Regionförbundet Sörmland, ESF-rådet och Tillväxtverket ett seminarium med anledning av öppningen av ESI-fonderna. Syftet var att informera om de nya programmen i de fyra fonderna, landsbygds-, fiskeri-, social- och regionalfond samt att inspirera och visa på möjligheterna med flerfondsfinansierade projekt. En målsättning var att få fram idéer till projekt att arbeta vidare med samt att utveckla dialog och samverkan med länets aktörer som kan tänkas vara sökande av medel. På sikt ger det möjlighet till att öka effektiviteten i arbetet med EU-fonderna och få högre avkastning på investeringar och arbete. De fyra struktur- och investeringsfonderna presenterades samt hur de olika organisationerna arbetar. Det visades också på exempel hur arbetet med flerfondslösningar är tänkt att gå till. En fortsättning på detta arbete planeras för 2016 och kommer sannolikt resultera i en workshop med syfte att skapa flerfondfinansierade projekt. Ett förberedande möte om genomförandet har hållits med strukturfondspartnerskapets ordförande, Regionförbundet och Tillväxtverket. Inom ramen för länsstyrelsens arbete med miljö- och klimatfrågor kommer ytterligare projektidéer för flerfondslösning att arbetas fram inom det nybildade Miljö- och klimatrådet.

Landsbygdsting – en arena för samordning av utvecklingsarbetet i länet

Med syftet att främja företagandet och skapa hållbara och attraktiva livsmiljöer på landsbygden har Länsstyrelsen i samverkan med Länsbygderådet och Regionförbundet arrangerat Landsbygdsting för fjärde året i rad. Tinget är en arena för inspiration, erfarenhetsutbyte och workshops kring utmaningar och utvecklingsmöjligheter på landsbygden. Det bidrar till mobiliseringen av verksamma på landsbygden som engagerar sig i utvecklingsfrågor. Forumet stödjer eldsjälar, såväl privatpersoner som företagare, och bygger nätverk för framtida samverkan. Landsbygdstinget genomlyser pågående planer och processer och säkerställer att länsstyrelsens utvecklingsarbete kan koordineras med övriga aktörer och pågående processer.

Landsbygdsting samlar årligen ett hundratal personer från såväl kommunal nivå till organisationer och privatpersoner. Inspirationsföreläsningar hölls på teman som ”Innovation

och tradition”- hur gammal kunskap i ny tappning kan ge en marknadsmässig fördel, och ”Den nygröna människan”, som summerade forskning kring aktuella trender i konsumtion och livshållning som gör att efterfrågan efter miljövänliga, närproducerade och ekologiska produkter har växt och kommer fortsätta öka. Teman för diskussionsgrupper var service och servicepunkter, mat som utvecklingskraft, digitala tjänster samt bostadsbyggande på landsbygden. Det senare har resulterat i ett pågående utvecklingsprojekt med syfte att bygga hyreslägenheter på en liten ort. Detta kan bidra till att äldre kan bo kvar på landsbygden, att unga och nyanlända hittar bostad och till att hus tillgängliggörs för barnfamiljer. Fler barnfamiljer på landsbygden ger också bättre underlag till skola och annan offentlig och kommersiell service. Dagen resulterade i ett uppdaterat Sörmlandsmanifest som i sin tur har gett inspel till både den regionala handlingsplanen för landsbygdsprogrammet och till handlingsplanen i det regionala serviceprogrammet.

Samordning med regionala program och strategier samt ESI-fonder

Länsstyrelsen har kontinuerlig kontakt med Regionförbundet på tjänstemanna- och chefsnivå. Inom bredbandsfrågor och arbetet med Regional Digital Agenda är samarbetet nära. Företagsutveckling, mat och turism är teman som diskuteras frekvent och även ett möte med länsstyrelsen i Stockholm, Regionförbundet och Sörmlands turismutveckling AB, STUA, , har hållits för att knyta ihop turismutvecklingen mellan länen. Flera möten har hållits mellan representanter för ESF-rådet, Tillväxtverket, Regionförbundet och Länsstyrelsen där information har utväxlats om utlysningar inom övriga fonder samt om öppningsstatus på och möjligheter inom stöden i Landsbygdsprogrammet.

Åtagandeplaner

Länsstyrelsen har färdigställt 40 åtagandeplaner och påbörjat 100 stycken. Andelen åtagandeplaner gjorda på skärm motsvarar 15 procent (13,5 planer) och andelen gjorda i fält motsvarar 85 procent (76,5 planer).

I genomsnitt tar det cirka 29 timmar för en plan i fält och tre timmar för en plan på skärm att bli klar.

Arbetet med åtagandeplaner görs inte plan för plan utan sker genom att färdigställa block som ligger i samma område. Det innebär att det kan vara många planer som påbörjats men inte är fullständigt slutförda. Det ger därför en bättre bild om redovisningen görs i förhållande till antalet ansökta block. Inför starten av arbetet 2015 fanns 2 885 ansökta block och av dessa har 638 hanterats under 2015.

Sammanfattning

Den sammanfattande bedömningen är att Länsstyrelsen har uppnått de viktigaste målen inom lantbruk och landsbygd och att verksamheten har fungerat tillfredställande. De områden som prioriterats har varit politiska prioriteringar som på ett värdefullt sätt direkt eller indirekt stärker och utvecklar länets landsbygd och attraktionskraft. Länsstyrelsen har ett utvecklat samarbete med länsstyrelserna i Östra Mellansverige där flera möten har genomförts med syfte att få ökad effektivitet och likabehandling av brukarna i regionen. Under 2015 har samarbetet fokuserat på jordbrukarstödsprocessen och handlingsplan för landsbygdsprogrammet.

Länsstyrelseinstruktion 4 §

3. Länsstyrelsens uppgifter omfattar också tillsyn över att fastighetsinnehav avvecklas enligt 18 kap. 7 § ärvdabalken. Förordning (2008:1346)

Länsstyrelsen har från Skatteverket fått totalt 26 underrättelser om bouppteckning för lantbruksfastighet. Av dessa har 4 ärenden avslutats efter kontroll i fastighetsregistret då de varit skiftade. Till övriga 22 dödsbon har en information skickats om de regler som gäller för avveckling av dödsbon som äger lantbruksfastighet.

Fiske

VOLYMER OCH KOSTNADER Avser verksamhet 62*	2015	2014	2013
Årsarbetskrafter män	0,94	1,14	1,10
Årsarbetskrafter kvinnor	0,05	0,04	0,10
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,71	0,86	0,83
Verksamhetskostnad inkl. OH (tkr) totalt	914	984	923
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	0,68	0,79	0,74
Antal ärenden, inkomna och upprättade	175	148	186
Antal beslutade ärenden	149	155	183
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	4	4	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	965	709	1 133

Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Från föregående år har antalet inkomna ärenden ökat med 27 stycken, främst utplanteringsärenden och ansökningar om fiskevårdsmedel. Bidragsutbetalningar har ökat, främst på grund av högre andel utbetald sälskadeersättning.

Fyra ärenden är nu äldre än två år. Dessa är ansökningar om EU-medel till fiskevårdsprojekt och kommer att avslutas 2016.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsen har formulerat och genomfört flertalet mål som satts upp utifrån regleringsbrevets uppdrag, nationella strategier och länsstyrelsens egen handlingsplan. De områden som prioriterats är viktiga för livskraftiga fiskbestånd samt en långsiktigt hållbar fiskerinäring vid såväl kust som sjö. Det har också betydelse för företagande inom vattenbruk och fritidsfiske.

- Vattenvård (redovisas under uppdrag 15)
- Vattenbruk (redovisas under uppdrag 15)
- Vattendomar (redovisas under uppdrag 16)

Utöver detta har Länsstyrelsen arbetat med insatser som på olika sätt långsiktigt främjar förutsättningar för fisk, fiske och vattenbruk. Detta bidrar till förbättrade fiskemiljöer och möjligheter för människor att nyttja fisk inom såväl yrkes- som fritidssammanhang. Det bidrar också till länets attraktionskraft för människor som bor, verkar och besöker vårt län.

- Informationsinsatser
- Samverkansprojekt
- Utbildning och erfarenhetsutbyte

Informationsinsatser
Länsstyrelsen har gett råd i många ärenden som rör fisk och fiske, däribland förvaltning av flodkräfta och gös. Oftast handlar det om rådgivning till privatpersoner som vill arbeta med att förbättra förvaltning och nyttjande av sina vatten utifrån rådande förutsättningar.

Länsstyrelsen har gjort en sammanställning över rådande fiskeregler relevanta för länets vatten. Sammanställningen har publicerats på Länsstyrelsens webbplats i syfte att underlätta för intresserade att hitta aktuell information om gällande lagstiftning och särskilda regelverk kring fiske. Information till allmänheten är en viktig del av myndighetens arbete och är en prioriterad insats i handlingsplanen för fisket.

Samverkansprojekt
Rekryteringsområden för fisk vid strandängar
Länsstyrelsen har fortsatt arbeta tvärsektoriellt med fokus på integration, lantbruk och fiskevårdsprojekt. Rekryteringen av rovfiskar i skärgården fungerar idag bristfälligt på många platser. För att bibehålla kvarvarande rekryteringsområden för fisk vid strandängar behövs i många fall betande djur som håller borta vattenvegetationen.

Länsstyrelsen har varit initiativtagare och en drivande part i ett tvärsektoriellt arbete med ett integrations-, landsbygds- och fiskeprojekt som under 2014 och 2015 inte kunnat finansieras p.g.a. glapp mellan programperioderna inom landsbygd- fiske- och socialfonderna. Syftet är att underlätta den dagliga tillsynen av djuren så att fler strandängar ska kunna gynna fiskrekrytering.

Projektet går ut på att ta tillvara kompetenser hos personer med utländsk bakgrund och att de ska komma närmare arbetsmarknaden samt att stödja vattenvården och lantbruket. I projektet ingår att deltagarna genomgår en yrkesinriktad utbildning med SFI som ger dem kompetens inom svensk djurhållning, licens för röjsåg, licens att köra fyrhjuligt terrängfordon och b-körkort. Projektet bedöms ligga helt i linje med ambitionen i innevarande programperiod om att samordna stöden i de olika EU-fonderna. LRF, Ökna naturbruksgymnasium och Arbetsförmedlingen är samverkansparter i projektet. Eftersom stöden i de olika fonderna öppnat sent under året har projektet varit inaktivt i avvaktan på medel. Att arbeta med fiskevård och initiera strategiskt viktiga projekt är prioriterat i handlingsplanen för fisket. Integrationsfrågor är prioriterat i Länsstyrelsens verksamhetsplan.

Samarbetet under året har inriktats på kunskapsutbyte och utveckling av projektidén.

Flodkräftor
Länsstyrelsen har fortsatt arbetet med flodkräftpopulationer. Vi har i flera omgångar sökt pengar från Havs- och vattenmiljöanslaget för att inventera och stärka flodkräftförekomster. Tyvärr har inget stöd erhållits från Havs- och vattenmyndigheten, HaV. Länsstyrelsen har då inom ramen för tilldelade medel för åtgärder inom 1:12-anslaget drivit ett tvärsektoriellt fortsättningsprojekt i mindre skala för att identifiera och stärka skyddsvärda lokaler med flodkräfta. Att driva egna fiskevårdande projekt är ett arbete som ingår i handlingsplanen för fisket.

Länsstyrelsen har även deltagit i och samordnat ett bevarandeprojekt för Lockvattnets flodkräftor. För sju år sedan planterades signalkräfta i Lockvattnet då flodkräftspopulationen befarades vara utslagen. Detta visades sig vara felaktigt. Flodkräftor fanns kvar på spridda platser i sjön. Lokala intressenter kontaktades och ett projekt initierades för att bevara den ursprungliga flodkräftsstammen i sjön. Projektet går ut på att försöka fiska upp så många flodkräftor som möjlig för förvaring, därefter att utrota signalkräftan med nationellt expertstöd från SLU. Om avlägsnandet av signalkräftan lyckas så är förhoppningen att kunna

återplantera den ursprungliga stammen av Lockvattnets flodkräfta. Samverkansgruppen i projektet bestod av lokala intressenter, Länsstyrelsen, SLU och flodkräftsodlaren Hebykräftan. Den sistnämnda som upplåtare av en damm för att förvara och föröka Lockvattnets flodkräftor. Då projektet startades upp sent på året och vattentemperaturen hunnit sjunka fångades inga kräftor i de inledande provfiskena. Projektet vilar till nästa år då det återupptas. När projektet är genomfört så kommer flodkräftan förhoppningsvis ha återfått den största bastionen för arten i Mellansverige. Att driva egna fiskevårdande projekt och värna hotade arter är prioriterat i handlingsplanen för fisket.

Utbildning och erfarenhetsutbyte

BTSF-utbildning

Länsstyrelsen deltog på EU:s utbildning Better Training for Safer Food, (BTSF), rörande yrkesfiske och vattenbruk. Vid Food and Veterinary Office, FVO, revision av svenska kontrollen av yrkesfiskets livsmedelshantering påpekades ett flertal brister i de svenska kontrollerna. Utbildningen är viktig för likriktning av medlemsländernas tillsynsarbete och förbättrar väsentligt Länsstyrelsernas förståelse och hantering av lagstiftningen i kontrollarbetet enligt EU:s direktiv.

Länsstyrelsen har utfört flera kontroller av yrkesfiskarnas livsmedelshantering. Detta har utförts gemensamt av länsfiskekonsulent och handläggare för primärproduktion. Bara ett fåtal yrkesfiskare har tidigare blivit kontrollerade med avseende på livsmedelshantering. Länsstyrelsen initierade därför kontroller på länets samtliga yrkesfiskare i Mälaren, (8 st), och en, (1 st), på kusten. Vid kontrolltillfällena var det få nedslag och i stort sköttes livsmedelshanteringen på ett bra sätt. Kontrollerna har också bidragit till att fiskarna har större kunskap om lagkraven och vad som förväntas av dem avseende livsmedelshantering.

I FVO:s revisionsrapport angående livsmedelshantering fisk uppmanades Sverige att utbilda kontrollanter i yrkesfiskekontroller. FVO menar i sin revision att kunskapsnivån är för låg bland Sveriges livsmedelskontrollanter vad gäller fiske. Med anledning av detta planerar Länsstyrelsen i samverkan med Västernorrlands länsstyrelse att vidareförmedla de kunskaper vi fått på BTSF-kursen till övriga länsstyrelser via en webbaserad Lync-utbildning. Utbildningsmaterial håller nu på att tas fram. Målet är att samtliga kontrollanter ska ha goda kunskaper i lagstiftning och praxis. Att vidareförmedla kunskaper på detta sätt är kostnadseffektivt och ger möjlighet för många att delta på utbildningen samtidigt. Det är också en viktig del i samverkan och likriktning av länsstyrelsernas kontrollverksamhet.

Länsstyrelsen har även deltagit på olika seminarier och sammankomster, dels internt med andra länsstyrelser men också externt med andra aktörer så som Universiteten. Erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling är en viktig del i länsstyrelsens uppdrag. Att kunna hålla sig ajour med nya regelverk och få del av nya metoder för att utveckla verksamheten bidrar till bättre och uppdaterad information till aktörer och allmänhet.

Samarbete Stockholms Universitet

Länsstyrelsen har inlett ett samarbete med Stockholms Universitet, SU, och deltagit som utbildare vid två tillfällen. SU önskade en närmare koppling till samhället och arbetsgivare i sina biologutbildningar. Länsstyrelsen fick då möjlighet att informera studenter inom de gröna utbildningarna om det arbete som länsstyrelsen gör inom fiskeområdet. Vid de två tillfällen som länsstyrelsen hittills deltagit som utbildare har det rört sig om fiskförvaltning. Länsstyrelsen kan förutom att förmedla de teoretiska kunskaperna visa vilken spännande arbetsplats Länsstyrelsen är. Samtidigt har vi möjlighet att få nya uppslag från studenter och personal på insatser och områden som behöver utvecklas. Förutom den intressanta dialogen med studenterna är SU även en bra rekryteringsbas för praktikanter, examensarbetare och framtida medarbetare.

Examensarbete om ekosystemtjänster och muddring

Länsstyrelsen har använt sig av en examensarbetare för att utarbeta en modell som beräknar värdet på förlorade ekosystemtjänster vid muddring på kusten. Lagen medger att ta ut fiskevårdsavgift på vattenverksamhet som skadar fisket. Ingen modell för att beräkna värdet på skadan fanns tidigare. Länsstyrelsen tog därför kontakt med en student vid Stockholms universitet som sökte examensarbete inom vattenverksamheter. En modell togs fram som med hjälp av HELCOMS inventeringsunderlag beräknas skadan på fisk utifrån muddrad bottenareal. Modellen kommer användas vid större muddringar för att ta in fiskevårdsavgifter. Detta kommer medföra att fisksamhället kan kompenseras för skada och vi kommer närmare att uppfylla miljökvalitetsmiljömålen i förlängningen.

Återrapportering regleringsbrev

15. Länsstyrelserna ska redovisa hur de främjat och bidragit till den nationella offentliga finansieringen av det operativa programmet för fiskerinäringen i Sverige perioden 2007–2013. Länsstyrelserna ska verka för ett effektivt regionalt genomförande av Havs- och fiskeriprogrammet för Sverige 2014–2020 i syfte att uppnå de i programmet angivna målen i enlighet med kommande förordning om stöd inom ramen för Havs- och fiskeriprogrammet.

Lokalt ledd utveckling, (LLU) – Fiske

Länsstyrelsen bidrog i arbetet med att ansöka om LLU-område där fiske ingick. Under föregående programperiod hade länet en fiskeområdesgrupp, FOG-område, längs kusten. FOG-området genomförde förstudier inom samtliga större kustmynnande vattendrag i syfte att göra respektive vattendrag vandringsbart. Det togs fram planer för genomförandet i samtliga förstudier. I det nya havs- och fiskeriprogrammet 2014-2020 avsåg FOG-området att söka stöd för samtliga kustmynnande vattendrag för genomförandet av dessa planer. Tyvärr beviljades inget LLU-område med fiske längs Sörmlandskusten, vilket är olyckligt av flera skäl. Samtliga projekt har avstannat och detta innebär att mycket av de lokala engagemang och nätverk som byggts upp runt dessa projekt har försvunnit. Därmed har förra programperiodens arbete och pengar som resulterat i flera utredningar om nödvändiga insatser för att främja miljömål om god ekologisk status i vattendragen varit förgäves. Det är angeläget att det finns långsiktighet i den här typen av arbete då det tar lång tid att bygga upp, eftersom det till stor del handlar om ideellt engagemang. Länsstyrelsen har försökt uppmuntra att projekten ska söka medel inom Europeiska havs- och fiskerifonden eller inom Landsbygdsprogrammet. Hittills har inget av projekten gjort detta.

Fiskevård

Eskilstunaån

Länsstyrelsen deltar i ett projekt för att göra Eskilstunaån vandringsbar för akvatiska organismer. Eskilstunaån, en av länets största åar, har en mängd vandringshinder för fisk vilka hindrar fri passage mellan Mälaren och Hjälmaren. Bland annat hindrar detta aspens lekvandring i ån och försvårar möjligheten att uppnå god ekologisk status. Länsstyrelsen deltar därför i den arbetsgrupp som arbetar med att göra hela ån vandringsbar. Detta sker i samverkan med Eskilstuna kommun och har pågått under hela året. Länsstyrelsen bidrar med fiskkompetens och när planerna genomförts kommer hela ån vara vandringsbar för akvatisk fauna. När projektet är avslutat kommer bland annat aspen förhoppningsvis att kunna använda ån som lekområde och möjligheten att nå god ekologisk status ökar markant. Arbetet med vandringsbara vattendrag och god ekologisk status finns utpekat i vattenförvaltningen och handlingsplanen för fisket.

Provfisken vid kusten

Länsstyrelsen genomför en serie provfisken för att övervaka fisksamhället vid kusten. Det finns endast ett fåtal provfiskelokaler längs ostkusten och endast en i Södermanland. Att ha en bra bild av hur fisksamhället ser ut är avgörande för en god förvaltning. Resultaten ger möjlighet att följa fisksamhällets förändring över tid och eventuella problem upptäcks relativt tidigt. Att övervaka och förvalta kusten ingår i vattenförvaltningens miljömål.

Fisketillsyn

Länsstyrelsen finansierar och planerar fisketillsynen längs kusten. Det kommer ofta in samtal från allmänheten om att fiskelagstiftningen inte följs längs vår kust. Detta är ett stort problem inte bara för fiskbestånden utan även för fritids- och yrkesfiket. Därför finansierar Länsstyrelsen tillsyn längs kusten med hjälp av 1:12-anslag. Tillsynen gör att rådande lagar efterföljs och förvaltningen av resurserna kan skötas effektivt.
Länsstyrelsen bidrar också till finansieringen och utformningen av fisketillsynen i Hjälmaren. Tidigare har Länsstyrelsen i Örebro, i sin roll som samordnare, bekostat hela tillsynen i sjön. Att samverka med andra län är viktigt för att uppnå samsyn och effektivitet i tillsynen.
Att tillsynen är nödvändig vid både kust och sjö är uppenbart då flera tillslag skett.

Inventering av mal

Länsstyrelsen har initierat och finansierat en inventering av mal i sjön Båven. Kunskaper om malbeståndet i Båven är begränsat, bland annat när det gäller beståndets storlek. Dessutom utpekas spridning av mal till vatten den funnits i historiskt som en viktig åtgärd i utkasten till åtgärdsprogram för arten. Mot bakgrund av detta är kunskap om populationen och vilka fiskar som skulle kunna flyttas till andra vatten väsentlig. I projektet märktes malarna med dels PIT-tags för identifikation och dels förseddes några fiskar med aktiva radiosändare för att deras lekplatser senare ska kunna identifieras. Att driva egna fiskevårdande projekt och värna hotade arter är prioriterat i handlingsplanen för fisket.

Länsstyrelsen har fortsatt arbetet med att övervaka malrekryteringen i Båven. Relativt lite är känt om malen i Båven, som var den leker och var de juvenila malarna växer upp. Länsstyrelsen övervakar därför hur framgångsrik leken är bland malarna genom ett nationellt standardiserat provfiske efter juvenil mal. Genom att övervaka rekryteringen kan trender ses och åtgärder vidtas om något drastiskt händer. Att arbeta med hotade arter och övervakning av akvatiska system pekas ut i vattenförvaltningen och i handlingsplanen för fisket.

Flodkräfta

Länsstyrelsen har finansierat och planerat utplanteringar av flodkräfta på två platser i länet. Den hotade flodkräftan är på tillbakagång i hela Sverige. Därför ser Länsstyrelsen att åtgärder för att öka och bibehålla beståndet är angeläget. Insatser som att bland annat identifiera vatten med hög potential för flodkräfta och sedan ytterligare förstärka dessa kan vara avgörande för fortsatt bestånd. I St Jälken och Laxne har så skett genom utplanteringar i befintliga inplanterade bestånd. Effekten blir mer livskraftiga bestånd vilket i sin tur innebär att de boende runt sjön ser ökade incitament att engagera sig ytterligare i flodkräftans bevarande. Att engagera oss i fiskevårdande projekt och värna hotade arter är prioriterat i handlingsplanen för fisket.

Länsstyrelsen har finansierat inventering av svartmunnad smörbult i Oxelösunds hamnområde och del av kusten. Invasiva arter är ett stort problem för ekosystemen på många platser. Den svartmunnade smörbulten antas vara en extra allvarlig sådan art. Inga svartmunnade smörbultar hittades vid inventeringen. Länsstyrelsen har fortsatt ambition att övervaka om arten anländer till kusten så att lämpliga åtgärder kan vidtas. Arbetet med invasiva arter och att värna den svenska akvatiska faunan är utpekat i vattenförvaltningen.

Vattenbruk

Länsstyrelsen arbetar med att öka kunskapen och intresset för hållbara vattenbruk. Idag finns endast ett fåtal vattenbruk i Sverige. I den nationella strategin för vattenbruk pekas det ut som en bransch med stor framtidspotential. Speciellt de landbaserade recirkulerande systemen. Länsstyrelsen har med detta som utgångspunkt initierat en kampanj med syfte att öka intresset och medvetenheten kring vattenbruk. Främst har länsstyrelsen vid flera tillfällen informerat om aquaponi. En odlingsform som kombinerar fiskodling med växtodling med flertalet synergier mellan dessa. Att just denna teknik valts beror på att infrastrukturen för denna typ av vattenbruk redan finns i länet. Länsstyrelsen ser att denna odlingsform kan utgöra ytterligare en inkomstkälla för landsbygdsföretag. Resultatet av kampanjen ska förhoppningsvis leda till att fler ser möjligheten och intresserar sig för aquaponi. I förlängningen kan det leda till etablering av hållbara vattenbruk i länet. Arbetet med ökad medvetenheten om vattenbruk och att väcka intresse för verksamhetsetablering är prioriterat i handlingsplanen för fisket.

Yrkesfiske

Länsstyrelsen samarbetar med yrkesfiskarna i samtliga tre vatten, Mälaren, Hjälmaren och Östersjökusten. Det finns fortfarande utrymme för förbättring då det är uppenbart att många fiskare drar sig för att kontakta Länsstyrelsen då de inte förstår olika regler och bestämmelser eller vill investera ombord på sitt fartyg. Länsstyrelsen har aktivt sökt upp fiskarna och frågat dem vad de behöver hjälp med, eller så har behovet av hjälp uppenbarat sig genom slump. Att vara lyhörda och jobba aktivt mot yrkesfisket ingår i handlingsplanen för fisket.

Länsstyrelsen har haft tät dialog med framförallt de tre större yrkesfiskena i Mälaren, Hjälmaren och Östersjön. Det har behövt länsstyrelsens som bollplank i frågor rörande till exempel beslut om nya yrkesfiskelicenser, förnyelser av yrkesfiskelicenser samt redskapstillstånd och nätdispenser. Utöver detta har det varit frågor om bland annat hur de olika kvoterna fungerar på kusten, vad som krävs för att få fiska i den regionala kvoten, och varför det blev fiskestopp på strömming förra året.

Länsstyrelsen har varit med och utvecklat fisket i Femöre marina. Yrkesfiskarena i Femöre marina har idag dåliga möjligheter att ta hand om sina fångster och säljer i många fall hel fisk. De har med anledning av detta kontaktat Länsstyrelsen som hjälpt dem att utforma ett projekt för att ansöka om stöd till och uppföra moderna landningsanläggningar. Som ett led i att utveckla fiskföretagen i marinan har även projekt runt förädling påbörjats där filémaskin och surströmmingsfermentering planeras. Detta arbete har genomförts i samverkan med berörda fiskare och med Stockholms fiskmarknad. Om projektet kan finansieras kommer detta innebära bättre arbetsmiljö för marinans fiskare samt bättre lönsamhet för fiskföretagen.

Sälskadeersättning

Länsstyrelsen har arbetat fram en ny fördelningsmodell för sälskadeersättning. Tidigare har fördelningen skett utifrån total bruttoinfiskning. Hade en yrkesfiskare fångat mycket fisk fick denne även mycket sälskadeersättning. Detta gjorde att fiskare som inte fick mycket fisk på grund av sälskador missgynnades kraftigt. Eftersom detta gick emot syftet med ersättningen tog Länsstyrelsen fram en fördelningsmodell som även kompenserar de som har mycket sälskador. Dessutom främjar modellen drivna och effektiva fiskare i större utsträckning än storskaliga. Detta genom att effektivitet ersatt total bruttoinfiskning. Även miljömålet ”En levande kust och skärgård” är invägt i modellen då bränsleförbrukningen är en parameter. Modellen kommer att gynna kustfisket genom att ge incitament till att använda sälsäkra redskap och arbeta fram nya fiskemetoder anpassade till en Östersjö med ett livskraftigt sälbestånd.

16. Länsstyrelserna ska redovisa hur de bidragit till arbetet med omprövning av vattendomar.

Länsstyrelsen har utövat tillsyn på tre kraftstationer och sex dammar. Syftet med tillsynen har bland annat varit att kontrollera om det finns behov av att ompröva vattendomar samt identifiera och förbereda för att åtgärda andra brister i vattenverksamheterna.

Det finns ett flertal dammar som inte uppfyller tillstånden eller helt saknar tillstånd. Detta hindrar möjligheten att uppnå god ekologisk status i dessa vatten. Länsstyrelsen har därför prioriterat de två största vattendragen i länet, Nyköpingsån och Trosaån. Vid tillsynstillfällena upptäcktes ett flertal brister som nu är på väg att åtgärdas. Länsstyrelsen har förelagt en (1) verksamhetsutövare om att söka tillstånd för sin verksamhet (hålldamm). Föreläggandet överklagades. Mark- och miljödomstolen ändrade länsstyrelsens beslut på så sätt att tidpunkten då verksamhetsutövaren senast ska ansöka om tillstånd alternativt utrivning förlängdes från ett år till två år från det att länsstyrelsens föreläggande vunnit laga kraft.

Genom detta arbete kommer såväl dammsäkerheten som medvetenheten bland dammägarna om vikten av att följa sina vattendomar att öka. Förhoppningsvis leder detta till mindre negativ fysisk påverkan i vattnen som har dämmen samt möjligheten att snabbare nå god ekologisk status.

I interaktioner med dammägare och andra berörda intressenter påpekar Länsstyrelsen vikten av moderna vattendomar och fria vandringsvägar för akvatiska organismer. Till exempel i arbetsgruppen för Eskilstunaåns fria vandringsvägar har detta tagits upp vid ett flertal tillfällen.

Tabell 1.2: Fiske [1)]

Länsfakta	2015	2014	2013
Antal fiskevårdsområden	16	16	16
Antal fiskelicenser	9	36	
Antal personliga fiskelicenser	25	10	
Antal yrkesfiskelicenser	0		36
Antal fartygstillstånd	1		10
Antal inkomna ansökningar om stöd ur strukturfondsprogram	2	0	6

[1)] Från och med 1 oktober 2014 infördes nya regler om licens för yrkesfiske. Ändringen innebär att det inte behövs yrkesfiskelicens för fiske i havet, utan bara fartygstillstånd. Fartygstillstånd bytte också namn till fiskelicens. Ändringen innebär också att benämningen yrkesfiskelicens bytte namn till personlig fiskelicens vid fiske i sötvatten.
I årsredovisningen för 2014 togs inte hänsyn till denna förändring. Redovisningen i denna tabell som avser 2014 överensstämmer därför inte med motsvarande tabell i årsredovisningen 2014.

Källa: Hav- och vattenmyndigheten, Länsstyrelsens arkiv

Kommentarer Tabell 1.2
Både antalet fiskevårdsområden och yrkesfiskarlicenser ligger konstant i länet. De fiskevårdsområden som finns har verkat under lång tid och Länsstyrelsens roll är främst att stötta, informera om nya rön och stödmöjligheter.

Då ansökningar om stöd ur strukturfondsprogrammet inte kan hanteras förrän tidigast i mars 2016 har endast ett fåtal ansökningar inkommit. Förseningen grundar sig i problem i Jordbruksverkets program.

Folkhälsa

VOLYMER OCH KOSTNADER Avser verksamhet 70*	2015	2014	2013
Årsarbetskrafter män	0,67	1,21	1,80
Årsarbetskrafter kvinnor	1,76	0,89	1,06
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,75	1,52	1,97
Verksamhetskostnad inkl. OH (tkr) totalt	2 998	2 690	3 414
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	2,24	2,15	2,74
Antal ärenden, inkomna och upprättade	51	34	44
Antal beslutade ärenden	16	17	37
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	4	1	1
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	10	316	1 317

Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen
Årsarbetskrafter och verksamhetskostnader har ökat något men är inte i samma nivå som 2013. Det beror dels på föräldraledig personal och dels på att tillsynshandläggaren tid fick omfördelas till att hantera uppgifter som rörde flyktingsituationen.

Andra väsentliga prestationer och resultat
Länsstyrelsen har uppdrag enligt förordningen om samordning inom alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdet (ANDT)(SFS 2012:606) Arbetet bedrivs enligt förordningen och utifrån prioriteringarna i den nationella ANDT-strategin 2011-2015 i vilken såväl övergripande som långsiktiga mål anges. Länsstyrelsens uppdrag om samordning inom ANDT-området redovisas i särskild ordning via Länsstyrelsen i Örebro län, Folkhälsomyndigheten och Kammarkollegiet.

Länsstyrelsen har tillsynsansvar i länet enligt Alkohollagen (2010:1622) och Tobakslagen (1993:581). Arbetet baseras på resultaten från det nationella tillsynsutvecklingsprojektet SLATT (Sveriges länsstyrelser utvecklar alkohol- och tobakstillsyn) och de rutiner och arbetssätt som nätverket utvecklar. Länsstyrelserna har gemensamt, samordnat av Länsstyrelsen i Kronobergs län, genomfört en nationell utvärdering av länsstyrelsernas förändrade arbetssätt (SLATT). Slutrapporten ska redovisas i februari 2016. De preliminära resultaten från utvärderingen visar att länsstyrelsernas tillsynsarbete är mer omfattande, transparent och lika över landet än tidigare och att kommunernas arbete har ökat. Rättssäkerheten och effektiviteten i Länsstyrelsens tillsynsarbete bedöms ligga på en mycket bra nivå.

I övrigt redovisas Länsstyrelsens tillsynsarbete enligt alkohollagen och tobakslagen i särskild ordning till Folkhälsomyndigheten.

Länsstyrelsen har prioriterat:

- Insatser avseende området tobak och rökfria skolgårdar
- Fördjupad samverkan mellan förebyggande och tillsyn (regionalt och lokalt)
- Föräldrastöd

Insatser avseende området tobak och rökfria skolgårdar
Länsstyrelsens tillsyn, liksom Folkhälsomyndighetens årliga uppföljning av kommunernas arbete enligt tobakslagen, visar att kommunerna lägger relativt små resurser på området med konsekvensen att risken för brister i tillsynen är stor. Särskilt eftersatt är tillsynen över rökfria miljöer och då särskilt tillsynen över skolgårdar. Samtidigt visar forskning att tobaksbruk är ett folkhälsoproblem och att det är en inkörsport för dem som senare även missbrukar narkotika. Länsstyrelsen har prioriterat insatser avseende tobak och rökfria skolgårdar. Det har skett genom att tillsynsområdet särskilt uppmärksammats i kontakterna med ansvariga nämnder och tjänstemän, genom uppbyggandet av ett nätverk för länets tobakshandläggare och genom att påbörja en särskild tillsynsinsats kring rökfria skolgårdar. Det är för tidigt att se några effekter av arbetet men resultat, bland annat i form av ökad medvetenhet om kommunens ansvar hos ansvarig nämnd och förvaltning, ökade resurser för tillsyn inom området och ökad samverkan mellan tillsyn, ANDT-samordnare och skolan har rapporterats från ett par mindre kommuner.

Fördjupad samverkan mellan förebyggande och tillsyn (regionalt och lokalt)
I Länsstyrelsens uppdrag ingår bland annat att samordna förebyggande arbete på alkohol- och tobaksområdet med den tillsyn som ska utövas enligt alkohol- och tobakslagarna. Samverkan sker på olika sätt.

Samverkanskonferensen
Länsstyrelsen genomförde den årliga samverkanskonferensen där olika regionala aktörer som polisen, Skatteverket och kommunala alkohol- och tobakshandläggare samt ANDT-samordnare deltog och utbytte erfarenheter. Temat för konferensen var ”Brottsförebyggande och organiserad brottslighet ur ett ANDT-perspektiv”. Det valdes bland annat för att ett fokus under året har varit att lyfta det lokala brottsförebyggande arbetet. Initialt planeras samverkanskonferensen i den så kallade Initieringsgruppen som Länsstyrelsen sammankallar.

Länets kommuner prioriterar arbetet med alkohol- och tobaksfrågorna i varierande grad, både när det gäller tillsynen som det förebyggande arbetet. Samverkanskonferensen bidrar till att stimulera den lokala nivån att arbeta mer med förebyggande insatser och tillsyn samt samverkan mellan dessa. I utvärderingen av konferensen har framkommit att samverkan ökat, såväl inom som mellan kommuner och med polis.

Rökfria skolgårdar
Satsningen ”Rökfria skolgårdar”, som delvis redovisats i avsnittet ”Insatser avseende området tobak och rökfria skolgårdar” ovan, är ett annat exempel på en insats för att bredda och fördjupa samverkan lokalt.

Kommundialoger
Kommundialoger är ett annat exempel på samverkan. Tre kommundialoger genomfördes, och i dessa berördes bland annat frågor om lokala möjligheter och förutsättningar, kommunens viljeinriktning och eventuella behov av ytterligare råd och stöd från Länsstyrelsen. Dialogformen som sådan ger utmärkta förutsättningar för samtal kring både förebyggande- och tillsynsfrågor i ett och samma forum. Länsstyrelsens bedömning är att dialogerna bidragit till en ökad samverkan inom kommunen, mellan kommunen och Länsstyrelsen samt bidragit till samverkan mellan kommun och polismyndigheten.

Föräldrastödssamordning
Uppdraget har rapporterats till Länsstyrelsen i Örebro som har samordningsansvar.

Föräldrastödsuppdragets genomförande utgår från analys och slutsatser från kartläggning 2014 som visar på befintligt föräldrastöd samt behov och önskemål från länets aktörer. Nedan redovisas de huvudaktiviteter som Länsstyrelsen genomfört och deltagit i inom ramen för uppdraget.

Länets samverkansgrupp
I kartläggningen som gjordes 2014 framkom att aktörerna har ett behov av att träffas, inhämta ny kunskap och utbyta erfarenheter. Länsstyrelsen har bildat en samverkansgrupp som vi sammankallar och leder. I denna har åtta av länets kommuner och Landstinget deltagit. Aktörerna uppger att samverkansgruppen har varit en viktig källa till kunskap och erfarenhetsutbyte som leder till utveckling av deras arbete. Två möten har genomförts med tema ”samverkansgrupp och länets behov” och ”ungdomars hälsa och levnadssituation i länet”. Ett möte om jämställt föräldraskap ställdes in på grund av lågt intresse. Ämnet valdes utifrån kartläggningens resultat att pappor är en grupp som deltar i föräldrastöd i låg utsträckning och att flera aktörer inte beaktar jämställdhetsperspektivet.

Konferenser
Tio representanter från länets kommuner deltog i konferensen ”Föräldrastöd och tonåringar” Flera har sedan rapporterat om positiv utveckling i deras kommuner/verksamheter bland annat genom efterfrågan av skrivelser och förslag kring verksamhetsutveckling.

Ett tydligt resultat i kartläggningen var att de flesta aktörer upplever att invandrade föräldrar/föräldrar som inte talar svenska är en grupp som är mycket svår att nå och som deltar i föräldrastöd i låg utsträckning. Länsstyrelsen anordnade en halvdagskonferens på temat ”Föräldrastöd till invandrade föräldrar – Hur når vi föräldrar som är nya i Sverige”. Ett flertal aktörer uppgav att de fått nya idéer kring hur de ska utveckla arbetet riktat till gruppen inom sina verksamheter.

Fördjupat samarbete med Landstinget
Flera insatser har genomförts i nära samarbete med Landstinget Sörmland, bland annat har en gemensam publikation tagits fram. Länsstyrelsen bedömer att en följd av samarbetet är att övriga delar av Landstinget har visat större intresse för frågan samt att övriga aktörer upplever att Landstingets och Länsstyrelsens gemensamma arbete ger frågan tyngd. Ett möte med en av länets ungdomsmottagningar har genomförts för att diskutera föräldrastöd utifrån deras verksamhet.

Återrapportering regleringsbrev

Tabell 6.1: Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter

Kostnader och årsarbetskrafter för Folkhälsa	Kostnader (tkr)	Årsarbetskrafter
Totala kostnader (exkl. OH)[1)]	**2 155,4**	**2,43**
varav Allmänt och övergripande inom Folkhälsa (700)	497,3	0,64
varav Fördelning av statsbidrag (704)	0,0	0,00
varav Alkohol- och tobaksärenden (705)	510,5	0,72
varav alkoholärenden 7051 - 7053	338,0	0,47
varav tobaksärenden 7054 - 7056	172,4	0,25
Totala kostnader (inkl. OH)[1)]	**2 998,2**	

[1)] Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11)
Tabellen skall innehålla verksamhetskostnader enligt resultaträkningen. Uppgifter i tabellen ska endast redovisas för senaste räkenskapsår (dvs. 2015)
Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Kommentarer Tabell 6.1
Ökningen av verksamhetskostnader och årsarbetskrafter har ökat något jämfört med 2014. Tjänstledigheter och omfördelning av uppgifter för alkoholhandläggare till uppgifter inom flyktingområdet innebär att nivån från tidigare år inte uppnås.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

6. Länsstyrelsen ska verka för att det av riksdagen fastställda nationella folkhälsomålet uppnås genom att folkhälsan beaktas inom länsstyrelsernas arbete med bl.a. regional tillväxt, samhällsplanering, krishantering samt alkohol och tobak

Länsstyrelsen verkar för det nationella folkhälsomålet genom de uppdrag som Länsstyrelsen har enligt förordningen om samordning inom alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdet (ANDT)(SFS 2012:606) och Alkohollagen (2010:1622) och Tobakslagen (1993:581). Se avsnitt 72b. Arbetet bedrivs enligt förordningen och utifrån prioriteringarna i den nationella ANDT-strategin 2011-2015. Ett kvalitativt och effektivt tillsynsarbete bidrar till att samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen skapas i kommunerna.

Länsstyrelsen deltar i det regionala folkhälsonätverk som landstinget Sörmland är sammankallande i, även Sörmlandsidrotten och kommunala folkhälsoplanerare deltar. Fyra möten har hållits under året och behandlat ämnen som barnperspektivet, samhällsbyggnad och suicidprevention i länet.

En utbildningsinsats i ANDT frågor för personal som arbetar med ensamkommande flyktingbarn har genomförts (ANDT-coachutbildning), då behovet kring kunskap i dessa frågor för målgruppen lyfts till Länsstyrelsen från kommuner och Polis. Länsstyrelsen ansvarar för att de utbildade fortsättningsvis får kontinuerligt stöd i form av nätverksträffar och dylikt, detta för att säkra långsiktighet i frågan. 13 deltagare från kommunala och privata boenden deltog. Utvärderingen visade att kunskapen i ANDT höjts hos deltagarna.

Föräldrastödsuppdragets genomförande utgår från analys och slutsatser från kartläggning 2014 som visar på befintligt föräldrastöd samt behov och önskemål från länets aktörer. Ett viktigt fokus har varit att belysa att föräldrastödet ska utgå ifrån barnets rättigheter och

genomförandet genomsyras av ett barnperspektiv. Det har flera gånger tagits upp för att inspirera aktörerna att tydligare införliva barnperspektivet i sina verksamheter.

Länsstyrelsen anordnade en halvdagskonferens på temat ”Föräldrastöd till invandrade föräldrar – Hur når vi föräldrar som är nya i Sverige”. Läs mer under Andra väsentliga prestationer och resultat.

Jämställdhet

VOLYMER OCH KOSTNADER Avser verksamhet 80*	2015	2014	2013
Årsarbetskrafter män	0,24	0,18	0,13
Årsarbetskrafter kvinnor	1,74	1,69	1,78
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,43	1,36	1,32
Verksamhetskostnad inkl. OH (tkr) totalt	2 313	2 037	2 011
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,73	1,63	1,62
Antal ärenden, inkomna och upprättade	14	25	23
Antal beslutade ärenden	15	16	10
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	227	563	667

Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Andel årsarbetskrafter och verksamhetskostnader har ökat något jämfört med tidigare år. Tidigare år var sjukfrånvaron högre vilket förklarar ökningen i år.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Jämställdhetsintegrering

Länsstyrelsens övergripande mål med arbetet ”Ökat arbete med jämställdhet och jämställdhetsintegrering i Södermanlands län” har genomförts genom att:

- Stödja statliga myndigheter i arbetet med att jämställdhetsintegrera sina verksamheter
- Rikta insatser mot politiker och ledningar i länets kommuner för att öka kunskaperna om hur man kan integrera jämställdhet i kommunernas verksamheter
- Utveckla samverkan och samarbete i länet
- Ta fram jämställdhetsstatistik för länet

Stödja statliga myndigheter

Länsstyrelsen har stöttat Kriminalvården i framtagandet av lokala handlingsplaner och genomförande av planerna. Inom verksamhetsområdet anstalt- och häkte har 67 personer, alla personalkategorier inklusive chefer, utbildats. Även Frivården Mälardalen Nyköping har fått en utbildning om jämställdhet och jämställdhetsintegrering. All personal inklusive chefer, ca 20 personer, deltog vid utbildningstillfället.

Riktade insatser mot politiker och ledningar i länets kommuner

Länsstyrelsen har under året särskilt stöttat två kommuner i arbetet med jämställdhetsintegrering; Flen och Strängnäs.

Föregående års konferens ”Jämställdhet i Flens kommun – inspiration och kunskap” hade fokus på ”varför” jämställdhet ska integreras i kommunens verksamhet. Nu följdes insatsen upp genom att kommunen erbjöds en kunskapshöjande insats kring ”hur” jämställdhet kan integreras i kommunens verksamhet. Under året fördes en dialog och en planering tillsammans med

ansvarig chef i Flens kommun om hur Länsstyrelsen kan stötta kommunen i processen. En insats planerades som var riktad till förvaltningschefer och ledning.

Strängnäs kommun har tagit beslut om en strategi för jämställd och likvärdig medborgarservice. Länsstyrelsen planerade och genomförde därför i samarbete med kommunen konferensen ”Jämställd medborgarservice i Strängnäs kommun. Hur omsätter vi kommunens strategi för jämställdhet och likvärdig medborgarservice till verklighet?” Dagen riktade sig till politiker, chefer och nyckelpersoner i kommunen. Syftet med konferensen var att genom ökad kunskap och dialog hitta verktyg och få nya idéer för genomförandet av strategin. 13 förvaltningschefer och politiker deltog (åtta kvinnor och fem män).

Utveckla samverkan och samarbete i länet

Länets jämställdhetskommitté, som leds av Länsstyrelsen, har haft tre möten under året. Kommittén har utökats under året eftersom Flens kommun, Munktell Science Park i Eskilstuna och organisationen Humanitas har tillkommit. Även Kriminalvården och Strängnäs kommun har visat intresse för att ingå i kommittén, men har ännu inte utsett någon representant. Av tolv representanter i jämställdhetskommittén är två män.

Länsstyrelsen har tillsammans med Regionförbundet deltagit i det regionala samarbetet Östra Mellansverige (ÖMS). En gemensam ansökan till ESF inom jämställdhetsområdet har diskuterats och planerats.

Katrineholms kommun genomför förvaltningsvis årligen ett uppföljningsseminarium för att som följa upp årets arbete med jämställdhetsintegrering. Länsstyrelsen bidrog till seminariet genom att presentera det regionala perspektivet och delta i en paneldiskussion.

Ta fram jämställdhetsstatistik för länet

Länsstyrelsen har i samarbete med Regionförbundet tagit fram en uppdaterad version av fickstatistiken ”På tal om kvinnor och män”.

Nationella åtaganden

Länsstyrelsen bidrog till planering av, och kostnaderna för, länsstyrelsernas gemensamma aktiviteter kring jämställdhet under Almedalsveckan.

Länsstyrelsen ingick i en arbetsgrupp som i samarbete med Arbetsmiljöverket planerade och genomförde en nationell konferens om jämställdhet och arbetsmiljö ”Genusperspektiv i organisationen gör skillnaden”.

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Länsstyrelsen har i strategin för jämställdhetsintegrering som mål att:

- Det förebyggande arbetet med mäns våld mot kvinnor ska utvecklats.
- Arbetet med våld i nära relationer ska präglas av samordning, samverkan och långsiktighet

Länsstyrelsen har därför under 2015 prioriterat att:

- genomföra aktiviteter som når ut brett i länet och/eller har ett tydligt fokus på förebyggande arbete som är kopplat till jämställdhet
- utveckla arbetet mot prostitution och människohandel i länet
- utveckla samarbetet med aktörer i länet för ökad samordning, samverkan och långsiktighet

Länsstyrelsen ingår i de Länsstyrelsegemensamma nätverken inom området mäns våld mot kvinnor. Länsstyrelsen har också deltagit vid utbildningstillfällen som anordnats i samarbete med Socialstyrelsen.

Länssamverkan mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Länsstyrelsen samordnar en länsövergripande samverkansgrupp mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Samtliga kommuner, Landstinget och ideella organisationer som utför socialtjänst ingår i gruppen (endast kvinnor). Fyra möten har genomförts under året.

Länssamverkan är Länsstyrelsens främsta arena för genomförandet av den externa jämställdhetsstrategin när det gäller det fjärde jämställdhetspolitiska delmålet. Både det förebyggande arbetet och arbetet med att samordna, samverka och skapa långsiktighet behandlas i Länssamverkan.

Inför årets ansökningsomgång gällande utvecklingsmedel från Socialstyrelsen bjöd länsstyrelsen in länets plattformsledare för en gemensam diskussion om behov och eventuella möjligheter till samordning av ansökningarna. Det beslutades att ingen gemensam ansökan skulle utarbetas detta år, men eventuellt nästa år.

Förutom att Länssamverkan är mottagare av det kompetensstöd som Länsstyrelsen erbjuder har bland annat följande ingått i mötena:

Årets arbete har planerats i samråd med Länssamverkan.

Eskilstuna kommun bjöds in till Länssamverkan för att informera om det så kallade VIP-konceptet, ett strukturerat, pedagogiskt grupprogram vars syfte är att förebygga våld i nära relationer för personer med intellektuella/psykiska funktionsvariationer.

Länsstyrelsens arbete med att sprida kunskap om kopplingen mellan jämställdhet och våld i nära relationer har bidragit till att fler kommuner idag i sina handlingsplaner tydligare kopplar samman arbetet med våld i nära relationer med jämställdhet. Inte minst märks detta genom hur man valt att namnge dokumenten. Ett exempel är Gnesta kommun som från att endast tala om våld i nära relationer, ändrat synsätt och numera benämner sin handlingsplan ”…mäns våld mot kvinnor och annat våld i nära relationer”.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Länsstyrelsen har fortsatt arbetet med att utöka kunskaperna hos, och stödja, samordningen mellan länets aktörer. För att nå ut brett i länet har Länsstyrelsen valt att bevilja utvecklingsmedel till, och att praktiskt stödja, Länsföreningen för kvinno- och tjejjourer i Södermanland i genomförandet av två konferenser

- ”Att förhindra hedersvåld och tvångsgifte – en fråga om kunskap och samverkan”. Konferenserna planerades med utgångspunkt från resultaten av de utvärderingar som genomfördes vid tre konferenser 2014. Totalt deltog 142 personer (129 kvinnor och 13 män).

- Kvinnlig könsstympning – en livsfarlig sedvänja för kvinnor och flickor”. 98 personer deltog (87 kvinnor och elva män).

Målgruppen för konferenserna var bred, men den var särskilt riktad till skola och fritids, hälso- och sjukvården, socialtjänst, rättsväsende och frivilliga organisationer. Av de cirka 250 deltagarna vid ovan nämnda aktiviteter arbetar 23 personer på skola/förskola, 39 personer tillhör elevhälsan, 12 personer inom rättsväsendet, 28 personer inom hälso- och sjukvård, 78 personer i socialtjänst och 20 personer i frivilliga organisationer. Fyra politiker deltog. Hela 32 personer från HVB-hem och asylboenden deltog.

Länsstyrelsen har också särskilt stöttat Flens kommun i arbetet med att lyfta in kvinnlig könsstympning i sitt arbete med hedersrelaterat våld och förtryck. Bland annat skedde detta genom att Länsstyrelsen deltog i möte med kommunens ”tillitsgrupp”.

Prostitution och människohandel

Länsstyrelsen samordnar en spetsgrupp för arbetet mot prostitution och människohandel. Spetsgruppen består av representanter för länets kommuner, Polismyndigheten, Migrationsverket, Åklagarkammaren och Landstinget (en man och fem kvinnor). Tre möten har genomförts under året.

Spetsgruppen har tagit fram ett gemensamt kunskapsdokument om prostitution och människohandel för yrkesverksamma som också spridits i länet. Länsstyrelsen ansvarar för uppdatering av dokumentet. Länsstyrelsen har med stöd av Länsstyrelsen i Stockholm genomfört tre utbildningstillfällen om prostitution och människohandel för gode män i Flen, Eskilstuna och Nyköping.

Brottsofferjourerna

I länet finns ett antal brottsofferjourer som också möter mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Brottsofferjourerna ingår inte i Länsstyrelsens samverkansgrupp mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. För att nå ut med kunskap om handboken Våld och de nya föreskrifterna valde Länsstyrelsen att delta i brottsofferjourernas nationella samordnarkonferens dit också brottsofferjourer från länet bjöds in. Länsstyrelsens roll vid konferensen var att utbilda om handboken Våld och de nya föreskrifterna. 70 personer (ca 60 kvinnor och tio män) deltog vid konferensen.

Kompetensstöd våld i nära relationer

Länsstyrelsens återrapportering av uppdraget sker genom en rapport till Socialstyrelsen och en ekonomisk redovisning. Nedan följer en sammanställning av de viktigaste resultaten.

Under 2014 var Länsstyrelsen huvudfokus utbildning kring särskilt utsatta grupper och bedömningsmetoden FREDA. Länsstyrelsens kartläggning och Socialstyrelsens öppna jämförelser 2014 visade att några kommuner i länet inte använder bedömningsmetoder i sitt arbete. Därför fortsatte Länsstyrelsen arbetet med FREDA även under 2015. Tre utbildningstillfällen om hur man konkret använder instrumenten genomfördes. Målgrupperna har varit länets kommuner och kvinnojourer. Totalt har 37 personer (samtliga kvinnor) från länets kommuner och kvinnojourer deltagit vid utbildningarna.

Länsstyrelsen har också särskilt arbetat med att i länet förankra den uppdaterade handboken ”Våld” med tillhörande föreskrifter och allmänna råd. Utbildningarna har planerats och genomförts i samarbete med två av länets kommuner. Totalt har ca 40 personer (en man och 39 kvinnor) från främst länets kommuner och kvinnojourer, men även frivården och andra ideella föreningar, tagit del av informationen.

I övrigt har kompetens och metodstödet erbjudits via Länsstyrelsens samverkansgrupp mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer och genom löpande processtöd till kommuner och kvinnojourer som efterfrågat detta.

Återrapportering regleringsbrev

Tabell 7.1

Kostnader/intäkter för område Jämställdhet	2015	2014	2013
Verksamhetskostnader inkl. OH[1] (tkr)	**2 312,8**	**2 036,9**	**2 011,2**
varav ramanslag 5:1, netto (tkr)	717,0	649,5	552,9
varav övrig finansiering (tkr)	1 520,8	1 376,5	781,0
Andel av länsstyrelsens totala verksamhetskostnader (%)	1,73	1,63	1,62
Verksamhetsintäkter	**1 046,5**	**882,5**	**1 097,0**

[1)] Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11)
Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Kommentarer Tabell 7.1
Verksamhetskostnaderna har ökat jämfört med tidigare år.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

1. Länsstyrelsen ska integrera ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta kvinnors och mäns samt flickors och pojkars villkor

Länsstyrelsen har under året arbetat med att ytterligare integrera jämställdhet i Länsstyrelsens ordinarie styrsystem. Direktiven för verksamhetsplanering har förtydligats och har på ett tydligare sätt inlemmats i enheternas handlingsplaner. Det förväntade resultatet av detta är att Länsstyrelsens arbete med att integrera jämställdhet i den egna verksamheten ännu tydligare blir en uppgift för hela myndigheten att lösa, och inte en fråga för den funktion som har i uppgift att stödja arbetet.

Två internutbildningar har genomförts för totalt 19 nyanställda. Utbildningarna har på ett tydligare sätt sammankopplat övriga diskrimineringsgrunder med jämställdhetsintegreringen och visar hur olika maktordningar samverkar.

Jämställdhet har integrerats i hela processen med att ta fram en ny utställning till naturum. Redan i planeringsstadiet fördes diskussioner med natur- och miljöenheten och särskild sakkunnig i jämställdhet. Diskussionerna resulterade i att man i upphandlingens kravspecifikation angav att utställningen ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Särskild sakkunnig har också deltagit i möte med utställningsproducenterna då jämställdhetsperspektivet diskuterades.

Personalfunktionen har haft ett tydligt jämställdhetsperspektiv i arbetet med att utveckla det kvalitativa arbetsmiljöarbetet. Särskild sakkunnig har involverats i arbetet och kommit med synpunkter.

Länsstyrelsens personalfunktion deltog i konferensen ”genusperspektiv i organisationen gör skillnad” som anordnades av Länsstyrelserna och Arbetsmiljöverket.

Uppdraget med föräldrastödsamordning har ett tydligt jämställdhetsperspektiv. Se vidare under avsnittet om folkhälsa.

2. Länsstyrelsen ska genomgående analysera och presentera individbaserad statistik med kön som övergripande indelningsgrund om det inte finns särskilda skäl mot detta

Natur- och miljöenheten har inom några av programområdena vid naturum Stendörrens sommarprogram tagit fram statistik med kön som indelningsgrund. Könsfördelningen är jämn inom flera av de områden där statistiken har delats upp efter kön. Någon analys har inte gjorts när det gäller de områden där könsfördelningen inte är jämn.

När det gäller området miljösamverkan har också könsuppdelad statistik tagits fram. Tydliga könsskillnader finns. Ingen analys av resultaten har gjorts.

På personalfunktionen är statistik som rör anställda och sjukfrånvaro könsuppdelad.

Inom arbetet med mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer samlas uppgifter om antal kvinnor respektive män in när det gäller andelen deltagare vid konferenser. Det har varit en kraftig överrepresentation av kvinnor vid samtliga aktiviteter. Länsstyrelsens förhoppning är att arbetet med jämställdhetsintegrering ska ge effekter så att frågor om mäns våld mot kvinnor blir en fråga för alla och inte enbart för kvinnor. För statistiska data, se vidare avsnittet om jämställdhet.

Nationella minoriteter och mänskliga rättigheter

VOLYMER OCH KOSTNADER Avser verksamhet 81* och 82*	2015	2014	2013
Årsarbetskrafter män	0,05	0,10	0,05
Årsarbetskrafter kvinnor	0,61	0,32	0,02
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,47	0,30	0,04
Verksamhetskostnad inkl. OH (tkr) totalt	691	372	111
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	0,52	0,30	0,09
Antal ärenden, inkomna och upprättade	14	0	1
Antal beslutade ärenden	5	0	0
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	2 652	2 642	2 722

Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Länsstyrelsen i Södermanlands län har under 2015 ökat ambitionen inom området mänskliga rättigheter, icke-diskriminering och nationella minoriteter *vilket framgår av tabellerna ovan*. Ett långsiktigt och strategiskt arbete har påbörjats för att integrera dessa perspektivfrågor i länsstyrelsens övriga verksamheter. För arbetet med tvärsektoriella frågor, däribland perspektivfrågorna i 5 § och 5a § länsstyrelseinstruktionen, finns en tvärsektoriell styrgrupp i vilken enhetschefer ingår och leds av länsrådet.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Länsstyrelsen i Södermanlands län har i allt väsentligt följt den MR-strategi som togs fram 2014. Fortsatt arbete med att integrera frågorna i Länsstyrelsens verksamhet har skett genom att vi under året har:

- Utsett stödpersoner för integreringsarbetet
- Genomfört utbildningar i MR-frågor och nationella minoriteter för all personal
- Modifierat styrdokument för verksamhetsplanering
- Kvalitetssäkrat rekryteringsprocessen i syfte att öka mångfalden

En handlingsplan för arbetet med nationella minoriteters rättigheter har tagits fram. Länsstyrelsen i Södermanlands län synes här vara en av de första i landet bland länsstyrelserna.

Länsstyrelsen har beslutat att ingå i samverkan med landstinget i Sörmland och länets förvaltningskommuner där det egna minoritetsspråket ska kunna användas i kontakter med myndigheter. Från och med 2016 kommer Länsstyrelsen gemensamt med landstinget att flagga med minoriteternas flaggor på deras officiella flaggdagar.

I den för nyanställda obligatoriska utbildning i jämställdhetsintegrering behandlas diskrimineringsgrunderna som en del. Den tar även upp vilka skyldigheter arbetsgivaren har vid t.ex. trakasserier. Utbildningen har genomförts två gånger under året.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har dessutom medverka på FN-dagen den 24 oktober och inför FN-förbundet i Nyköping talat om Länsstyrelsens uppdrag gällande mänskliga rättigheter och icke-diskriminering.

Återrapportering regleringsbrev

90. Länsstyrelserna ska redovisa hur Sveriges rättsliga åtaganden om icke-diskriminering och mänskliga rättigheter belyses, analyseras och beaktas i den egna verksamheten i enlighet med 5 § punkten 5 i förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion samt bedöma resultatet av detta. Redogörelsen ska innehålla information om bl.a. hur länsstyrelserna har samarbetat med andra berörda myndigheter samt vilka åtgärder som har vidtagits för att stödja kommunernas arbete med dessa frågor.

Åtgärder som har vidtagits för att genomföra uppdraget att samordna och utveckla länsstyrelsernas arbete för mänskliga rättigheter ska redovisas särskilt.

Nätverk

Länsstyrelsen i Södermanlands län har under året deltagit i det länsstyrelsegemensamma nätverket, MR-nätverket, under ledning av Länsstyrelsen i Dalarna och avser att fortsatt delta i detta arbete. Inom ramen för detta nätverk är en vägledning under framtagande i hur länsstyrelserna kan arbeta med integrering av mänskliga rättigheter i verksamheterna. Ett dialogmöte med projektledningen för MR-nätverket om hur integreringsarbetet genomförts och hur det fortsatta integreringsarbetet kan utvecklas har genomförts.

Utbildning

Länsstyrelsen har deltagit i den pilotutbildning som under 2015 har tagits fram av Uppsala universitet, vilka har ett särskilt uppdrag att ta fram en MR-utbildning för offentligt anställda. Avsikten är att ta fram en grundutbildning i MR för de personer som särskilt jobbar med MR-frågor, och den är utöver den webbutbildning som Stockholms universitet tar fram för alla statsanställda.

Utveckling

För integrering av mänskliga rättigheter i den egna verksamheten har Länsstyrelsen under år 2014 tagit fram en strategi vilken gäller för åren 2015 och 2016. I strategin har fyra utvecklingsområden valts ut

- att utse stödpersoner
- kompetens-utveckling av personal om vad mänskliga rättigheter är
- urval av verksamheter för fördjupat arbete, samt
- styrdokument.

Två stödpersoner har utsett på Länsstyrelsen. Deras uppdrag är dels att utveckla metoder, verktyg och arbetssätt för verksamhetsintegrering, dels att delta i det länsstyrelsegemensamma MR-nätverket. En obligatorisk förvaltningsutbildning för nyanställda genomförs enligt plan en till två gånger per år. Utbildningen har reviderats och innehåller numera en del om vad mänskliga rättigheter är och regelverket kring detta samt hur man som anställd bör förhålla sig till dessa frågor. Där redogörs även för diskrimineringsgrunderna. En obligatorisk grundutbildning för all personal har dessutom genomförts under året. Även denna har

redogjort för diskrimineringsgrunderna och hur länsstyrelsen kan arbeta med icke-diskriminering. Materialet som användes finns tillgängligt på Länsstyrelsens intranät.

Inom djurskyddsområdet används numera motiverande samtal i dialog med djurägarna. Detta avser bemötandefrågor och har införts efter att personalen deltagit i ett forskningsprojekt vid Linköpings universitet.

För planering av verksamheterna använder Länsstyrelsen ett särskilt styrdokument, VP-direktiv. För 2015 var ett av Länsstyrelsens prioriterade områden arbetet med mänskliga rättigheter och ett av Länsstyrelsens övergripande mål är bemötande. Samtliga verksamheter har därmed i sina handlingsplaner beskrivit på vilket sätt de avser att arbeta med dessa perspektivfrågor. I direktiven för planeringen av verksamheten 2016 har kravet på verksamheterna skärpts genom att samtliga konkret ska beskriva hur perspektivfrågorna ska beaktas, vilket resultat som förväntas och på vilket sätt det ska följas upp. Åtagandena följs upp tertialvis.

Under 2015 har Länsstyrelsen i Södermanlands län genomfört ett omfattande värdegrundsarbete. Inom ramen för detta har frågan om icke-diskriminering lyfts bl.a. i så kallade Casediskussioner. Ytterligare beskrivning av värdegrundsarbetet finns under avsnittet organisationsstyrning.

Nationella minoriteter

Arbetet med implementering av nationella minoriteters rättigheter är ett led i arbetet med icke-diskriminering och mänskliga rättigheter.

I Södermanlands län är tre kommuner, Eskilstuna, Oxelösund och Trosa samt landstinget Sörmland finska förvaltningsområden. Det innebär att också Länsstyrelsen i Södermanlands län har utökade skyldigheter vad avser den sverigefinska minoritetsgruppen, t.ex. ska man kunna få hjälp på sitt modersmål.

Under 2015 har en handlingsplan tagits fram för att säkerställa att Länsstyrelsen uppfyller kraven i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. I handlingsplanen har fyra utvecklingsområden valts ut

- kunskap om nationella minoriteters rättigheter
- rutiner
- språkkompetens och
- information till de nationella minoriteterna

Av de utpekade utvecklingsområdena har flera åtgärder redan genomförts och andra påbörjats. I det obligatoriska introduktionsprogrammet för nyanställda ingår numera en del om nationella minoriteters rättigheter och icke-diskriminering. I syfte att öka alla anställdas kunskaper om nationella minoriteters rättigheter och myndighetens skyldigheter har en presentation av handlingsplanen och regelverket bakom denna genomförts vid en personalinformation. Information har även publicerats på Länsstyrelsens intranät.

Rutiner för att säkerställa att Länsstyrelsen kan handlägga ärenden på minoritetsspråk har påbörjats. Avsikten är att detta arbete ska vara klart hösten 2016.

Vid rekryteringar använder Länsstyrelsen kompetensbaserad rekrytering. Den kompetensbaserade rekryteringen innefattar en analys kring behov av personer med språkkunskaper på varje enhet. Rekrytering av personer med kunskap i finska ska främjas i myndighetens annonser.

När det gäller det externa arbetet har Länsstyrelsen beslutat att ingå i samverkan med landstinget Sörmland och länets förvaltningskommuner. Länsstyrelsen kommer också från och med 2016 att gemensamt med landstinget Sörmland flagga med minoriteternas flaggor på deras officiella flaggdagar.

Övrigt

I länets jämställdhetskommitté ingår numera även representerade aktörers mångfaldsstrateger. I kommittén ingår förutom länsstyrelsen också fyra kommuner, polisen, landstinget, Regionförbundet Sörmland, Sörmlandsidrotten och antidiskrimineringsorganisationen Humanitas. Kommittén har haft tre möten under året.

En konferens kring könsstympning och två utbildningar kring hedersrelaterat våld har genomförts. Tre utbildningar om prostitution och människohandel har genomförts för främst överförmyndare och gode män för ensamkommande flyktingbarn, ca 70 deltog.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

3. Länsstyrelsen ska vid beslut och andra åtgärder som kan röra barn analysera konsekvenserna för dem och därvid ta särskild hänsyn till barns bästa

I Länsstyrelsens uppdrag ingår att integrera de mänskliga rättigheterna genom att belysa, analysera och beakta rättigheterna i den egna verksamheten. Länsstyrelsens Verksamhetsplan för 2015 har mänskliga rättigheter som ett av länsstyrelsens prioriterade områden. Här ingår bland annat barns rättigheter. Uppdraget i verksamhetsplanen till samtliga enheter är att de ska integrera rättighetsfrågorna i sin verksamhet.

Exempel på genomförda insatser med barnperspektiv:

Fortsättning under 2015 på integrationsprojektet ”Stärkt kvalité i mottagandet av ensamkommande barn” som genomfördes 2013-2014. Rapporten ”Nyanlända barn och elever – goda pedagogiska och sociala exempel i Södermanlands län 2015”, innehåller goda exempel på projekt och insatser för nyanlända barn och ungdomar, till exempel Språkfrämjande ridskoleverksamhet (Vingåker), Starboard och etnomatematik (Eskilstuna) och Internationella klassen (Katrineholm).

”Föräldrastöd till tonårsföräldrar – en kartläggning av arbetet i Södermanlands län”, är ett kunskapsunderlag inför planeringen av Länsstyrelsens arbete med föräldrastöd enligt RB 2014. Länsstyrelserna ska 2014-2017 stödja kommuner, landsting och andra föräldrastödjande aktörer för att utveckla ett kunskapsbaserat, samordnat och långsiktigt stöd till föräldrar med barn i tonåren.
Länsstyrelsen i Södermanland har även genomfört en liknande kartläggning i Västmanland på uppdrag av Länsstyrelsen i Västmanlands län.

”Kunskapsdokument för yrkesverksamma som kommer i kontakt med människohandel och prostitution”. I rapporten finns flera avsnitt som har särskild inriktning på barn.

Inom Kulturmiljöområdet har Länsstyrelsen i samarbete med Trosa kommun iordningställt ett gravfält som ursprungligen planerades för byggnation av bostäder men istället kommer att användas till bl.a. skolundervisning. Under 2015 har ett uteklassrum färdigställts i samråd med Länsstyrelsen. Se mer under verksamhetsområde Kulturmiljö.

Projektet ”Vårda och visa hällristningar i Södermanlands län” bekostas av Länsstyrelsen och har Sörmlands Museum som huvudman. Släbroristningen i Nyköpings kommun, lyfts fram eftersom hällristningarna har ”adopterats” av lärare och elever på mellanstadiet i den närbelägna Släbroskolan. Läs mer under avsnittet kulturmiljö.

Naturum Stendörren har sedan många år en väl fungerande verksamhet där skolklasser och barnfamiljer är en viktig målgrupp. Under 2015 har en ny utställning på Naturum Stendörren upphandlats. Den nya utställningen som kommer att invigas i maj 2016 kommer att innehålla interaktiva inslag riktade till barn.

Lägerskolan som Nyköpings kommun driver på Sävö främst för årskurs 5-6 men även för högstadiet och gymnasiet har under 2015 genomförts i samarbete mellan Länsstyrelsen och kommunen.

4. Länsstyrelsen ska vid samråd, beslut och andra åtgärder verka för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning

Inkluderande kommunikation

All kommunikation ska vara inkluderande och inte utestänga grupper eller personer i samhället. Under 2015 har vi fortsatt att prioriterat vår externa webbplats som informationskanal eftersom många inleder sin kontakt med Länsstyrelsen via webben. Webbutvecklingen sker i samverkan mellan samtliga länsstyrelser och webbplatsen ingår i Funka.nu:s långsiktiga certifieringsprogram och genomgår årliga kontroller. Vi strävar efter att webbplatsen ska uppfylla riktlinjerna för tillgänglighet (WCAG 2.0) och Post- och telestyrelsens (tidigare e-delegationens) webbriktlinjer.se.

Även vårt intranät är byggt på gemensam intranätplattform för länsstyrelserna och introducerades 2013. Intranätet är byggt med ambitionen att klara Wcag (Web content accessibility guidelines) 2.0. Tre medarbetare som arbetar med kommunikation och webb har under året deltagit i en konferens kring Inkluderande kommunikation som Länsstyrelsens stod värd för och som bland annat behandlade tillgänglighetsaspekten.

I Platina finns färdiga mallar framtagna som är klarspråksgranskade. Vi har mallar för bekräftelsebrev, komplettering, en generell beslutsmall som i stort sett bara består av rubriker och överklagandehänvisning. Det finns beslutsmallar framtagna för specifika verksamhetsområden t.ex. kameraärenden, inom djurskydd, kulturmiljö och naturmiljöområdet.

Klarspråk

Länsstyrelsen har tidigare vid flera tillfällen genomfört klarspråksutbildningar. Även om inga särskilda aktiviter genomförts under 2015 har arbetet med att säkerställa klarspråk fortsatt på enheterna. Samtliga enheter arbetar på ett eller annat sätt med att skriva enkla och begripliga motiveringar till beslut. I detta sammanhang kan det vara värt att notera att vi i årets brukarundersökning genomgående får goda resultat när det gäller tydliga och förståliga beslut vilket kan ses som ett resultat av tidigare års medvetna satsningar.

Övrigt

Stendörren är ett av länets mest besökta naturreservat. Reservatet är också ett naturrum. I reservatet finns en besöksstig med utställning vilken förnyats under 2015. Genom att integrera ramper på ett naturligt sätt i miljön kan alla besökare gå samma väg för att ta del av

utställningen. På så sätt tillgängliggörs naturumet på ett bättre sätt för personer med fysisk funktionsnedsättning.

5. Länsstyrelsen ska integrera de mänskliga rättigheterna i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta rättigheterna i den egna verksamheten, särskilt skyddet mot diskriminering

Se återrapportering av RB-uppdrag 90 men också kommentarer till tabellen Nationella minoriteter och mänskliga rättigheter.

Integration

VOLYMER OCH KOSTNADER Avser verksamhet 85*	2015	2014	2013
Årsarbetskrafter män	0,28	0,06	0,00
Årsarbetskrafter kvinnor	2,43	3,11	2,77
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,95	2,30	1,91
Verksamhetskostnad inkl. OH (tkr) totalt	2 723	3 808	3 502
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	2,04	3,05	2,81
Antal ärenden, inkomna och upprättade	47	45	44
Antal beslutade ärenden	47	29	10
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	9	15	8
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	33

Andel av total verksamhetskostnad inkl OH exkl. resurssamverkan.

Länsstyrelserna ska kommentera ovanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Kommentarer till tabellen

Tre personer har under året i varierande utsträckning arbetat med integrationsfrågor. På grund av sjukdom minskade den ordinarie personalens årsarbetskraft under året. En vikarie sattes dock in under tre månader och detta möjliggjorde en projektansökan för ett projekt inriktat mot ideell sektor. Ursprungligen var planen att arbetet inriktat mot den ideella sektorn skulle ha bedrivits av ordinarie personal.

Den ansträngda personalsituationen i kombination med den akuta flyktingsituationen ledde till att planerade insatser i länet inte kunde genomföras.

En årsarbetskraft arbetade uteslutande med ett externt finansierat projekt om goda integrationsexempel i skola och inom frivilligsektorn. Detta projekt föranleddes av skolornas uttryckliga behov av ökad kunskap om nyanlända elever. Projektet avslutades vid halvårsskiftet, men en kortare förlängning skedde med inriktning på hur Regionförbundet skulle kunna vidareutveckla en av idéerna som framkommit under projekttiden, nämligen vidareutbildning och stärkande av studiehandledarnas yrkesroll och situation.

Studiehandledare är viktiga för skolelever i allmänhet och för nyanlända elever i högre åldrar i synnerhet. Att snabbt få stöd ökar möjligheten att gå vidare utifrån sina utgångspunkter.

Länsstyrelsen har börjat arbete med en ny struktur i ärendehanteringen, där flera ärenden än tidigare registreras. Detta får också till följd att antalet beslutade ärenden ökar.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Det viktigaste för integrationen är möjligheten att försörja sig själv. Under flera år har Länsstyrelsen ägnat särskild uppmärksamhet åt nyanlända som yrkesmänniskor. Under det senaste året har projektet ”Konsten att delta” drivits av Eskilstuna kommun för att uppmärksamma och underlätta utrikes födda och nyanlända kulturarbetares möjligheter att komma in på den svenska kulturscenen. Projektet har drivits tillsammans med Arbetsförmedlingen i Eskilstuna kommun och har rönt viss uppmärksamhet och en hel del goda resultat. Flera av kulturarbetarna har fått jobb och värdefulla kontakter. Värdefulla kontakter har även kulturinstitutionerna fått. Integration är ömsesidigt och ett mål med

projektet är att berika den svenska kulturvärlden. Under året har Länsstyrelsen stöttat projektet genom att initiera en dokumentation av projektet. Som ett resultat av Länsstyrelsen satsning kommer i sommar en bok att ges ut som handlar om projektet och problematiserar relevanta frågeställningar inom området.

Indikatorer

Integration utgiftsområde 13[1)]

Nyanlända	2015	2014
Andel framförhandlade anvisningsbara platser i förhållande till länstalet %	13	27
Asylsökande ensamkommande barn	2015	2014
Andel framförhandlade asylplatser i förhållande till länets fördelningstal %	90	67

1) Se avsnitt Resultatredovisning, avsnitt indikatorer

Källa: Arbetsförmedlingen, Länsstyrelsen i Jönköpings län och PACTA (länsstyrelsernas redovisningssystem för överenskommelser av nyanlända samt ensamkommande barn)

Kommentar kring ovanstående indikatorer

Nyanlända

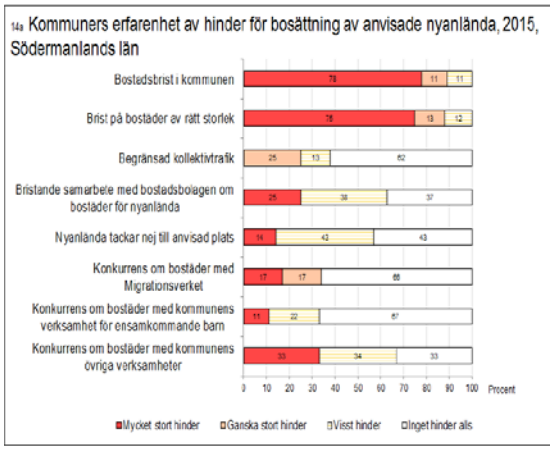
Uppdrag 78: Mottagande av vissa nyanlända invandrare, redovisas i särskild ordning genom Länsstyrelsen i Jönköpings län.

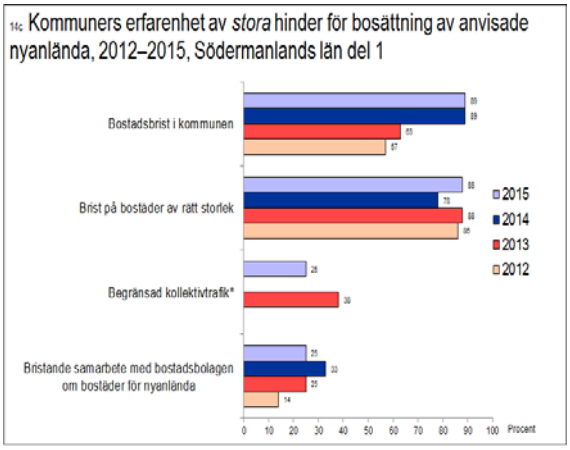
Samtliga kommuner i länet har tecknat överenskommelser om flyktingmottagande. Överenskommelserna gäller endast anvisningsbara platser och inte den förväntade inflyttningen av nyanlända som ordnar boende på egen hand. Med anvisningsbara platser menas att kommunerna har förbundit sig att ordna en bostad åt de personer som anvisats en plats. Det är bra att indikatorerna nu har anpassats till innehållet i överenskommelserna så att de enbart handlar om anvisningsbara platser. Så länge platserna inte beläggs eller inte motsvaras av verkliga platser är ändå inte målet nått, varför andelen ianspråktagna platser också borde utgöra en indikator.

Andelen framförhandlade anvisningsbara platser i förhållande till länstalet har minskat från år 2014 till år 2015. Detta beror för det första på att länstalet steg kraftigt mellan åren 2014 och 2015. Länstalet för år 2016 är betydligt lägre eftersom det i den nya beräkningsmodellen tas ökad hänsyn till självbosättning. Huvudvariablerna i modellen är arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek samt sammantaget mottagande av nyanlända och asylsökande som vistas i länet.

Det andra skälet till att andelen framförhandlade anvisningsbara platser i förhållande till länstalet har minskat är att inriktningen för överenskommelsearbetet varit att öka måluppfyllelsen i att fylla platserna snarare än att i att nå länstalet. Till och med september månad är måluppfyllelsen 44 procent, vilket tyder på att den vid årets slut kommer att överskrida fjolårets tillika 44 procent.

De faktiska skälen till att så få har anvisats till Södermanlands län är som tidigare år bostadsbristen, vilken dock tilltar. Den omfattar nu samtliga nio centralorter i länet. Liksom tidigare råder det också brist på bostäder av lämplig storlek. Bägge skälen illustreras tydligt i årets META- enkät (Enkät om mottagande och etablering av nyanlända, Länsstyrelsen).

Asylsökande ensamkommande barn

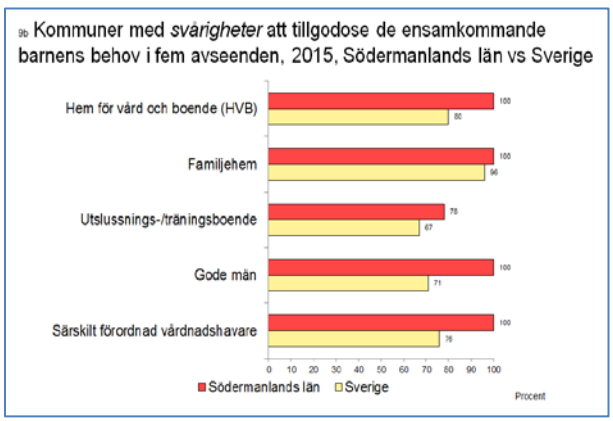
Uppdrag 82: Mottagande av ensamkommande barn, redovisas i särskild ordning genom Länsstyrelsen i Jönköpings län.

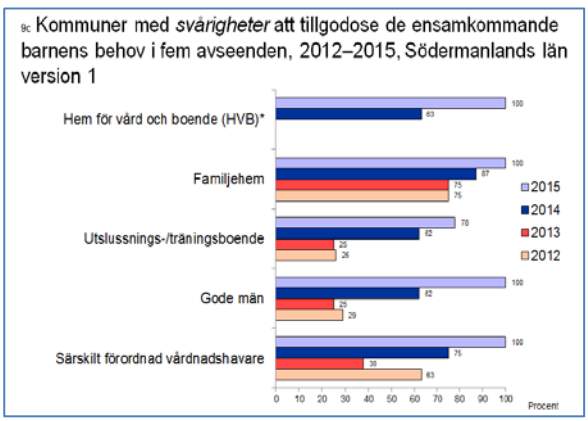
Samtliga kommuner i länet har nu tecknat överenskommelser om mottagande av ensamkommande barn. Överenskommelserna om asylplatser har betydelse för den ordning i vilken barnen anvisas till kommunerna. Utan överenskommelse saknar kommunen möjlighet att påverka exempelvis kön och ålder på dem som anvisas.

Den lag som trädde ikraft den 1 januari 2014 och gav Migrationsverket utökade möjligheter att anvisa ensamkommande barn till alla kommuner i Sverige är den viktigaste faktorn för utsikterna att nå överenskommelser i enlighet med fördelningstalet för asylplatser. Begränsningen utgörs av kommunernas faktiska möjligheter att starta nya HVB och rekrytera familjehem. Det tar tid att starta ett gruppboende och med osäkra prognoser är det svårt att planera framåt.

I årets META- enkät (Enkät om mottagande och etablering av nyanlända, Länsstyrelsen) framgår tydligt att kommunerna i länet upplever betydligt större svårigheter än riksgenomsnittet när det gäller boendefrågor inklusive utslussnings- och träningslägenheter, men även när det gäller rekrytering av gode män och särskilt förordnad vårdnadshavare.

Under de två senaste åren har svårigheterna tilltagit i Södermanlands län, vilket naturligvis har att göra med ökningen av antalet barn i kombination med en tilltagande brist på billiga och små hyresrätter.

Överenskommelser om platser för barn med uppehållstillstånd har betydelse för den ekonomiska hanteringen i kommunen. Återsökning av kostnader och inhämtande av kunskaper om regelverk är resurskrävande. Här bistår Länsstyrelsen med att anordna ersättningsseminarier och workshops i samarbete med Migrationsverket. Allt fler kommuner avsätter mer resurser på återsökningar, vilken delvis är ett resultat av länsstyrelsens och Migrationsverkets gemensamma och återkommande informationsmöten.

Återrapportering regleringsbrev

79. Ersättning enligt 37 § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar finansieras från anslag 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande* under utgiftsområde 13. Insatser enligt 37 § som syftar till att underlätta bosättning och väsentligt öka kommunernas beredskap och mottagningskapacitet ska ges särskilt hög prioritet. Länsstyrelsen i Jönköpings län ska efter att övriga länsstyrelser har fått tillfälle att yttra sig besluta om hur stor del av anvisade medel som ska fördelas för disposition av respektive länsstyrelse.

Ersättning enligt 37 a § förordningen om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar finansieras från anslag 1:1 *Integrationsåtgärder* under utgiftsområde 13.

Länsstyrelserna ska redovisa för vilka olika insatser som ersättning enligt ovan nämnda förordning lämnas samt en bedömning av resultaten. Anvisningar för redovisningarna lämnas av Länsstyrelsen i Jönköpings län.

§ 37-ansökningar 2015 - sökta och beviljade medel

Län	Kommun	Sökt insats	Sökt belopp, kr	Beviljat belopp, kr
Södermanland	Eskilstuna	Idéburen sektor	1 777 856	1 777 856
	Eskilstuna	Konsten att delta	100 000	87 469
	Vingåker	Bosättningsstrateg	767 000	312 144
		Summa:	2 644 856	2 177 469

Medlen har under senare år företrädesvis beviljats till större länsövergripande projekt.

Idéburen sektor:
Syftet med projektet är att fler nyanlända ska kunna finna en egen bostad i länet samt att underlätta social integration. För kommunerna är det svårt att ordna boenden åt nyanlända. De anvisningsbara platserna är få och utsikterna att öka dem är små. Därför finns det anledning att i stället försöka öka möjligheterna för de nyanlända att ordna egna boenden. I likhet med det faktum att majoriteten av jobben på arbetsmarknaden tillsätts genom kontakter kan man gissa att möjligheterna att finna en bostad också underlättas av ett stort kontaktnät. Det finns också exempel i länet på att fler nyanlända har lyckats ordna bostäder eller fått hjälp med det genom kontakter. Metoden är att med hjälp av idéburen sektor underlätta för nyanlända att snabbt få direktkontakt med etablerade människor i länet.

Konsten att delta:
Projektet har löpt under ett antal år och går ut på att utrikesfödda kulturarbetare ska få kontakt med kulturlivet i Sverige. Därigenom ökar chanserna för dem att få arbete och samtidigt

berikas det svenska kulturlivet. Årets medel ska användas till anställning av en skribent som ska sammanfatta ”Konsten att delta” i bokformat och skriva debattartiklar.

Bostadsstrateg:
Syftet med insatsen är att kartlägga idag o- eller underutnyttjade bostäder och bostäder möjliga att relativt enkelt iordningställa eller frigöra samt att i dialog motivera fastighetsägare att ta tillvara möjligheten att göra så och få bostäder uthyrda. Arbetet ska också leda till att öka medvetenheten kring bostadsbristen på orten samt skapa mötesforum för aktörer med gemensamma nämnaren – att bygga bostäder.

Bedömningen av projekt som är avslutade har ännu inte hunnit göras.
Redovisningen av § 37 a- medel sker i särskild ordning och görs av Länsstyrelsen i Jönköpings län under våren 2016.

Organisationsstyrning

Under 2015 har Länsstyrelsen genomfört ett omfattande utvecklingsarbete genom projektet *V4 - Verksamhetsutveckling med avstamp i gemensam vision, verksamhetsidé och värdegrund*. Projektet sträcker sig över två år, 2015-2016 och syftar ytterst till att öka kännedom och förtroende för Länsstyrelsen samt att öka vi-känsla, trygghet och stolthet internt.

Ett effektivt och hållbart samarbete i en organisation bygger bland annat på gemensamma värderingar och en gemensam vision. Är vi samstämmiga internt så gör det oss tydliga utåt. I projektet har vi utgått från den gemensamma värdegrunden för de statsanställda och de sex principer som presenteras där:

- Demokrati
- Legalitet
- Objektivitet
- Fri åsiktsbildning
- Respekt för lika värde, frihet och värdighet
- Effektivitet och service

Länsstyrelsen menar att en väl genomarbetad, känd och förankrad vision, verksamhetsidé och värdegrund är viktiga byggstenar för att utveckla myndighetens arbete. Det handlar såväl om service, bemötande och tillgänglighet som om att utveckla våra interna processer och vårt medarbetar- och ledarskap.

Aktiviteter och resultat

Ett första steg har varit att göra den gemensamma statliga värdegrunden känd och levande i organisationen och visa på vilket sätt den har bäring på våra långsiktiga mål. Något som vi bedömer att vi lyckats med enligt den återrapportering som skett från enheter och medarbetare och enligt den enkät som medarbetarna besvarat. Under 2015 har projektet involverat samtliga medarbetare i breda dialoger både om Länsstyrelsen som myndighet, utifrån uppdragen, och om de anställda som individer. Det har handlat om att diskutera och utforska vilka vi är, vad vi står för och vilka värden som är viktiga för oss.

Samtliga chefer har haft ett särskilt ansvar att driva processen och göra ett antal övningar på sina funktions- eller enhetsmöten. Under 2015 så ägnades flera personalinformationer åt att gå igenom den gemensamma värderunden för statsanställda och diskutera ”case” med utgångspunkt i de sex principerna. Länsstyrelsen har även haft en föreläsare från Skattemyndigheten som berättade om deras förändringsresa samt diskuterat vilka kärnvärden vi vill verka utifrån.

Projekt V4 och värdegrundsfrågor har tagits upp på de ledarforum som myndigheten arrangerar för alla chefer 4 gånger om året och Länsstyrelsen har även haft en heldag för personalen med föreläsning och så kallat forumspel med fokus på förändringsprocesser: vilka är vi till för, vilka vi vill vara och hur vi kommer dit?

Arbetet med projekt V4 har resulterat i att Länsstyrelsens personal och chefer har fått god kännedom om den gemensamma värdegrunden för de statsanställda och en ökad medvetenhet kring vikten av värdegrundsfrågor för Länsstyrelsens utveckling. Vidare har Länsstyrelsen lagt fast en vision och tre kärnvärden som ska kännetecknа och genomsyra vår verksamhet.

Den nya visionen är *Hållbar utveckling ger framtiden möjligheter i ett Södermanland för alla* och kärnvärdena är: helhetssyn, ansvar och respekt. Sammanfattat i devisen ”vi har d”. D är Södermanlands länsbokstav. Under 2016 kommer vi att fortsätta arbetet med att implementera vision och kärnvärdena med fokus på medarbetarskap och fortsatt verksamhetsutveckling.

Personaluppgifter

Enligt kraven i FÅB 3 kap 3§ ska myndigheter redovisa de åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa att kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som avses i 1§ första stycket. I redovisningen ska det ingå en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter. (Förordning 2008:747)

Återrapportering

Redovisa en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter.

Ledarskapsperspektiv

Under 2015 har Länsstyrelsen haft ledarskap som särskilt fokusområde. Målet har varit att stärka cheferna ytterligare i sin ledarroll. En framgångsrik arbetsplats förutsätter dialog mellan chefer och medarbetare som utgår från respekt och förståelse för olika roller, befogenheter, skyldigheter och rättigheter. Därför har utbildningsinsatser riktats till myndighetens chefer kring ledarskap under 2015. Insatserna har kombinerats med det omfattande värdegrundsarbete som myndigheten har genomfört under året. Mer information om värdegrundsarbetet redovisas under kapitlet Organisationsstyrning. Vidare har personalfunktionen under året tagit fram en särskild introduktionsstruktur för nya chefer.

Samtliga chefer har under året fått kompetensutveckling inom följande områden:

- Värdegrund
- Ledarskap kontra chefskap
- Hälsofrämjande ledarskap
- Praktisk arbetsrätt (arbetsgivarrollen)
- Ledarskapets betydelse och ansvar i planeringsarbete och målkvalitet

Två chefer från Länsstyrelsen har deltagit i den länsstyrelsegemensamma ledarutbildningen och tre chefer har gått en särskild ekonomiutbildning för chefer.

Medarbetarperspektiv

Länsstyrelsen har som mål att ha engagerade och motiverade medarbetare som trivs på sin arbetsplats. Som en del i att nå målet har arbetsmiljö- och kompetensutvecklingsarbetet varit i fokus under året. Myndigheten har i olika aktiviteter också lyft förbättringsåtgärder baserat på resultaten från medarbetarenkäten.

Verksamheten har fortsatt arbetet med sina handlingsplaner utifrån resultatet i den medarbetarenkät som genomfördes 2014. Handlingsplanernas utgångspunkt är gemensamt förbättringsarbete och fokus på att behålla det som är bra. Resultatet från medarbetarenkäten har påverkat Länsstyrelsens fokusområden och målformulering som stöd för utvecklings- och förbättringsarbete.

Under året har c:a 40 rekryteringar genomförts. I de flesta rekryteringar har det funnits många sökande med den kompetens som eftersökts. Under året har dock två rekryteringar fått avbrytas i brist på tillräckligt kvalificerade sökande, en beredskapshandläggare och en jakthandläggare.

Myndigheten har haft fortsatt fokus på kompetensbaserad rekrytering och ett utvecklingsarbete kring intervjufrågor och behovsanalys har genomförts under året för att stödja kompetensförsörjningsprocessen. I syfte att utveckla rekryteringarna ytterligare har annonser och behovsanalysunderlag förändrats för att nå fler sökande med annan etnisk bakgrund och prioritera personer som kommer från etniska minoriteter. Bland annat genom att språk ska ses som en kompetens redan vid arbetet med behovsanalysen.

Könsfördelningen är relativt jämn och av det totala antalet anställda är 65 % kvinnor. I ledande befattning är 13 kvinnor av 21. Medelåldern av det totalt antal anställda är 46 år (för kvinnor 45,5 år och män 47 år). Personalomsättningen har varit något högre än 2014 och det kan härledas till fler tidsbegränsade anställningar som varit knutna till projekt.

Arbetsmiljö

En extra satsning på att utveckla arbetsmiljöarbetet har skett under 2015 tillsammans med parterna. Framtagande av en handbok för systematiskt arbetsmiljöarbete har påbörjats och ett nytt underlag för skyddsrond har tagits fram. Detta för att sätta ytterligare fokus kring riskbedömning och åtgärder. Arbetet kommer att fortgå under 2016.

Kompetensutveckling

Under året har flera Länsstyrelseövergripande utbildningar genomförts. Vissa utbildningar har varit obligatoriska för samtlig personal medan andra har varit sökbara.

- Projektmedarbetarutbildning (utbildning som en gemensam satsning med parterna inom ramen för omställningsavtalet) 51 personer har deltagit.
- Retorik, 12 personer deltagit. Massmediaträning (fokus chefer och anställda med mycket mediakontakt) 21 personer
- Basutbildning i jämställdhet 35 personer
- DISA (informationssäkerhet) Som ett led i processen att öka kunskapen angående informationssäkerhet ska alla anställda genomföra MSB:s webbaserade utbildning under 2015-2016. Vid årsskiftet 2015 har 72 medarbetare genomfört utbildningen.
- Forumsspel värdegrund för samtlig personal

Det har under 2015 skett en generell ökning av använd tid för kompetensutveckling. De satsningar som gjorts på kompetensutveckling har fått genomslag. Målet 2015 var att minst 2,4 procent av personalens använda tid skulle avsättas till kompetensutveckling, medan utfallet blev 3 procent.

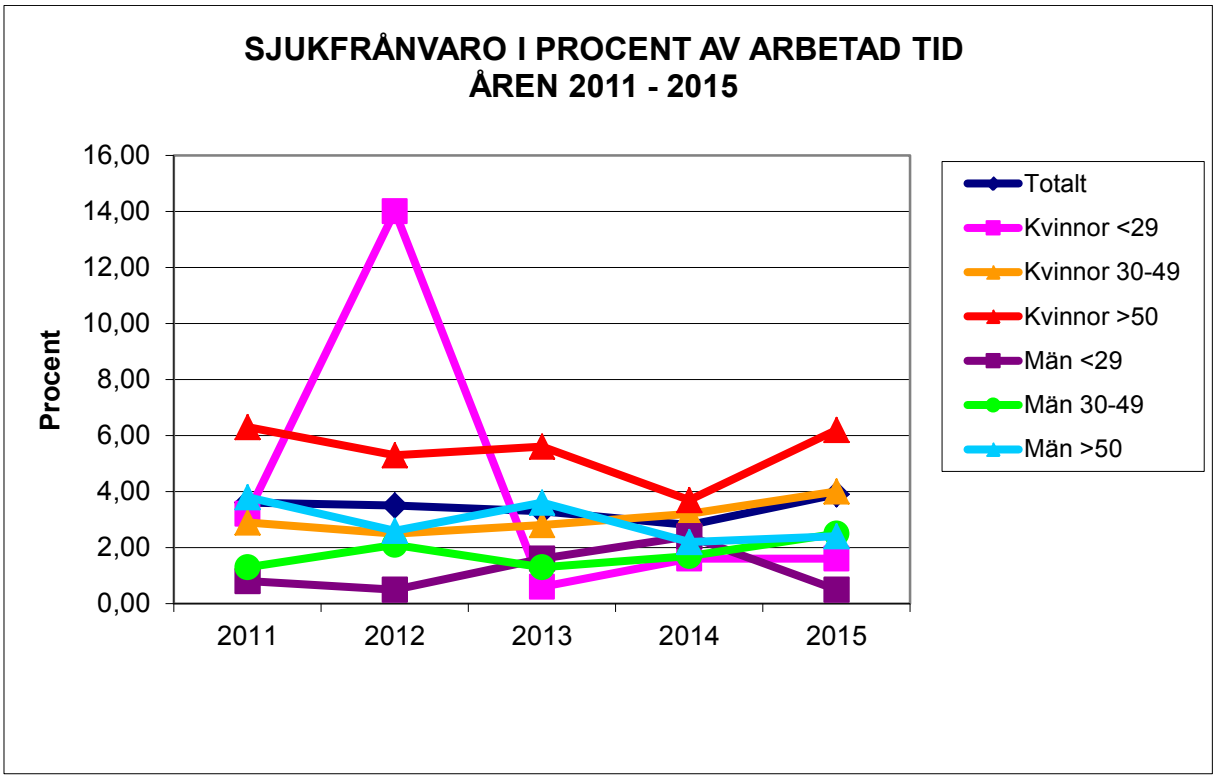
Lönerevision

För 2015 har nya rutiner och lönekriterier tagits fram för Länsstyrelsen med fokus på att lönerna ska vara individuella och sakliga. Målet är att skapa en tydligar röd tråd mellan kopplingen mål/resultat och den enskildes lön. Vidare har analysen av myndighetens lönebild utvecklats genom en bredare statistikanalys. Länsstyrelsen gör varje år en jämställdhetsanalys av myndighetens löner och i år är kvinnors lön 99 procent av männens.

Lönerevisionen för 2015 är något förskjuten och kommer att avslutas i februari 2016.

Sjukfrånvaro

Årets sjukfrånvaro visar på en ökning med drygt 1 procent. Det är framförallt kvinnor i åldersgruppen 50 år och äldre som visar på den största ökningen. I den åldersgruppen har vi under 2015 haft dubbelt så många långtidssjukskrivna kvinnor mot året innan. Den främsta ökningen har skett bland långtidssjukfrånvaron.

Tabell över sjukfrånvaro i enlighet med 7 kap. 3§ FÅB

		2015			2014		
Kön	**Ålder**	**Antal anställda**	**Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)**	**Sjukfrånvaro 60 dgr och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)**	**Antal anställda**	**Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)**	**Sjukfrånvaro 60 dgr och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)**
Män	- 29 [1)]	-	-	-	-	-	-
	30 - 49	27,7	2,5	76,8	28,8	1,7	45,0
	50 -	29,6	2,4	55,4	27,9	2,2	63,8
	Alla	58,7	2,4	69,2	57,3	2,0	54,6
Kvinnor	- 29 [1)]	-	-	-	-	-	-
	30 - 49	64,0	4,0	51,1	58,6	3,6	48,9
	50 -	39,3	6,2	63,4	39,7	3,7	67,3
	Alla	110,0	4,7	57,4	102,1	3,5	58,4
Samtliga	- 29 [1)]	-	-	-	-	-	-
	30 - 49	91,7	3,5	58,3	87,3	2,9	48,1
	50 -	68,9	4,6	62,4	67,6	3,1	66,6
	Alla	168,7	3,9	59,8	159,3	2,9	57,6

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

1) Enligt 7 kap. 3§ FÅB (2000:605) framgår att uppgifter för grupper med högst 10 anställda inte ska lämnas och inte heller om uppgiften kan hänföras till en enskild individ.

När det gäller matrisen i rapporten ”Frånvaro”, flik ”Sjukfrånvaro detaljer” så kommer siffrorna för 2014 skilja sig mot motsvarande uppgifter tidigare uttagna från Agresso-rapporten PRS31.

Kommentarer till tabellen

Årets sjukfrånvaro visar på en ökning med drygt 1 procent. Det är framförallt kvinnor i åldersgruppen 50 år och äldre som visar på den största ökningen. I den åldersgruppen har vi under 2015 haft dubbelt så många långtidssjukskrivna kvinnor mot året innan. Den främsta ökningen har skett bland långtidssjukfrånvaron.

Året i siffror

Tabell A- Verksamhetskostnader 2013 - 2015

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2015 Tkr	2014 Tkr	2013 Tkr
20-21	Övrig förvaltning	3 596,7	5 326,8	3 014,2
25	Trafikföreskrifter m.m.	562,9	558,5	488,7
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	6 509,2	6 650,9	6 648,0
30	Regional tillväxt	683,8	1 280,3	1 158,0
34	Infrastrukturplanering	1 049,1	1 442,6	515,7
40	Hållbar samhällsplanering och boende	4 114,5	4 508,7	4 503,4
41	Stöd till boende	470,2	526,5	630,7
42	Energi och klimat	1 380,0	1 341,0	1 460,4
43	Kulturmiljö	6 819,0	5 225,9	4 863,1
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	4 327,9	3 579,6	3 260,6
50	Övergripande och gemensam för naturvård och miljöskydd	8 737,6	7 550,9	7 748,7
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	25 392,6	19 456,1	22 007,8
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	1 881,5	2 246,8	1 656,2
53	Vattenverksamhet	3 630,5	3 705,6	4 800,8
54	Mineral-och torvfyndigheter	0,0	0,0	0,0
55	Miljöfarlig verksamhet	2 759,8	2 447,3	2 140,4
56	Övrigt miljö-och hälsoskydd	138,0	111,7	235,9
57	Förorenade områden, efterbehandling	990,2	1 412,2	2 752,5
58	Restaurering	307,8	173,8	329,1
60	Lantbruk och landsbygd	17 587,0	14 611,3	16 674,5
61	Rennäring m.m.(enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	0,0	0,0	0,0
62	Fiske	639,6	661,3	649,4
70	Folkhälsa	2 155,4	1 912,8	2 487,8
80	Jämställdhet	1 651,5	1 423,0	1 463,3
81	Nationella minoriteter	47,5	1,9	20,3
82	Mänskliga rättigheter	442,1	247,7	57,0
85	Integration	1 855,9	2 725,2	2 681,1
	SUMMA PRODUKTION	**97 730,5**	**89 128,2**	**92 247,7**
10	Myndighetsövergripande verksamhet	10 193,0	10 298,2	6 900,0
11	Administration och intern service	25 818,9	25 433,3	25 282,1
	SUMMA VERKSAMHETSKOSTNADER EXKL RESURSSAMVERKAN	**133 742,3**	**124 859,7**	**124 429,7**
99	Resurssamverkan [1)]	193,7	56,0	0,0
	TOTALSUMMA VERKSAMHETENS KOSTNADER ENL RESULTATRÄKNINGEN [2)]	**133 936,1**	**124 915,7**	**124 429,7**

1. Den del av kostnader för resurssamverkan som ska belasta länsstyrelsen fördelas på respektive tvåsifferkod
2. Totalsumma verksamhetskostnader ska överensstämma med verksamhetskostnader enligt resultaträkningar

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Definition av resurssamverkan:
Med offentlig resurssamordning menas att en myndighet har rätt att mot avgift helt eller delvis samordna sitt resursutnyttjande avseende varor och tjänster med en annan myndighet, kommun eller landsting (s.k. sambruk). Skriftliga avtal om samordningen bör träffas mellan de berörda parterna. Ansvarsfördelningen mellan myndigheterna bör läggas fast.

Kommentarer Tabell A

Länsstyrelsens verksamhet varierar år från år beroende på vilka uppdrag vi får. I jämförelse med 2014 års kostnader har följande verksamheter ökat med minst en miljon kronor; VÄS 43 Kulturmiljö, VÄS 50 Övergripande och gemensam naturvård och miljöskydd, VÄS 51 Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden, VÄS 60 Lantbruk och landsbygd.

Följande verksamheter har minskat med mer än en miljon kronor; VÄS 20-21 Övrig förvaltning

Tabell B – Verksamhetskostnader 2015

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	Kostnader exkl OH		OH Kostnader		Kostnader inkl OH	
		Tkr	%	Tkr	%	Tkr	%
20-21	Övrig förvaltning	3 596,7	2,69%	1 632,4	4,54%	5 229,1	3,91%
25	Trafikföreskrifter m.m.	562,9	0,42%	262,4	0,73%	825,3	0,62%
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	6 509,2	4,87%	3 058,7	8,52%	9 567,9	7,16%
30	Regional tillväxt	683,8	0,51%	167,8	0,47%	851,6	0,64%
34	Infrastrukturplanering	1 049,1	0,78%	512,0	1,43%	1 561,1	1,17%
40	Hållbar samhällsplanering och boende	4 114,5	3,08%	1 957,8	5,45%	6 072,3	4,54%
41	Stöd till boende	470,2	0,35%	231,7	0,65%	701,9	0,53%
42	Energi och klimat	1 380,0	1,03%	463,4	1,29%	1 843,3	1,38%
43	Kulturmiljö	6 819,0	5,10%	2 671,1	7,44%	9 490,1	7,10%
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	4 327,9	3,24%	1 677,1	4,67%	6 005,0	4,49%
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	8 737,6	6,53%	3 381,2	9,41%	12 118,9	9,07%
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	25 392,6	18,99%	5 895,1	16,41%	31 287,7	23,41%
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	1 881,5	1,41%	919,7	2,56%	2 801,1	2,10%
53	Vattenverksamhet	3 630,5	2,71%	1 328,8	3,70%	4 959,3	3,71%
54	Mineral- och torvfyndigheter	0,0	0,00%	0,0	0,00%	0,0	0,00%
55	Miljöfarlig verksamhet	2 759,8	2,06%	1 324,4	3,69%	4 084,2	3,06%
56	Övrigt miljö-och hälsoskydd	138,0	0,10%	68,2	0,19%	206,2	0,15%
57	Förorenade områden, efterbehandling	990,2	0,74%	453,7	1,26%	1 443,9	1,08%
58	Restaurering	307,8	0,23%	101,2	0,28%	409,0	0,31%
60	Lantbruk och landsbygd	17 587,0	13,15%	6 963,7	19,39%	24 550,7	18,37%
61	Rennäring m.m. (enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	0,0	0,00%	0,0	0,00%	0,0	0,00%
62	Fiske	639,6	0,48%	274,7	0,76%	914,3	0,68%
70	Folkhälsa	2 155,4	1,61%	842,7	2,35%	2 998,2	2,24%
80	Jämställdhet	1 651,5	1,23%	661,4	1,84%	2 312,8	1,73%
81	Nationella minoriteter	47,5	0,04%	23,5	0,07%	71,0	0,05%
82	Mänskliga rättigheter	442,1	0,33%	177,9	0,50%	620,1	0,46%
85	Integration	1 855,9	1,39%	867,3	2,41%	2 723,2	2,04%
	SUMMA PRODUKTION	**97 730,5**	**73,07%**	**35 917,9**	100,00%	**133 648,4**	**100,00%**
10	Myndighetsövergripande verksamhet	10 193,0	7,62%			0,0	
11	Administration och intern service	25 818,9	19,30%			0,0	
	SUMMA VERKSAMHETSKOSTNADER EXKL RESURSSAMVERKAN	**133 742,3**	**100,00%**			**133 648,4**	**100,00%**
99	Resurssamverkan [1)]	193,7		93,9		287,6	
	Totalsumma verksamhetens kostnader enl resultaträkningen [2)]	**133 936,1**				**133 936,1**	
	Myndighetsövergripande, adm och intern service uppdelat på: [3)]						
	Nivå 1 (113-115)	16 126,1	22,18%			0	
	Nivå 2 (110-112, (116-119)	9 692,8	13,33%			0	
	Nivå 3 (100-109)	10 193,0	14,02%			0	
	Personalkostnad produktion (kkl 4, verksamhetskod 2-8)	72 695,0					

[1)] Den del av kostnader för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhetskod, oftast adm. och intern service (11).
[2)] Totalsumma verksamhetskostnader skall överensstämma med verksamhetskostnaderna enligt resultaträkningen.
[3)] Summan på nivå 1-3 ska överensstämma med summan av Myndighetsövergripande verksamhet och Administration och intern service. Den procentuella fördelningen skall visa resp. nivås andel av personalkostnaderna vht 2-8 (kkl 4).

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Kommentarer Tabell B

Länsstyrelsens verksamhet varierar år från år beroende på vilka uppdrag vi får. Ökning och minskning följer tabell A.

Tabell C – Årsarbetskrafter 2013 – 2015 [1)]

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2015 årsarb totalt	2015 årsarb varav kvinnor	2015 årsarb varav män	2014 årsarb totalt	2013 årsarb totalt
20-21	Övrig förvaltning	3,93	2,68	1,25	7,24	4,06
25	Trafikföreskrifter m.m.	0,96	0,76	0,21	0,97	0,89
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	9,62	7,70	1,92	10,16	10,62
30	Regional tillväxt	0,46	0,43	0,03	0,81	1,03
34	Infrastrukturplanering	1,55	0,20	1,35	2,11	0,69
40	Hållbar samhällsplanering och boende	5,45	3,67	1,78	5,68	6,16
41	Stöd till boende	0,81	0,46	0,35	0,94	1,18
42	Energi och klimat	1,56	1,30	0,27	1,90	1,79
43	Kulturmiljö	8,30	3,88	4,43	6,96	6,68
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	4,46	1,70	2,75	3,47	2,84
50	Övergripnade och gemensamt för naturvård och miljöskydd	9,87	7,38	2,49	9,64	9,21
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	20,34	7,76	12,56	19,57	21,14
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	3,20	2,63	0,57	3,78	2,76
53	Vattenverksamhet	4,41	3,32	1,09	4,83	5,69
54	Mineral- och torvfyndigheter	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
55	Miljöfarlig verksamhet	4,36	3,35	1,00	3,86	3,46
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	0,23	0,17	0,06	0,19	0,39
57	Förorenade områden, efterbehandling	1,66	1,23	0,44	2,41	4,94
58	Restaurering	0,36	0,36	0,00	0,18	0,17
60	Lantbruk och landsbygd	22,94	16,23	6,70	20,03	25,94
61	Rennäring m.m.(enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
62	Fiske	0,99	0,05	0,94	1,18	1,20
70	Folkhälsa	2,43	1,76	0,67	2,10	2,86
80	Jämställdhet	1,98	1,74	0,24	1,87	1,91
81	Nationella minoriteter	0,08	0,08	0,01	0,00	0,03
82	Mänskliga rättigheter	0,57	0,53	0,04	0,41	0,04
85	Integration	2,71	2,43	0,28	3,18	2,77
	SUMMA PRODUKTION	**113,24**	**71,79**	**41,43**	**113,46**	**118,44**
10	Myndighetsövergripande verksamhet	10,04	6,22	3,81	9,01	8,59
11	Administration och intern service	15,07	9,89	5,18	15,52	18,13
	SUMMA ÅRSARBETSKRAFTER EXKL RESURSSAMVERKAN	**138,35**	**87,90**	**50,43**	**137,99**	**145,16**
99	Resurssamverkan [2)]	0,28	0,25	0,03	0,00	0,00
	TOTALT ANTAL ÅRSARBETSKRAFTER	**138,63**	**88,15**	**50,46**	**137,99**	**145,16**

[1)] I årsredovisningarna för 2013 och 2014 har 1 760 timmar använts som årsarbetstid för tabell C. Därför har jämförelsetalen för åren 2013-2014 i denna årsredovisning räknats om till den nya årsarbetstiden 1 710 timmar.
[2)] Den del av årsarbetskrafterna för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhet på tvåsiffernivå

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Kommentarer Tabell C

Inom **Övrig förvaltning** var minskningen för det totala antalet årsarbetskrafter 3,31. Detta är en återgång till normala nivåer. Den tillfälliga ökningen 2014 berodde på två val.

Inom **Lantbruk och landsbygd** har arbetet med åtagandeplaner medfört ett behov av flera medarbetare (som i sin tur genererar mer kostnader).

Tabell D - Representation

Kostnader för representation	2015		2014		2013	
	Totalt tkr	Per åa kronor	Totalt tkr	Per åa kronor	Totalt tkr	Per åa kronor
Intern representation (undergrupp 496 i baskontoplanen)	80	579,36	76	550,22	97	669,52
Extern representation (undergrupp 552 i baskontoplanen)	254	1 831,09	242	1 757,28	220	1 513,02

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Kommentarer Tabell D

Ingen kommentar.

Tabell E - Lokaler

Lokalkostnader	2015	2014	2013
Residens			
Lokalkostnader (tkr) 103[1)]	266	611	622
Lokalyta (m^2)	234	672	672
Lokalkostnad per m^2 (kr)[1)]	1137	909	926
Lokaler [2)]			
Lokalkostnader (tkr)113[1)]	6 300	6 148	6 287
Lokalyta (m^2)	5 458	5 612	5 612
Lokalkostnad per m^2 (kr)[1)]	1 252	1 096	1 120
Lokalkostnader per årsarbetskraft (tkr)[1)]	47	46	45
Lokalyta per årsarbetskraft (m^2)	37	42	40
Kontorslokaler [3)]			
Kontorslokalyta (m^2)	5 219	5 433	5 433
Kontorslokalyta per årsarbetskraft (m^2)	38	41	39
SUMMA LOKALKOSTNADER	**6 566**	**6 759**	**6 909**

[1)] Konto 6912 Avskrivningar ingår sedan 2014 i summan för lokalkostnader. 2013 års värde är därför inte jämförbart.
[2)] Med lokaler avses samtliga utrymmen förutom residenset såsom kontorslokaler, förråd, källare och garage. Med lokalkostnader avses hyra, lokalvård, larm och bevakningskostnader, avskrivningskostnader m.m.
[3)] Med kontorslokaler avses ytor ovan mark såsom kontorsrum, biytor som korridorer, toaletter, trapphus, närarkiv, närförråd etc.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Kommentarer Tabell E

Skillnaden lokalkostander och yta i residens, mellan 2014 och 2015 förklaras av försäljning av ”landshövdingevillan”.

Under 2016 planeras en ombyggnad av nuvarande lokaler. Ombyggnaden syftar till att skapa en bostad till landshövdingen.

Tabell F – Redovisning av ärenden 2015 (samtliga ärenden oavsett databas)

A	B	C	D	E	F	G
Sakområde och del av sakområde	**Ingående balans**	**Antal inkomna ärenden (exkl upprättade ärenden)**	**Antal upprättade ärenden**	**Antal beslutade ärenden**	**Utgående balans (F=B+C+D-E)**	**Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år.**
Myndighetsövergripande, administration och Intern service (10-11)	**27**	**196**	**155**	**336**	**42**	**3**
Övrig förvaltning (20-21)	**67**	**591**	**34**	**631**	**61**	**5**
varav stiftelser (206)	*0*	*1*	*0*	*1*	*0*	*0*
varav allmän kameraövervakning (211)	*8*	*79*	*4*	*81*	*10*	*0*
varav bevakningsföretag m.m (212)	*0*	*6*	*0*	*6*	*0*	*0*
Trafikföreskrifter m.m. (25)	**28**	**130**	**3**	**136**	**25**	**0**
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	**169**	**1645**	**312**	**1743**	**383**	**7**
varav Livsmedelskontroll (281)	*15*	*481*	*63*	*331*	*228*	*0*
varav Djurskydd (282)	*142*	*1069*	*157*	*1223*	*145*	*7*
varav Smittskydd (283)	*3*	*34*	*18*	*51*	*4*	*0*
varav Allmänna veterinära frågor (284)	*7*	*56*	*26*	*84*	*5*	*0*
Regional tillväxt (30)	**29**	**11**	**4**	**34**	**10**	**4**
Infrastrukturplanering (34)	**19**	**14**	**3**	**20**	**16**	**0**
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	**59**	**461**	**10**	**465**	**65**	**1**
Stöd till boende (41)	**210**	**123**	**0**	**81**	**252**	**26**
Energi och klimat (42)	**10**	**43**	**8**	**56**	**5**	**0**
Kulturmiljö (43)	**272**	**820**	**31**	**682**	**441**	**55**
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (45)	**30**	**309**	**21**	**320**	**40**	**1**
varav tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	*7*	*18*	*8*	*21*	*12*	*0*
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	**102**	**291**	**14**	**323**	**84**	**6**

A	B	C	D	E	F	G
Sakområde och del av sakområde	**Ingående balans**	**Antal inkomna ärenden (exkl upprättade ärenden)**	**Antal upprättade ärenden**	**Antal beslutade ärenden**	**Utgående balans (F=B+C+D-E)**	**Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år.**
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	**158**	**79**	**153**	**190**	**200**	**48**
varav tillsyn av vattenskyddsområden (516)	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	**143**	**533**	**32**	**593**	**115**	**4**
Vattenverksamhet (53)	**77**	**184**	**11**	**188**	**84**	**7**
varav tillsyn av vattenverksamheten (535)	*45*	*137*	*9*	*142*	*49*	*6*
Mineral- och torvfyndigheter (54)	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Miljöfarlig verksamhet (55)	**65**	**348**	**36**	**330**	**119**	**3**
varav tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	*57*	*239*	*35*	*240*	*91*	*3*
Övrigt miljö och hälsoskydd (56)	**13**	**128**	**0**	**123**	**18**	**2**
Förorenade områden, efterbehandling (57)	**16**	**14**	**5**	**25**	**10**	**2**
varav tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	*8*	*2*	*2*	*9*	*3*	*0*
Restaurering (58)	**4**	**3**	**3**	**9**	**1**	**0**
Lantbruk och landsbygd (60)[1]	**37**	**258**	**24**	**354**	**45**	**3**
varav stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	*6*	*50*	*1*	*50*	*7*	*0*
Rennäring m.m. (enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norbottens län (61)	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Fiske (62)	**17**	**172**	**3**	**149**	**43**	**4**
Folkhälsa (70)	**28**	**31**	**20**	**16**	**63**	**4**
Jämställdhet (80)	**8**	**9**	**5**	**15**	**7**	**0**
Nationella minoriteter (81)	**0**	**0**	**1**	**1**	**0**	**0**
Mänskliga rättigheter (82)	**7**	**9**	**4**	**4**	**16**	**0**
Integration (85)	**32**	**22**	**25**	**47**	**32**	**9**
Summa	**1627**	**6424**	**917**	**6871**	**2177**	**194**
Varav Vattenmyndighetens ärenden	0	0	0	0	0	0
Varav Miljöprövnings-delegationens ärenden	0	0	0	0	0	0

[1)] Under 2015 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbrukarstöden och landsbygdsstöden skett i Jordbruksverkets nya IT-system. Dessa system är ännu inte färdigbyggda, varför statistik över inkomna och handlagda ärenden inte är möjlig att hämta ut. Siffrorna som redovisas för 2015 är därför ofullständiga och skiljer sig från tidigare års statistik.

En del av det arbete som skett avseende landsbygdsstöden har skett i de gamla IT-systemen. Arbetet har handlat om handläggning av utbetalningsärenden från den förra programperioden. Här kan statistik hämtas ut och denna redovisas tillsammans med den ärendestatistik som hämtas från länsstyrelsens eget diarieföringssystem i tabellen.
[2)] Inkl. strukturfondsärenden registrerade hos Jordbruksverket
Källa: Ärendehandläggningssystemet Platina, Jordbruksverket och Boverket

Kommentarer Tabell F
Länsstyrelsen har prioriterat handläggning av byggnadsminnesärenden som varit äldre än två år. Denna prioritering har bidragit till en tydlig minskning av antalet äldre ärenden. Vidare har en särskild satsning genomförts på att även avsluta äldre ärenden inom naturvårdens verksamhetsområden.

Huvudförklaringen till det minskade antal inkomna ärenden avser en förändring av hanteringen i Jordbruksverkets nya IT-system, se not ovan.

Tabell G – Redovisning av överklagade ärenden 2015 (samtliga ärenden oavsett databas)

A	B	C	D
Sakområde och del av sakområde	**Antal överklagade ärenden[1]**	**Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans[2]**	***Varav antal ändrade ärenden[3]***
Myndighetsövergripande, administration och Intern service (10-11)	**1**	**0**	***0***
Övrig förvaltning (20-21)	**8**	**9**	***5***
varav stiftelser (206)	*0*	*0*	*0*
varav allmän kameraövervakning (211)	*7*	*6*	*2*
varav bevakningsföretag m.m (212)	*0*	*0*	*0*
Trafikföreskrifter m.m. (25)	**18**	**20**	***9***
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	**19**	**14**	***0***
varav Livsmedelskontroll (281)	*0*	*0*	*0*
varav Djurskydd (282)	*19*	*14*	*0*
varav Smittskydd (283)	*0*	*0*	*0*
varav Allmänna veterinära frågor (284)	*0*	*0*	*0*
Regional tillväxt (30)	**0**	**0**	***0***
Infrastrukturplanering (34)	**0**	**0**	***0***
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	**51**	**54**	***12***
Stöd till boende (41)	**0**	**1**	***0***
Energi och klimat (42)	**0**	**0**	***0***
Kulturmiljö (43)	**1**	**4**	***2***
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (45)	**0**	**0**	***0***
varav tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	*0*	*0*	*0*
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	**39**	**36**	***5***
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	**0**	**2**	***0***
varav tillsyn av vattenskyddsområden (516)	*0*	*0*	*0*
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	**31**	**45**	***14***
Vattenverksamhet (53)	**22**	**13**	***6***
varav tillsyn av vattenverksamheten (535)	*22*	*13*	*6*

A	B	C	D
Sakområde och del av sakområde	**Antal överklagade ärenden[1]**	**Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans[2]**	***Varav antal ändrade ärenden[3]***
Mineral- och torvfyndigheter (54)	**0**	**0**	***0***
Miljöfarlig verksamhet (55)	**4**	**3**	***0***
varav tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	*4*	*3*	*0*
Övrigt miljö och hälsoskydd (56)	**0**	**0**	***0***
Förorenade områden, efterbehandling (57)	**1**	**0**	***0***
varav tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	*1*	*0*	*0*
Restaurering (58)	**0**	**0**	***0***
Lantbruk och landsbygd (60)	**14**	**19**	***8***
varav stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	*7*	*14*	*6*
Rennäring m.m. (enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norbottens län (61)	**0**	**0**	***0***
Fiske (62)	**0**	**0**	***0***
Folkhälsa (70)	**0**	**0**	***0***
Jämställdhet (80)	**0**	**0**	***0***
Nationella minoriteter (81)	**0**	**0**	***0***
Mänskliga rättigheter (82)	**0**	**0**	***0***
Integration (85)	**0**	**0**	***0***
Summa	**209**	**220**	**61**
varav Vattenmyndighetens ärenden			
varav Miljöprövningsdelegationens ärenden			

[1)] Avser ärenden som är beslutade av länsstyrelsen och som överklagats till högre instans under 2015.
[2)] Avser ärenden som avgjorts i högre instans och vars domar/beslut inkommit till Länsstyrelsen under 2015, oavsett vilket år överklagandet skickades in.
[3)] Avser ärenden som är ändrade substantiellt (t.ex. ska ändring av angivna tidpunkter ej beaktas) i förhållande till Länsstyrelsens beslut.

Källa: Ärendehandläggningssystemet Platina

Kommentarer till Tabell G

Det är något fler överklagade ärenden än föregående år. De ärenden som avgjorts i högre instans har minskat. Ärenden som ändrats i förhållande till Länsstyrelsens beslut har minskat mot föregående år.

Tabell H – Handläggningstider

Länsstyrelserna målsätter och följer upp handläggningstiden för ett gemensamt urval av ärendeslag. Målen är satta utifrån det antal dagar det är rimligt att merparten av alla ärenden ska beslutas inom. Målet är att 90 % av beslutade ärenden ska ske inom den uppsatta måltiden. Utfallet redovisas som hur stor andel som faktiskt beslutades inom uppsatt tid.

TABELL H - Ärendeslag med gemensamma mål		Mål (dgr)	Utfall %		
VÄS	Beskrivning	2013-2015	2015	2014	2013
282	Ansökan om tillstånd enligt 16§ Djurskyddslagen[1)]	90	100	98	
282	Ansökan om förprövning djurstall[1)]	56	100	100	
282	Anmälningsärenden djurskydd[2)]	90	85		
403	Överklagade av detaljplan	150	100	100	100
403	Överklagade av lov, förhandsbesked	180	99	98	96
525	Samråd enligt 12 kap. 6§ Miljöbalken[3)]	42	44		
526	Granskning av kommunal strandskyddsdispens[3)]	21	93		
551	Prövning miljöfarlig verksamhet 9 kap. Miljöbalken - Ansökan om tillstånd (konc[4])[1)]	180	0	0	0
555	Anmälan ändring tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet[3)]	75	93		
562	Prövning av avfall och producentansvar[3)]	40	92		
566	Tillsyn av avfall och producentansvar[3)]	30	91		
602	Utbetalning av stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder	90	82	59	57
	varav företagsstöd	90	100	84	69
	varav projektstöd/PROKUL/EGENKUL	90	88	64	62
	varav PROLAG	90	62	43	38
	varav miljöinvesteringar	90	93	67	74
623	Ansökan om förordnande som fisketillsynsman[3)]	40	60		
623	Ansökan tillstånd flyttning och utplantering av fisk[3)]	30	68		

1) Målet är satt från komplett ansökan.
2) Nytt mål från och med 2015.
3) Nytt ärendeslag med gemensamma mål från och med 2015.
4) Ärendeslaget är koncentrerat till länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Kalmar, Skåne, Hallands, Västra Götalands, Örebro, Dalarnas, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län.
5)Under 2015 har länsstyrelserna arbetat med att avsluta landsbygdsprogrammet 2007-2013. Handläggning av utbetalningsärenden har pågått from januari in i mitten av september. För samtliga typer av utbetalningar är jordbruksverkets handläggningstid om ca en månad inkluderad. Målen är satta ur kundperspektiv och oberoende av hur kompletta ärendena är när de kommer in.

Källa: Ärendehanteringssystemet Platina och Jordbruksverket

Kommentarer Tabell H

Länsstyrelsen har en positiv utveckling när det gäller handläggningstiderna mellan åren 2014 och 2015. I majoriteten av ärendeslagen som mäts gemensamt når vi 90 procents måluppfyllelse eller högre.

Avgiftsbelagd verksamhet

Belopp angivna i tkr

Verksamhet	+/- t.o.m. 2013	+/- 2014	Int. 2015	Kost. 2015	+/- 2015	Ack +/- utgående saldo
Offentligrättslig verksamhet						
Djur och lantbruk (avgift för extra kontroller m.m.)	-44	-32	219	-194	25	-51
Registreringsavgift för jaktområden	0	0	28	-28	0	0
Delgivning	-3	-8	21	-30	-9	-20
Övrig offentligrättslig verksamhet	0	0	0		0	0
Uppdragsverksamhet						
Resurssamordning	0	0	0		0	0
Fjällförvaltning	0	0	0		0	0
Övrig uppdragsverksamhet						
Summa totalt	**-47**	**-40**	**268**	**-252**	**16**	**-71**
- fördelat på						
Summa offentligrättsligt	**-47**	**-40**	**268**	**-252**	**16**	**-71**
Summa uppdragsverksamhet	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Kommentarer avgiftsbelagd verksamhet

Tabellen visar intäkter, kostnader och utfall för Länsstyrelsen avgiftsbelagda verksamhet enligt den indelning för återrapportering som framgår av budgeten för avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras i regleringsbrevet.

Sammanställning över väsentliga uppgifter

Sammanställningen är gjord enligt 2 kap. 4 § Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Belopp angivna i tkr

	2015	2014	2013	2012	2011
Låneram i Riksgälden					
Beviljad	2 500	7 000	4 000	4 000	4 000
Utnyttjad	2 339	781	779	1 079	1 609
Räntekontokredit i Riksgälden					
Beviljad	4 900	4 900	4 900	4 900	4 900
Utnyttjad	0	0	0	0	0
Räntekonto					
Ränteintäkter	2	83	153	332	431
Räntekostnader	-34	12	15	25	35
Avgiftsintäkter som disponeras					
Budget					
Utfall	7 138	4 849	3 948	2 666	5 320
Avgiftsintäkter som inte disponeras					
Budget [2]	3 120	3 282	2 976	2 976	3 460
Utfall	3 869	3 304	3 147	3 477	3 365
Anslagskredit					
Utgiftsområde 01					
Rikets styrelse					
01 05 001 Länsstyrelserna m.m.					
Beviljad	3 107	3 074	2 994	3 004	2 971
Utnyttjad	3 016	0	0	0	
Utgiftsområde 19					
Regional tillväxt					
19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder					
Beviljad	312	312	312	312	312
Utnyttjad	0	0	0	0	0
Anslagssparande					
Utgiftsområde 01					
Rikets styrelse					
01 05 001 Länsstyrelserna m.m.					
Summa anslagssparande	0	149	204	241	55
Utgiftsområde 19					
Regional tillväxt					
19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder					
Summa anslagssparande	1 165	0	0	0	7
Bemyndiganden					
Tilldelat	6 500	6 500	6 500	6 500	8 000
Åtaganden	0	400	2 625	4 478	147
Personal					
Antal årsarbetskrafter[1]	139	134	141	140	147
Medeltal anställda[1]	169	159	174	173	172
Driftkostnad per årsarbetskraft	960	931	878	897	827
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	16	-40	-47	0	-699
Balanserad kapitalförändring	-87	-47	0	0	9 359

[1)] Medeltalet anställda beräknas som ett genomsnitt av antalet anställda personer under året. Uppgiften tas från Hypergene.

Kommentar:
Intäkter avseende resurssamverkan har ökat, det beror främst på diverse utförda arbeten i naturreservaten.

Antalet anställda har ökat mot föregående år vilket bidrar till de ökade personalkostnaderna.

Myndigheten har nyttjat 3 016 tkr av sin beviljade anslagskredit på 3 107 tkr.

Finansiell redovisning

Resultaträkning (tkr)

	2015	2014	Not
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	80 348	76 310	1
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	7 138	4 849	2
Intäkter av bidrag	46 457	44 011	3
Finansiella intäkter	9	82	4
Summa	***133 952***	***125 252***	
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	-90 867	-88 106	5
Kostnader för lokaler	-9 082	-7 227	6
Övriga driftskostnader	-33 491	-29 546	7
Finansiella kostnader	-52	-12	8
Avskrivningar och nedskrivningar	-443	-401	9
Summa	***-133 936***	***-125 292***	
Verksamhetsutfall	***16***	***-40***	
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter och andra intäkter som inte disponeras	3 869	3 304	10
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet	-3 869	-3 304	11
Saldo	***0***	***0***	
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag	2 094	3 371	12
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	13 583	28 514	13
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	250	1 264	14
Avsättning till/upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål	-190	-39	15
Lämnade bidrag	-15 737	-33 110	16
Saldo	***0***	***0***	
Årets kapitalförändring	***16***	***-40***	17

Kort analys av Resultaträkningen mellan åren 2015 och 2014 finns i noter

Verksamhetens intäkter

Finansieringen av verksamheten från intäkter av anslag har år 2015 ökat med 4 039 tkr bestående av.

Ökning från ramanslaget	3 931 tkr
Ökning från anslaget för allm. regionala tillväxtåtgärder	107 tkr

Intäkter av avgifter och andra ersättningar

Intäkter av avgifter och andra ersättningar har ökat jämfört med föregående år.
Främst genom utförda arbeten inom naturreservaten.

Intäkter av bidrag

Intäkter av bidrag från andra myndigheter har ökat i jämförelse med föregående år. Det är främst bidrag från Naturvårdsverket ökat samt Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Finansiella intäkter

Finansiella intäkter har minskat under 2015 i jämförelse med 2014. Orsaken till detta är den låga reporäntan under 2015.

Verksamhetens kostnader

Personalkostnaderna har ökat jämfört med föregående år. Övriga driftkostnader har ökat jämfört med 2014, ökningen beror främst representation och information som har ökat.
Ökningen beror främst på köpta övriga tjänster avseende skötsel av natur. Lokalkostnaderna har ökat, vilket beror främst på diverse ökade kostnader för naturreservaten.

Balansräkning

Tillgångar	2015-12-31	2014-12-31	Not
Förbättringsutgifter på annans fastighet	705	107	
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	1 634	674	
	2 339	**781**	18
Kundfordringar	506	363	19
Fordringar hos andra myndigheter	4 412	1 837	20
Övriga kortfristiga fordringar	4 951	2 750	21
	9 870	**4 950**	
Förutbetalda kostnader	1 441	1 555	22
Upplupna bidragsintäkter	1 892	3 704	
Övriga upplupna intäkter	4 330	78	
	7 663	**5 337**	23
Avräkning med statsverket	8 477	5 350	
	8 477	**5 350**	24
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	5 733	16 227	25
Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret	284	279	26
	6 017	**16 506**	
	34 366	**32 924**	

Balansräkning

Kapital och skulder	2015-12-31	2014-12-31	Not
Balanserad kapitalförändring	-87	-47	
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	16	-40	
	-71	**-87**	27
Fonder	686	496	
	686	**496**	15
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	0	49	28
Övriga avsättningar	507	405	29
	507	**454**	
Lån i Riksgäldskontoret	2 339	781	30,38
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	4 509	3 696	31
Leverantörsskulder	3 230	2 813	32
Övriga kortfristiga skulder	1 386	1 327	33
Depositioner	284	279	34
	11 747	**8 896**	
Upplupna kostnader	5 757	6 000	35
Oförbrukade bidrag	15 740	17 165	36
	21 497	**23 165**	
	34 366	**32 924**	

Kort analys av Balansräkningen mellan åren 2015 och 2014

Immateriella och materiella anläggningstillgångar

Anläggningstillgångarnas bokförda värde har ökat mellan 2015 och 2014. Nyanskaffningar under året har varit lika stora som årets amorteringar.

Övriga upplupna intäkter

Övriga upplupna intäkters värde har ökat väsentligt mot föregående år. Det är framförallt en upparbetad kostnad till jordbruksverket.

Skulder mm

Årets lån har ökat, vilket gör att vi har ett större skuldkonto än 2014.

Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag 2015

Belopp i tkr

Anslag	Not	Ingående överförings-belopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdis-ponerat anslags-belopp	Indrag-ning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överförings-belopp
Utgiftsområde 1	**38**							
Rikets styrelse								
01 05 001 Länsstyrelserna m.m.		149	77 678	0	0	77 827	-80 843	-3 016
Utgiftsområde 19	**39**							
Regional tillväxt								
19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder		0	3 120	0	0	3 120	-1 955	1 165
Summa		**149**	**80 798**	**0**	**0**	**80 947**	**-82 798**	**-1 851**

Kommentarer till anslagsredovisningen avseende redovisning mot anslag

Uo 1 5:1 Ramanslag ap.3 Södermanlands län anslagskredit 3 107

Redovisning mot inkomsttitel 2015

Belopp i tkr

Inkomsttitel	Not	Beräknat belopp	Inkomster
2511 Expeditions- och ansökningsavgifter	40	220	278
2537 Miljöskyddsavgift Täktavgift		2 800	3 337
2552 03 Avgifter enligt avfallsförordningen		100	117
2714 01 Sanktionsavgifter			136
Summa		**3 120**	**3 869**

Samtliga belopp med beräknade framförallt miljöskyddsavgift Täktavgift.

Redovisning av beställningsbemyndiganden 2015

Anslag	Not	Tilldelat bemyndig-ande	Ingående åtag-anden	Utestående åtaganden	Utestående åtagandenas fördelning per år			
			2015	2015	2016	2017	2018	2019
19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	41	6 500	400	0	0	0	0	0

Tilläggsupplysningar och noter

Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) där annat ej anges.

Allmänt

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB) samt Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd till förordningen.

Länsstyrelsen redovisning följer god redovisningssed en 6 § förordning (2000:606) om myndigheters bokföring.

Regeringen har beslutat att återrapportering ska ske enligt anvisningar som framgår under rubriken Verksamhet i avsnittet "Mål och Återrapporteringskrav", "Organisationsstyrning" och "Avgifter och bidrag" samt bilaga 1 (mall för redovisning av statistik) i regleringsbrevet. Anvisningarna utgör ett undantag från bestämmelserna i 3 kap. 2 § FÅB och i vissa fall undantag från 3 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Brytdatum, det datum då löpande bokföring på räkenskapsåret avslutas, är den 5 januari 2016.

De flesta belopp i de finansiella delarna är framtagna med hjälp av exelerator. Det innebär att talen innehåller decimaler, vilket ger avrundningsdifferenser.

Periodavgränsningsposter

Inkomna fakturor t.o.m. brytdag har bokförts. Fakturor som erhålls efter brytdagen redovisas som periodavgränsningspost. Beloppsgränsen för periodavgränsningsposter har fastställts till 30 tkr.

Löpande under året periodiseras förutbetalda kostnader såsom hyror m.m. för att kostnaden ska belasta rätt period. Beloppsgräns är fastställd till 30 tkr. Skulder till personalen i form av kompledighet och semesterlöner redovisas månadsvis och regleras halvårsvis med värdeförändring till följd av ändrade löner m.m.

Erhållna bidrag som inte förbrukats periodiseras och redovisas som oförbrukade bidrag. Kostnader motsvarande bidragsbelopp som ännu inte erhållits, periodiseras och redovisas som upplupna bidragsintäkter.

Anläggningstillgångar

Tillgångar med en bedömd nyttjandeperiod om minst 3 år och ett anskaffningsvärde på 30 tkr redovisas som anläggningstillgångar. Inköp av IT utrustning sker genom Lst i Västra Götalands län. Äganderätten för nya IT investeringar ligger hos Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

På anskaffningsvärdet görs linjär avskrivning månadsvis. Följande avskrivningstider tillämpas.

	Avskrivningstid
Immateriella anläggningstillgångar	3 år
Materiella anläggningstillgångar:	
- *Förbättringsutgift på annans fastighet*	högst 7 år
- *Maskiner, inventarier m.m.*	
IT-utrustning	3 år
Leasingavtal	3 år
Bilar och transportmedel	4 år
Maskiner	4 år
Konst	ingen avskrivning
Övriga inventarier	5 år
- *Pågående nyanläggning*	ingen avskrivning

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar har tagits upp till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt. Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Uppgifter om rådsledamöter enligt 7 kap. 2§ förordningen om årsredovisning och budgetunderlag

Redovisning av skattepliktiga ersättningar och andra förmåner till rådsledamöter och ledande befattningshavare
samt uppgift om uppdrag som styrelse- eller rådsledamot i andra statliga myndigheter eller uppdrag som styrelseledamot i aktiebolag.

Namn	Ersättning kronor	Andra uppdrag
Landshövding		
Liselott Hagberg	1 138 000	Vice ordförande i styrelsen för Mälardalens högskola
Länsråd/Länsöverdirektör		
Staffan Larsson	961 000	
Insynsråd		
Hans Ekström	3 430	Sundbyholmsstiftelsen ALMI Företagspartner Stockholm Sörmland AB Sparbanksstiftelsen Nya
Anna-Greta Lundh	4 350	Almi Invest Östra Mellansverige AB Eskilstuna Kuriren AB styrelse Agria Länsförsäkringar Fondliv
Christina Matsson	5 800	Gocken Jobs AB Voksenaasen AS Trångviksbolaget AB Konsistoriet, Uppsala universitet
Gösta Reinl	1 640	Eskilstuna Fabriksförening Service AB Swecon Baumaschinen GmbH Mälardalren Industrial Technology Center (MITC)AB Nyföretagarcentrum Eskilstuna Solö Mechanical Solutions AB
Åsa Kullgren	4 554	Ordförande i Kollektivtrafikmyndigheten i Södermanland Vice ordförande i Mälardalsrådet Mälab SKL:s sjukvårdsdelegation
Daniel Portnoff	6 135	Beredningen för socialpolitik och individomsorg, Sveriges Kommuner och Landsting Vice ordförande i Kollektivtrafikmyndigheten i Södermanland Regionstyrelsen Ostlänken AB Mälab

Karin Röding	2 900	Styrelsen för NTNU (Norges Tekniska Naturvetenskapliga universitet) Trondheim Norge Ledamot RUVU, Danmark (Det rådgivande udvalg for vurdering af videregående uddannelser) Universitets och högskolerådet Vinnova Arbetsgivarverket Insynsrådet Länsstyrelsen Västmanland Stiftelsen Gustaf Dahls minne, Kungliga ingenjörsvetenskapsakademin
Roger Tifensee	6 250	Riksbanksfullmäktige Kommentus, Sveriges Kommuner och Landsting

Noter till resultaträkningen

Not 1 Intäkter av anslag

	2015	2014
01 05 001 Förvaltningsanslag	78 905	74 961
Årets minskning av semesterlöneskulden före 2009	-356	-344
01 05 001 Förvaltningsanslag	78 549	74 618
19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	1 799	1 692
Summa intäkter av anslag	**80 348**	**76 310**

Skillnaden mellan summan av intäkter av anslag samt medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag i resultaträkningen och utgifter i anslagsredovisningen beror på anslagsavräknad semesterlöneskuld intjänad till och med 2008 enligt övergångsbestämmelsen till 16 § anslagsförordningen.

Not 2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar

Offentligrättsliga avgifter	802	1 075
Försäljning enligt 4 § Avgiftsförordningen	6 127	3 466
Intäkter av andra ersättningar	209	308
Summa	**7 138**	**4 849**

Varav intäkter av avgifter enligt 4 § Avgiftsförordningen består av		
Intäkter uthyrning	142	178
Intäkter utbildning/konferenser	231	356
Intäkter konsultuppdrag	5 753	2 932
Intäkter övriga 4 § avgifter	2	0
	6 127	3 466

Intäkter avseende resurssamverkan och konsultuppdrag har ökat, det beror främst på diverse utförda arbeten i naturreservaten.

Not 3 Intäkter av bidrag

Bidrag från statliga myndigheter	45 043	41 221
varav		
Kammarkollegiet	*2 472*	*1 866*
Riksantikvarieämbetet	*1 952*	*1 344*
Länsstyrelsen i Dalarnas län	*197*	*113*
Länsstyrelsen i Jönköpings län	*135*	*185*
Länsstyrelsen i Kronobergs län	*0*	*100*
Länsstyrelsen i Stockholms län	*0*	*-89*
Länsstyrelsen i Södermanlands län	*0*	*-18*
Länsstyrelsen i Uppsala län	*952*	*1 006*
Länsstyrelsen i Västmanlands län	*615*	*2 360*
Länsstyrelsen i Örebro län	*-57*	*198*
Länsstyrelsen i Östergötlands län	*4 173*	*1 612*
Länsstyrelsen i Gotlands län	*0*	*-27*
Socialstyrelsen	*804*	*929*
Länsstyrelsen i Skåne län	*5*	*291*
Arbetsförmedlingen	*301*	*602*
Naturvårdsverket	*17 881*	*15 275*
Migrationsverket	*0*	*499*
Boverket	*267*	*209*
Statens jordbruksverk	*7 049*	*5 649*
Statens energimyndighet	0	*791*
Valmyndigheten	*0*	*1 696*

Forts not	3		2015	2014
		Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	*2 264*	*2 031*
		Tillväxtverket	*10*	*-0*
		Trafikverket	*284*	*0*
		Havs- och vattenmyndigheten	*5 030*	*4 028*
		Folkhälsomyndigheten	*578*	*570*
		Övriga motparter	*133*	*0*
		Bidrag från övriga	1 414	2 790
		varav bidrag från EU:s fonder		
		Summa	**46 457**	**44 011**

Intäkter av bidrag har ökat i jämförelse med föregående år. Det är främst bidrag från Naturvårdsverket samt Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Not 4 Finansiella intäkter

Räntekonto i Riksgälden	2	80
Övriga finansiella intäkter	7	3
Summa	**9**	**82**

Räntesatsen för ränte- och avistakonton hos Riksgälden har sedan 2015-02-18 varit negativ

Not 5 Kostnader för personal

Lönekostnader, exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	-61 018	-59 267
varav		
Lönekostnader för insynsråd och ej anställd personal (uppdragstagare)	-439	-653
Övriga kostnader för personal	-29 850	-28 840
Summa	**-90 867**	**-88 106**

Personalkostnader har ökat jämfört med föregående år, ökningen beror på att antalet anställda har ökat.

Not 6 Kostnader för lokaler

Kostnader för lokaler	-9 082	-7 227

Den ökade kostnaden för lokaler beror främst på diverse ökade kostnader avseende naturreservaten.

Not 7 Övriga driftskostnader

Övriga driftskostnader	-33 491	-29 546

Not 8	Finansiella kostnader	2015	2014
	Räntekostnader avseende lån i Riksgälden	-34	-4
	Övriga finansiella kostnader	-18	-8
	Summa	**-52**	**-12**

Räntesatsen för ränte- och avistakonton hos Riksgälden har sedan 2015-02-18 varit negativ

Not 9	Avskrivningar och nedskrivningar		
	Avskrivningar och nedskrivningar	-443	-401

Not 10	Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras		
	Expeditions- och ansökningsavgifter	279	305
	Miljöskydd- och täktavgifter	3 337	2 914
	Övriga intäkter som inte disponeras	253	85
	Summa	**3 869**	**3 304**

Not 11	Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet		
	Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet	-3 869	-3 304

Not 12	Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		
	01 05 001 Förvaltningsanslag	1 938	1 943
	19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	156	1 428
	Summa	**2 094**	**3 371**

Not 13	Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag		
	Från myndighet		
	Kammarkollegiet	227	624
	Länsstyrelsen i Stockholms län	0	465
	Länsstyrelsen i Uppsala län	60	0
	Länsstyrelsen i Örebro län	1 443	1 475
	Socialstyrelsen	2 652	2 866
	Naturvårdsverket	1 844	8 941
	Post- och telestyrelsen	1 853	8 593
	Statens energimyndighet	-97	478
	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	185	0
	Tillväxtverket	422	623
	Havs- och vattenmyndigheten	4 984	4 407
	Folkhälsomyndigheten	10	42
	Summa	**13 583**	**28 514**

Not 14 Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	2015	2014
Regionförbundet Sörmland	0	1 225
Älgvårdsfonden	250	39
Summa	**250**	**1 264**

Not 15 Avsättning till/upplösning av fonder mm för transfereringsändamål		
Ingående balans	496	458
Årets förändring	190	39
Utgående balans	686	496
Uppdelat på		
Älgvårdsfonden		
Ingående balans	*496*	*458*
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	*250*	*39*
Lämnade bidrag	*-60*	*0*
Utgående balans	*686*	*496*

Avsättning till fond 190 tkr.

Not 16 Lämnade bidrag		
Lämnade bidrag till den offentliga sektorn	-9 230	-26 297
Lämnade bidrag till övriga, samt vissa förluster och periodiseringar	-6 507	-6 813
Summa Lämnade bidrag	**-15 737**	**-33 110**
inom verksamhetsområden		
Allmänt och övergripande inom myndighetsövergripande verksamhet	0	-465
Jakt och viltvård	-180	-266
Allmänt och övergripande inom regional tillväxt	-1 961	-1 943
Företagsstöd inom regional tillväxt	-438	-983
Regional projektverksamhet	-140	-2 180
Kommunikationsplanering	-1 443	-1 909
Bostadsförsörjning	0	-11
Strategiskt arbete, planer och stöd inom energi och klimat	-36	-478
Skydd mot olyckor, räddningstjänst	-185	0
Allmänt och övergripande inom naturvård och miljöskydd	-1 600	0
Miljömål	-1 159	-693
Miljöövervakning	-10	0
Skydd av områden och arter (exkl. vattenskyddsområden och kulturreservat)	0	-124
Förvaltning och skötsel av skyddade områden	-100	-1 796
Förvaltning av kvalitén på vattenmiljön	-2 419	-3 622
Efterbehandling av förorenade områden	-257	-6 086
Kalkning av försurade vatten	-101	-97
Övriga ärenden inom restaurering	0	-70
Stöd till lantbruksutvecklingsåtgärder	-1 853	-8 159
Stöd till fisket	-624	-486
Fiskevård och fritidsfiske	-341	-223
Fördelning av statsbidrag inom folkhälsa	0	-274

Forts not 16		2015	2014
	Tillsyn och rådgivning inom alkohol- och tobak	-10	0
	Främjande insatser inom folkhälsoområdet	0	-42
	Jämställdhetsfrågor	-227	-563
	Frågor inom mänskliga rättigheter	-2 652	-2 642
		-15 737	-33 110
	Inom flera områden bl.a. inom vattenmiljön samt skötsel av skyddade områden och stödet till landsbygdsutvecklingsåtgärder har bidrag och transfereringar minskat		

Not 17 Årets kapitalförändring

Verksamhetsutfall		
Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	16	-40
Semesterlöne- och löneskuld	356	344
Årets minskning av semesterlöneskulden från 2008 som finansieras av anslag	-356	-344
Summa verksamhetsutfall	**16**	**-40**
Summa årets kapitalförändring	**16**	**-40**

Noter till balansräkningen

Not 18	Materiella anläggningstillgångar	2015	2014
	Förbättringsutgifter på annans fastighet		
	Ingående anskaffningsvärde	433	433
	Årets anskaffning	722	0
	Årets försäljning, utrangering	-33	0
	Utgående anskaffningsvärde	1 122	433
	Ingående avskrivningar	-325	-284
	Årets avskrivningar	-124	-42
	Årets försäljning, utrangering	33	0
	Utgående avskrivningar	-417	-325
	Bokfört värde	**705**	**107**
	Maskiner, inventarier, installationer mm.		
	Ingående anskaffningsvärde	9 275	8 872
	Årets anskaffning	1 279	403
	Årets försäljning, utrangering	-565	0
	Utgående anskaffningsvärde	9 989	9 275
	Ingående avskrivningar	-8 601	-8 242
	Årets avskrivningar	-319	-359
	Årets försäljning, utrangering	565	0
	Utgående avskrivningar	-8 355	-8 601
	Bokfört värde	**1 634**	**674**
	Bokfört värde materiella anläggningstillgångar	**2 339**	**781**

Not 19	Kundfordringar		
	Kundfordringar	506	363

Not 20	Fordringar hos andra myndigheter		
	Diverse fordringar andra myndigheter	2 657	849
	Mervärdesskatt	1 755	988
	Summa	**4 412**	**1 837**

Not 21	Övriga kortfristiga fordringar		
	Uppbördsfordringar	3 173	2 750
	Övriga kortfristiga fordringar	1 779	0
	Summa	**4 951**	**2 750**

Not 22	Periodavgränsningsposter		
	Förutbetalda kostnader		
	Förutbetalda hyror	1 389	1 389
	Övriga förutbetalda kostnader	52	167
	Summa förutbetalda kostnader	**1 441**	**1 555**

Not 23 Upplupna bidragsintäkter	2015	2014
Upplupna bidragsintäkter från andra myndigheter	1 892	3 704
varav		
Riksantikvarieämbetet	*-55*	*0*
Länsstyrelsen i Västmanlands län	*1 044*	*1 044*
Länsstyrelsen i Skåne län	*428*	*428*
Naturvårdsverket	*329*	*106*
Statens jordbruksverk	*170*	*2 126*
Havs- och vattenmyndigheten	*-24*	*0*
Totala upplupna bidragsintäkter	**1 892**	**3 704**
Övriga upplupna intäkter	4 330	78
Summa periodavgränsningsposter	**7 663**	**5 337**

Övriga upplupna intäkters värde har ökat väsentligt mot föregående år. Det är framförallt en upparbetad kostnad till Jordbruksverket.

Not 24 Avräkning med statsverket		
Uppbörd		
Ingående balans	-2 761	-759
Redovisat mot inkomsttitel	-3 869	-3 304
Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde	3 442	1 302
Skulder avseende uppbörd	**-3 187**	**-2 761**
Anslag i icke räntebärande flöde		
Ingående balans	16	55
Redovisat mot anslag	1 955	3 120
Medel hänförbara till transfereringar med mera som betalats till icke räntebärande flöde	-3 586	-3 159
Skulder avseende anslag i icke räntebärande flöde	**-1 615**	**16**
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	-149	-205
Redovisat mot anslag	80 843	76 904
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-77 678	-76 848
Fordringar avseende anslag i räntebärande flöde	**3 016**	**-149**
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
Ingående balans	372	716
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-356	-344
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	**16**	**372**
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto		
Ingående balans	7 870	17 721
Inbetalningar i icke räntebärande flöde	19 024	24 056
Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-16 791	-35 764
Betalningar hänförliga till anslag och inkomsttitlar	144	1 857
Övriga fordringar på statens centralkonto	**10 247**	**7 872**
Summa utgående balans avräkning med statsverket	**8 477**	**5 350**

Not			2015	2014
Not	**25**	**Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret**		
		Räntekonto i Riksgälden	5 733	16 227
Not	**26**	**Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret**		
		Övriga tillgodohavanden i Riksgälden Deponeringar	284	279

Not 27 Förändring av myndighetskapitalet

		Stats-kapital	Dona-tions-kapital	Balanserad kapital-förändring, anslags-finansierad verksamhet	Balanserad kapital-förändring, avgifts-belagd verksamhet	Balanserad kapital-förändring, bidrags-finansierad verksamhet	Kapitalförändring enligt resultaträkning	Summa
Utgående balans 2013	**Utgående balans 2014**	0	0	0	-47	0	-40	-87
varav	*varav*							
	Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	0	0	0	-47	0	-40	-87
Ingående balans 2014	**Ingående balans 2015**	**0**	**0**	**0**	**-47**	**0**	**-40**	**-87**
Föregående åra kapitalförändring	Föregående års kapitalförändring	0	0	0	-40	0	40	0
Årets förändring	Årets förändring							
varav	*varav*							
	Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	0	0	0	0	0	16	16
Summa årets förändring	**Summa årets förändring**	0	0	0	0	0	16	16
Utgående balans 2014	**Utgående balans 2015**	**0**	**0**	**0**	**-87**	**0**	**16**	**-71**

Not 28 Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	2015	2014
Ingående avsättningar	46	52
Årets pensionskostnader	85	126
Årets pensionsutbetalningar	-132	-129
Utgående avsättning	**0**	**48**

Not 29 Övriga avsättningar		
Lokalt omställningsarbete		
Årets förändring	102	11
Utgående balans	507	405
Summa övriga avsättningar	**507**	**405**

Förhandling kommer att ske gemensamt med fackliga organisationer avseende omställningsarbetet innan beslut tas.

Not 30 Lån i Riksgäldskontoret		
Ingående balans	781	779
Under året upptagna lån	2 001	403
Årets amorteringar	-443	-401
Utgående balans	**2 339**	**781**
Beviljad låneram	2 500	4 500

Not 38 Räntekontokredit i Riksgäldskontoret		
Beviljad kreditram	4 900	4 900

Not 31 Kortfristiga skulder till andra myndigheter		
Diverse skulder inkl. leverantörsskulder	2 404	2 122
Lagstadgade arbetsgivaravgifter	1 581	1 506
Mervärdesskatt	523	68
Summa	**4 509**	**3 696**

Not 32 Leverantörsskulder		
Leverantörsskulder	3 230	2 813
Summa	3 230	2 813

Not 33 Övriga kortfristiga skulder		
Personalens källskatt	1 386	1 327
Summa	**1 386**	**1 327**

Not 34 Depositioner	2015	2014
Depositioner	284	279
Summa	284	279

Cirka 6 000 tkr kommer att regleras under år 2016.

Not 35	Periodavgränsningsposter	2015	2014
	Upplupna kostnader		
	Upplupna löner, arvoden inkl social avg	715	547
	Upplupna semesterlöner inkl social avg	4 190	4 437
	Övriga upplupna kostnader	852	1 016
	Summa upplupna kostnader	**5 757**	**5 999**

Not 36	Oförbrukade bidrag från annan myndighet		
	varav		
	Kammarkollegiet	*40*	*200*
	Riksantikvarieämbetet	*388*	*388*
	Länsstyrelsen i Södermanlands län	*2 400*	*2 400*
	Länsstyrelsen i Västmanlands län	*1 624*	*-400*
	Länsstyrelsen i Örebro län	*755*	*1 934*
	Länsstyrelsen i Östergötlands län	*4 336*	*6 814*
	Socialstyrelsen	*42*	*69*
	Länsstyrelsen i Skåne län	*-5*	*0*
	Naturvårdsverket	*550*	*463*
	Verket för näringslivsutveckling - Upphört	*182*	*182*
	Statens jordbruksverk	*226*	*0*
	Post- och telestyrelsen	*1 281*	*3 134*
	Statens energimyndighet	*97*	*0*
	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	*1 399*	*137*
	Tillväxtverket	*-269*	*388*
	Havs- och vattenmyndigheten	*839*	*843*
	Folkhälsomyndigheten	*8*	*46*
		13 893	*16 597*
	Oförbrukade bidrag från annan myndighet planeras att användas:		
	- Inom tre månader		
	- mer än tre månader till ett år	90	
	- mer än ett år till tre år	13 803	
	- mer än tre år		
	Oförbrukade bidrag från ickestatliga organisationer eller privatpersoner	1 847	569
	varav finansiering genom EU-fonder		
	Summa oförbrukade bidrag	**15 740**	**17 165**
	Summa periodavgränsningsposter	**21 497**	**23 165**

Finansiella villkor 2015

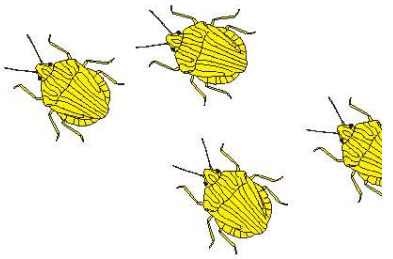
Belopp i tkr

Not	Anslag/Benämning	Villkor	Belopp	Utfall
37	**01 05 001 003 Länsstyrelserna m.m., Södermanlands län**	Anslagskredit Anslagsbehållning som disponeras, 3 % Kredit på räntekonto Låneram för anläggningstillgångar Länsstyrelsen i Södermanlands län ska med 1 961 tkr finansiera förvaltningskostnader hos samverkansorganet i Sörmlands län. Medlen ska betalas ut med en tolftedel per månad. Länsstyrelserna ska kunna använda och samverka med det gemensamma radiokommunikationssystemet Rakel. Länsstyrelserna ska var och en betala 276 tkr till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Uppdraget behöver ej återredovisas i årsredovisningen. Anslaget är räntebärande	3 107 0 4 900 2 500	-3 016 0 0 2 339
38	**19 01 001 003 Regionala tillväxtåtgärder, Länsstyrelsen i Södermanlands Län**	Anslagskredit Av tilldelade medel får högst 300 tkr användas för uppföljning och utvärdering. Länsstyrelsen har använt 300 tkr av anslagsmedel för uppföljning och utvärdering under år 2015. Anslaget är icke räntebärande	312	0

ÅRSREDOVISNING 2015

Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som vi tar hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen främjar länets utveckling. Vi utgår från länets behov och visar på möjligheter.

Helhetssyn Ansvar Respekt

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

POSTADRESS: 611 86 NYKÖPING • BESÖKSADRESS: STORA TORGET 13
010-223 40 00 • SODERMANLAND@LANSSTYRELSEN.SE
WWW.LANSSTYRELSEN.SE/SODERMANLAND